

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

USNESENÍ

Evropský hospodářský a sociální výbor

577. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru, 22. 3. 2023–23. 3. 2023

2023/C 184/01 Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Společně za demokracii“ 1

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

577. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru, 22. 3. 2023–23. 3. 2023

2023/C 184/02 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Akční plán pro mládež v rámci vnější činnosti EU na období 2022–2027“ (stanovisko z vlastní iniciativy) 5

2023/C 184/03 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Zapojení mladých lidí do ekologické transformace“ (průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví) 13

2023/C 184/04 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Používání dřeva k výstavbě za účelem snížení emisí CO₂ ve stavebnictví“ (průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví) 18

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

577. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru, 22. 3. 2023–23. 3. 2023

2023/C 184/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví opatření pro vysokou úroveň interoperability veřejného sektoru v celé Unii (akt o Interoperabilní Evropě) (COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD)) a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o posílení politik v oblasti interoperability veřejného sektoru – Propojení veřejných služeb, podpora veřejných politik a poskytování veřejných výhod – Směrem k „Interoperabilní Evropě“ (COM(2022) 710 final)	28
2023/C 184/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se harmonizují některé aspekty insolvenčního práva (COM(2022)702 final – 2022/0408 (COD))	34
2023/C 184/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství a zrušuje nařízení Komise (ES) č. 2246/2002 (COM(2022) 666 final – 2022/0391 (COD)) a k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právní ochraně (průmyslových) vzorů (přepřacované znění) (COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD))	39
2023/C 184/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Zpráva o strategickém výhledu z roku 2022 – Souběžná zelená a digitální transformace v novém geopolitickém kontextu (COM(2022) 289 final)	45
2023/C 184/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru – Cesta k silnějšímu clearingovému systému v EU (COM(2022) 696 final) a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 648/2012, (EU) č. 575/2013 a (EU) 2017/1131, pokud jde o opatření ke zmírnění nadměrných expozic vůči ústředním protistranám ze třetích zemí a ke zlepšení účinnosti clearingových trhů Unie (COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD))	49
2023/C 184/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU o správní spolupráci v oblasti daní (COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS))	55
2023/C 184/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Na cestě ke směrnici o trestních sankcích za porušování omezujících opatření Unie (COM(2022) 249 final), k návrhu rozhodnutí Rady o zařazení porušení omezujících opatření Unie mezi oblasti trestné činnosti stanovené v čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie, (COM(2022) 247 final), k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření Unie (COM(2022) 684 final)	59
2023/C 184/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění (COM(2022) 490 final – 2022/0299 (NLE))	64
2023/C 184/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o normách pro orgány pro rovné zacházení v oblasti rovného zacházení se ženami a muži a rovných příležitostí pro ženy a muže v otázkách zaměstnání a povolání (COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD)) a k návrhu směrnice Rady o normách pro orgány pro rovné zacházení v oblasti rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, rovného zacházení s osobami v oblasti zaměstnání a povolání bez ohledu na jejich náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci, rovného zacházení se ženami a muži v otázkách sociálního zabezpečení a v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování a o zrušení článku 13 směrnice 2000/43/ES a článku 12 směrnice 2004/113/ES (COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP))	71
2023/C 184/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Revize akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy (COM(2022) 581 final)	78
2023/C 184/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje rámec Unie pro certifikaci pohlcování uhlíku (COM(2022) 672 final – 2022/0394 (COD))	83

2023/C 184/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Stav energetické unie 2022 (podle nařízení (EU) 2018/1999 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu) (COM(2022) 547 final)	88
2023/C 184/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Digitalizace energetického systému – akční plán EU (COM(2022) 552 final)	93
2023/C 184/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 98/24/ES a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/37/ES, pokud jde o limitní hodnoty olova a jeho anorganických sloučenin a diisokyanátů (COM(2023) 71 final – 2023/0033 (COD))	101
2023/C 184/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních (OEEZ) (COM(2023) 63 final – 2022/0025 (COD))	102
2023/C 184/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2014/65/EU za účelem zvýšení atraktivity veřejných kapitálových trhů v Unii pro společnosti a usnadnění přístupu malých a středních podniků ke kapitálu a kterou se zrušuje směrnice 2001/34/ES (COM(2022) 760 final – 2022/0405 (COD)) a k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o strukturách akcií s násobným hlasovacím právem ve společnostech, které žádají o přijetí svých akcií k obchodování na trhu pro růst malých a středních podniků (COM(2022) 761 final – 2022/0406 (COD)) a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady kterým se mění nařízení (EU) 2017/1129, (EU) č. 596/2014 a (EU) č. 600/2014 za účelem zvýšení atraktivity veřejných kapitálových trhů v Unii pro společnosti a usnadnění přístupu malých a středních podniků ke kapitálu (COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD))	103
2023/C 184/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zajištění dostupnosti a cenové dostupnosti hnojiv ve světě (COM(2022) 590 final)	109

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

577. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 22. 3.
2023–23. 3. 2023

Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Společně za demokracii“

(2023/C 184/01)

Zpravodajové: **Stefano MALLIA (MT-I)**

Oliver RÖPKE (AT-II)

Séamus BOLAND (IE-III)

Právní základ	Článek 50 jednacího řádu
Přijato na plenárním zasedání	23/03/2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	181/0/5

Oživení po pandemii, demokratické hodnoty, občanský prostor, svoboda médií, rozmanitost a liberální demokracie jsou pod tlakem na obou stranách hranic EU a od vypuknutí války na evropské půdě se tato situace ještě zhoršila: v demokratickém systému žije méně než 50 % světové populace.

Vzhledem k tomu, že je svět i nadále svědkem brutální války na Ukrajině a jejích ničivých humanitárních, sociálních a hospodářských důsledků, EHSV vyzývá k posílení demokracie a demokratických hodnot.

Mimořádné nasazení organizací občanské společnosti EU, jež poskytují humanitární, logistickou a lékařskou pomoc ukrajinskému lidu, rovněž ukázalo význam dobře propojené, efektivní a dynamické občanské společnosti. Vedle Ukrajiny bojují občanská hnutí za demokracii rovněž v Íránu, Bělorusku a Moldavsku. Posilovat tato hnutí znamená posilovat demokracii.

Více než kdy jindy je dnes důležité investovat do zvyšování odolnosti demokracií a posilování jejich schopnosti ochránit naše základní práva, budovat dlouhodobý mír a stabilitu a v konečném důsledku zajistit prosperitu pro všechny.

Není pochyb o tom, že bychom se měli společně zamyslet nad novými přístupy k posílení struktur participativní demokracie. Silná, nezávislá a různorodá občanská společnost je důležitější než kdy jindy coby klíčový prvek pro zajištění aktivního občanství a odolné demokracie, jež může ochránit právní stát, základní práva, svobodu projevu a integritu našeho demokratického způsobu života. Demokracie v EU je nerozlučně a neodvolatelně spjata s pojmy rovnosti, spravedlnosti, dodržování lidských práv a nepřípustnosti diskriminace, jak je stanoveno v článku 2 Smlouvy o EU.

V dobách složitých změn a výzev může být poradní/participativní demokracie součástí širší vize nezbytné systémové změny. Existuje mnoho příkladů, které – budou-li účinně aplikovány – mohou tvůrcům politik umožnit přijímat obtížná rozhodnutí týkající se nejnáročnějších problémů veřejné politiky a posílit důvěru mezi občany a vládami. Podmínkou toho je zajistit, že bude zohledněna rozmanitost názorů a právo svobodně je vyjadřovat. Participativní demokracie však není všelékem. Demokratické společnosti čelí široké škále výzev, jež si žádají různé formy účasti. Demokratická správa věcí veřejných proto vyžaduje, aby byly pro různé účely používány různé mechanismy, a využily se tak jejich silné a slabé stránky.

Musíme společně usilovat o novou rovnováhu mezi zastupitelskou demokracií, participativní demokracií a přímou demokracií.

Závěry Konference o budoucnosti Evropy ze dne 9. května 2022 týkající se evropské demokracie, konkrétně návrhy č. 36 a 39, **stanoví cíle zvýšení účasti občanů a posílení struktur participativní demokracie a poradních opatření**. S ohledem na výsledky Konference o budoucnosti Evropy a na důležitou úlohu, kterou již hraje Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV), by EHSV rád nastínil různé možnosti, které by mohly představovat plán institucionálních reforem, jenž by co nejlépe posloužil cílům EHSV.

V této souvislosti a v návaznosti na Dny občanské společnosti 2023 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV):

1. vyzývá k účinnému provádění článku 11 Smlouvy o EU, včetně **evropské strategie pro občanskou společnost** a evropského statutu sdružení, s cílem spojit různé prvky do skutečně posilujícího a inkluzivního prostoru, a opět tak podnítit angažovanost a navázat strukturovaný občanský dialog se všemi orgány a institucemi EU, včetně přizvání organizované občanské společnosti především na sociální summity a konference na vysoké úrovni. Má-li být sektor občanské společnosti smysluplnější a ve větší míře zapojen, jsou důležité také zdroje. K tomu, aby bylo možné budovat kapacitu a odolnost všech organizací občanské společnosti – včetně mládežnických organizací, sociální ekonomiky a odvětví dobrovolné činnosti –, potřebují organizace občanské společnosti lepší možnosti financování a spravedlivé a transparentní politické rámce, včetně přeshraniční ochrany, jakož i přístup k flexibilním a udržitelným zdrojům, ať už soukromým, nebo veřejným;
2. zdůrazňuje, že podmínkou dalšího posilování občanského dialogu ve všech členských státech i na úrovni EU je posílení klíčové úlohy organizované občanské společnosti a sociálních partnerů v rámci podpory poradní demokracie, která doplňuje demokracii zastupitelskou. Síla a moc evropských demokracií se opírají o pevnou a rozsáhlou spolupráci mezi EU a jejími členskými státy, která musí napomáhat budování kapacit organizací občanské společnosti. Nezávislé organizace občanské společnosti jsou totiž „ochránkyněmi společného blaha“ a hrají klíčovou úlohu při hledání udržitelných řešení, podpoře společenských inovací a budování vzájemné důvěry v rámci společnosti. Organizace občanské společnosti rovněž pomáhají identifikovat procesy, poskytují odborné znalosti vedoucí ke zvýšení rozmanitosti diskusí a usnadňují participativní demokracii, jak je stanoveno ve Smlouvách;
3. vyzývá k přijetí komplexního a kooperativního přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě, jenž umožní čelit současným výzvám. Evropská politika v oblasti dovedností by měla být koncipována ve spolupráci s organizacemi občanské společnosti a sociálními partnery, kteří disponují politickým kapitálem a konkrétními znalostmi a chápou současnou potřeby a nedostatky. V této souvislosti vyzývá k tomu, aby byl rok 2025 vyhlášen Evropským rokem dobrovolníků, neboť toto odvětví hraje klíčovou úlohu při rozvoji neformálních dovedností;
4. zdůrazňuje, že skutečnou páteří participativní a poradní demokracie jsou průřezové schopnosti: spolupráce, kritické myšlení, řešení problémů, demokratická a kolektivní správa, řešení konfliktů, občanská výchova a mediální gramotnost. Tyto schopnosti mají zásadní význam pro boj s protidemokratickými tendencemi, prosazování evropských hodnot a překonávání současných sociálně-ekonomických a politických rozdílů. Zároveň organizacím občanské společnosti a sociálním partnerům umožňují, aby prostřednictvím konzultačních nebo participativních nástrojů spoluvytvářeli politiky s cílem zajistit odpovědnost, transparentnost a aktivní občanství;
5. je odhodlán napomáhat dalšímu rozvoji nástrojů sloužících posilování participativní a poradní demokracie, jako je evropská občanská iniciativa a on-line veřejné konzultace EU, které musí být plně přístupné široké veřejnosti, jež o nich musí být informována;
6. zdůrazňuje význam voleb do Evropského parlamentu v roce 2024 a zásadní úlohu organizací občanské společnosti při podpoře volební účasti a proevropských postojů, jakož i v rámci boje proti neúčasti ve volbách a dezinformacím. EHSV vyzývá evropské politické skupiny, aby ve svých volebních programech zdůrazňovaly úlohu organizací občanské společnosti při posilování demokratického života;

7. znovu opakuje, že je – společně s širším okruhem organizací občanské společnosti a orgány a institucemi EU – připraven fungovat jako mediátor diskuse o evropském projektu s občany, a to nejen s těmi, kteří o něm jsou již přesvědčeni, a oslovovat je v rámci jejich komunit, území, měst a vesnic. Je proto nezbytné nabídnout možnosti zapojení do veřejných diskusí a podpořit kulturu účasti na všech úrovních;

8. Komise by měla do svého organigramu zahrnout pracovníky, kteří budou v rámci své agendy kontaktní osobou pro občanský dialog, a měla by vybízet členské státy, aby posilovaly struktury občanského dialogu a podporovaly jejich vytváření tam, kde ještě neexistují, a to za použití prostředků z evropských fondů. Tato iniciativa by zvýšila informovanost a zlepšila kvalitu občanského dialogu, a pomohla tak Komisi a členským státům lépe pochopit přínosy, jež může mít dobře fungující občanský dialog pro tvorbu politik. Občanský dialog by navíc posílily výzkumné a monitorovací činnosti, což by vedlo k identifikaci a sdílení osvědčených postupů;

9. v této souvislosti zdůrazňuje, že zapojení mladých lidí a mládežnických organizací je obzvláště důležité při aktivizaci prvovoličů a mladých voličů. Aby mohlo být dosaženo plné reprezentativnosti, je nezbytné podporovat řešení, která v tomto ohledu umožňují široké zapojení a podporují rovnost příležitostí. Je nezbytné oslovit ty, kteří jsou od rozhodovacích instancí vzdáleni nejvíce, a zahájit s nimi diskusi. Větší účast na místní úrovni se jeví jako nezbytná;

10. dále EHSV vyzývá Evropský parlament, Evropskou radu a členské státy, aby co nejdříve pozměnily akt o volbách, který byl vydán v roce 1976, a upřesnily tak zásady všeobecnosti, přímosti a tajnosti voleb. To by umožnilo zavedení jednotných standardů v celé EU, což by zaručilo hlasovací právo osobám se zdravotním postižením.

Na základě výše uvedených doporučení a Konference o budoucnosti Evropy EHSV:

11. považuje nedávno (27. října 2022) podepsaný protokol o spolupráci s Evropskou komisí za obnovení politického závazku přispívat k evropské politické agendě a k hlavnímu cíli, záměrům ⁽¹⁾ a ambicím Evropy, tj. dosáhnout Evropské unie, jež bude konkurenceschopná, hospodářsky prosperující, sociálně inkluzivní a environmentálně udržitelná, a zároveň zajistí, že přechod ke klimatické neutralitě, digitalizace a demografické změny budou sociálně spravedlivé a vyvážené, což povede k úspěchu Zelené dohody pro Evropu a nadcházejí digitální dekády do roku 2030 ve prospěch všech Evropanů. Evropská unie se musí rovněž řídit evropským pilířem sociálních práv a agendou pro konkurenceschopnost, tj. musí mít politické plány, které zajistí, aby nebyl nikdo opomenut;

12. je připraven působit jako klíčová platforma pro zapojení občanů a organizované občanské společnosti, včetně budoucích panelových diskusí občanů, a má k tomu větší legitimitu než kdykoli předtím. Úlohou této platformy by bylo znásobit účinek probíhajících konzultací s občany organizovaných Evropskou komisí a dalšími institucemi a rovněž systematicky shromažďovat zpětnou vazbu od evropské organizované občanské společnosti ke všem hlavním prioritám a politikám evropské politické agendy. To pomůže zvýšit důvěru veřejnosti v evropský projekt a orgány EU, neboť občané se budou moci účinně podílet na veřejném rozhodování. EHSV by plnil úlohu hostitele, jenž by za pomoci externích odborníků a zástupců organizací občanské společnosti vedl, kontroloval, připravoval, organizoval, prováděl a zprostředkoval poradní procesy. Tato nabídka navazuje zejména na závěrečnou zprávu Konference o budoucnosti Evropy ze dne 9. května 2022, v níž se výslovně navrhuje „posílit institucionální úlohu EHSV a posílit jeho postavení zprostředkovatele a garanta činností participativní demokracie, jako je strukturovaný dialog s organizacemi občanské společnosti a panely občanů“. V této souvislosti by doporučení obsažená ve stanoviscích EHSV z vlastní iniciativy a v průzkumných stanoviscích vypracovaných na žádost Komise měla být v příslušných případech přezkoumána prostřednictvím hodnocení politik EU;

13. je toho názoru, že panelové diskuse občanů a konzultace s organizacemi občanské společnosti by se mohly zaměřit na tvorbu agendy, jako je např. příprava pracovního programu Komise, nebo by mohly být spojeny s životním cyklem klíčových legislativních priorit. Podněty občanů by mohly být nejužitečnější v předlegislativní fázi, aby tak bylo možné projednat a vydat doporučení ještě před tím, než budou přijaty některé klíčové (legislativní) návrhy. Za tímto účelem by konzultace v podobě panelových diskusí občanů a konzultace s organizacemi občanské společnosti mohly probíhat na základě ročního plánu a harmonogramu, který by stanovil EHSV ve spolupráci s evropskými orgány a institucemi. Ten by mohl zohledňovat konkrétní žádosti Evropské komise, Evropského parlamentu nebo Rady Evropské unie, jakož i konzultace z vlastní iniciativy EHSV nebo z iniciativy jeho partnerské organizace – Evropského výboru regionů;

14. opakuje, že celý cyklus by mohl začínat projevem o stavu Unie a oznámením záměru, s přihlédnutím k ročnímu pracovnímu programu Evropské komise na následující rok. Konzultace by se konaly v prvním pololetí následujícího roku;

⁽¹⁾ Články 2 a 3 Smlouvy o Evropské unii.

15. bude ostatním orgánům a institucím EU i nadále navrhopvat zřízení každoročního fóra EU pro základní práva, lidská práva a právní stát, které by doplnilo nástroje k posilování právního státu. Toto fórum zlepšší monitorování, neboť umožní, aby rozhodující činitelé v EU dostávali včasné varování od organizované občanské společnosti a občanských organizací ze všech členských států EU, pokud jde o plné a transparentní uplatňování článku 2 Smlouvy o EU. Výbor dále vyzývá Evropskou komisi, aby do nadcházejícího přezkumu Akčního plánu pro evropskou demokracii začlenila kapitolu o občanské společnosti. EHSV bude rovněž hrát důležitou úlohu při monitorování procesu přistoupení kandidátských zemí a zprostředkovávat smysluplnou diskusi se zúčastněnými stranami s cílem zajistit dodržování evropských hodnot, včetně těch, jež se týkají národnostních a etnických menšin;

16. zahájí Týden evropské občanské společnosti, aby tak posílil svou úlohu „zástupce evropské občanské společnosti“ a rozšířil dosah svých stěžejních iniciativ, k nimž patří Dny občanské společnosti, Den evropské občanské iniciativy, Vaše Evropa, váš názor a Cena pro občanskou společnost. Tato iniciativa propojí klíčové aktéry z řad evropských a vnitrostátních organizací občanské společnosti a poskytne fórum pro dialog o otázkách, jež se týkají subjektů občanské společnosti na evropské úrovni. EHSV bude usilovat o posílení činnosti na místní úrovni s cílem co nejvíce oslovit ty, kteří mají omezené možnosti zapojit se do diskusí o evropských otázkách, a o zajištění toho, aby byly jejich názory zohledněny v rozhodovacích procesech.

V Bruselu dne 23. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

577. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 22. 3. 2023–23. 3. 2023

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Akční plán pro mládež v rámci vnější činnosti EU na období 2022–2027“

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2023/C 184/02)

Zpravodaj: **Michael McLOUGHLIN**

Spoluzpravodajka: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	22. 9. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato v sekci	6. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	157/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) sice Akční plán pro mládež v rámci vnější činnosti EU vítá, poukazuje však na to, že při jeho zavádění a provádění mohou nastat problémy, které bude třeba monitorovat a jež budou vyžadovat dohled. EHSV vyjadřuje přání být do provádění Akčního plánu pro mládež aktivně zapojen.

1.2. EHSV je přesvědčen, že cenným zdrojem při realizaci plánu jsou pro Evropskou komisi i delegace EU odborné znalosti a zkušenosti mládežnických organizací v EU i na celém světě. Domnívá se rovněž, že je třeba zajistit, aby všichni zaměstnanci EU pracující s mladými lidmi měli základní dovednosti v oblastech, jako je vytvoření vhodného prostoru pro mládež, vedení konzultací a metody práce s mládeží.

1.3. EHSV by si přál, aby byla při provádění plánu neustále věnována pozornost nejvíce marginalizovaným mladým lidem včetně mladých lidí se zdravotním postižením a aby veškerou činnost týkající se vedoucí úlohy mládeže doplňoval stejný důraz na podporu mladých lidí v místních komunitách na místní úrovni. Procesy týkající se vedoucí úlohy a účasti mládeže by měly být koncipovány tak, aby zajistily zapojení na místní úrovni a procesy zdola nahoru s cílem vychovat vůdčí osobnosti zakotvené v každodenním životě.

1.4. EHSV zdůrazňuje, že klíčovou výzvou při provádění Akčního plánu pro mládež je sběr údajů a monitorování, v rámci nějž by Evropská komise, Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) a agentury a organizace občanské společnosti, které v této oblasti působí a čerpají prostředky, měly pravidelně podávat zprávy, a to v souladu s mapováním mezinárodních údajů o mládeži a analýzou jejich nedostatků, které nedávno provedla Evropská komise⁽¹⁾.

1.5. EHSV vítá a podporuje vazby na činnost Organizace spojených národů (OSN) a jejích agentur v této oblasti, zejména pokud jde o agendu v oblasti mládeže, míru a bezpečnosti a jakoukoli součinnost s Výborem OSN pro práva dítěte.

1.6. EHSV je přesvědčen, že hlavní politiky EU v oblasti mládeže, jako jsou program Erasmus+ a záruky pro mladé lidi, mohou být užitečné při práci v oblasti zapojení mládeže a politik mládeže. Při využívání těchto struktur je třeba věnovat pozornost nezávislosti řízení při podávání žádostí a otázkám, jako jsou víza a jazyky.

1.7. EHSV doporučuje, aby Rada EU vybízela členské státy k tomu, aby měly vlastní plány, jež by byly zaměřené na podobné otázky jako Akční plán pro mládež, a aby spolupracovaly s občanskou společností, zejména s mládežnickými organizacemi. Kromě toho by měly být vybudovány a posíleny stávající vazby a partnerství občanské společnosti mezi členskými státy EU a cílovými zeměmi, zejména mezi mládežnickými organizacemi.

1.8. EHSV rovněž doporučuje, aby byly podporovány cílové země a aby jim byly poskytnuty nástroje, které jim umožní vypracovat vlastní konkrétní politiky zaměřené specificky na mládež a založit národní rady mládeže nebo podobné instituce. Při podpoře těchto cílových zemí by se měla Komise zároveň řídit zásadami lidských práv.

1.9. EHSV je přesvědčen, že by mělo dojít k propojení Akčního plánu pro mládež a Evropského roku dovedností, aby se zajistilo, že tato činnost bude v partnerských zemích prioritou.

1.10. EHSV je toho názoru, že činnosti zaměřené na vzdělávání by se měly soustředit na rovnost, zejména na ochranu mladých dívek, a že strategie by měly zajistit zapojení těch nejobtížněji dosažitelných osob. Všechny možnosti stipendií by měly být otevřené a transparentní a měly by mít promyšlené metody, které by motivovaly ty nejobtížněji dosažitelné osoby.

1.11. EHSV je pevně přesvědčen, že je třeba podporovat občanskou angažovanost prostřednictvím všech organizací občanské společnosti, jako jsou mládežnické organizace, odborové svazy a skupiny mladých podnikatelů.

1.12. EHSV se domnívá, že EU musí prozkoumat dopad své obchodní politiky a vazby na mladé lidi, zejména v rámci kapitol o obchodu a udržitelnosti a dohod o hospodářském partnerství.

1.13. EHSV doporučuje, aby v souladu se studií Evropské komise byly pro práci s mladými lidmi v rámci vnější činnosti zřízeny specifické komunitní služby pro mladé lidi v oblasti duševního zdraví a stanoveny cíle týkající se jak počtu výstupů, tak kvalitativního zlepšení duševního zdraví.

1.14. EHSV se domnívá, že důležitou součástí Akčního plánu pro mládež by měl být boj proti dětské práci, která by se ve 21. století měla konečně stát minulostí.

2. Souvislosti: činnost EHSV v příslušných oblastech

2.1. V říjnu 2018 přijal EHSV stanovisko k nové strategii EU pro mládež⁽²⁾, v němž zdůraznil potřebu meziodvětvového přístupu k mládeži a nutnost věnovat větší pozornost zaměstnanosti, duševnímu zdraví, rovnosti a vzdělávání. Zdůraznil také význam, který mají v tomto ohledu politiky v oblasti vnější činnosti EU.

(1) Kalandaryan, S., McMahon, S. a Ueffing, P., Youth in external action (Problematika mládeže v rámci vnější činnosti), JRC130554, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, 2022.

(2) Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 142.

2.2. V září 2020 pak přijal stanovisko Směrem ke strukturovanému zapojení mládeže v otázkách klimatu a udržitelnosti v rámci rozhodovacího procesu EU⁽³⁾. Vyzval v něm mimo jiné k vytvoření kulatých stolů mládeže v otázkách klimatu a udržitelnosti, k zařazení delegáta mládeže do oficiální delegace EU na zasedáních konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC COP) a k začlenění názorů mladých lidí do stanovisek EHSV týkajících se klimatu a udržitelnosti.

2.3. Ve stanovisku Politika v oblasti mládeže v zemích západního Balkánu jakožto součást agendy inovací pro západní Balkán⁽⁴⁾, které bylo přijato v červenci 2022, vyzval EHSV vlády zemí západního Balkánu, aby se řídily klíčovými dokumenty EU, které se týkají politiky mládeže, a aby dále investovaly do fakticky podložených politik v této oblasti, které řeší problémy rozvoje mládeže, a zajistily dostatečné a transparentní rozpočtové prostředky.

2.4. EHSV má jedinečné postavení, aby usnadnil zapojení mládežnických sítí. Zřídil koordinační skupinu pro Evropský rok mládeže, která dostala za úkol posílit spolupráci s mládežnickými organizacemi a mladými lidmi během Evropského roku mládeže i po jeho skončení a spolupracovat s dalšími orgány a institucemi EU a organizacemi občanské společnosti na zlepšování průřezové integrace mládeže do jejich každodenních činností. V září 2022 přijal EHSV stanovisko Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi⁽⁵⁾ a vyzval ke strukturovanějšímu, smysluplnějšímu a cílenějšímu zapojení mládeže.

3. Obecné připomínky k Akčnímu plánu pro mládež

3.1. EHSV velmi vítá společné sdělení Akční plán pro mládež v rámci vnější činnosti EU na období 2022–2027, které představuje důležitý krok v oblasti vnější činnosti a politiky mládeže, neboť uznává potenciální součinnost mezi těmito dvěma oblastmi, která měla být uznána již dávno. Tento počín navíc v rámci Evropského roku mládeže svědčí o uznání toho, že problematika mládeže a života mladých lidí souvisí se všemi oblastmi politiky a že názory této skupiny je třeba zohlednit ve všech oblastech politiky, a nikoli pouze v „tradičních“ oblastech spojených s mladými lidmi.

3.2. Válka na Ukrajině má i nadále závažný dopad na civilní obyvatelstvo, zejména na děti, dospívající a mladé lidi. Akční plán pro mládež by se měl na Ukrajině, ale i v dalších oblastech světa zasažených konflikty, zaměřit na zvýšení odolnosti mládeže, podporu občanské angažovanosti mladých lidí a posílení jejich postavení, aby se stali strůjci změn ve svých komunitách, zejména s ohledem na poválečnou obnovu.

3.3. Předmětné sdělení rovněž náležitě zohledňuje situaci po pandemii COVID-19 a uznává, že na mladé lidi, jejich vzdělávání a svobodu pohybu dolehla tato krize nejvíce. Zatímco Evropa si uvědomuje, jaký dopad měla pandemie COVID-19 na mladé lidi, v ostatních částech světa se této otázce věnuje méně pozornosti, což platí zejména o rozvojových zemích a nestabilních státech.

3.4. V podstatě podporujeme myšlenku, že všechny vnitřní politiky týkající se mládeže by mělo být možné promítnout do našich vnějších vztahů, přičemž je třeba zohlednit specifické místní/regionální podmínky, v nichž se vnější činnost odehrává. S ohledem na výše uvedené skutečnosti se EHSV domnívá, že by ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi mělo být doporučeno rovněž těm, kdo budou Akční plán pro mládež provádět.

3.5. EHSV rovněž vítá skutečnost, že Akční plán pro mládež vychází z evropského pilíře sociálních práv a z Akčního plánu EU pro lidská práva a demokracii, které zdůrazňují potřebu rovné, plné a smysluplné účasti mladých lidí na veřejném a politickém životě. Mladí lidé – i když stojí v čele změn – jsou stále až příliš často nedostatečně zastoupeni, což je v rozporu s jejich základními právy. EHSV oceňuje, že Akční plán pro mládež je velmi ambiciózní a klade zřetelný důraz na potřebu jednat. Kromě toho Výbor vítá také skutečnost, že se v plánu uznává mezigenerační rozměr dnešních globálních výzev.

3.6. Sdělení shrnuje všechny hlavní politické aktivity týkající se mládeže v různých oblastech. Při jeho provádění bude důležité zajistit určitý celkový dohled, zejména s ohledem na různé agentury podílející se na jeho realizaci a různorodost příslušných politik. Měly by se na něm podílet také subjekty odpovědné za mládež a vzdělávání, mládežnické organizace a samotní mladí lidé, ale také agentury poskytující pomoc a další vnitrostátní orgány členských států EU, finančně podporované agentury a organizace občanské společnosti. Stejně tak bude zapotřebí vzít při realizaci v potaz různé příslušné finanční zdroje, subjekty a ukazatele. Celkově to bude náročné, ale účinný systém dohledu přinese své ovoce a mohl by se stát modelem pro společné provádění politik.

⁽³⁾ Úř. věst. C 429, 11.12. 2020, s. 44.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 443, 22.11. 2022, s. 44.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 46.

3.7. Téměř ve všech oblastech vnější činnosti je třeba zlepšit sběr údajů o mládeži. Na tuto náročnou oblast bude třeba se zaměřit i při zavádění Akčního plánu pro mládež, jak vyplývá z mapování mezinárodních údajů o mládeži a analýzy jejich nedostatků, které nedávno provedla Evropská komise. Může být obtížné rozčlenit výstupy a výsledky a rozlišit přesný přínos každého programu nebo iniciativy k danému výsledku. Proto je třeba u všech opatření zaměřených na mládež provést analýzu dlouhodobých údajů.

3.8. EU a všechny její orgány by měly spolupracovat se Spojeným královstvím a zajistit, aby se mezi mladými lidmi a mládežnickými organizacemi v této zemi nevytratil duch spolupráce a mezikulturního vzdělávání a aby nepřišli o zkušenosti nabyté díky programu Erasmus+ a všem ostatním formám spolupráce. Je zapotřebí využít každou příležitost s cílem maximalizovat možnost obnovení vztahů s organizacemi občanské společnosti ve Spojeném království a navázání a pěstování vztahů nových⁽⁶⁾.

Vedoucí postavení a účast

3.9. Akční plán pro mládež se do značné míry zaměřuje na vedoucí úlohu a účast mladých lidí. To je vítáno a do značné míry to odpovídá osvědčeným postupům při práci s mladými lidmi. EHSV je však přesvědčen, že při dalším zavádění tohoto přístupu v rámci vnější činnosti EU bude zapotřebí velmi důkladný a promyšlený přístup. I v rámci EU a jejích členských států máme před sebou v oblasti participativní praxe ještě dlouhou cestu, a to navzdory značnému vynaloženému úsilí. Vedoucí postavení mládeže obecně vzniká na základě dobré práce na místní úrovni v příznivém prostředí. Díky tomu pak vyrůstají mladí lidé, kteří dokáží vyjádřit své názory, a to na základě kontaktů se svými vrstevníky a zkušeností s místními problémy v oblastech, jako je životní prostředí, doprava, vzdělávání, duševní zdraví, sociální pomoc a řada dalších. Tuto práci často usnadňují organizace občanské společnosti. Doufáme, že se na tyto potřeby budou moci zaměřit tematické programy týkající se občanské společnosti, lidských práv a demokracie.

3.10. K vytvoření správné praxe v této oblasti je tedy nutná kombinace několika souvisejících faktorů. Program Erasmus+ se stále snaží upřednostňovat mladé lidi s omezenými příležitostmi, čímž se v podstatě uznává, že tento hlavní program má v této oblasti ještě hodně práce. V oblasti mezilidských kontaktů a mobility mají rozhodující vliv na zajištění dobrých zkušeností účastníků administrativní aspekty, jako např. víza, a je zde zapotřebí postupovat společně. Aplikujeme-li to na rozvojové země, nestabilní státy, nebo dokonce totalitní země, pak zde jsou tyto výzvy jednoznačně ještě větší. Veškerá plánovaná práce v oblasti vedoucího postavení a účasti musí být nakonec založena na místních a komunitních zkušenostech.

3.11. Musíme být opatrní, abychom tento proces nepřevrátili proces a nepracovali rovnou s „vůdci“ z řad mládeže, aniž by měli jakoukoli skutečnou podporu zdola. Toto vedoucí postavení nemohou zajistit financující subjekty ani mezinárodní nevládní organizace, k tomu jsou zapotřebí kvalitní vazby na místní úrovni. Proto potřebujeme transparentní výběr, otevřené a inkluzivní metody a záruky proti ovládnutí ze strany států a jiných subjektů, zejména v nestabilních státech. Rozhodující význam má angažovanost, účast a vůdčí dovednosti a náš přístup musí vést k vybudování infrastruktury, která je zajistí. Je zapotřebí prosazovat spíše dlouhodobou podporu mládežnických organizací a občanské společnosti než přístup založený na krátkodobých projektech. Při práci s vůdčími osobnostmi z řad mládeže jsou také zapotřebí strategie zaměřené na to, jak přistupovat k neustále se měnící skupině osob, které jsou v přechodné fázi, rostou, rozvíjejí se a v určitém bodě budou potřebovat nebo chtít jít dál.

3.12. Je třeba poskytovat smysluplnou podporu místním organizacím, které působí v terénu, aby se mohly vnitřně rozvíjet a stát se významnými hráči ve svých místních komunitách. Doufáme, že se touto otázkou budou při své práci zabývat platforma Youth Sounding Board pro mezinárodní partnerství a platforma pro dialog s mládežnickými organizacemi, která je součástí politického fóra o rozvoji. Podpora odborových organizací a odborových organizací mládeže může navíc pomoci povzbudit a podpořit mladé lidi v tom, aby se demokraticky zapojili do dění na svém pracovišti. Národní rady mládeže – jsou-li nezávislé – mohou poskytnout dobrou infrastrukturu pro rozhodování o tom, s kým v partnerských zemích spolupracovat. To mohou zajistit rovněž iniciativy, jako např. iniciativa Globální mobilizace mládeže⁽⁷⁾, kterou podporuje šest největších mládežnických organizací na světě.

⁽⁶⁾ Informační zpráva EHSV Provádění dohody o vystoupení Spojeného království, včetně Protokolu o Irsku a Severním Irsku.

⁽⁷⁾ <https://globalyouthmobilization.org/>.

Metody provádění

3.13. Akční plán pro mládež obsahuje značný počet vítaných odkazů na program Erasmus+. V tomto ohledu se sdělení nesnaží „znovu objevit Ameriku“. Struktury a procesy programu mohou a měly by být v případě potřeby využívány v našich vnějších vztazích. Při provádění může být užitečné oddělit od sebe dílčí části programu, jako jsou mládež, školy, odborné vzdělávání a příprava (OVP) a vysokoškolské vzdělávání. Je třeba odstranit překážky, jako jsou víza, nedostatek finančních prostředků a jazykové bariéry, a zaměřit se při provádění na vzájemné učení, rozvoj dovedností a zkušenosti. Budou-li využívány národní agentury, měly by být pečlivě prověřeny, aby bylo zajištěno respektování rádných subjektů občanské společnosti a jejich nezávislosti.

3.14. Počáteční odborné vzdělávání a příprava (počáteční OVP) usnadňuje budoucí uplatnitelnost mladých lidí na trhu práce a jejich účast na celoživotním učení. Politiky odborného vzdělávání a přípravy a osvědčené postupy v této oblasti podporují sociální začleňování mladých lidí, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (NEET), a jejich integraci na trh práce.

3.15. Sdělení poukazuje na užitečné souvislosti mezi vnější činností EU a právy dítěte, pro něž EU nedávno vypracovala strategii. Při provádění Akčního plánu pro mládež by bylo vhodné zajistit větší návaznost také na Úmluvu OSN o právech dítěte z roku 1989, například s využitím zpráv států Ženevského výboru. Mnoho mladých lidí je mladších 18 let a zásady obsažené v Úmluvě OSN o právech dítěte jim mohou sloužit jako vodítko, nicméně práce EU s mládeží není omezena touto věkovou hranicí. Neměli bychom vždy automaticky považovat 18 let za věkovou hranici.

3.16. K provádění Akčního plánu pro mládež na vnitrostátní, regionální a mnohostranné úrovni je třeba uplatňovat přístup „tým Evropa“. EU by tak měla postupovat v souladu se specifickými potřebami a podmínkami v jednotlivých regionech. EHSV je přesvědčen, že by bylo přínosné, kdyby partnerství pomohla doplnit chybějící znalosti a údaje o mládeži, zejména ty, které se týkají prioritních oblastí, za něž jsou považovány rozvoj digitálních dovedností, změna klimatu a Zelená dohoda. EHSV by se v nadcházejících měsících rád dozvěděl, jak budou různorodá opatření prováděna, a je připraven k tomu přispět.

3.17. Doufali jsme, že během konzultačního procesu týkajícího se Akčního plánu pro mládež bude odezva větší a že odpovědi budou reprezentativnější. To ukazuje na potřebu poskytnout mladým lidem veškeré relevantní informace týkající se důležitých témat, aby se mohli informovaně rozhodovat a vhodně a smysluplně přispívat k procesu tvorby politik. Tyto informace mohou získat pomocí nástrojů, jako např. značka kvality Evropské informační a poradenské agentury pro mládež (ERYICA).

4. Konkrétní připomínky týkající se některých částí Akčního plánu pro mládež

4.1. Ustanovení Akčního plánu pro mládež shrnují celou řadu probíhajících činností, přičemž výzvy při jejich provádění budou obrovské, zejména po pandemii COVID-19. Zásadní význam má přístup ke vzdělávání a genderová rovnost a v těchto oblastech bylo dosaženo pokroku.

Vzdělávání

4.2. Při zavádění Akčního plánu pro mládež je zapotřebí zajistit úzkou návaznost na Evropský rok dovedností. EHSV poukazuje na to, že je důležité zohlednit potřeby týkající se rozvoje dovedností, zejména v oblasti zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, ale i v oblasti oběhového hospodářství, duševního a tělesného zdraví, sexuálního a reprodukčního zdraví a práv, a to i v rámci změny kvalifikace a prohlubování dovedností mladých lidí⁽⁸⁾. Sociální a občanský dialog má zásadní význam a je třeba jej posílit.

4.3. Do vzdělávání bude opět zapojeno více zúčastněných stran, takže je třeba stanovit jasné cíle a měřítko. Je nezbytné nutně vyvíjet neustálé úsilí, pokud jde o nejobtížněji dosažitelné osoby, zejména v nejchudších a nejvíce nestabilních státech. Vítejte závazek vyčlenit 10 % prostředků z Nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci (NDICI) Evropské komise a z rozpočtu na humanitární pomoc a uvítali bychom závazky také dalších agentur a států. Dlouhodobá řešení v oblasti vzdělávání musí pocházet od vlád v cílových zemích a významnou úlohu by měly hrát místní organizace občanské společnosti. Mezinárodní společenství nemůže být dlouhodobě hlavním aktérem. Doufáme, že na summitu o transformaci vzdělávání bude možné dosáhnout v této oblasti pokroku.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 100, 16.3. 2023, s. 38.

4.4. Ustanovení o stipendiích a svěřenských fondech jsou vítána, musíme však věnovat pozornost otázkám výběru a zajistit zapojení organizací občanské společnosti. Je důležité, aby při vytváření těchto příležitostí byly stanoveny transparentní, spravedlivé a inkluzivní postupy pro výběr účastníků akademických programů, přičemž je třeba upřednostnit přístup pro jednotlivce s omezenými příležitostmi.

4.5. Pro zvýšení konkurenceschopnosti a boj proti nezaměstnanosti má zásadní význam maximální zhodnocení lidského kapitálu při současném respektování zásad udržitelného rozvoje. To vyžaduje, aby pracovníci disponovali řadou průřezových dovedností a byli schopni se přizpůsobit. Politika vzdělávání a odborné přípravy musí být vytvářena a prováděna v úzké spolupráci se sociálními partnery a musí se zaměřovat spíše na kompetence než na kvalifikace. To pomůže zmírnit nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi.

Mládežnické organizace

4.6. Ve sdělení je uvedeno několik fór a subjektů pro zapojení mladých lidí. Platforma v rámci politického fóra o rozvoji je vítána, pokud zajistí kontakt se základními mládežnickými organizacemi, které jsou nezávislé, samostatně organizované a v ideálním případě vedené mladými lidmi.

4.7. Sdělení obsahuje vítané zmínky o zapojení mládežnických organizací do komunikace. Při zavádění Akčního plánu pro mládež by bylo vhodné zohlednit různé modely práce s mládeží, s nimiž se lze v EU v praxi setkat. Tato praxe může být stejně důležitá jako názory mladých lidí, neboť posiluje schopnosti všech mladých lidí na místní úrovni a utváří vůdčí osobnosti z řad mládeže, které se opírají o místní zkušenosti. V rámci partnerství EU a Rady Evropy a v oblasti dobrovolnictví mládeže je k dispozici velké množství podkladů a modelů.

4.8. Mládežnické organizace mohou být při realizaci plánu cenným zdrojem. Členské státy EU by měly být vybízeny k tomu, aby do této oblasti zapojily odvětví mládeže prostřednictvím národních akčních plánů. Měli bychom dávat přednost dobrým modelům a práci mládežnických organizací EU v oblasti rozvoje, konfliktů a lidských práv před například americkými modely „rozvoje mládeže“, které se často běžně používají v rozvojových zemích a jiných regionech a mnohdy nejsou založeny na stejných hodnotách. Dobře by to fungovalo se závazkem, že konkrétní regiony budou mít individuálně uzpůsobená řešení.

4.9. Zavádění závazků v oblasti vzdělávání by se mělo týkat také informálních a neformálních systémů v komunitách, organizacích občanské společnosti a organizacích pro práci s mládeží. Dobré vodítko zde poskytují definice UNESCO a Rady Evropy, stejně jako práce v rámci kapitoly věnované mládeži v programu Erasmus+. Musíme uznat obrovský přínos, jež má pro všechny učení mimo školní prostředí, které je celoživotní a všezivotní.

4.10. Politický dialog je důležitý a cíle Akčního plánu pro mládež jsou ambiciózní, neměli bychom však opomíjet politiku mládeže v jednotlivých zemích a odpovědnost vlád, stejně jako potřebu skutečného dobrovolnictví a občanské společnosti. Zavedení Akčního plánu pro mládež musí rovněž podpořit rozvoj politiky v oblasti práce s mládeží, zakládání národních rad mládeže nebo podobných orgánů a přístupy, jako je ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi aj.

4.11. Mládežnické organizace již mají vazby po celém světě, jak dokládá činnost šesti největších mládežnických organizací na světě, a měly by se podílet na zavádění akčního plánu, který by měl navázat na již vykonanou práci a sloužit jako vzor pro další iniciativy. Měli bychom si také dávat pozor, abychom v otázkách týkajících se účasti nebyli příliš restriktivní. Není jasné, zda při výběru témat pro Fond pro posílení postavení mládeže byly využity participativní procesy. Mladí lidé si nemusejí vždy vybírat témata, která ostatní považují za důležitá, zejména v rozvojových zemích a nestabilních státech, kde mohou být důležitější praktičtější hlediska.

4.12. Ustanovení o budování kapacit mládežnických organizací jsou velmi vítána a měla by je doprovázet účinná podpora pro založení hnutí na místní úrovni v partnerských zemích, v nichž mohou delegace EU hrát klíčovou úlohu po celém světě. Ve vhodných případech by měla být nabízena partnerství s organizacemi EU a příslušná činnost musí být monitorována. Je důležité napomáhat vytváření a posilování sítí jak s organizacemi z EU, tak s organizacemi mimo EU.

Účinné provádění

4.13. Do této činnosti je zapojeno mnoho subjektů, politik a zdrojů financování, jako jsou delegace EU, různá generální ředitelství Komise, ESVČ, Rada EU a členské státy a různé rozpočtové prostředky určené na pomoc. Při zavádění Akčního plánu pro mládež je třeba dbát na jasnost a řádnou meziodvětvovou spolupráci, aby se v konečném důsledku zajistil silný důraz na cílovou skupinu a dostatečný rozpočet.

4.14. Koncepce navazování kontaktů mohou vycházet ze stávající práce a zohledňovat partnerskou spolupráci a další iniciativy programu Erasmus+ (týkající se mládeže). Dobrým vzorem pro projekty zaměřené na mládež v cílových zemích by mohly být také projekty v rámci programu Erasmus+ pro zapojení mládeže (bez nadnárodního rozměru).

4.15. Mladí lidé jsou budoucími vůdci a strůjci změn a jsou zásadními partnery přispívajícími k úspěchu Agendy pro udržitelný rozvoj 2030, Pařížské dohody o změně klimatu a digitální transformace. Akční plán pro mládež by měl zajistit, aby vnější činnost EU posilovala postavení mladých lidí na politické, sociální a ekonomické úrovni. EHSV, který se zavázal plnit doporučení Konference o budoucnosti Evropy, jež spočívá v posílení institucionální úlohy Výboru i jeho postavení jako zprostředkovatele a garanta aktivit participativní demokracie, jako je strukturovaný dialog s organizacemi občanské společnosti a panelové diskuse občanů, je připraven splnit svou úlohu.

4.16. V Akčním plánu pro mládež se hojně zmiňuje přechod k dospělosti. To je velmi vítané a je to v souladu s hodnotami, z nichž vychází práce s mládeží v EU. V této souvislosti je důležité, aby se mladí lidé seznámili se svými občanskými právy a povinnostmi, osvojili si finanční gramotnost, naučili se cizí jazyky a učili se o udržitelnosti naší planety a podnikání. EHSV rovněž vítá propojení s agendou OSN v oblasti mládeže, míru a bezpečnosti a výzvu k širší spolupráci s OSN. Při provádění Akčního plánu pro mládež si musíme být vědomi vzdálenosti, která v mnoha oblastech mladé lidi obecně dělí od rozhodování.

4.17. Zásadním nástrojem pro spolupráci s mladými lidmi na celém světě je rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2250 (2015) o mládeži, míru a bezpečnosti. Vymezuje pět klíčových pilířů činnosti: účast, ochrana, prevence, partnerství a odklon od dosavadní činnosti a opětovné začlenění. Tato přelomová rezoluce naléhavě vyzývá signatářské strany, aby mládeži daly větší slovo při rozhodování na místní, celostátní, regionální a mezinárodní úrovni a aby zvážily vytvoření mechanismů, které by mladým lidem umožnily smysluplně se podílet na mírových procesech. Těm, kdo chtějí tuto agendu provádět na místní a celostátní úrovni, by měla být poskytnuta podpora. Značnou součinnost by v tomto směru pomohlo zajistit propojení a koordinace s Fondem pro posílení postavení mládeže.

Gender

4.18. EHSV je přesvědčen, že využití potenciálu mladých lidí a podpora genderové rovnosti jsou klíčové pro udržitelný rozvoj. Cílem vnější činnosti EU je posílit postavení mladých lidí na politické, sociální a ekonomické úrovni a pomoci jim zapojit se smysluplným a inkluzivním způsobem do rozhodování a tvorby politik. EHSV považuje posílení postavení dívek a mladých žen za zásadní pro zajištění udržitelného rozvoje a oceňuje, že se Akční plán pro mládež zmiňuje o zajištění rovnosti žen a mužů a ukončení diskriminace. EHSV poukazuje na to, že Akční plán pro mládež by se měl promítnout do smysluplných, strategických a dlouhodobých opatření, z nichž budou mít stejný prospěch mladí muži i mladé ženy. To obnáší rozvoj strategií na podporu genderového mainstreamingu ve všech oblastech vnější činnosti.

4.19. Je důležité zvýšit počet mladých lidí, zejména mladých žen, se schopnostmi v oborech STEM (přírodní vědy, technologie, inženýrství a matematika) a digitálními dovednostmi a již v rané fázi vzbudit zájem dívek o obory STEM, podporovat podnikatelky a ženské vzory v těchto oborech a investovat do programů zaměřených na to, aby se o obory STEM zajímaly dívky na středních školách.

Duševní zdraví

4.20. Víťáme, že se sdělení zmiňuje o duševním zdraví, a doufáme, že bude hrát důležitou roli při provádění Akčního plánu pro mládež. Vzhledem k tomu, že systémy zdravotní péče jsou po celém světě slabé, je třeba v této oblasti dosáhnout zlepšení ve prospěch mladých lidí.

Osoby se zdravotním postižením

4.21. Kromě toho považuje EHSV za stejně důležité, že se ve sdělení poukazuje na mladé lidi se zdravotním postižením, a má za to, že na tuto problematiku je zapotřebí se zaměřit i při provádění akčního plánu pro mládež. Mladí lidé se zdravotním postižením představují skupinu, na kterou se při posilování postavení mládeže a podpoře její demokratické účasti často zapomíná a která by měla být do provádění akčního plánu pro mládež rovněž zapojena.

Ekonomické příležitosti

4.22. Klíčem k budoucím ekonomickým příležitostem pro mladé lidi jsou správné dovednosti. Podnikatelé a začínající podniky budou potřebovat podporu včetně financování a úvěrů, protože se objeví mnoho příležitostí, především v digitální oblasti, a to zejména v rozvojových zemích.

4.23. V oblasti ekonomických příležitostí je dobrým příkladem systém záruk EU pro mladé lidi, který je vhodně nastaven tak, aby poskytoval příležitosti lidem, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy. K tomu, aby se agenda důstojné práce skutečně promítla do praxe, bude zapotřebí vzdělávání v oblasti pracovních a sociálních práv.

4.24. V rámci Akčního plánu pro mládež je třeba zkoumat otázky, jako je obchod, například v kapitolách týkajících se udržitelnosti v dohodách o volném obchodu, a mělo by se prosazovat zapojení občanské společnosti, například mládežnických organizací. Mladí lidé představují i nadále skupinu, která je nejzranitelnější, pokud jde o dětskou práci a další formy špatného zacházení. Chceme-li tomu zabránit, měla by se otázka boje proti dětské práci stát důležitou součástí Akčního plánu pro mládež, aby tak byla tato práce ve 21. století konečně vymýcena. Je zapotřebí vyhradit za tímto účelem finanční prostředky, aby dětské pracovníci již nebyli závislí na tom, co si vydělají. Na druhou stranu je třeba omezit akceschopnost podniků, které ve svém globálním výrobním řetězci dětskou práci využívají.

4.25. Často jsou to právě mladí lidé, kteří se jako první vydávají na strastiplnou pouť, aby emigrovali do Evropy či jiných částí světa. Chceme-li zajistit, aby mladí lidé již nebyli nuceni podnikat nebezpečnou cestu a často i nelegálně překračovat mezinárodní hranice, měl by Akční plán pro mládež zahrnovat aktivní spolupráci se třetími zeměmi, která by umožnila vytvořit humanitární koridory a programy pro přesídlování pro mladé lidi, a ti se tak mohli do Evropy dostat bezpečně a legálně.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociální výboru k tématu „Zapojení mladých lidí do ekologické transformace“**(průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví)**

(2023/C 184/03)

Zpravodajka: Nicoletta MERLO

Žádost švédského předsednictví Rady	dopis ze dne 14. 11. 2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	8. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	152/00/01

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV se domnívá, že mladí lidé mohou a musí hrát v rámci ekologické transformace zásadní roli. Má za to, že je nezbytně nutné mít nový model správy překonávající přetrvávající překážky, který bude inkluzivnější a bude schopen zajistit aktivní zapojení mladých lidí do rozhodovacích procesů.

1.2. EHSV zdůrazňuje, že je důležité zajistit, aby mládežnické organizace hrály vedoucí úlohu v rozhodovacím procesu a při rozvoji a šíření projektů týkajících se udržitelnosti a životního prostředí, mj. tím, že jim bude zaručena potřebná finanční podpora.

1.3. EHSV považuje za nezbytné neustále sledovat dopady, které mají a v budoucnu budou mít veřejné investice, včetně investic souvisejících s ekologickou transformací, na mladé lidi, a to prostřednictvím hodnocení hospodářského, politického a sociálního dopadu politik, které mají být realizovány, a s využitím ukazatelů před jejich schválením, v jeho průběhu a po něm.

1.4. EHSV vybízí orgány EU a členské státy, aby náležitě prováděly ověřování dopadů předpisů EU na mladé lidi a zavedly opatření a mechanismy, které zajistí zohlednění názorů mladých lidí ve všech oblastech politiky, a aby vytvořily prostor, který bude moci zaručit aktivní účast mladých lidí.

1.5. EHSV považuje za zásadní propojit iniciativy a politiky, které budou přijaty v rámci Evropského roku dovedností, s problematikou ekologické transformace, udržitelného rozvoje a výzev, kterým mladí lidé čelí v rychle se měnícím světě.

1.6. EHSV považuje za nezbytné řešit otázku vzdělávání a rozvoje dovedností, které se od mladých lidí v této oblasti očekávají, za použití průřezového přístupu, který může poskytnout teoretické i praktické dovednosti, včetně zavedení a podpory různých způsobů přechodu ze školy do zaměstnání a odborné učňovské přípravy, a to i za účasti sociálních partnerů. Vzdělávání o těchto otázkách by mělo být rovněž pojato strukturálně, a tudíž by mělo být koncipováno a rozvíjeno s ohledem na jednotlivá území a jejich potřeby a mělo by být zasazeno do širšího rámce na celostátní úrovni.

1.7. EHSV považuje za nezbytné začít s výukou otázek týkajících se udržitelnosti a ochrany životního prostředí již od útlého věku a využívat inovativní vzdělávací nástroje, které zohlední ochranu životního prostředí, sociální a hospodářský rozvoj a dosahování souvisejících cílů. Rozhodující vliv má v tomto směru kvalitní vzdělávání pro všechny a důstojná práce pro ty, kteří ho poskytují.

1.8. EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby se školy ve spolupráci s místními orgány a subjekty zajišťujícími mimoškolní aktivity, zejména s mládežnickými organizacemi a organizovanou občanskou společností, věnovaly otázkám ekologické transformace, a zvyšovaly tak informovanost a účast běžných občanů. V této souvislosti EHSV hodnotí pozitivně zkušenosti získané v rámci projektu Zelený Erasmus a těší se na jeho provádění.

1.9. EHSV považuje za důležité investovat do učení se praxí a podporovat odbornou přípravu na pracovišti a kvalitní stáže a učňovskou přípravu, které umožní navázat účinný pozitivní dialog mezi potřebami trhu a individuálními dovednostmi mladých lidí, aby byli mladí i starší pracovníci vybaveni dovednostmi, které jim umožní řídit inovace, jež přináší ekologická transformace. Klíčovou úlohu může v tomto ohledu sehrát sociální dialog a kolektivní vyjednávání.

1.10. EHSV se domnívá, že je nezbytné mít komplexní politiky odborné přípravy, které budou integrované s průmyslovými politikami, koordinované s ostatními strategiemi rozvoje a podrobně plánované na územní a místní úrovni v úzké spolupráci se sociálními partnery, aby se zajistilo, že ekologická transformace bude spravedlivou transformací, která nebude nikoho opomíjet.

1.11. EHSV se domnívá, že v zájmu zajištění náležité účasti žen v odvětvích spojených s ekologickou transformací musí být nedílnou součástí této transformace rovnost žen a mužů. Členské státy by měly investovat více prostředků do poradenství pro volbu povolání určeného pro mladé lidi ve školách a do jejich podpory při vstupu do zaměstnání prostřednictvím účinných veřejných služeb zaměstnanosti, které jsou přiměřeně propojeny s výrobní strukturou daného území.

1.12. Důležitou roli v rozvoji inovací, a to i v oblasti ekologické transformace, mohou hrát mladí podnikatelé. EHSV se domnívá, že těmto mladým lidem je třeba nabídnout pomoc prostřednictvím speciální odborné přípravy a podpory inovativních projektů a zajištěním náležité finanční podpory.

1.13. Chceme-li zajistit, že ekologická transformace bude také transformací spravedlivou a že nedojde k uzavírání podniků a následnému propouštění, je podle EHSV v první řadě zapotřebí, aby členské státy investovaly značné prostředky (počínaje prostředky z národních plánů pro oživení a odolnost) do podpory podniků, které musí změnit svou činnost, do přearování propuštěných pracovníků a do podpory podnikatelů, zejména mladých, kteří hodlají investovat do ekologických podniků.

2. Souvislosti stanoviska

2.1. Toto průzkumné stanovisko si vyžádalo švédské předsednictví Rady EU s cílem prozkoumat úlohu mladých lidí v rámci ekologické transformace.

2.2. „Ekologickou transformací“ se rozumí transformace hospodářství a společnosti EU směrem k dosažení cílů v oblasti klimatu a životního prostředí, a to především prostřednictvím politik a investic v souladu s evropským aktem o klimatu, který stanoví povinnost dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050, Zelenou dohodou pro Evropu a Pařížskou dohodou, přičemž je třeba zajistit, aby tato transformace byla spravedlivá a inkluzivní pro všechny.

2.3. Vzhledem k těmto velkým výzvám je důležité připomenout, že právě mladá generace vnímá tyto otázky nejcitlivěji a nejlépe si uvědomuje, že chceme-li dosáhnout environmentální udržitelnosti, musíme nutně jednat. Pokud dnes existuje nějaká otázka, která je schopná účinně skloubit obavy a hodnoty mladých lidí s otevřenými otázkami naší doby a která má velký potenciál pro inovaci modelů výroby a spotřeby, pak je to právě otázka životního prostředí, podpory zdraví a ochrany biologické rozmanitosti naší planety.

2.4. V posledních letech se na podporu opatření v oblasti klimatu zmobilizovalo velké množství mladých lidí v celé Evropě a na regionální, celostátní i evropské úrovni vyrostla četná ekologická a sociální hnutí tvořená mladými lidmi, kteří demonstrují a požadují od vlád a tvůrců politik konkrétní opatření na ochranu životního prostředí a dosažení klimatické neutrality.

2.5. Rok 2022 byl vyhlášen Evropským rokem mládeže nejen proto, aby oslavil a podpořil mladé lidi – generaci nejvíce postiženou pandemií – a vzbudil v nich novou naději, sílu a víru v budoucnost, ale představuje také příležitost, jak zdůraznit, že ekologická a digitální transformace nabízí nové perspektivy a příležitosti.

3. Zapojení mládeže do ekologické transformace

3.1. Pro dosažení spravedlivé ekologické transformace je nezbytné provést Agendu OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a jejích 17 cílů udržitelného rozvoje prostřednictvím Zelené dohody pro Evropu, a to mimo jiné zavedením nového modelu správy, který bude inkluzivnější a bude schopen aktivně zapojit mladé lidi do rozhodovacích procesů.

3.2. Rozhodnutí, která dnes politici představitelé přijímají v souvislosti se změnou klimatu a dalšími otázkami týkajícími se životního prostředí, budou mít dopad zejména na dnešní mladé lidi a na budoucí generace. Mladí lidé mají právo vyjadřovat se k otázkám, které se jich týkají, jak je uvedeno v Agendě 2030, jež v rámci svých cílů udržitelného rozvoje uznává mladé lidi jako „zásadní strůjce změn“.

3.3. Ačkoli je úloha mladých lidí při budování udržitelnějšího, inkluzivnějšího a ekologičtějšího světa stále více uznávána a navzdory vyhlášení Evropského roku mládeže je zřejmé, že ve skutečnosti je pro mladé lidi stále obtížné se aktivně zapojit do činnosti rozhodovacích orgánů.

3.4. V posledních letech jsme navzdory vysoké míře aktivismu mladých lidí v otázce změny klimatu rovněž svědky rostoucí nespokojenosti a ztráty důvěry mladých lidí vůči politickým institucím, což se projevuje poklesem jejich aktivní účasti v politických stranách a rostoucí neúčasti v politických volbách, a to jak v roli voličů, tak v roli kandidátů. To představuje hrozbu pro demokratický systém a překážku pro rozvoj politik zaměřených na budoucnost, počínaje těmi, které jsou nezbytné pro řešení výzev klimatické transformace a které jsou schopny nabídnout odpověď na různé citlivé otázky a potřeby. V tomto ohledu se EHSV domnívá, že podpora zapojení mladých lidí do politického života a dalších rozhodovacích procesů by měla být prioritou a že by měly být prozkoumány všechny možnosti, aby toto zapojení bylo proveditelné a účinné na všech úrovních.

3.5. Pro začátek by bylo důležité identifikovat a překonat sociální, ekonomické a kulturní překážky bránící plné účasti mladých lidí, které mohou být způsobeny také nedostatečnou informovaností nebo obtížným přístupem k informacím týkajícím se účasti mládeže a mechanismů zastupování. Další aspekt, který je třeba zdůraznit, se týká nových, často neformálních způsobů, jimiž se dnes mladí lidé zapojují a vedou dialog, často prostřednictvím technologií a sociálních médií, a které by měly být náležitě zohledněny, neboť jsou schopny mobilizovat celé generace.

3.6. Otázka udržitelnosti je hluboce zakořeněna v pohledu mladých lidí na svět a v jejich rozhodovacích procesech, avšak s velkou dávkou pragmatismu. Mládežnické organizace, které zastupují zájmy a tlumočí obavy milionů mladých lidí v Evropě, proto mohou hrát důležitou roli při zajišťování toho, aby byla mladší generace zastoupena nejen v institucích a občanské společnosti, ale měla také možnost smysluplně a kvalifikovaně přispívat k rozhodovacímu procesu na místní, regionální, celostátní i evropské úrovni⁽¹⁾.

3.7. Z těchto důvodů EHSV zdůrazňuje, že je důležité vytvořit příležitosti pro všechny nejrepresentativnější mládežnické organizace, počínaje organizacemi zastupujícími nejzranitelnější mladé lidi a ty, kteří žijí v nejokrajovějších a venkovských oblastech, aby se zapojily do tvorby politik a do rozvíjení myšlenek týkajících se otázek udržitelnosti.

3.8. Mládežnické organizace mohou plnit mnoho funkcí a hrát klíčovou úlohu při šíření a provádění projektů souvisejících s životním prostředím a udržitelností. EHSV proto vyzývá instituce EU, aby těmto sdružením poskytly strukturální finanční podporu prostřednictvím odpovídajících a specifických zdrojů, a mládežnické organizace tak měly vhodné podmínky pro zajištění zapojení mladých lidí do ekologické transformace a jeho rozvoj.

3.9. Samotné zapojení však nestačí. V rámci všech veřejných politik je nutné brát v úvahu dopad, který budou mít na mladé lidi a na jejich očekávání, včetně očekávání budoucích generací. Proto je třeba provádět předběžné, průběžné a následné hodnocení všech investic, včetně těch, které se týkají ekologické transformace, aby bylo možné pomocí ukazatelů s jistotou stanovit, jaké ekonomické, politické a sociální dopady budou tyto investice mít na mladé generace.

3.10. EHSV vybízí orgány EU a členské státy, aby náležitě prováděly ověřování dopadů předpisů EU na mladé lidi⁽²⁾ a zavedly opatření a mechanismy, které zajistí zohlednění názorů mladých lidí ve všech oblastech politiky, a zároveň aby vytvořily prostor pro to, aby mladí lidé mohli důsledně a na základě svých schopností přispívat k řešení problémů, kterým čelí.

3.11. Pro dobro naší planety i pro další rozvoj našich členských států je zapotřebí posílit postavení mladých lidí ve čtyřech hlavních oblastech: zapojení do procesů změn, možnost hrát aktivní úlohu převzetím odpovědnosti za individuální a kolektivní rozhodnutí, zlepšení znalostí o probíhajících změnách a nevyhnutelných důsledcích ekologické a digitální transformace a rozvoj dovedností v zájmu kvalifikovaného zapojení.

4. Ekologická transformace ve vzdělávání a na trhu práce

4.1. Rok 2023 byl vyhlášen Evropským rokem dovedností. EHSV považuje za zásadní propojit iniciativy a politiky, které budou v této souvislosti přijaty, s tématem ekologické transformace, udržitelného rozvoje a výzev, kterým mladí lidé čelí v rychle se měnícím světě.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV *Směrem ke strukturovanému zapojení mládeže v otázkách klimatu a udržitelnosti v rámci rozhodovacího procesu EU* (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 44).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV *Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi* (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 46).

4.2. V situaci klimatické a environmentální krize by se vzdělávání o otázkách udržitelnosti mělo stát pro školy prioritou. Pedagogové hrají zásadní roli při zajišťování toho, aby byli studenti klimaticky gramotní a měli znalosti a dovednosti, které potřebují k zapojení do zelené ekonomiky. Existuje mnoho přístupů, které mohou učitelé a školy využít k tomu, aby se společně se studenty těmito otázkami zabývali, ale to rovněž vyžaduje kvalitní vzdělávání pro všechny a důstojnou práci pro ty, kteří ho poskytují. EHSV považuje za nezbytné zajistit náležité financování na evropské, celostátní, regionální a místní úrovni s cílem rozvíjet projekty a iniciativy na podporu a provádění výuky a učení v oblasti životního prostředí a udržitelnosti.

4.3. Ekologická transformace a strategie udržitelného rozvoje představují jednoznačně průřezové téma. Je proto nezbytné řešit otázku vzdělávání a rozvoje dovedností, které se mladých lidí v této oblasti očekávají, za použití průřezového přístupu, který může poskytnout teoretické i praktické dovednosti, včetně zavedení a podpory různých způsobů přechodu ze školy do zaměstnání a odborné učňovské přípravy. Vzdělávání o těchto otázkách by mělo být rovněž pojato strukturálně, a tudíž by mělo být koncipováno a rozvíjeno s ohledem na jednotlivá území a jejich potřeby, mělo by zohledňovat celoživotní vzdělávání a být zasazeno do širšího rámce na celostátní úrovni.

4.4. Se vzděláváním dětí o otázkách udržitelnosti a ochrany životního prostředí by se mělo začít již v raném věku, počínaje mateřskými školami, a mělo by pokračovat specializovanými programy po celou dobu školní docházky. Je proto důležité, aby se také učitelům dostalo zvláštní odborné přípravy a aby měli zaručené možnosti své dovednosti neustále doplňovat.

4.5. Zavedení výuky o různých podobách ekologické a kulturní transformace do vzdělávacích procesů znamená opětovně potvrzení vzdělávací role škol, jejichž úkolem je podporovat občanská řešení, jež mohou vést studenty k novému a udržitelnému způsobu obývání světa. Studenti se tak stávají protagonisty změny, která je nasměřuje k novému modelu společnosti, jež staví životní prostředí do středu zájmu a umožní jim experimentovat a šířit nový životní styl v rovnováze s přírodou.

4.6. V současné situaci, která se neustále a rychle mění, je zapotřebí vytvořit inovativní vzdělávací prostředí s novou „ekologickou abecedou“, která bude v souladu s cíli Agendy 2030. Důraz by měl být kladen na metody zavádění oběhového hospodářství a na nástroje, které máme k dispozici díky zohledňování životního cyklu⁽³⁾, při němž je věnována pozornost ochraně životního prostředí, sociálnímu a hospodářskému rozvoji a dosažení souvisejících cílů.

4.7. EHSV zdůrazňuje, že každý by měl mít znalosti o tom, jak bojovat proti změně klimatu. To se týká zejména veškerých aspektů udržitelné spotřeby a produkce, odpovědného výběru potravin, snižování plýtvání potravinami a využívání udržitelné energie. Vzdělávání mladých lidí by mělo být podpořeno celoživotním učením rodičů a vzděláváním občanů⁽⁴⁾.

4.8. Úspěch ekologické transformace proto bude záviset na schopnosti škol spolupracovat s místními orgány a subjekty zajišťujícími mimoškolní aktivity, zejména s mládežnickými organizacemi a organizovanou občanskou společností, a zvyšovat tak informovanost a účast, a to i mezi běžnými občany. V této souvislosti EHSV hodnotí pozitivně zkušenosti získané v rámci projektu Zelený Erasmus a těší se na jeho provádění.

4.9. U mladší generace, tj. generace Z nebo „Gen Z“ (do 25 let), a u mladých lidí s vyšším vzděláním a silnějšími kulturními nástroji jsou povědomí, znalosti a pozitivní vůdčí úloha v otázkách ochrany životního prostředí ještě silnější. To znamená, že povědomí a kvalifikovaná informovanost budou i nadále růst a upevňovat se, ale také že potřebnou kladnou odezvu lze posílit zlepšením vzdělání mladých lidí a rozvíjením jejich lidského kapitálu v sociální a ekonomické oblasti. Naopak nízká vzdělanost a obtížnost vstupu na trh práce nejen zpomalují příspěvek k současnému růstu dané země, ale oslabují také úlohu mladých lidí jako aktivních účastníků nových procesů růstu, které více odpovídají výzvám doby, v níž žijí.

⁽³⁾ <https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/>.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV Posílení postavení mladých lidí s cílem dosáhnout udržitelného rozvoje prostřednictvím vzdělávání (Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 38).

4.10. Bez dovedností nelze dosáhnout žádné transformace. Je naprosto nezbytné vybavit mladé i starší pracovníky dovednostmi, které jim umožní řídit inovace, jež přináší ekologická transformace, která nevyhnutelně má – a v budoucnu bude mít – značný dopad na svět práce. EHSV se domnívá, že je důležité investovat do učení se praxí. Učení se praxí, tj. soubor postupů odborné přípravy a učení, které probíhají v pracovním prostředí, zejména ve formě učňovské přípravy, představuje rozhodující nástroj pro (znovu)získávání dovedností, a to jak technických, tak průřezových. Odborná příprava na pracovišti, stáže a učňovská příprava jsou tři formy, které svým vlastním a rozmanitým způsobem pomáhají vytvářet účinný dialog mezi potřebami trhu a individuálními dovednostmi mladých lidí. Zásadní úlohu při dosahování tohoto cíle sehrávají sociální partneři, a to prostřednictvím sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání.

4.11. Ekologická transformace musí být spravedlivou transformací, která zajistí změnu kvalifikace a zvyšování kvalifikace pracovníků a kvalitní pracovní místa pro všechny, aby se zajistilo, že nikdo nezůstane opomenut. EHSV proto považuje za nezbytné, aby politiky odborné přípravy byly komplexní, integrované s průmyslovými politikami, koordinované s ostatními rozvojovými strategiemi a podrobně plánované na územní a místní úrovni v úzké spolupráci se sociálními partneři.

4.12. V současné době existují důkazy o neexistenci takového komplexního přístupu a o nedostatečném šíření zelených dovedností, a v důsledku toho i zelených pracovních míst, zejména mezi osobami s nižší úrovní vzdělání a kvalifikace. To by mohlo vést k nové polarizaci: mezi těmi, kteří mají zelené dovednosti, a jsou tak s ohledem na nové možnosti, jež nabízí ekologická transformace, výborně zaměstnatelní, a těmi, kteří jsou namísto toho z těchto procesů odborné přípravy vyloučeni, mají jen omezené dovednosti a často vykonávají úkoly, u nichž hrozí, že v důsledku kombinovaného účinku ekologické transformace a průmyslové automatizace zaniknou.

4.13. Nedílnou součástí strategií zelené ekonomiky musí být také rovnost žen a mužů. Mladé ženy jsou v technologických a vědeckých oborech zastoupeny nedostatečně, protože kvůli genderovým stereotypům, podle nichž jsou určitá povolání určena výhradně mužům, je nepravděpodobné, že by si zvolily specializované vzdělání v těchto oborech. Pro zajištění náležité účasti žen v odvětvích, která procházejí a v blízké budoucnosti budou procházet významnými změnami v důsledku ekologické transformace, je třeba tyto stereotypy odstranit. Klíčovou úlohu při tom může sehrát poradenství pro volbu povolání nabízené ve školách. EHSV se domnívá, že členské státy by měly investovat více prostředků do poradenství pro volbu povolání určeného pro mladé lidi ve školách a do jejich podpory při vstupu do zaměstnání prostřednictvím účinných veřejných služeb zaměstnanosti, které jsou náležitě propojeny s výrobní strukturou daného území.

4.14. Rozvoj inovací je klíčem k úspěchu ekologické transformace. Pro dosažení požadovaných cílů je proto zásadní podněcovat mladé lidi s podnikatelským duchem k inovacím, a to zajištěním specifické odborné přípravy a podpory inovativních projektů a poskytováním odpovídající finanční podpory.

4.15. Podle posouzení dopadů⁽⁵⁾, které provedla Evropská agentura pro životní prostředí, by ekologická transformace v Evropské unii mohla vést do roku 2030 k vytvoření 1 milionu nových pracovních míst, 500 000 až 2 miliony lidí by však zároveň v důsledku této transformace mohly přijít o práci. Podle EHSV je v prvé řadě zapotřebí, aby členské státy investovaly značné prostředky (počínaje prostředky z národních plánů pro oživení a odolnost) do podpory podniků, které musí změnit svou činnost, do přerazení propuštěných pracovníků a do podpory podnikatelů, zejména mladých, kteří hodlají investovat do ekologických podniků.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part>.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Používání dřeva k výstavbě za účelem snížení emisí CO₂ ve stavebnictví“

(průzkumné stanovisko na žádost švédského předsednictví)

(2023/C 184/04)

Zpravodaj: **Rudolf KOLBE**

Spoluzpravodaj: **Sam HÄGGLUND**

Žádost o vypracování stanoviska	švédské předsednictví Rady, 14. 11. 2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	14. 12. 2022
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	153/2/4

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) považuje stavebniny z biologického materiálu za důležitý aspekt ekologické transformace. Zvyšování podílu dřeva ve stavebnictví za účelem snížení emisí uhlíku je třeba podporovat aktivním a udržitelným obhospodařováním lesů v EU, nikoliv mu bránit prostřednictvím politických omezení.

1.2 Vzhledem k tomu, že veřejný sektor má být příkladem, vyzývá EHSV členské státy, aby u stavby veřejných budov zvýšily míru využívání dřeva, která leží pod celkovým průměrem.

1.3 Za důležitý prostředek k využití potenciálu, který skýtá používání dřeva k výstavbě, považuje EHSV také opatření na podporu výzkumu, vývoje a inovací v oblasti alternativních stavebních materiálů, která jsou snadno přístupná malým a středním podnikům.

1.4 EHSV navrhuje prověřit, zda překážky, které brání výstavbě dřevěných konstrukcí a které jsou důsledkem formálních, právních a technických požadavků, jsou nezbytné z hlediska kvality plánování, a konstatuje, že je třeba poskytnout prostor pro inovace, které budou odpovídat současnému stavu techniky nejen tím, že budou splňovat platné normy, ale také tím, že budou uplatňovat „rovnocenná alternativní řešení“.

1.5 Vzhledem k tomu, že používání obnovitelných stavebních materiálů brání i různé stavební předpisy, navrhuje EHSV přijmout opatření k jejich sjednocení a za důležitou hnací sílu považuje Nový evropský Bauhaus (NEB).

1.6 EHSV doporučuje, aby za účelem kvalifikovaného hodnocení udržitelnosti budov v průběhu celého jejich životního cyklu budov a porovnání jejich dopadů na životní prostředí bylo důsledně prováděno posuzování životního cyklu.

1.7 EHSV vyzdvihuje význam minimálních norem emisí uhlíku z budov po celou dobu jejich životnosti a nutnost povinného řádného vykazování emisí uhlíku v celém stavebním odvětví.

1.8 EHSV považuje směrnici o energetické náročnosti budov (EPBD) za hlavní politický nástroj ke stanovení požadavků na snižování emisí uhlíku po celou dobu životnosti budov. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby vypracovala systém uhlíkové certifikace, který by plně zohledňoval význam výrobků ze dřeva pro kompenzaci emisí.

1.9 Za nezbytné považuje EHSV předávání technologických znalostí, které je plánováno v rámci Akademie Nového evropského Bauhausu, a zajištění odpovídající nabídky školení a dalšího odborného vzdělávání na vnitrostátní úrovni. Školení a další vzdělávání v oblasti používání nových udržitelných stavebních metod a materiálů je nutné pro všechny, kdo se podílejí na procesu stavby: projektanty, architekty, inženýry, techniky, IT specialisty a stavební dělníky.

1.10 Nezbytným předpokladem dosažení cílů v oblasti klimatu a podpory využívání dřeva k výstavbě je podle EHSV udělování zakázek prostřednictvím kvalitních zadávacích řízení na základě kritérií udržitelnosti a životního cyklu a volba vhodných postupů zadávání veřejných zakázek, které umožňují inovativní řešení. EHSV proto žádá, aby byla posílena jak právní povinnost zajištění kvalitní hospodářské soutěže a zadávání veřejných zakázek šetrných k životnímu prostředí, tak opatření, jež veřejným zadavatelům poskytnou odpovídající školení.

1.11 EHSV vyzývá členské státy, aby se zapojily do iniciativy rakouské a finské vlády Wood POP, jejímž cílem je mobilizovat veřejné a soukromé subjekty v dřevařském průmyslu na celostátní a regionální úrovni a podpořit přeorientování investic do udržitelných biomateriálových řešení a hodnotové řetězce v dřevozpracujícím průmyslu.

2. Obecné připomínky

2.1 Tradice využívání dřeva k výstavbě se opírá o staletou historii inovací. Na používání udržitelných materiálů byla mimo jiné založena koncepce Nového evropského Bauhausu ⁽¹⁾.

2.2 EHSV souhlasí s názorem Komise, že z hlediska ekologické transformace mají mimořádný význam inovativní (stavební) materiály, které jsou biologického původu a jsou vyrobené udržitelným postupem s nízkými emisemi CO₂. Podle zprávy Mezinárodní energetické agentury (IEA) o budovách ⁽²⁾ jsou budovy v současnosti (2021) zdrojem 33 % celosvětových emisí CO₂. Většina těchto emisí souvisí přímo i nepřímo s provozem budov, ale 6,4 % (2021) je způsobeno výstavbou a výrobou stavebních materiálů. Nezohledňuje se při tom doprava, demolice a inženýrské stavby. Emise způsobené dopravou jsou připočítány na vrub odvětví dopravy. Lze předpokládat, že skutečné emise způsobené výstavbou jsou vyšší. Podle Komise jsou budovy v EU zdrojem přibližně 40 % spotřeby energie a přibližně třetiny emisí skleníkových plynů v EU. Ke snižování emisí skleníkových plynů dochází především díky opatřením v oblasti zlepšování tepelné izolace budov, zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie a modernizaci topných systémů. Na druhé straně však roste počet trvale obývaných bytů a zvětšuje se užitná plocha bytových jednotek.

2.3 EHSV vyzdvihuje nedocenitelný význam lesů pro život lidí na celém světě. Například 400 miliard stromů v Evropě pohlcuje téměř 9 % evropských emisí skleníkových plynů. EHSV si je vědom toho, že odlesňování představuje v celosvětovém měřítku velmi vážný problém, v EU se však lesní zdroje zvyšují. Mezi lety 1990 a 2020 se lesní plochy rozšířily o 9 % a objem dřeva v evropských lesích vzrostl o 50 % ⁽³⁾. EHSV plně podporuje veškeré úsilí Evropské komise o řešení celosvětového problému s odlesňováním a zdůrazňuje, že v podpoře zdravých a přibývajících lesů v Unii je třeba nadále pokračovat. Zvyšování podílu dřeva ve stavebnictví za účelem snížení emisí uhlíku by mělo být podporováno aktivním a udržitelným obhospodařováním lesů v celé EU, nikoliv mu bránit prostřednictvím politických omezení.

2.4 EHSV proto konstatuje, že využití potenciálu, který skýtá stavba dřevěných konstrukcí (ať už masivních či nikoliv) z hlediska ochrany klimatu, musí být neoddělitelně spjata s udržitelným obhospodařováním lesů. V rámci rakouského projektu CareforParis ⁽⁴⁾, na němž spolupracovaly Spolkové středisko pro výzkum lesů (BFW), Univerzita přírodních zdrojů a aplikovaných věd o životě (BOKU), Wood K plus a Spolková agentura pro životní prostředí, byly vypracovány a zkoumány různé modely lesního hospodářství. Tyto modely předpokládají různé klimatické změny a adaptační strategie pro rakouské lesy a ukazují možný vývoj až do roku 2150. Podrobněji byla analyzována bilance emisí CO₂ v lesích a u výrobků ze dřeva a také možnost omezit tyto emise díky používání výrobků ze dřeva. Přibývání lesů, využívání dřeva a omezování emisí skleníkových plynů díky výrobkům ze dřeva vytváří souhrn činitelů, která vede ke kladné bilanci

⁽¹⁾ Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 73, Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 73.

⁽²⁾ IEA (2022), zpráva o budovách, in: <https://www.iea.org/reports/buildings>.

⁽³⁾ https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.

⁽⁴⁾ Weiss P., Braun M., Fritz D., Gschwantner T., Hesser F., Jandl R., Kindermann G., Koller T., Ledermann T., Ludwig A., Pölz W., Schadauer K., Schmid B.F., Schmid C., Schwarzbauer P., Weiss G.: Závěrečná zpráva k projektu CareforParis, Klima- und Energiefonds, Vídeň, 2020.

skleníkových plynů. Evropské lesy jsou významným úložištěm uhlíku. V letech 2010–2020 dosáhla průměrná roční sekvestrace uhlíku v lesní biomase v Evropě 155 milionů tun. V EU-28 odpovídá tato hodnota 10 % hrubého objemu emisí skleníkových plynů ⁽⁵⁾. Z hlediska ochrany klimatu je důležitější nahradit fosilní suroviny a zdroje energie dřevem (jakožto materiálu i zdroje energie) a omezit tak emise. Zajištění dřeva jako náhrady za materiály, které během svého životního cyklu produkují větší množství emisí, je proto důležitým opatřením k ochraně klimatu.

2.5 Šedá energie je energie používaná k výrobě, skladování, přepravě a recyklaci materiálů, resp. stavebních dílů a budov. Ve srovnání s ostatními tradičními stavebními materiály váže dřevo uhlík ještě předtím, než je použito jako stavební materiál (strom obsahuje přibližně 50 % čistého uhlíku). Při posuzování emisní bilance dřeva jsou rozhodující faktory původu, přepravní vzdálenosti, způsobu zpracování a opětovné využitelnosti. Z porovnání ekvivalentních budov zohledňujícího celý jejich životní cyklus vyplývá, že dřevo vykazuje oproti jiným stavebním materiálům lepší hodnoty z hlediska šedé energie, emisí skleníkových plynů, znečištění ovzduší a vody a dalších ukazatelů dopadu. Při svém současném ročním objemu zabrání výrobky ze dřeva (= dřevo používané jako materiál) už jen díky substitučnímu efektu vzniku přibližně 10 % celkových ročních emisí skleníkových plynů.

2.6 Využíváním dřeva k výstavbě lze konkrétně ušetřit až 40 % emisí CO₂ v porovnání s výstavbou z betonu. Pokud se použije přepočítání z objemu na hmotnost, který doporučují Hagauer a kol. (2009) ⁽⁶⁾, činí 1 plometr (PLM) suchého dřeva (směs dřeva z jehličnatých a listnatých stromů) 417 kg. Za předpokladu, že podíl uhlíku je 50 %, pak ekvivalent CO₂ vychází na 0,765 tun na PLM. To znamená, že z 1 milionu PLM okamžitě použitelného dřeva, které bylo vytěženo navíc, je 0,765 milionu t CO₂ vázáno v trvalých výrobcích.

2.7 Podíl dřevostaveb se v posledních letech zvýšil. Například v Rakousku se podíl dřevostaveb ⁽⁷⁾ během 20 let zvýšil o více než 70 % a v roce 2018 činil z hlediska užité plochy 24 %. Z toho 53 % připadalo na bytovou výstavbu, 11 % na komerční a průmyslovou výstavbu a 29 % na zemědělské stavby. V porovnání k tomu činil tento podíl v sektoru veřejných budov pouze 7 %. Ve Švédsku a Finsku se ze dřeva staví 90 % všech nových rodinných domů a dřevěnou konstrukci má i přibližně 20 % nově stavěných bytových domů.

2.8 Zahušťování městské zástavby je důležitým nástrojem boje proti změně klimatu a je nevyhnutelně a neoddelitelně spojeno s rostoucí výškou budov. Současné projekty ukazují, že i dřevostavby mohou být velmi vysoké. Jako příklad lze uvést kulturní centrum Sara ve Švédsku, které má 20 pater a je 75 m vysoké ⁽⁸⁾, nebo výškovou budovu Ascent v Milwaukee, která má 18 dřevěných podlaží ⁽⁹⁾.

2.9 Současné systémy stavby dřevěných konstrukcí lze snadno přizpůsobit tak, aby nabízely komplexní řešení v oblasti renovace budov, a bylo tak možné stavět kvalitní byty a dosahovat značných úspor energie. U projektů v oblasti renovací se nejčastěji využívá snadno dostupná městská infrastruktura, ale odpadá zároveň spotřeba šedé energie, která je již obsažena ve stávajícím fondu budov.

2.10 V zásadě se vždy musí upřednostnit využití existujících rezerv před stavbou nových budov, neboť to znamená účinnější využívání zdrojů, jež má město k dispozici. Výhodou je rychlá montáž a rychlé sestavení dílů, lepší poměr mezi nosností a hmotností oproti jiným materiálům a z toho plynoucí relativně nízké vlastní zatížení působící na stávající konstrukci.

2.11 Dřevo je navíc vhodné i pro kaskádové využití. Díky vícestupňovému využití je možné zvýšit přidanou hodnotu, snížit spotřebu zdrojů a vázat CO₂ po delší dobu.

2.12 Formální, právní a technické požadavky na kvalitu projektování dřevostaveb jsou v porovnání s jinými typy staveb vyšší a rozsáhlejší. Tato složitost brání zvyšování podílu dřevostaveb na trhu. Normalizace dílů, spojů a stavebních sestav může realizaci staveb usnadnit a zabezpečit ekonomickou efektivitu a kvalitu. Jednou z již existujících iniciativ je databáze

⁽⁵⁾ https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.

⁽⁶⁾ Hagauer, D., B. Lang, C. Pasteiner a K. Nemesthoty, *Recommended conversion factors for energy wood assortments in wood or energy balance calculations* (Doporučené přepočtové koeficienty pro klasifikaci druhů energetického dřeva v rámci výpočtu materiálové a energetické bilance), Spolkové ministerstvo zemědělství, lesnictví, životního prostředí a vodního hospodářství, odbor V/10 – Energetika a ekologické hospodářství, Vídeň (vlastním nákladem), 2009.

⁽⁷⁾ Stingl, R., Praxmarer, G. O., Teischinger, A., *Holzbauanteile in Österreich. Eine statistische Erhebung aller Hochbauvorhaben in den Jahren 1998 – 2008 – 2018* (Podíl dřevostaveb v Rakousku, Statistický přehled všech projektů dřevostaveb v letech 1998-2008-2018), Univerzita přírodních zdrojů a aplikovaných věd o životě, Vídeň, na objednávku sdružení proHolz Austria.

⁽⁸⁾ Viz kulturní centrum Sara, Skelleftea, Švédsko, White Arkitektur, 2021.

⁽⁹⁾ Viz výšková budova Ascent, Milwaukee, WIEHAG, Rakousko, 2021.

dataholz.eu, která na internetu nabízí prefabrikované sestavy a stavební spoje schválené pro použití v Německu a Rakousku. EHSV je v zásadě přesvědčen, že je třeba zajistit, aby i inovace ve všech oblastech dřevařského průmyslu mohly dosáhnout současného stavu techniky nejen prostřednictvím platných norem, ale také díky uplatňování „rovnocenných alternativních řešení“.

3. Konkrétní připomínky

3.1 EHSV konstatuje, že díky normalizaci, přesnosti a kvalitě jsou systémy stavby dřevěných konstrukcí vhodné jak pro stavbu nových budov, tak pro renovaci již existujících budov a pro zahušťování městské zástavby. Mezi jejich četné výhody patří přízřivost, vysoká míra prefabrikace, kratší doba stavby a nižší hmotnost oproti jiným stavebním materiálům.

3.2 Zásadním kritériem posuzování budov je dopad na životní prostředí během celého jejich životního cyklu. K dopadům na životní prostředí dochází během výstavby (výroba a doprava používaných stavebních výrobků), užívání a demontáže staveb (včetně recyklace nebo likvidace stavebních výrobků). Dopady na životní prostředí se zaznamenávají v rámci posuzování životního cyklu (EN 15804:15.02.2022).

3.3 Posuzování životního cyklu je vhodným nástrojem k posouzení udržitelnosti stavebních výrobků. EHSV doporučuje, aby bylo posuzování životního cyklu důsledně používáno jako nástroj ke kvalifikovanému hodnocení udržitelnosti budov v průběhu celého jejich životního cyklu pro účely prezentace a porovnání dopadů na životní prostředí.

3.4 Požadavky stanovené ve stavebních předpisech byly v posledních letech změněny tak, že umožňují používání obnovitelných stavebních materiálů. Možnosti výstavby ze dřeva se rozšířily zejména z hlediska protipožární ochrany. Tomuto tématu se věnují i současné projekty.

3.5 V rámci výzkumného projektu TIMpuls⁽¹⁰⁾, uskutečňovaný pod vedením Technické univerzity v Mnichově (TUM), se v současné době zkoumají požáry ve vícepodlažních dřevostavbách s cílem získat relevantní podklady pro jednotný soubor pravidel výstavby dřevěných výškových budov.

3.6 Z výsledků nedávných výzkumů a uskutečněných projektů vyplývá, že z hlediska protipožární ochrany dřevěné konstrukce nijak nezaostávají za jinými typy konstrukcí a mají navíc přednosti z hlediska seismické bezpečnosti⁽¹¹⁾.

3.7 Rozdílné právní předpisy, dokonce i v rámci jednoho členského státu, vytvářejí často zbytečné překážky. EHSV proto požaduje další harmonizaci stavebních předpisů s cílem zrovnoprávnit využívání všech stavebních materiálů.

3.8 EHSV vyzývá členské státy, aby u stavby veřejných budov zvýšily míru využívání dřeva, která leží pod celkovým průměrem. Veřejný sektor má jít při využívání potenciálu, který skýtá stavba dřevěných konstrukcí z hlediska dosažení cílů v oblasti ochrany klimatu, příkladem. Zejména výjimečné inovativní budovy postavené ze dřeva mohou být základem pro určitý trend a poskytnout impuls k širšímu využívání dřeva.

3.9 Při zadávání veřejných zakázek se při rozhodování o nejlepší nabídce často nepřihlíží ke kritériím, jako je biohospodářství, udržitelnost, náklady životního cyklu, dopad na klima atd., nebo se tato kritéria zohledňují příliš málo, což staví projekty dřevostaveb do nevýhodné pozice. EHSV proto požaduje, aby se při zadávání veřejných zakázek důsledněji dbalo na zohledňování kritérií, která slouží k dosažení cílů v oblasti klimatu.

3.10 V případě stavby prefabrikovaných dřevěných konstrukcí musí mít projekt téměř podobu hotové stavby, aby se vyloučilo riziko různého výkladu a byla zaručena jednoznačná porovnatelnost. V zájmu využití výhod, které nabízí technicko-ekonomická optimalizace a časového rozpětí realizace⁽¹²⁾, je třeba dříve než u staveb s nízkým stupněm prefabrikace zohlednit rozsáhlou škálu sortimentu a vliv výrobních, logistických a montážních procesů. Toho lze dosáhnout včasným získáním informací o uchazečích, ať už volbou vhodného postupu zadání zakázky, jako je architektonická soutěž nebo soutěžní dialog, nebo tím, že zadavatel do projektu zapojí specializované projektanty.

⁽¹⁰⁾ www.cee.ed.tum.de/hbb/forschung/laufende-forschungsprojekte/timpuls (náhled dne 23. ledna 2023).

⁽¹¹⁾ Viz výzkumný projekt *Erdbebensicherheit von Holzgebäuden* (Seismická bezpečnost dřevostaveb), Vysoká odborná škola Bern, 2020, www.bfh.ch/de/forschung/referenzprojekte/erdbebensicherheit-holzgebäude (náhled dne 23. ledna 2023).

⁽¹²⁾ Viz výzkumný projekt *leanWOOD – Neue Kooperations- und Prozessmodelle für das vorgefertigte Bauen mit Holz* (leanWOOD – Nové modely spolupráce a postupů v oblasti stavby prefabrikovaných dřevěných konstrukcí), Vysoká odborná škola Luzern, 2017.

3.11 EHSV zdůrazňuje význam Nového evropského Bauhausu pro podporu kvalitních stavebních materiálů šetrných ke klimatu, a tedy i pro využívání dřeva ve stavebnictví. V současné době činí podíl dřeva jako stavebního materiálu v EU pouze 3 %, takže potenciál, který skýtá využívání dřeva k výstavbě z hlediska ochrany klimatu, není zdaleka vyčerpán. EHSV proto považuje opatření k podpoře výzkumu, vývoje a inovací v oblasti alternativních stavebních materiálů v rámci Nového evropského Bauhausu za důležitý krok vedoucí k využívání tohoto potenciálu.

3.12 V mnoha případech nejsou uživatelé působící v oboru stavebnictví s možnostmi využití dřeva dosud dostatečně obeznámeni. A častým důsledkem chybějících znalostí je pak to, že se dřevo používá jen v omezené míře. Za velmi důležité proto EHSV považuje předávání technologických znalostí v rámci Evropy, které je plánováno v rámci Akademie Nového evropského Bauhausu, a zároveň konstatuje, že je nutné zajistit i na vnitrostátní úrovni odpovídající nabídku školení a dalšího odborného vzdělávání. Školení a další vzdělávání v oblasti používání nových udržitelných stavebních metod a materiálů bude nutné pro všechny kategorie pracovníků, kteří se podílejí na procesu stavby: projektanty, architektky, inženýry, techniky, IT specialisty a stavební dělníky. Ekologickou transformaci lze provést jen s náležitě vyškolenými pracovníky.

3.13 EHSV vítá společný evropský sociální projekt RESILIENTWOOD, který vedou Evropská konfederace dřevozpracujícího průmyslu (CEI-Bois) a Evropská federace stavebních a dřevozpracujících podniků (EFBWW) a který si klade za cíl vypracovat doporučení a pokyny pro podniky, odborné vzdělávání a veřejné orgány s cílem přilákat mladé lidi do dřevozpracujícího průmyslu EU, přizpůsobit se technologickým změnám a zvyšovat kvalifikaci pracovníků.

3.14 EHSV se domnívá, že je důležité zveřejňovat odborné informace, aby se všechny zainteresované subjekty mohly seznámit se současnými technickými možnostmi v oblasti využívání dřeva k výstavbě a aby byly stanoveny stavební a stavebně-fyzikální normy, které usnadní stavbu dřevěných konstrukcí.

3.15 Nejdůležitějším právním předpisem EU pro oblast budov je směrnice o energetické náročnosti budov (EPBD). Tato směrnice ukládá členským státům EU povinnost určit úroveň energetické náročnosti svých budov, vypracovat strategické plány dekarbonizace fondu budov v podobě dlouhodobých strategií renovace a přijmout i další opatření. Směrnice EPBD je proto jednoznačně tím správným politickým nástrojem k určení požadavků a jasných spouštěcích mechanismů pro snižování emisí uhlíku po celou dobu životnosti budov.

3.16 Ustanovení směrnice EPBD musí být v souladu s cíli klimatické neutrality a musí v nich být stanovena nejdůležitější a nejnaléhavější opatření, jež mají být přijata do roku 2050. Snižování energetické náročnosti budov je sice důležité, ale bez jasného pochopení jejich celkové uhlíkové stopy hrozí, že opatření nebudou mít optimální efekt.

3.17 EHSV vítá návrh nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků z jara 2022, neboť je důležitým krokem k ekologičtějším a oběhovým výrobkům. Minimální kritéria, jako je například snížení environmentální a klimatické stopy výrobků, lze snadno stanovit i pro stavbu dřevěných konstrukcí, což by vytvořilo příležitosti pro hospodářské inovace, hospodářské příležitosti pro inovace, přestože se toto nařízení v současné době na využívání dřeva k výstavbě nevztahuje.

3.18 Povinné podávání zpráv o emisích CO₂ ve stavebnictví po celou dobu životnosti staveb usnadní shromažďování údajů a referenční srovnávání a umožní odvětví stavebnictví rozvíjet potřebné dovednosti a kapacity. Je třeba zavést závazné minimální normy pro emise uhlíku po celou dobu životnosti staveb a tyto normy postupně zpřísnovat. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby vypracovala systém uhlíkové certifikace, který by plně zohledňoval význam výrobků ze dřeva pro kompenzaci emisí.

3.19 EHSV vyzývá členské státy, aby se plně zapojily do nové iniciativy rakouské a finské vlády Wood POP, která slouží jako platforma pro podporu politického dialogu o využívání dřeva, jejímž cílem je mobilizovat významné veřejné a soukromé subjekty v dřevařském průmyslu na celostátní a regionální úrovni a podpořit přeorientování investic do udržitelných biomateriálových řešení a hodnotové řetězce v dřevozpracujícím průmyslu.

3.20 EHSV ve svém doplňujícím stanovisku CCMI/205 *Používání dřeva k výstavbě a průmysl 5.0* zdůrazňuje, že využívání dřeva jako stavebního materiálu je velkou příležitostí, neboť představuje udržitelnou a nákladově efektivní alternativu k tradičním stavebním materiálům, jako je beton a ocel. Další výhodou je vysoká produktivita práce, která umožňuje rychlejší a účinnější průběh stavebních prací. Stavba dřevěných konstrukcí navíc vytváří ve venkovských oblastech pracovní příležitosti a má přínos i pro životní prostředí. Dřevo je totiž obnovitelný zdroj a na rozdíl od jiných materiálů produkuje při zpracování i během celého svého životního cyklu méně emisí uhlíku. Využívání dřeva ve stavebnictví navíc podporuje ochranu a údržbu lesů, a přispívá tak ke snížení emisí skleníkových plynů.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

PŘÍLOHA

Doplňující stanovisko Poradní komise pro průmyslové změny – „Používání dřeva k výstavbě a průmysl 5.0“ můžete nalézt na následujících stránkách:

Stanovisko Poradní komise pro průmyslové změny k tématu „Používání dřeva k výstavbě a průmysl 5.0“

(doplňující stanovisko ke stanovisku TEN/794)

Zpravodaj: **Martin BÖHME**

Spoluzpravodaj: **Rolf GEHRING**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	15. 11. 2022
Právní základ	čl. 56 odst. 1 jednacího řádu doplňující stanovisko
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	27. 2. 2023
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	29/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) zdůrazňuje, že využívání dřeva jako stavebního materiálu je velkou příležitostí, neboť představuje udržitelnou a nákladově efektivní alternativu a doplněk k tradičním stavebním materiálům, jako je beton a ocel. Další výhodou je vysoká produktivita práce při stavbě dřevěných konstrukcí, která umožňuje rychlejší a účinnější stavbu budov. Možnost tovární prefabrikace stavebních dílů rovněž snižuje náklady a zvyšuje bezpečnost na stavbách.

1.2 V současnosti je víc než kdy jindy důležité se zaměřit na vzdělávání, odbornou přípravu a celoživotní učení pracovníků v odvětví stavby dřevěných konstrukcí. Vzdělávání a odborná příprava musí vycházet ze sociálního dialogu se zapojením všech sociálních partnerů.

1.3 EHSV spatřuje v rozvoji používání dřeva k výstavbě zdroj významných pracovních příležitostí, zejména ve venkovských oblastech. Důstojná pracovní místa v dřevařském průmyslu a při stavbách dřevěných konstrukcí mohou přispět ke zlepšení hospodářské situace ve venkovských oblastech, v nichž hraje dřevozpracující průmysl důležitou úlohu.

1.4 EHSV vyzdvihuje četné přínosy dřevostaveb pro životní prostředí. Jedním z hlavních přínosů je skutečnost, že dřevo je obnovitelná surovina, která při výrobě stavebních dílů a výstavbě budov během celého jejich životního cyklu produkuje ve srovnání s jinými stavebními materiály nižší emise CO₂. Využívání dřeva ve stavebnictví navíc podporuje ochranu a údržbu lesů, protože vytváří pobídky pro udržitelné lesní hospodářství. Dřevo ve své růstové fázi pohlcuje CO₂ z ovzduší a ukládá ho v sobě. Je-li tedy využíváno jako stavební materiál, stává se zeleným stavebním materiálem a přispívá k celkovému snížení emisí skleníkových plynů.

1.5 EHSV upozorňuje na svá nedávno přijatá stanoviska k tématu stavebnictví a stavební výroby, zejména na stanovisko Harmonizované podmínky pro uvádění stavebních výrobků na trh ⁽¹⁾ a Používání dřeva k výstavbě za účelem snížení emisí CO₂ ve stavebnictví ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 159.

⁽²⁾ Používání dřeva k výstavbě za účelem snížení emisí CO₂ ve stavebnictví (viz Úř. věst, s. 18).

1.6 Z využívání dřeva ve stavebnictví je patrné jeho vnímání jakožto materiálu schopného odolávat zemětřesením, což se prokázalo v některých případech, například při zemětřesení, k němuž došlo v roce 1964 na Aljašce. EHSV se domnívá, že je třeba pobízet obyvatele oblastí s možným výskytem zemětřesení k tomu, aby používali dřevo k výstavbě.

2. Obecné připomínky

2.1 Toto stanovisko navazuje na obecné připomínky obsažené ve stanovisku TEN/794 – *Používání dřeva k výstavbě za účelem snížení emisí CO₂ ve stavebnictví*.

2.2 Stavebnictví se do značné míry podílí na emisích skleníkových plynů, a je tedy důležitým faktorem způsobujícím změnu klimatu. Emise vznikají zejména v souvislosti s využíváním fosilních paliv k výrobě tepla a elektřiny v budovách a s výrobou stavebních materiálů. Je naléhavě zapotřebí přijmout opatření, která povedou ke snížení emisí skleníkových plynů ve stavebnictví, např. využíváním energie z obnovitelných zdrojů, snižováním energetické náročnosti budov a používáním udržitelných stavebních materiálů⁽³⁾.

2.3 EHSV zdůrazňuje, že má-li stoupnout význam udržitelné produkce stavebního dřeva využitelného ve stavebnictví, je třeba zdůraznit nezbytnost udržitelného lesního hospodářství pro těžbu surového dřeva. Udržitelným lesním hospodářstvím se rozumí obhospodařovat a využívat lesy tak, aby byly environmentálně, ekonomicky i sociálně udržitelné, tedy aby byly zachovány jak pro stávající, tak pro budoucí generace a aby se přírodní zdroje využívaly odpovědným způsobem. Důležitým aspektem udržitelného lesního hospodářství je zachování biologické rozmanitosti lesů a jejich ekosystémových funkcí. Je rovněž důležité posílit odolnost lesů vůči přírodním škodám, ať už jsou jejich příčinou lesní požáry či hmyz. Z technického hlediska lze konstatovat, že stavba dřevěných konstrukcí vyžaduje oproti využívání jiných stavebních materiálů, jako je beton, výrazně méně tzv. šedé energie.

2.4 Šedou energií je energie používaná k výrobě, přepravě, skladování a recyklaci výrobků. Omezení šedé energie znamená, že se při těchto procesech bude spotřebovávat méně energie, což vede k poklesu emisí CO₂ a udržitelnější spotřebě energie. Omezení šedé energie může rovněž přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti podniků.

2.5 EHSV konstatuje, že většímu využívání dřeva k výstavbě někdy brání právní předpisy, které omezují použití dřeva jako stavebního materiálu nebo stanovují určitá pravidla a normy, jejich dodržování je při stavbě dřevěných konstrukcí velmi obtížné nebo drahé. Příkladem je maximální přípustná výška dřevostaveb, která je v některých zemích pevně dána. To může omezovat možnosti v oblasti využívání dřeva k výstavbě a bránit rozvoji inovativních dřevěných konstrukcí. V souvislosti s požární ochranou budov je nepřijatelné, že se na dřevo vztahují jiné předpisy o výkonnosti než pro jiné materiály. EHSV požaduje, aby byly na evropské úrovni stanoveny jednotné předpisy, bez ohledu na materiály.

2.6 Využívání dřeva k výstavbě může mít významný přínos pro oběhové hospodářství a zejména pro plnění cíle rozvoje biohospodářství v souladu s příslušnými politikami EU. Proto je třeba v tomto ohledu dále rozvíjet oblasti využití dřeva a dřevěných výrobků a jejich materiálové vlastnosti. Důležitou roli při tom hraje především recyklovatelnost výrobků ze dřeva. Na významu však bude nabývat i kombinace dřeva s jinými materiály. Podpora spolupráce v oblasti výzkumu materiálových vlastností a kompozitních materiálů, která bude koordinována a prosazována na úrovni EU, může být v tomto směru velmi důležitá a mohla by podpořit inovace.

2.7 Transformace našich průmyslových odvětví tak, aby byla založena na koncepci průmyslu 5.0 zohledňující i sociální aspekty, má velmi technickou povahu. Digitalizace (informační modelování budov), robotizace a využívání programů vycházejících ze získaných zkušeností (umělá inteligence) budou ovlivňovat celý hodnotový řetězec od lesního hospodářství až po dokončení stavby, její údržbu a recyklaci. To vyžaduje právní rámec upravující obecné požadavky na výrobky, požadavky na stavební výrobky a normalizaci. Je nutné je koordinovat specificky pro stavbu dřevěných konstrukcí. V souladu se sociálními cíli navrženými pro průmysl 5.0 by se měl technologický rozvoj a koncepce organizace práce řídit takovým způsobem vývoje technologií, který bude zaměřený na člověka. Při tom bude rovněž nutné systematicky zohledňovat potenciální pozitivní i negativní dopady na zdravé pracovní a obytné prostředí, a to již od fáze vývoje technologií.

⁽³⁾ Viz *Kreislaufwirtschaft für die Dekarbonisierung des EU-Bausektors – Modellierung ausgewählter Stoffströme und Treibhausgasemissionen* (Oběhové hospodářství pro dekarbonizaci odvětví stavebnictví EU – modelování vybraných zdrojových toků a emisí skleníkových plynů), Meta Thurid Lotz, Andrea Herbst, Matthias Rehfeldt.

2.8 EHSV konstatuje, že změny technologií a materiálů při stavbě dřevěných konstrukcí povedou i ke změnám v organizaci práce a požadavcích na kvalifikaci. V tomto ohledu dochází k překrývání mezi stavebnictvím a dřevařským průmyslem, resp. mezi tradičními povoláními v obou těchto hospodářských odvětvích. Je třeba přizpůsobit stávající učební plány pro jednotlivá povolání nebo tato povolání nově koncipovat, což bude představovat výzvu, která by měla být koordinována na evropské úrovni. Zaměření na atraktivní povolání s širokým spektrem úkolů a odpovídající organizace práce pomohou zvýšit atraktivitu stavebnictví a dřevařského průmyslu.

2.9 EHSV se domnívá, že vzhledem k rychlému sledu změn v oblasti pracovních metod (digitalizace, robotika, umělá inteligence, nová strojní zařízení) je nyní víc než kdy jindy důležité se zaměřit na vzdělávání, odbornou přípravu a celoživotní učení pracovníků v odvětví stavby dřevěných konstrukcí. Vzdělávání a odborná příprava musí vycházet ze sociálního dialogu se zapojením všech sociálních partnerů.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Očekává se, že zvýšení produkce dřeva určeného k výstavbě by mohlo významně přispět k posílení regionálních hodnotových řetězců a snížení environmentální stopy. Využívání dřeva k výstavbě je z hlediska materiálu velmi efektivním příspěvkem k biohospodářství, zejména pokud se během celého životního cyklu dřevostaveb, včetně jejich projektování, klade větší důraz na údržbu a zachování. Má-li se zabránit přesunům negativních dopadů na životní prostředí, je navíc nutné, aby se dřevo těžilo pouze v lokalitách, kde se vyskytují certifikované zalesněné plochy (systémy FSC a PEFC pro certifikaci lesů) a kde potenciál produkce surového dřeva převyšuje vlastní potřebu.

3.2 EHSV se domnívá, že zásadní význam pro udržitelnost celého dřevostaviteckého odvětví má stanovení plochy potřebné k produkci dřeva a způsob jejího obhospodařování (intenzivní, extenzivní, monokulturní, ekologické) a získávání zdrojů (konvenční nebo udržitelné). Právě s ohledem na potřebu zvýšit míru využívání dřeva k výstavbě ve stavebnictví je rozhodující to, aby byly při zvyšování podílu ploch využívaných či uzpůsobovaných pro účely produkce dřeva zároveň důsledně zohledňovány cíle udržitelnosti a biologické rozmanitosti.

3.3 Výsledky testů v praxi dokládají, že z hlediska posouzení životního cyklu je využívání dřeva k výstavbě vhodnější než jiné stavební metody, například stavba železobetonových konstrukcí. Zejména ukazatel účinnosti používaný ke zjištění potenciálu globálního oteplování vychází výrazně lépe a odpovídá pouze 57 % potenciálu železobetonu⁽⁴⁾.

3.4 EHSV poukazuje na studie o rozdílech mezi stavbou dřevěných konstrukcí a masivních konstrukcí, z jejichž vyhodnocení vyplývá, že dřevěné konstrukce mají podle ukazatelů posuzování životního cyklu z hlediska a) spotřeby primární energie (celkové i z neobnovitelných zdrojů) a b) potenciálu globálního oteplování téměř ve všech případech menší dopad na životní prostředí. Tento výsledek je nezávislý na zvoleném stavebním materiálu pro masivní konstrukce a na typu konstrukce dřevostaveb⁽⁵⁾.

3.5 Míra využívání prefabrikátů je u dřevěných konstrukcí podstatně vyšší než v případě konstrukcí masivních. Stavební práce jsou díky tomu méně závislé na povětrnostních podmínkách a větší část výroby probíhá za optimálních pracovních podmínek ve výrobní hale. Vyšší míra prefabrikace však zároveň vyžaduje větší plánování, a tudíž delší předchozí přípravu.

3.6 EHSV konstatuje, že díky kratší době trvání stavebních prací při stavbě dřevěných konstrukcí klesají režijní náklady a zkracuje se doba práce na staveništi. Prefabrikace také umožňuje snížit počet jízd v rámci přepravy materiálu na stavenišť. Zejména na perspektivních plochách ve městech by využívání dřeva k výstavbě umožnilo rychle vybudovat nové bytové prostory, např. díky nástavbám nebo přístavbám.

3.7 Stavba dřevěných konstrukcí umožňuje vytvářet při stejných vnějších rozměrech stavby větší obytné plochy, neboť zatímco v případě dřevostaveb je izolační vrstva často součástí nosné konstrukce, v případě masivních konstrukcí tvoří samostatnou stavební vrstvu. Dřevostavby tak mohou mít při stejné síle izolační vrstvy slabší vnější stěnu.

3.8 EHSV očekává, že využívání dřeva k výstavbě ukáže svůj další potenciál kromě bytové výstavby i u jiných typů staveb určených k nebytovým účelům (např. kancelářské, skladovací a laboratorní prostory).

⁽⁴⁾ <https://www.berlin.de/nachhaltige-beschaffung/studien/holz-versus-stahlbetonbauweise/>.

⁽⁵⁾ Německá spolková agentura pro životní prostředí, *Potentiale von Bauen mit Holz* (Potenciál využití dřeva ve stavebnictví), s. 25.

3.9 EHSV konstatuje, že stejně jako u všech ostatních typů výstavby má i pro životní cyklus dřevostaveb velký význam kvalitní projektování a realizace. K tomu jsou zapotřebí v první řadě architekti a inženýři s řádným vzděláním a také evropská směrnice o plánování, která díky svému náležitému regulačnímu rámci podpoří příslušná povolání. Zejména v oblasti plánování je nutné prostřednictvím změn v právních předpisech a odpovídajících školení pro objednatele zajistit, aby byly zakázky udělovány povinně prostřednictvím kvalitních zadávacích řízení ⁽⁶⁾.

3.10 S ohledem na dopad nedávných zemětřesení v Turecku, ale i na zkušenosti z předešlých zemětřesení a na předpovědi odborníků ohledně budoucího vývoje se EHSV domnívá, že je třeba pobízet obyvatele oblastí s možným výskytem zemětřesení k tomu, aby stavěli dřevěné domy a budovy.

3.11 Ve výrobních podnicích lze díky uplatňování technologií průmyslu 5.0 optimalizovat a zjednodušit výrobní postupy, a snížit tak spotřebu energie a emise CO₂ ve výrobě. Tovární prefabrikace stavebních dílů navíc umožňuje efektivnější organizaci práce a snížení množství odpadu na staveništích, jelikož se stavební díly na místě již jen sestavují dohromady. To vede k poklesu spotřeby energie nutné pro účely přepravy a ke snížení množství odpadů ⁽⁷⁾.

V Bruselu dne 27. února 2023.

předseda
Poradní komise pro průmyslové změny
Pietro Francesco DE LOTTO

⁽⁶⁾ Viz Müller, D., *Holzbau vs. Massivbau – ein umfassender Vergleich zweier Bauweisen im Zusammenhang mit dem SNBS Standard* (Dřevostavby versus masivní stavby – komplexní srovnání dvou typů staveb z hlediska normy SNBS).

⁽⁷⁾ Viz Koppelhuber, J. a Bok, M., *Paradigmenwechsel im Hochbau*, in: Hofstadler, C. (eds) *Aktuelle Entwicklungen in Baubetrieb, Bauwirtschaft und Bauvertragsrecht* (Změna paradigmat v pozemním stavitelství, in: Hofstadler, C. (eds) *Stávající trendy ve stavebnictví, na staveništích a ve stavebním právu*), Springer Vieweg, Wiesbaden, 2019. https://doi.org/10.1007/978-3-658-27431-3_19.

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

577. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 22. 3. 2023–23. 3. 2023

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví opatření pro vysokou úroveň interoperability veřejného sektoru v celé Unii (akt o Interoperabilní Evropě)

(COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD))

a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o posílené politice v oblasti interoperability veřejného sektoru – Propojení veřejných služeb, podpora veřejných politik a poskytování veřejných výhod – Směrem k „Interoperabilní Evropě“

(COM(2022) 710 final)

(2023/C 184/05)

Zpravodaj: **Vasco DE MELLO**

Žádosti o vypracování stanoviska	a) Evropský parlament, 21. 11. 2022 b) Rada Evropské unie, 25. 11. 2022
Právní základ	a) článek 172 Smlouvy o fungování Evropské unie b) článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	10. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	200/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Stejně jako Komise se i Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) domnívá, že interoperabilita veřejných služeb je základním předpokladem pro vytvoření jednotného digitálního trhu.

1.2 Dosažení tohoto cíle však – s ohledem na nejzranitelnější skupiny občanů – nesmí vést k tomu, že členské státy zavedou politiku úplné digitalizace veřejných služeb na úkor služeb poskytovaných osobně. Školení v oblasti digitálních dovedností by mělo být dostupné pro všechny, ale zejména pro tyto skupiny obyvatelstva.

1.3 Namísto snížení počtu zaměstnanců přinese rozvoj a provoz digitálních služeb zpočátku větší potřebu pracovníků. Předpokladem úspěšné digitální transformace je odpovídající personální zajištění.

1.4 EHSV s potěšením uznává, že digitalizace veřejných služeb během pandemie značně pokročila.

1.5 EHSV podporuje vytvoření modelu správy v rámci této politiky sestávajícího ze dvou hlavních orgánů, a to Sboru pro Interoperabilní Evropu a Sdružení pro Interoperabilní Evropu.

1.6 EHSV vítá skutečnost, že ve sdělení se počítá s vývojem experimentálních řešení umožňujících partnerství mezi veřejným sektorem a inovativními technologickými společnostmi a rovněž začínajícími podniky, a to za účelem vytváření inovativních experimentálních řešení, která bude možné využívat v rámci veřejných služeb a která tyto služby budou moci sdílet.

1.7 EHSV považuje za důležité, aby v budoucích programech financování projektů v oblasti interoperability veřejných služeb bylo čerpání finančních prostředků podmíněno akceptací zásad a struktur, které prosazuje Evropský rámec interoperability.

1.8 EHSV sice vítá skutečnost, že tento proces probíhá v kontextu tzv. souběžné transformace, avšak varuje, že některá technologická řešení v oblasti digitalizace mohou být vysoce energeticky náročná.

1.8.1 EHSV se domnívá, že ochrana údajů – které je třeba věnovat náležitou pozornost – nesmí být pro veřejné služby ani soukromé osoby překážkou pro vytváření nových řešení v oblasti interoperability.

1.8.2 Zároveň má EHSV za to, že přístup k údajům, ať už ze strany občanů, podniků, či jiných subjektů poskytujících veřejné služby, by měl podléhat různým stupňům oprávnění, aby byla zachována jejich důvěrnost a aby byly poskytovány pouze ty údaje, které jsou nezbytně nutné.

2. Souvislosti

2.1 Vytvoření vnitřního trhu, tj. prostoru volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu, vyžaduje odstranění všech stávajících vnitrostátních překážek.

2.2 Evropská unie se již od svého vzniku – a s ještě větší naléhavostí od vytvoření jednotného trhu – snaží odstraňovat všechny druhy překážek, které mohou bránit vytvoření skutečného vnitřního trhu.

2.3 Aby mohl existovat skutečný vnitřní trh, je nezbytné, aby měli občané a podniky snadný a rychlý přístup k veřejným službám v členských státech a možnost snadné a rychlé interakce se subjekty, které je poskytují, a to na místní, regionální i vnitrostátní úrovni.

2.4 Otevřený prostor, jako je ten evropský, navíc vyžaduje sdílení údajů a spolupráci mezi orgány veřejné správy na všech úrovních.

2.5 Od devadesátých let minulého století podniká Komise kroky, které mají vybudovat a umožnit interoperabilitu ⁽¹⁾ nebo ještě lépe vzájemnou propojenost různých veřejných služeb členských států ⁽²⁾.

(1) Interoperabilita veřejného sektoru „je tím, co umožňuje správním orgánům spolupracovat a zajistit fungování veřejných služeb přes hranice, napříč odvětvími a přes hranice organizací“. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o posílení politiky v oblasti interoperability veřejného sektoru – Propojení veřejných služeb, podpora veřejných politik a poskytování veřejných výhod – Směrem k „Interoperabilní Evropě“

(2) Prostřednictvím rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1719/1999/ES zahájila Komise iniciativu zaměřenou na dosažení interoperability veřejných služeb. Ta sestávala z řady hlavních směrů týkajících se mimo jiné určení projektů společného zájmu v oblasti transevropských sítí pro elektronickou výměnu dat mezi správními orgány.

2.6 Tato potřeba se postupem času prohlubovala s tím, jak se vnitřní trh přesunul do nové, digitální reality ⁽³⁾.

2.7 Digitalizace představuje skutečnou revoluci, a to jak pokud jde o zvyklosti občanů, tak co se týče způsobu fungování podniků a veřejné správy.

2.8 V posledních letech začala být řada veřejných služeb v členských státech, které byly dříve poskytovány pouze osobně, poskytována i digitálně, což je velmi přínosné jak pro občany a podniky, tak i pro samotné správní orgány. Ty tím ušetřily mnoho hodin práce i značné finanční prostředky.

2.9 Krize COVID-19 tento trend urychlila, neboť ukázala, že interoperabilita mezi různými evropskými subjekty poskytujícími veřejné služby se může stát užitečným nástrojem zajištění volného pohybu osob, o čemž svědčí například používání certifikátu EU COVID.

2.10 Evropská unie uznává, že digitalizace veřejného sektoru by vzhledem k jeho podílu na HDP ⁽⁴⁾ mohla být klíčovým faktorem evropského procesu digitalizace, a to nejen z důvodu jeho vlivu ve vztahu k jiným odvětvím, ale také proto, že má v celém procesu v kontextu evropského hospodářství vedoucí úlohu.

2.11 Právě proto zahrnují všechny plány pro oživení a odolnost veřejné investice do digitalizace veřejné správy v celkové výši 47 miliard EUR.

2.12 Evropská unie – prostřednictvím Komise – i vlády členských států postupem času uznaly, že je třeba posílit interoperabilitu a vzájemnou propojenost vnitrostátních veřejných služeb a jejich propojenost se službami Evropské unie ⁽⁵⁾, aby občané a podniky v celé Unii měli k těmto službám přístup bez ohledu na to, kde se nacházejí.

2.13 Interoperabilita veřejných služeb není novým tématem ⁽⁶⁾, avšak cílem sdělení, jež je předmětem tohoto stanoviska, je vytvořit formálnější, stabilnější a bezpečnější rámec pro spolupráci, díky němuž bude možné dále posílit stávající vzájemnou propojenost digitálních systémů různých vnitrostátních veřejných služeb a jejich propojenost s vlastními službami Evropské unie ⁽⁷⁾. Mělo by to urychlit dosažení tohoto cíle, tak aby do roku 2030 míra digitalizace veřejných služeb v Evropské unii činila 100 %, jak je navrženo ve sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Digitální kompas 2030: Evropské pojetí digitální dekády (COM(2021) 118).

2.14 Za tímto účelem stanoví sdělení následující klíčové pilíře, jež mají zaručit soudržný přístup:

— vytvoření nové správní struktury v oblasti interoperability složené ze dvou orgánů (Sbor pro Interoperabilní Evropu a Sdružení pro Interoperabilní Evropu), která má umožnit spolupráci orgánů veřejné správy – a to jak na obecné úrovni (evropské, vnitrostátní, regionální a místní), tak na úrovni odvětvové (spravedlnost, doprava, vnitřní věci, zdravotnictví, ekologie atd.) –, jakož i spolupráci soukromých zúčastněných stran, s mandátem dohodnout se na společných řešeních interoperability (např. rámcích, otevřených specifikacích, otevřených standardech, aplikacích nebo pokynech),

⁽³⁾ Při budování digitálního vnitřního trhu je naléhavě nutné nejen odstraňovat překážky bránící jeho existenci, ale také vytvářet mechanismy, které brání vzniku překážek nových.

⁽⁴⁾ V roce 2022 představoval veřejný sektor podle údajů Eurostatu 53,1 % evropského HDP – *Government finance statistics – Statistics Explained* (europa.eu).

⁽⁵⁾ Viz například závěrečná komuniké ze setkání ministrů v Tallinnu v roce 2017, Berlíně v roce 2020 a ve Štrasburku v roce 2022.

⁽⁶⁾ V roce 2010 předložila Komise sdělení *Cesta k interoperabilitě evropských veřejných služeb* (COM(2010) 744 final), které bylo předmětem stanoviska EHSV TEN/448-449 a jež bylo provedeno prostřednictvím programu týkajícího se řešení interoperability pro evropské orgány veřejné správy (ISA) – rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 922/2009/ES – a následně programu ISA2 – rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2240 – a programu Digitální Evropa – nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/694.

⁽⁷⁾ Komise v návrhu, jež je předmětem analýzy, uznává, že dosud uplatňovaný dobrovolný přístup k dosažení navrhovaných cílů v oblasti interoperability nestačí.

- zavedení povinného posouzení dopadů na přeshraniční interoperabilitu v případě zavedení nebo pozměnění informačního systému určité veřejné služby,
- spoluvytvoření ekosystému řešení interoperability pro veřejný sektor EU (zavedení aktivních katalogů interoperability, jež budou uznány a budou moci být využívány veřejnou správou a při přípravě politik – například pokud jde o nástroje, specifikace nebo digitální řešení), aby orgány veřejné správy na všech úrovních v EU a další zúčastněné strany mohly přispívat k vytváření a zdokonalování těchto řešení a k jejich opakovanému využívání a tím umožnit společně inovování a vytváření veřejné hodnoty,
- podmínit poskytování určitých unijních finančních prostředků na vytvoření nebo posílení vnitrostátních informačních systémů používáním řešení a respektováním zásad předem stanovených Evropskou unií⁽⁸⁾.

3. Obecné připomínky

3.1 Stejně jako Komise se i EHSV domnívá, že interoperabilita veřejných služeb je základním předpokladem pro vytvoření jednotného digitálního trhu a pro odstranění překážek, jež přetrvávají na trhu fyzickém⁽⁹⁾.

3.2 Pokud má být dosaženo cíle 100 % poskytování veřejných služeb online v celé Evropské unii, jenž byl stanoven pro rok 2030, bude nutné urychlit a zdokonalit transevropskou síť, která tyto služby propojí a která bude využívat společné prvky, a to jak na technické, sémantické, právní, organizační a dalších úrovních.

3.3 Realizace tohoto cíle by však neměla vyústit ve vnitrostátní politiku úplné digitalizace veřejných služeb na úkor služeb poskytovaných osobně, neboť je třeba brát ohled na nejzranitelnější skupiny občanů – k veřejným službám poskytovaným osobně musí mít všichni přístup. Školení v oblasti digitálních dovedností by mělo být dostupné pro všechny, ale zejména pro tyto skupiny obyvatelstva.

3.4 Namísto snížení počtu zaměstnanců přinese rozvoj a provoz digitálních služeb zpočátku větší potřebu pracovníků. Předpokladem úspěšné digitální transformace je odpovídající personální zajištění.

3.5 Výsledkem digitalizace by mělo být zajištění lepší veřejné služby.

3.6 Jak EHSV uvedl v jednom ze svých předchozích stanovisek, „nesmí [...] jít o to, aby byly lidské bytosti nahrazeny informačními nástroji, ale o uvolnění lidských kapacit, aby lidé získali více času na řešení úkolu větší přidané hodnoty [...]“⁽¹⁰⁾.

3.7 Digitalizace a využívání umělé inteligence nesmí být prostředkem legitimizace plošného snižování počtu pracovních míst. To, že díky digitalizaci odpadnou rutinní úkoly, by mělo vést k tomu, že zaměstnanci budou mít více času na náročnou práci a poradenství.

3.8 Kromě toho bude v roce 2030 určitě stále existovat menšina občanů, kteří trpí digitálním vyloučením a jsou nuceni přistupovat k veřejným službám pouze osobně⁽¹¹⁾. Během digitalizace nesmí dojít k tomu, že analogový přístup k veřejným službám bude znesnadněn nebo uzavřen.

3.9 EHSV proto vítá skutečnost, že cílem tohoto sdělení je posílit a zlepšit úroveň interoperability veřejného sektoru vytvořením právního rámce vymezeného na úrovni EU⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Viz odůvodnění návrhu nařízení a sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o posílení politiky v oblasti interoperability veřejného sektoru – Propojení veřejných služeb, podpora veřejných politik a poskytování veřejných výhod – Směrem k „Interoperabilní Evropě“.

⁽⁹⁾ Již ve svém stanovisku TEN/635 Evropský rámec interoperability – Strategie provádění EHSV zdůraznil význam interoperability pro dokončení jednotného digitálního trhu (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 176).

⁽¹⁰⁾ Viz stanovisko EHSV ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Evropský akční plán „eGovernment“ na období 2011–2015 – Využívání IKT na podporu inteligentní, udržitelné a inovativní veřejné správy a sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Cesta k interoperabilitě evropských veřejných služeb (Úř. věst. C 376, 22.12.2011, s. 92).

⁽¹¹⁾ Tato obava se ve stanoviscích EHSV vyskytuje opakovaně – viz stanovisko TEN/176 (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 176).

⁽¹²⁾ EHSV ve svých předchozích stanoviscích vyjádřil podporu všem projektům Evropské unie zaměřeným na dosažení cílů v oblasti digitální transformace Evropské unie – viz stanovisko TEN/13 (Úř. věst. C 365, 23.9.2022, s.13).

3.10. EHSV uznává, že toto posílení interoperability bude velmi přínosné jak pro občany – zejména pro přeshraniční pracovníky –, tak pro podniky a samotnou veřejnou správu členských států.

3.11 Aby však byl tento přínos reálný, nestačí – jak uznává Komise – stanovit technické normy, jež umožní propojení služeb. Je třeba realizovat odpovídající veřejné investice, a to na všech úrovních.

3.12 Je nutná koordinace, a to jak na legislativní úrovni, tak na úrovni sítí odvětvových služeb, jednak aby přínosy interoperability neměla zbytečná byrokracie, a jednak aby občané a podniky nebyli nuceni opakovaně sdělovat veřejným službám stejné údaje, což by znamenalo zdvojení úkonů a zbytečné náklady.

3.13 Zároveň nesmí na vnitrostátní úrovni existovat žádné překážky pro digitální veřejné služby, které by znemožňovaly jejich přeshraniční využívání, a to ani z hlediska propojení či interoperability, ať už ve vztahu k občanům a podnikům z jiných členských států, nebo k orgánům poskytujícím veřejné služby v jiných členských státech⁽¹³⁾.

3.14 EHSV s potěšením konstatuje, že digitalizace veřejných služeb se značně rozvinula v době pandemie a omezení volného pohybu osob.

3.15 V této souvislosti vítáme, že sdělení, jež je předmětem tohoto stanoviska, si dalo za cíl dosáhnout souladu mezi všemi politikami zaměřenými na dosažení interoperability, a to jak na úrovni vnitrostátních politik, tak na úrovni evropských odvětvových politik. Toho by mělo být dosaženo motivováním k používání společných vzorů, sdílením technických specifikací a využitím dalších sdílených řešení.

3.16 Ze stejných důvodů EHSV podporuje zásadu opakovaného používání a převodu prvků a údajů mezi různými subjekty poskytujícími veřejné služby, a to jak na evropské, tak na vnitrostátní úrovni.

3.17 V souvislosti s interoperabilitou veřejných služeb je EHSV znepokojen také otázkou používání různých jazyků. Jazykový režim by neměl představovat byrokratickou překážku. Je nezbytné zajistit, aby sdílení údajů a informací probíhalo v jazyce, kterému všichni rozumějí.

3.18 EHSV podporuje vytvoření a institucionalizaci modelu správy v rámci této politiky, který by se skládal ze dvou klíčových orgánů, a to Sboru pro Interoperabilní Evropu, kterému bude předsedat Komise a který se bude skládat ze zástupců všech členských států, zástupce Výboru regionů a zástupce Evropského hospodářského a sociálního výboru, a ze Sdružení pro Interoperabilní Evropu, jež bude sestávat ze zástupců občanské společnosti a soukromého sektoru⁽¹⁴⁾⁽¹⁵⁾.

3.19 EHSV považuje za důležité zapojit do nastavování politik v oblasti interoperability občanskou společnost, zejména sociální partnery, a to nejen proto, že občané a podniky jsou konečnými adresáty této politiky, ale také z toho důvodu, že občanská společnost může přispět k této politice novými technologickými řešeními, která veřejný sektor zajistit nedokáže.

3.20 EHSV se domnívá, že občanská společnost musí být zapojena na několika různých úrovních a že Komise by měla motivovat a stimulovat členské státy, aby její zapojení podporovaly, a to na celostátní, regionální i místní úrovni.

3.21 EHSV vítá, že Komise vytvořila jednotné přístupové místo s cílem koncentrovat a centralizovat veškeré poznatky a řešení týkající se interoperability, jež budou moci poskytovat veřejné i soukromé subjekty.

⁽¹³⁾ Jedním z témat, která by se mohla stát překážkou přeshraniční interoperability veřejných služeb, jsou osobní údaje.

⁽¹⁴⁾ Sbor pro Interoperabilní Evropu je pověřen úkolem navrhnout opatření, poskytovat podporu a poradenství a monitorovat evropské politiky v oblasti interoperability. Součástí Sdružení pro Interoperabilní Evropu budou zástupci občanské společnosti, kteří budou Sboru nápomocni při hledání a definování nových řešení, které bude tento orgán navrhnout.

⁽¹⁵⁾ Možnost, kterou Komise zvolila, je v souladu s doporučeními EHSV předloženými v předchozích stanoviscích – viz stanovisko TEN/176 (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s 176).

3.22 EHSV souhlasí s Komisí, že veřejné služby EU by neměly být tolik závislé na digitální infrastruktuře poskytované třetími zeměmi – to ohrožuje evropskou digitální suverenitu.

3.23 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že Komise se domnívá, že by přednostně měly být používány otevřené systémy s otevřeným zdrojovým kódem, což umožňuje sdílení řešení mezi vývojáři.

3.24 EHSV vítá skutečnost, sdělení počítá s vytvářením a podporou experimentálních řešení umožňujících partnerství mezi veřejným sektorem a inovativními technologickými společnostmi a rovněž začínajícími podniky, a to za účelem vytváření inovativních experimentálních řešení, která bude možné – v případě, že jejich zkušební fáze bude úspěšná – využívat v rámci subjektů poskytujících veřejné služby a která tyto subjekty budou moci sdílet.

3.25 EHSV považuje za důležité, aby v budoucích programech financování projektů v oblasti interoperability veřejných služeb bylo čerpání finančních prostředků podmíněno akceptací zásad a struktur, které prosazuje Evropský rámec interoperability.

3.26 To je dobrý způsob, jak přimět subjekty poskytující veřejné služby, aby dobrovolně přijaly společné normy v oblasti interoperability.

3.27 EHSV je překvapen tím, že na rozdíl od předchozích sdělení⁽¹⁶⁾ se toto sdělení vůbec nezmiňuje o tom, jaké výhody může interoperabilita evropských veřejných systémů poskytnout v rámci boje proti podvodům, a to v podobě zvýšení efektivity i příjmů členských států.

3.28 V tomto ohledu EHSV zdůrazňuje, že interoperabilita systémů by měla jít ruku v ruce s využitím umělé inteligence. To by mohlo pomoci subjektům poskytujícím veřejné služby analyzovat údaje a zároveň umožnit vytváření výstrah a varování a jejich zasílání různým subjektům, jež v členských státech poskytují veřejné služby.

3.29. A dvě závěrečné poznámky v souvislosti s ekologickou transformací a ochranou údajů:

3.29.1 Jedním z cílů sdělení je začlenit strategii pro interoperabilitu veřejných systémů nejen do strategie pro digitální transformaci, ale také do strategie pro ekologickou transformaci.

3.29.2 EHSV poukazuje na to, že některá řešení v oblasti informačních technologií mohou být vysoce energeticky náročná, i když jsou vysoce účinná.

3.29.3 Tak je tomu v případě technologie blockchain, která je sice velmi účinná z hlediska bezpečnosti, například pokud jde o citlivé údaje, avšak je také velmi náročná z hlediska spotřeby energie.

3.29.4. EHSV vítá způsob, jakým je v rámci tohoto sdělení pojata úprava regulačních pískovišť.

3.29.5 EHSV se domnívá, že ochrana údajů – které je třeba věnovat náležitou pozornost – nesmí být pro veřejné služby ani soukromé osoby překážkou pro vytváření nových řešení v oblasti interoperability.

3.29.6 Zároveň má EHSV za to, že přístup k údajům, ať už ze strany občanů, podniků, či jiných subjektů poskytujících veřejné služby, by měl podléhat různým stupňům oprávnění, aby byla zachována jejich důvěrnost a aby byly poskytovány pouze ty údaje, které jsou nezbytně nutné.

3.29.7 Tímto způsobem bude možné se vyhnout otázkám, jako jsou ty, které vyvstaly nedávno v souvislosti s přístupem k údajům z registru informací o skutečných majitelích a ke kterým již vydal rozhodnutí Soudní dvůr Evropské unie.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁶⁾ Viz přílohu ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Evropský rámec interoperability – Strategie provádění.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se harmonizují některé aspekty insolvenčního práva

(COM(2022)702 final – 2022/0408 (COD))

(2023/C 184/06)

Zpravodajka: **Sandra PARTHIE**Spoluzpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 26. 1. 2023 Rada Evropské unie, 30. 1. 2023
Právní základ	Článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	10. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	207/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) zdůrazňuje, že řádně koncipovaný insolvenční režim by měl pomoci životaschopným podnikům zůstat v provozu a vyhnout se předčasné likvidaci. Cílem by mělo být nalezení rovnováhy mezi předčasným úpadkem a příliš pozdním zahájením řízení. Klíčovými faktory v této souvislosti jsou transparentnost řízení a snadný přístup k informacím o výkonnosti podniku. Řádně koncipovaný insolvenční režim by měl kromě toho rovněž odrazovat věřitele od vydávání vysoce rizikových úvěrů a manažery a akcionáře od toho, aby se k těmto úvěrům uchýlili a přijímali další nezodpovědná finanční rozhodnutí⁽¹⁾.

1.2 EHSV se domnívá, že reformy insolvenčního řízení, jejichž cílem je podpořit restrukturalizaci dluhu a vnitřní reorganizaci, pomáhají zachovat pracovní místa a zároveň snížit míru selhání malých a středních podniků, jakož i likvidaci ziskových podniků. EHSV by však uvítal návrhy na řešení otevřené otázky platební neschopnosti fyzických osob.

1.3 EHSV pochybuje o tom, zda tento návrh, který je prezentován jako důležitý krok k odstranění příslušných mezer pro zlepšení unie kapitálových trhů EU, může toto očekávání skutečně naplnit. Návrh neobsahuje harmonizovanou definici insolvenčních důvodů a pořadí pohledávek, které jsou klíčové pro dosažení větší účinnosti a omezení stávající roztržitosti vnitrostátních insolvenčních pravidel.

1.4 EHSV proto vyzývá Komisi, Parlament a Radu, aby přezkoumaly návrh uvedený v článku 27, tedy uložit protistranám, např. dodavatelům podniku, který vstupuje do insolvenčního řízení, povinnost podepisovat nesplněné smlouvy, které jsou následně postoupeny nabyvateli podniku bez souhlasu protistrany. To ho ve skutečnosti uměle zavazuje ke smluvnímu partnerovi, kterého si nikdy nezvolil ani neověřil, a omezuje jeho svobodu podnikání. Omezení práva na ukončení smlouvy v případě platební neschopnosti sníží ochotu rozhodujících dodavatelů poskytovat úvěry, zejména v případě mikropodniků a malých a středních podniků, které čelí finančním potížím.

1.5 EHSV nicméně vítá návrh na zavedení zvláštního postupu pro usnadnění a urychlení likvidace mikropodniků, který pro tyto podniky umožní nákladově efektivnější postup v případě úpadku. Tato opatření rovněž podporují řádnou likvidaci mikropodniků „bez majetku“ a řeší skutečnost, že některé členské státy odmítají přístup k insolvenčnímu řízení, pokud je předpokládána zpětně získaná hodnota nižší než soudní náklady. EHSV zdůrazňuje, že se jedná o přibližně 90 % případů platební neschopnosti v EU, a proto považuje tento postup za velmi významný.

⁽¹⁾ Resolving Insolvency (Řešení insolvence), Světová banka, zobrazeno dne 3. ledna 2023.

1.6 EHSV sice tento zvláštní postup podporuje, upozorňuje však na to, že požadavky na vnitrostátní soudy v souvislosti s plněním těchto úkolů mohou vést k přetížení vnitrostátních soudních systémů, pokud by tyto soudy byly odpovědné za posouzení toho, zda je mikropodnik skutečně v platební neschopnosti, i za provádění nezbytných zdlouhavých řízení, včetně zpeněžení majetku a rozdělení výtěžku. V zájmu snížení zátěže soudnictví proto EHSV doporučuje využít dalších kompetentních subjektů, například insolvenčních správců⁽²⁾.

1.7 Závěrem by EHSV rád poukázal na to, že v důsledku neúčinného insolvenčního řízení se může zvýšit objem úvěrů se selháním, a tak může být ohrožena finanční stabilita a může to mít rovněž dopad na úvěry, inflaci a reálné HDP. EHSV má za to, že účinné insolvenční režimy a režimy práv věřitelů/dlužníků jsou jedním z doplňkových nástrojů, který může tvůrce politik využít k omezení nárůstu úvěrů se selháním tím, že se zvýší pravděpodobnost splacení úvěrů a rychleji upraví objem úvěrů se selháním.

2. Shrnutí návrhu Komise

2.1 Cílem návrhu je snížit rozdíly ve vnitrostátních insolvenčních právních předpisech, a tím i řešit problém potenciálně neefektivních insolvenčních rámců v členských státech, kde k těmto rozdílům dochází, a obecně zvýšit transparentnost insolvenčních řízení a omezit překážky volného pohybu kapitálu. Harmonizací cílených aspektů insolvenčních právních předpisů má návrh zejména snížit náklady přeshraničních investorů na informace a na jejich získávání. Očekává se, že jednotnější insolvenční právní předpisy by měly rozšířit možnosti financování, které mají společnosti k dispozici v celé Unii.

2.2 Cílem tohoto návrhu je odstranit určité mezery v předchozích právních předpisech EU o insolvenčních pravidlech, tj. ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023⁽³⁾ a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848⁽⁴⁾, zejména pokud jde o zpětné získání majetku z likvidované majetkové podstaty, efektivitu řízení a předvídatelné a spravedlivé rozdělení zpětně získané hodnoty mezi věřitele. To se týká zejména otázek souvisejících s vylučovacími žalobami, vysledováním majetku, povinnostmi a odpovědností členů představenstva, prodejem společnosti jako fungujícího podniku prostřednictvím „postupu pre-pack“, spouštěcím mechanismem úpadku, zvláštním insolvenčním režimem pro mikropodniky a malé podniky, pořadím pohledávek a věřitelskými výbory.

2.3 Bylo zjištěno, že ve stávajících vnitrostátních insolvenčních pravidlech v členských státech existují značné rozdíly v době potřebné k likvidaci společnosti a hodnotě, kterou lze případně získat zpět. V některých členských státech to vede k dlouhým insolvenčním řízením a nízké průměrné hodnotě zpětně získaných prostředků v případech likvidace. Podle Evropské komise to představuje překážku pro unii kapitálových trhů a pro přeshraniční investice v rámci EU.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV vítá návrh Komise na větší transparentnost a dostupnost informací o přeshraničních insolvenčních pravidlech a řízeních. EHSV je však toho názoru, že tento návrh představuje pouze první krok k dosažení sblížení insolvenčních režimů napříč členskými státy EU. EHSV by rovněž uvítal návrhy na řešení otevřené otázky platební neschopnosti fyzických osob.

3.2 EHSV zdůrazňuje, že řádně koncipovaný insolvenční režim by měl pomoci životaschopným podnikům zůstat v provozu a vyhnout se předčasné likvidaci. Měl by rovněž odrazovat věřitele od vydávání vysoce rizikových úvěrů a manažery a akcionáře od toho, aby se k těmto úvěrům uchýlili a přijímali další nezodpovědná finanční rozhodnutí⁽⁵⁾. Podnik zasažený dočasným hospodářským poklesem nebo špatným rozhodnutím může stále zvratit vývoj, pokud se hospodářská situace zlepší nebo podnik přijme nápravná opatření. Když k tomu dojde, budou mít prospěch všechny zúčastněné strany. Věřitelé mohou získat zpět větší část svých investic, více pracovníků si udrží práci a síť dodavatelů a zákazníků zůstane zachována.

(2) Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes (Zásady účinných insolvenčních a věřitelských/dlužnických režimů), revidované vydání z roku 2021, Světová banka, zásada c6.1 a c19.6.

(3) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a o opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční) (Úř. věst. L 172, 26.6.2019, s. 18).

(4) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (Úř. věst. L 141, 5.6.2015, s. 19).

(5) Resolving Insolvency (Řešení insolvence), Světová banka, zobrazeno dne 3. ledna 2023.

3.3 V této souvislosti EHSV poukazuje na studie, které ukazují, že účinné reformy práv věřitelů jsou spojeny s nižšími náklady na úvěry, lepším přístupem k úvěrům, lepším vymáháním pohledávek a účinnějším zachováním pracovních míst⁽⁶⁾. Měla by být posílena i práva věřitelského výboru na účast, přičemž by mohl být zapojen zástupce zaměstnanců. Pokud na konci insolvenčního řízení mohou věřitelé získat zpět většinu svých investic, mohou pokračovat v reinvestování do firem a zlepšovat jejich přístup k úvěrům. Stejně tak pokud režim úpadku respektuje absolutní prioritu pohledávek, mohou zajištění věřitelé pokračovat v poskytování úvěrů a důvěra v úpadkový systém je zachována⁽⁷⁾.

3.4 EHSV je toho názoru, že reformy insolvenčního řízení, jejichž cílem je podpořit restrukturalizaci dluhu a vnitřní reorganizaci, pomohou zachovat pracovní místa a snížit míru selhání malých a středních podniků i likvidaci ziskových podniků.

3.5 Jako překážky pro přeshraniční investice jsou často uváděny značné rozdíly jak ve vnitrostátních insolvenčních právních předpisech, tak v daňových předpisech. EHSV se domnívá, že větší míra sbližování insolvenčních právních předpisů by pomohla dosáhnout lepšího fungování kapitálových trhů, a tím usnadnila investice v celé EU. Návrh však neharmonizuje hlavní aspekty insolvenčních právních předpisů, jako je harmonizovaná definice důvodů platební neschopnosti a pořadí pohledávek, které jsou klíčové pro dosažení větší účinnosti a omezení stávající roztržitélosti vnitrostátních insolvenčních pravidel. Nijak to nepřispívá k dosažení tolik potřebného, byť ambiciózního cíle unie kapitálových trhů.

3.6 EHSV nicméně zdůrazňuje svou neochvějnou podporu otevřenějšímu kapitálovému trhu v celé EU, který podnikům poskytuje širší škálu přístupu k investicím, a bere na vědomí zjištění Komise a Světové banky⁽⁸⁾, že zvýšení míry zpětného získávání aktiv v souvislosti s větší účinností insolvenčních práv a práv věřitelů rozšiřuje přístup evropských podniků k úvěrům.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV uznává, že insolvenční řízení se v jednotlivých členských státech značně liší, přičemž vnitrostátní právní předpisy upřednostňují buď přístup „dlužníka s dispozičními oprávněními“, nebo přístup s více „právy věřitelů“, nebo přístup, který upřednostňuje zaměstnanost a právní předpisy v oblasti zaměstnanosti. To vede k různým preferencím, pokud jde o likvidaci společností, pořadí pohledávek věřitelů a úlohu ředitelů společností, insolvenčních správců a soudů. Stejně tak musí být při navrhování politik zohledněny rozdíly mezi akcionáři a držiteli dluhu – zatímco první z nich většinou reagují na nástroje prevence a racionalizace, držitelé dluhů více reagují na dostupnost restrukturalizačních nástrojů. EHSV je toho názoru, že návrhy Komise jsou prvním krokem ke sbližování v rámci celé EU, ale stále nezajišťují efektivní harmonizaci a ponechávají nevyřešenou otázku platební neschopnosti fyzických osob.

4.2 EHSV podporuje názor Komise, že vnitrostátní insolvenční právní předpisy jsou pro zahraniční investory klíčovým hlediskem. EHSV však poukazuje na to, že počet případů platební neschopnosti s přeshraničním poskytováním úvěrů nepřesahuje 20 % všech případů a že údaje týkající se zemí G20 ukazují, že účinný systém zákonných práv pouze zvyšuje úroveň přímých zahraničních investic (PZI) ze 2 % na 3 % HDP. Významná část přímých zahraničních investic je navíc spíše výsledkem fúzí a akvizic stávajících korporací než investic do nových podniků.

4.3 EHSV proto varuje před příliš vysokým očekáváním ohledně dopadu sbližování insolvenčních právních předpisů na investice. EHSV však uznává, že zajištění účinného právního rámce práv věřitelů, větší transparentnosti insolvenčních právních předpisů pro všechny potenciální investory a rovných informací o právní situaci může mít na zahraniční investice pozitivní dopad. Jistota ohledně pravidel týkajících se práv věřitelů a dlužníků a větší harmonizace postupů odstranění kolaterálu napříč členskými státy by také snížila rizika a poskytla další impuls pro přeshraniční investice a vnitřní obchod.

⁽⁶⁾ Resolving Insolvency (Řešení insolvence), Světová banka, zobrazeno dne 3. ledna 2023.

⁽⁷⁾ Resolving Insolvency (Řešení insolvence), Světová banka, zobrazeno dne 3. ledna 2023.

⁽⁸⁾ How Insolvency and Creditor/Debtor Regimes Can Help Address Nonperforming Loans (Jak mohou insolvenční a věřitelské/dlužní režimy pomoci řešit úvěry se selháním), finanční informační zpráva EFI, Washington, DC: Světová banka.

4.4 EHSV se dále domnívá, že je velmi důležité poskytovat investorům informace a transparentnost v otázkách souvisejících s vylučovacími žalobami, vysledováním majetku, povinnostmi a odpovědností členů představenstva, prodejem společnosti jako fungujícího podniku prostřednictvím „postupu pre-pack“, spouštěcím mechanismem úpadku, zvláštním insolvenčním režimem pro mikropodniky a malé podniky, pořadím pohledávek a věřitelskými výbory.

4.5 EHSV rovněž vítá skutečnost, že návrh zavádí zvláštní postup pro usnadnění a urychlení likvidace mikropodniků, který pro tyto mikropodniky umožní nákladově efektivnější postup v případě úpadku. Tato opatření rovněž podporují řádnou likvidaci mikropodniků „bez majetku“ a řeší skutečnost, že některé členské státy odmítají přístup k insolvenčnímu řízení, pokud je předpokládána zpětně získaná hodnota nižší než soudní náklady. EHSV zdůrazňuje, že se jedná o přibližně 90 % případů platební neschopnosti v EU, a proto považuje tento postup za velmi významný.

4.6 EHSV sice tento zvláštní postup podporuje, upozorňuje však na to, že požadavky na vnitrostátní soudy v souvislosti s plněním těchto úkolů v souladu s článkem 12 směrnice a články následujícími mohou vést k přetížení vnitrostátních soudních systémů, pokud by tyto soudy byly odpovědné za posouzení toho, zda je mikropodnik skutečně v platební neschopnosti, i za provádění nezbytných zdlouhavých řízení. Podle názoru Výboru by to částečně mařilo účel navrhovaného právního předpisu. V předchozích stanoviscích⁽⁹⁾ EHSV uvedl, že systematické využívání soudů nemusí být upřednostňovanou možností, a doporučil zřídit nové orgány, které by za tento úkol převzaly odpovědnost. Ukázalo se, že účinné zapojení nezávislých insolvenčních správců je přínosné zejména pro špatně organizované mikropodnikatele ve zjednodušeném likvidačním řízení, a EHSV se domnívá, že o zapojení insolvenčních správců by se mělo aktivně uvažovat⁽¹⁰⁾.

4.7 EHSV také doporučuje, aby insolvenční správci měli v případě oprávněného zájmu přímý a rychlý přístup k vnitrostátním rejstříkům majetku bez ohledu na členský stát, v němž byli jmenováni. EHSV rovněž poukazuje na to, že tyto rejstříky dosud nebyly zřízeny ve všech členských státech, a vyzývá příslušné orgány, aby tuto situaci urychleně napravily.

4.8 V zájmu efektivity EHSV vítá návrh postupu „pre-pack“, kdy se prodej podniku dlužníka (nebo jeho části) připravuje a projednává před formálním zahájením insolvenčního řízení. To umožňuje provést prodej a získat výtěžek krátce po zahájení formálního insolvenčního řízení určeného k likvidaci společnosti. EHSV však varuje před návrhem v článku 27, tedy uložit protistranám, např. dodavatelům podniku, který vstupuje do insolvenčního řízení, povinnost podepisovat nesplněné smlouvy, které jsou následně postoupeny nabyvateli podniku bez souhlasu protistrany. To ho ve skutečnosti uměle zavazuje ke smluvnímu partnerovi, kterého si nikdy nezvolil ani neověřil, a omezuje jeho svobodu podnikání. Platí to zejména pro pracovníky, jejichž právo svobodné volby povolání nesmí být porušeno vynucenou změnou zaměstnavatele. EHSV proto vyzývá Komisi, Parlament a Radu, aby tento návrh přezkoumaly. Kromě toho by i v rámci postupu „pre-pack“ měla být posílena případná účast věřitelského výboru a kontrola z jeho strany.

4.9 EHSV rovněž poukazuje na to, že předmětná směrnice se ve skutečnosti nezabývá otázkou sblížení pořadí pohledávek ani nedefinuje důvody platební neschopnosti. Vzhledem k tomu, že se jedná o klíčové požadavky pro zajištění harmonizovaného insolvenčního řízení, EHSV vyjadřuje hluboké politování nad tím, že se jimi Komise dále nezabývala.

4.10 Návrh rovněž dostatečně nezohledňuje spouštěcí mechanismy pro insolvenční řízení, a to navzdory tomu, že sdělení o směrnici tvrdí opak. Návrh uvádí, že dvěma obvyklými spouštěcími mechanismy pro zahájení standardního insolvenčního řízení v členských státech jsou test zastavení plateb a rozvahový test.

4.11 Za účelem zjednodušení insolvenčního řízení, které EHSV v zásadě podporuje, směrnice navrhuje, aby kritériem pro zahájení zjednodušeného likvidačního řízení byla neschopnost splácet závazky při jejich splatnosti. Namísto poskytnutí pokynů, jak definovat konkrétní podmínky, za nichž je toto kritérium splněno, návrh žádá členské státy, aby tento bod definovaly samy, a vzdává se možnosti soudržnosti v celé EU.

⁽⁹⁾ Včetně stanoviska EHSV *Platební neschopnost podniků* (Úř. věst. C 209, 30.6.2017, s. 21).

⁽¹⁰⁾ Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes (Zásady účinných insolvenčních a věřitelských/dlužnických režimů), revidované vydání z roku 2021, Světová banka, zásada c6.1 a c19.6.

4.12 EHSV rovněž konstatuje, že banky jsou obvykle primárními finančními zprostředkovateli a mají zásadní význam pro stabilní finanční systém. Úvěry se selháním snižují ziskovost a mohou ohrozit solventnost bank. Insolvenční režimy a režimy práv věřitelů/dlužníků jsou jedním z doplňkových nástrojů v arzenálu tvůrce politik, který má omezit nárůst úvěrů se selháním a pomoci při jejich řešení, pokud dosáhnou problematické úrovně. Analýza na úrovni podniků ukazuje, že reformy insolvenčních režimů, které snižují překážky pro restrukturalizaci podniků a osobní náklady spojené s neúspěchem podnikání, mohou snížit podíl kapitálu ztraceného v tzv. zombie podnicích. Těchto zisků je částečně dosaženo restrukturalizací slabých podniků, což následně vede k přerozdělení kapitálu do produktivnějších podniků.

4.13. V neposlední řadě EHSV doporučuje, aby Komise zveřejňovala pravidelné statistiky o insolvenčních řízeních podle příslušného nařízení o insolvenčním řízení, aby bylo možné průběžně posuzovat účinnost zavedeného systému.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství a zrušuje nařízení Komise (ES) č. 2246/2002

(COM(2022) 666 final – 2022/0391 (COD))

a k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právní ochraně (průmyslových) vzorů (přepřacované znění)

(COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD))

(2023/C 184/07)

Zpravodaj: **Ferre WYCKMANS**

Žádosti o vypracování stanoviska	a) Rada, 21. 12. 2022 b) Evropský parlament, 12. 12. 2022 Rada, 21. 12. 2022
Právní základ	a) článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie b) články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	148/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se domnívá, že účinný systém ochrany (průmyslových) vzorů je přínosem pro spotřebitele a širokou veřejnost, neboť podporuje spravedlivou hospodářskou soutěž a poctivé obchodní praktiky. Přispívá také k hospodářskému rozvoji tím, že podněcuje kreativitu v průmyslu, výrobě, podnikání a vývozu.

1.2 Ve většině členských států musí být (průmyslový) vzor zapsán u vnitrostátního úřadu průmyslového vlastnictví, aby byl chráněn zákonem. V závislosti na vnitrostátních právních předpisech a druhu (průmyslového) vzoru může být tento vzor chráněn také autorským právem jako nezapsaný (průmyslový) vzor nebo jako umělecké dílo. V některých členských státech se ochrana (průmyslového) vzoru a ochrana autorským právem kumulují, v jiných se vzájemně vylučují. Za určitých okolností může být (průmyslový) vzor způsobilý také pro ochranu podle práva na ochranu proti nekalé soutěži, ale podmínky ochrany a rozsah stávajících práv a opravných prostředků se mohou výrazně lišit.

1.3 EHSV se domnívá, že je nezbytné přizpůsobit právní rámec pro (průmyslové) vzory digitálnímu věku, a to s cílem podpořit oživení a odolnost Unie a také inovace a konkurenceschopnost. Souhlasí s novou definicí (průmyslového) vzoru uvedenou v návrhu směrnice. Ta nabývá na relevanci s ohledem na technologický pokrok, neboť rozšiřuje pojem výrobku na technologické (průmyslové) vzory, které nejsou součástí fyzických předmětů.

1.4 EHSV rovněž vítá omezení ochrany na vzhledové znaky viditelně uvedené v přihlášce k zápisu, neboť to zvyšuje právní jistotu ochrany.

1.5 EHSV vítá, že bylo v návrhu nařízení převzato řešení, které popsali Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku „Acacia“ ze dne 20. prosince 2017⁽¹⁾, v němž vyjasnil výklad pojmu „ustanovení o opravách“, zejména proto, že toto řešení zlepšuje ochranu spotřebitele.

⁽¹⁾ Spojené věci C-397/16 a C-435/16.

1.6 EHSV se však nedomnívá, že sloučení poplatku za zveřejnění a poplatku za zápis povede ke snížení celkové výše poplatků, které je třeba zaplatit, protože v souladu s návrhem dojde k výraznému zvýšení nákladů na obnovení. Toto opatření tedy není pro malé a střední podniky a jednotlivé původce tak výhodné, jak se uvádí. EHSV by uvítal, kdyby byly pro malé a střední podniky a jednotlivé původce stanoveny nižší částky, případně úměrně jejich obratu.

1.7 EHSV se domnívá, že zjednodušení vyplývající ze zrušení požadavku „jednoty třídy“ je nezbytné, ale ne postačující, neboť kromě toho je třeba zlepšit uživatelskou přívětivost systémů pro podávání přihlášek (průmyslových) vzorů, které jsou k dispozici na internetových stránkách vnitrostátních úřadů průmyslového vlastnictví a Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO, dále jen „úřad“). Úřady by k provedení tohoto kroku mohly využít služeb patentových zástupců, čímž by malým a středním podnikům a jednotlivým původcům usnadnily ochranu jejich (průmyslových) vzorů.

1.8 EHSV se domnívá, že k vypracování pravidel pro soudní spory a odvolání proti rozhodnutím úřadu není vhodné použít článek 290 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), neboť akt v přenesené pravomoci má pouze doplňovat základní akt a musí se týkat pouze jiných než podstatných prvků. Ustanovení, jež mají být dle návrhu nařízení přijata prostřednictvím aktu v přenesené pravomoci, se však týkají práv v oblasti spravedlnosti zakotvených v hlavě VI Listiny základních práv, zejména v článku 47 o právu na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces. Nelze je proto považovat za jiné než podstatné prvky.

1.9 EHSV doporučuje, aby tato ustanovení byla stanovena v samotném nařízení.

2. Souvislosti

2.1 V rámci pozitivního práva byly směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/71/ES⁽²⁾ (dále jen „směrnice“) částečně harmonizovány vnitrostátní právní předpisy o právní ochraně (průmyslových) vzorů a nařízením Rady (ES) č. 6/2002⁽³⁾ (dále jen „nařízení“) byl zaveden samostatný systém ochrany jednotných práv v celé Unii pro zapsané i nezapsané (průmyslové) vzory Společenství, pokud tyto vzory splňují podmínky ochrany, tj. pokud jsou nové a mají individuální povahu. V případě absence zápisu může být pro majitele obtížné prokázat existenci práva k (průmyslovému) vzoru. Doba ochrany je navíc omezena na tři roky a rozsah přiznaných práv je menší.

2.2 Nařízení bylo změněno v roce 2006, aby byla zohledněna skutečnost, že EU přistoupila k Haagskému systému mezinárodního zápisu průmyslových vzorů, jehož cílem bylo zavést jednotný, jednoduchý, levný a centralizovaný postup zápisu (průmyslových) vzorů u Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO).

2.3 V nařízení byly z ochrany (průmyslových) vzorů Společenství vyňaty náhradní díly, protože během příprav návrhu směrnice se v této otázce nepodařilo dosáhnout dohody. Návrh na revizi směrnice nezískal podporu v Radě, a proto jej Komise v roce 2014 stáhla.

2.4 V návaznosti na tento neúspěch byl nyní předložen stávající návrh, který vychází ze sdělení Komise ze dne 25. listopadu 2020 Maximální využití inovačního potenciálu EU – Akční plán pro duševní vlastnictví na podporu oživení a odolnosti EU, jež bylo zveřejněno v souvislosti s reformou známkového práva. Jeho cílem je lépe se přizpůsobit digitálnímu věku, zajistit jednotlivým původcům, malým a středním podnikům a průmyslovým odvětvím lepší přístupnost a větší efektivitu, docílit snížení nákladů a zjednodušení a posílit právní jistotu systému ochrany.

3. Obecné připomínky

3.1 Průmyslovým vzorem se rozumí ozdobný vzhled předmětu. Může být trojrozměrný nebo dvourozměrný. Úspěšný (průmyslový) vzor se vyznačuje tím, že harmonicky spojuje funkci a formu. Ať už se jedná o stůl nebo telefon, (průmyslový) vzor činí předmět atraktivním nebo výhodnějším než jiný.

3.2 (Průmyslový) vzor se vztahuje na celou řadu průmyslových a řemeslných výrobků, jako jsou technické nebo lékařské nástroje, hodinky, šperky, luxusní zboží, domácí potřeby, elektrické spotřebiče, vozidla, architektonické konstrukce, textilní výrobky, výrobky pro volný čas atd.

3.3 Tím, že (průmyslový) vzor dodává předmětu přitažlivost a atraktivitu, zvyšuje tržní hodnotu daného výrobku. Ochrana (průmyslového) vzoru tedy pomáhá zajistit návratnost investic.

⁽²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/71/ES ze dne 13. října 1998 o právní ochraně (průmyslových) vzorů (Úř. věst. L 289, 28.10.1998, s. 28).

⁽³⁾ Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství (Úř. věst. L 3, 5.1.2002, s. 1).

3.3.1 EHSV se domnívá, že účinný systém ochrany je tudíž přínosem pro spotřebitele a širokou veřejnost, neboť podporuje spravedlivou hospodářskou soutěž a poctivé obchodní praktiky.

3.3.2 Přispívá také k hospodářskému rozvoji tím, že podněcuje kreativitu v průmyslu a průmyslové výrobě, jakož i rozvoj podnikání a vývozu.

3.4 Ve většině členských států musí být (průmyslový) vzor zapsán u vnitrostátního úřadu průmyslového vlastnictví, aby byl chráněn zákonem. V závislosti na vnitrostátních právních předpisech a druhu (průmyslového) vzoru může být tento vzor chráněn také autorským právem jako nezapsaný (průmyslový) vzor nebo jako umělecké dílo.

3.5 V některých členských státech se ochrana (průmyslového) vzoru a ochrana autorským právem kumulují, v jiných se vzájemně vylučují. (Průmyslový) vzor může být způsobilý také pro ochranu podle práva na ochranu proti nekalé soutěži, ale podmínky ochrany a rozsah stávajících práv a opravných prostředků se mohou lišit.

3.6 S ohledem na cíle Unie spočívající v podpoře oživení a odolnosti a také inovací a konkurenceschopnosti se EHSV domnívá, že je nezbytné přizpůsobit právní rámec pro (průmyslové) vzory digitálnímu věku. Souhlasí s navrhovanou novou definicí, neboť je relevantní s ohledem na technologický pokrok, jelikož rozšiřuje pojem výrobku na technologické (průmyslové) vzory, které nejsou součástí fyzických předmětů.

3.7 EHSV rovněž vítá větší právní jistotu, kterou přinese omezení ochrany na vzhledové znaky viditelně uvedené v přihlášce k zápisu.

3.8 EHSV souhlasí také s přizpůsobením rozsahu práv vyplývajících ze zápisu (průmyslového) vzoru tak, aby bylo možné řešit problémy spojené s používáním technologií 3D tisku. Dále pak souhlasí s tím, aby bylo v zájmu boje proti padělání, podobně jako v právu ochranných známek, doplněno právo majitelů (průmyslových) vzorů zabránit tomu, aby padělané výrobky byly přepravovány přes území EU v režimu tranzitu nebo aby byly uváděny do jiného celního režimu, aniž by v EU byly propuštěny do volného oběhu.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Ustanovení o opravách a ochrana spotřebitelů

4.1.1 O ochraně náhradních dílů („součástí složeného výrobku“) podle práva (průmyslových) vzorů toho bylo napsáno již mnoho. Na základě nařízení se na ni vztahuje výjimka – takzvané „ustanovení o opravách“ –, která má omezit monopol výrobců a dodavatelů vybavení (zejména v automobilovém průmyslu) na trhu s náhradními díly (článek 110). Toto „ustanovení o opravách“ stanoví, že majitel (průmyslového) vzoru na náhradní díl nemá právo na monopol a nemůže ani bránit třetí straně v uvádění na trh náhradních dílů určených k opravě výrobku a obnovení jeho původního vzhledu.

4.1.2 Výrobce složeného konečného výrobku (automobilu, hodinek, mobilního telefonu atd.) totiž často kontroluje celý výrobní řetězec. Je tedy pravděpodobné, že dosáhne dvojího zisku, jednak na trhu s prodejem konečného výrobku, ale také na trhu s prodejem náhradních dílů.

4.1.3 Behaviorální ekonomie však prokázala, že většina spotřebitelů se rozhoduje na základě prodejní ceny primárního výrobku, aniž by brala v úvahu prodejní cenu sekundárních služeb. Jsou tedy vázáni svou počáteční investicí a jsou nuceni zaplatit cenu, kterou by za jiných okolností zřejmě neakceptovali.

4.1.4 EHSV konstatuje, že tato situace proto může vést k problémům v oblasti práva hospodářské soutěže, neboť původní výrobce nebo subjekt provádějící montáž, který je majitelem práva na (průmyslový) vzor, má významnou konkurenční výhodu, která může v konečném důsledku poškodit spotřebitele, a to:

- co se týče zákazníků, protože mu umožňuje účtovat vysoké ceny nebo praktikovat vázaný prodej;
- co se týče opraven, kdy může ovládnout trh nebo diktovat podmínky těm opravnám, jimž se rozhodne dodávat;
- co se týče dodavatelů, kterým může zakázat dodávat zboží nezávislým opravnám, nebo může nezávislým dodavatelům zakázat kopírovat jeho díly za účelem zásobování trhu oprav.

4.1.5 Aby se zabránilo monopolizaci sekundárních trhů, rozhodl se evropský normotvůrce omezit práva, která lze získat k náhradním dílům.

— První omezení se někdy označuje jako výjimka „must-match“ a vztahuje se na výrobky, které musí být uzpůsobeny tak, aby mohly být spojeny s jiným výrobkem (čl. 8 odst. 2). Vnější vzhled výrobku, který je nezbytný k připojení k jinému výrobku, nelze chránit.

— Druhé omezení se týká ochrany dílů, které nejsou viditelné.

4.1.6 Díly, které nejsou při běžném používání výrobku viditelné, nemohou být chráněny přihlášením (průmyslového) vzoru (čl. 4 odst. 2).

Patří mezi ně například:

— mechanika hodinek;

— vnitřní části motorů většiny domácích spotřebičů;

— motor automobilu (považuje se za neviditelný při běžném používání vozidla, i když je snadno viditelný po zvednutí kapoty).

4.1.7 To znamená, že lze chránit ty náhradní díly, které nemají žádný propojovací mechanismus a jsou viditelné. Podle nařízení je tudíž možné chránit velké množství dílů. V případě automobilu se jedná například o:

— světlometry,

— blatníky,

— kapotu a dveře (nikoli však závěsy),

— volant.

4.1.8 Výrobek, který není chráněn přihlášením (průmyslového) vzoru, tedy může okopírovat jakýkoliv konkurenční výrobce náhradních dílů, který jím může zásobovat trh s opravami.

4.1.9 Uplatňování těchto ustanovení nicméně vzbudilo jisté pochybnosti. EHSV proto vítá, že bylo v návrhu nařízení převzato řešení, které popsal Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku „Acacia“ ze dne 20. prosince 2017, v němž vyjasnil výklad pojmu „ustanovení o opravách“.

4.1.10 EHSV poukazuje na to, že pařížský odvolací soud (Cour d'appel de Paris) toto řešení konkrétně uplatnil ve svém rozsudku ze dne 11. září 2018 ve věci č. 2017/01589 v případě ráfků kol uváděných na trh prostřednictvím e-shopu. Prodejce se nemohl platně dovolávat „ustanovení o opravách“, protože tyto ráfky byly nabízeny „za účelem individuální estetické úpravy vozidel“ a „tuningu“. Dotyčné ráfky byly proto označeny za zboží porušující právo a prodejce byl potrestán za padělání (průmyslových) vzorů.

4.1.11 Některé členské státy trh s náhradními díly liberalizovaly. Francouzský zákon „Climat et Résilience“ (Klima a odolnost) č. 2021–1104 ze dne 22. srpna 2021 otevřel od 1. ledna 2023 trh s prodejem některých náhradních dílů pro automobily.

4.1.12 Cílem tohoto opatření je snížit ceny na tomto trhu. Mezi lety 2019 a 2020 vzrostly ceny v průměru o 8 %, a to zejména kvůli technické složitosti jednotlivých dílů, jako jsou elektromotorky zpětných zrcátek, senzory instalované v čelních sklech atd. Členské státy, které jsou v tomto odvětví nejvíce liberální, nemají vysoce rozvinutý průmysl, na rozdíl od Německa, v němž působí silní výrobci automobilů, kde je však trh již otevřenější.

Ve Francii budou moci od 1. ledna 2023 dodavatelé vybavení, ať už výrobci originálního vybavení, tj. výrobci, kteří se podíleli na montáži nového vozidla, nebo nezávislí výrobci, prodávat skleněné výplně. Dodavatelé vybavení, kteří se podíleli na původní montáži jiných viditelných částí (díly osvětlení, zrcátka atd.), tedy budou moci tyto díly prodávat jako výrobci.

4.2 Náklady na ochranu (průmyslových) vzorů

4.2.1 EUIPO používá internetový systém pro podávání přihlášek (průmyslových) vzorů, v němž uvádí aktuální náklady od 350 EUR. EHSV připomíná, že zapsaný (průmyslový) vzor Společenství je platný po počáteční dobu pěti let od data podání přihlášky a může být každých pět let obnovován na maximální dobu 25 let.

4.2.2 Kromě nákladů na podání přihlášky existují tři druhy poplatků:

- poplatek za zápis ve výši 230 EUR, k němuž lze připočítat příplatek za zápis ve výši 115 EUR v případě 2 až 10 dalších zápisů a 50 EUR v případě 10 a více dalších zápisů,
- poplatek za zveřejnění ve výši 120 EUR, který lze navýšit o 60 EUR v případě 2 až 10 dalších zveřejnění a o 30 EUR v případě 10 a více dalších zveřejnění,
- poplatek za odklad zveřejnění ve výši 40 EUR, který může být navýšen o 20 EUR v případě 2 až 10 (průmyslových) vzorů a o 10 EUR v případě 10 a více (průmyslových) vzorů.

4.2.3 Výše splatných poplatků závisí na dvou faktorech:

- na počtu (průmyslových) vzorů, kterých se přihláška týká,
- na tom, zda je zveřejnění (průmyslového) vzoru odloženo, či nikoliv.

4.2.4 Struktura poplatků je následující:

- základní poplatek za jeden (průmyslový) vzor nebo za první (průmyslový) vzor z hromadné přihlášky,
- snížený poplatek za druhý až desátý (průmyslový) vzor,
- ještě nižší poplatek od jedenáctého (průmyslového) vzoru.

4.2.5 Návrh nařízení stanoví snížení poplatku za první obnovení (po pěti letech) na 70 EUR a zvýšení poplatku za druhé obnovení (po deseti letech) na 140 EUR, za třetí obnovení (po patnácti letech) na 280 EUR a za čtvrté obnovení (po dvaceti letech) na 560 EUR. Součet poplatků za první dvě obnovení zůstává stejný jako v současnosti, tj. celkem 210 EUR, ale poplatky za další obnovení se výrazně zvyšují.

4.2.6 Toto opatření se tedy nezdá být pro malé a střední podniky a jednotlivé původce tak výhodné, jak se uvádí. EHSV proto požaduje, aby byly pro malé a střední podniky a jednotlivé původce stanoveny nižší částky, případně úměrně jejich obratu.

4.2.7 EHSV se navíc nedomnívá, že změna struktury poplatků spočívající ve sloučení poplatků za zveřejnění a zápis povede ke snížení celkových nákladů na poplatky.

4.3 Zrušení požadavku „jednoty třídy“

4.3.1 I když se přihláška může týkat více (průmyslových) vzorů, tyto musí být nutně určeny k zahrnutí nebo k použití u výrobků patřících do stejné „třídy“, podle takzvaného požadavku „jednoty třídy“. Tyto třídy jsou uvedeny v seznamu zvaném „locarnské třídění“.

4.3.2 Locarnské třídění má podle čl. 2 odst. 1 Locarnské dohody „jen správní význam“ a zahrnuje:

- seznam tříd a podtříd,
- abecední seznam výrobků, které mohou být předmětem (průmyslových) vzorů, s uvedením tříd a podtříd, do nichž jsou zařazeny,
- vysvětlující poznámky.

4.3.3 Smyslem zrušení požadavku „jednoty třídy“, k němuž má dle navrhovaného nařízení dojít a které by podnikům umožnilo podávat hromadné přihlášky (průmyslových) vzorů zahrnutím několika (průmyslových) vzorů do jedné hromadné přihlášky, aniž by se museli omezit na výrobky patřící do stejné locarnské třídy, je povzbudit malé a střední podniky a jednotlivé původce k podávání přihlášek k ochraně jejich (průmyslových) vzorů.

4.3.4 EHSV se domnívá, že zjednodušení vyplývající ze zrušení požadavku „jednoty třídy“ je nezbytné, ale ne postačující, neboť kromě toho je třeba zlepšit uživatelskou přívětivost systémů pro podávání přihlášek (průmyslových) vzorů, které jsou k dispozici na internetových stránkách vnitrostátních úřadů průmyslového vlastnictví a úřadu EUIPO.

4.3.5 Úřady by k provedení tohoto kroku mohly využít odborných znalostí patentových zástupců, čímž by malým a středním podnikům a jednotlivým původcům usnadnily ochranu jejich (průmyslových) vzorů.

4.3.6 Patentoví zástupci budou samozřejmě i nadále pomáhat majitelům práv při využívání jejich (průmyslových) vzorů a zastupovat je v soudních sporech.

4.4 Přenesení pravomoci a přijímání aktů v přenesené pravomoci

4.4.1 V návrhu nařízení se stanoví, že ustanovení týkající se sporů v oblasti práva (průmyslových) vzorů budou přijata prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci.

Jedná se o:

- stažení a změnu (průmyslových) vzorů (články 47a a 47b),
- řízení o prohlášení neplatnosti (článek 53a),
- postup odvolání proti rozhodnutím úřadu (článek 55a),
- ústní jednání před odvolacími senáty úřadu (článek 64a),
- dokazování (článek 65a),
- oznámení rozhodnutí a předvolání (článek 66a),
- postup pro sdělení určená úřadu (článek 66d),
- výpočet a délku procesních lhůt (článek 66f),
- obnovení řízení před úřadem (článek 67c),
- kvalifikované zastupování před úřadem v případě sporu (článek 78a),
- placení poplatků a plateb (článek 106aa).

4.4.2 EHSV se domnívá, že k vypracování pravidel pro soudní spory a odvolání proti rozhodnutím úřadu není vhodné použít článek 290 SFEU, neboť akt v přenesené pravomoci má pouze doplňovat základní akt a musí se týkat pouze jiných než podstatných prvků. Dotčená ustanovení se však týkají práv v oblasti spravedlnosti zakotvených v hlavě VI Listiny základních práv, zejména v článku 47 o právu na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces. Nelze je proto považovat za jiné než podstatné prvky základního aktu.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Zpráva o strategickém výhledu z roku 2022 – Souběžná zelená a digitální transformace v novém geopolitickém kontextu

(COM(2022) 289 final)

(2023/C 184/08)

Zpravodaj: **Angelo PAGLIARA**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 27. 10. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	10. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	204/0/3

Preambule

Zpráva Evropské komise a toto stanovisko byly vypracovány v období poznamenaném sociálními, geopolitickými a hospodářskými důsledky pokračující vojenské agrese Ruska vůči Ukrajině. Strategická rozhodnutí, která Evropská unie činí v těchto měsících, zásadně ovlivní nejen dosažení cílů spojených se souběžnou ekologickou a digitální transformací, ale také odolnost a strategickou autonomii Unie.

EHSV si je vědom klíčové úlohy organizované občanské společnosti při identifikaci a interpretaci megatrendů a potažmo toho, jak důležité je zapojit ji již do raných fází procesu přípravy strategického výhledu EU. Tímto stanoviskem proto hodlá přispět i k vypracování zprávy o strategickém výhledu z roku 2023, která se zaměří na strategické směry, které mohou posílit globální úlohu EU.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vybízí Komisi, aby i nadále rozvíjela agendu pro strategický výhled, a žádá větší zapojení do celého procesu, a to od samého jeho počátku. Intenzivnější zapojení EHSV jakožto hlasu sociálních partnerů a organizované občanské společnosti by pomohlo posílit analytické a prognostické kapacity a identifikovat trendy a možná řešení.

1.2 EHSV by si přál, aby se agenda pro strategický výhled i činnost Evropské komise zaměřily na vytvoření nového modelu rozvoje, jenž by dbal na hospodářskou, environmentální a sociální udržitelnost.

1.3 Vzhledem k tomu, že dosažení souběžné transformace závisí také na vůli a chování lidí, doporučuje EHSV, aby Komise věnovala pozornost také obavám existujícím ve společnosti a možnému odmítavému postoji lidí k navrhovaným změnám.

1.4 Zpráva popisuje, jak by měla ideálně vypadat budoucnost a jaké zdroje jsou k uskutečnění této vize zapotřebí, nevěnuje se však v dostatečné míře rizikům ani hrozbám. EHSV vyzývá Komisi, aby lépe popsala také rizika a aby zanalyzovala možnosti a scénáře pro případ, že se nepodaří dosáhnout kýžených cílů, a to zejména pokud jde o dostupnost surovin, vzácných zemin a vodních zdrojů a případná související témata.

1.5 Aktuální geopolitické problémy budou mít dopad na systémy dodávek a na odolnost evropského zemědělsko-potravinářského odvětví. Situace, která nastala v nedávné době v souvislosti s pandemií COVID-19 a s vojenskou agresí Ruska vůči Ukrajině, narušila náš distribuční systém. To by se mohlo brzy opakovat. EHSV vítá doporučení snížit závislost EU na dovozu krmiv, hnojiv a jiných vstupů a navrhuje, aby byla vymezena definice otevřené strategické autonomie v kontextu potravinových systémů zahrnující aspekty produkce potravin, pracovní síly a spravedlivého obchodu v rámci obecného cíle v podobě potravinového zabezpečení všech občanů EU, jenž má být uskutečněn prostřednictvím odolného a spravedlivého systému dodávek zdravých a udržitelných potravin.

1.6 Zpráva o strategickém výhledu nezohledňuje strategický význam silného, soudržného a inovativního evropského průmyslového systému schopného vytvářet kvalitní pracovní místa. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby vypracovala konkrétní prognózy týkající se budoucnosti evropské průmyslové politiky, a doporučuje, aby byly přijaty vhodné hospodářské politiky s cílem posílit její dlouhodobou konkurenceschopnost a produktivitu a stimulovat v tomto směru veřejné i soukromé investice.

1.7 Ruská vojenská agrese vůči Ukrajině, energetická krize a nová hospodářská a geopolitická realita budou mít dopad na způsob, jakým bude provedena souběžná transformace. EHSV vítá odhodlání EU dosáhnout svých cílů, zároveň však vyzývá Komisi a Radu, aby vyvinuly veškeré nástroje nezbytné k posílení strategické energetické autonomie a podpoře evropského průmyslového systému a podniků a pracovníků, a to po vzoru kroků, které podnikly v průběhu pandemie zavedením nástroje na základě modelu programu SURE.

1.8 EHSV vítá zvýšený důraz na sociální rozměr a – stejně jako ve stanovisku z roku 2021 – vyzývá Komisi, aby v rámci strategické analýzy vypracovala konkrétní prognostické nástroje týkající se dopadu transformací na systémy sociálního zabezpečení a následně navrhla specifická opatření ke zmírnění sociálních důsledků souběžné transformace.

1.9 EHSV se domnívá, že aby mohla EU upevnit svou úlohu globálního hráče, musí hájit své hodnoty a pokračovat ve spolupráci se třetími zeměmi, posilovat společnou vnější politiku, hledat společná řešení a zajistit, že naše spolupráce a obchod budou pro obyvatele těchto zemí přínosem z pohledu hospodářských a sociálních práv, a to zejména s ohledem na dlouhodobou udržitelnost.

2. Obecné připomínky

2.1 Ruská vojenská agrese na ukrajinském území a její dopady na hospodářský, sociální a průmyslový systém – co se týče technologie, obchodu, norem v oblasti investic a změn v průmyslové struktuře – zvyšují potřebu investovat do ekologické a digitální transformace, a to i s ohledem na snahu dosáhnout evropské strategické autonomie. Z těchto důvodů EHSV vítá strategickou reflexi ohledně interakce mezi ekologickou a digitální transformací a jejich schopnosti vzájemně se posilovat.

2.2 Sled krizí v podobě pandemie následované válkou vedl k tomu, že lidé pociťují větší potřebu bezpečnosti, a to v různých aspektech života, a požadují větší ochranu. V tomto ohledu je nezbytné věnovat při naplňování cílů souběžné transformace značnou pozornost potenciálním negativním hospodářským a sociálním dopadům, jakož i dopadům na veškeré další oblasti, a to mimo jiné formou zavedení vhodných politických nástrojů. EHSV v této souvislosti poukazuje na to, že evropští občané, zejména pak ti nejslabší, by vůči změnám, jež nastanou v důsledku této transformace, mohli zaujmout více odmítavý postoj, budou-li mít dojem, že je tyto změny spíše poškozují.

2.3 Stále intenzivnější zapojení EHSV jakožto hlasu sociálních partnerů a organizované občanské společnosti do činností prováděných v rámci cyklu agendy pro strategický výhled by posílilo analytické a prognostické kapacity a umožnilo lépe identifikovat trendy.

2.4 EHSV rozvíjí kapacity organizované občanské společnosti pro strategické prognózování, a to činností zaměřenou jednak na jeho členy a jejich prostřednictvím také na vnitrostátní organizace, které zastupují, a jednak na občanskou společnost na úrovni EU prostřednictvím své styčné skupiny, v níž jsou zastoupeny největší síť a organizace občanské společnosti na úrovni EU. Věnuje se zejména zajišťování dialogu a pořádání konzultací s organizovanou občanskou společností a zvyšování povědomí o významu strategického výhledu a poskytuje také konkrétní nástroje k jeho provádění. Díky strukturovanému zapojení organizované občanské společnosti, kterou bude EHSV v tomto procesu reprezentovat, bude rovněž možné do strategické agendy uceleným způsobem zahrnout veškeré různé rozměry (rozměr průmyslový, sociální, hospodářský, environmentální atd.).

2.5 S ohledem na výše uvedené by EHSV velmi rád spolupracoval s Evropskou komisí v rámci cyklu agendy pro strategický výhled, a to od samého jeho počátku, s cílem zajistit participativnější charakter tohoto procesu. Příkladem takové praxe je slyšení, v jehož rámci EHSV shromáždil názory organizací občanské společnosti i expertů, které se týkaly výzev a příležitostí, jakým bude EU čelit při naplňování vize sociálně a ekonomicky udržitelné Evropy. EHSV v tomto stanovisku předkládá podněty a návrhy týkající se těchto klíčových aspektů, na něž by se Evropská komise měla zaměřit ve své příští zprávě.

2.6 S ohledem na výzvy a příležitosti, kterým bude Evropa čelit v nadcházejících desetiletích, nabude strategický výhled na významu. EHSV proto vyzývá Komisi, aby pokračovala v rozvoji agendy pro strategický výhled a posílila jeho zapojení do fáze analýzy a přípravy zprávy.

2.7 Zpráva dostatečně nezohledňuje skutečnost, že digitální propast existující mezi různými evropskými regiony ohrožuje dosažení cílů souběžné transformace. Příští zpráva o strategickém výhledu musí vzít v potaz tyto nerovnosti a jejich možné sociální dopady i to, jaké dopady budou mít z hlediska dostupných příležitostí.

2.8 EHSV si je vědom toho, že digitální technologie mohou pozitivně ovlivnit dosažení cílů v oblasti klimatu a také zvýšit energetickou bezpečnost, zatímco ekologická transformace může současně přispět k transformaci digitálního odvětví a celého hospodářství. Vítá proto četné zmínky o nezbytnosti investic do technologií a vhodných politik, jež napomohou dosažení těchto cílů, a rovněž zmínky o potřebě opatření v oblasti kybernetické bezpečnosti zaměřených na ochranu strategických technologií.

2.9 Na několika málo místech je ve zprávě o strategickém výhledu z roku 2022 zdůrazněna otázka energetických potřeb daných digitalizací a spotřeby, jež vzniká v důsledku provozu sítí, systémů a zařízení a která je kompenzována zvýšenou účinností a udržitelností souvisejících procesů (v zemědělství, logistice, cloud computingu atd.). Zdá se zcela správné upozornit na to, že je potřeba zajistit, aby se zlepšila energetická účinnost a Evropa opět začala plnit významnější úlohu v oběhovém hospodářství v rámci tohoto odvětví (od přístupu ke kritickým surovinám až po nakládání s elektronickým odpadem či rozvoj pokročilých digitálních technologií).

2.10 Je však třeba výslovněji zdůraznit přínosy digitální transformace z hlediska udržitelnosti a úspor energie (elektronizace a „nahrazování“) a přispět tak k posílení vědomí hodnoty a dopadu těchto procesů hluboké transformace v řadách občanů a tvůrců politik.

2.11 Pokud jde o změny spojené s digitalizací, nezmiňuje se zpráva o kryptoměnach a digitálních měnach. To, že jsou kryptoměny stále rozšířenější, přitom souvisí právě s vsudypřítomností digitalizace a s rozvojem technologie blockchain. Toky v rámci této technologie jsou mimo dosah veřejné regulace, což poskytuje značný prostor nelegální ekonomice. EHSV proto poukazuje na to, že je třeba, aby se zpráva o strategickém výhledu věnovala interpretaci a analýze používání kryptoměn a digitálních měn, a vyzývá Komisi, aby přijala a zavedla jednotný regulační rámec, jenž bude v souladu se závěry G20.

2.12 EHSV vítá úvahy, jež jsou ve zprávě věnovány zemědělství, neboť na rozdíl od mnoha jiných oblastí staví v tomto směru do popředí samotné prognózy úlohu evropské politiky a ústřední význam její činnosti zaměřené na určování budoucího vývoje. Zpráva v tomto případě vyjmenovává opatření, která by EU měla přijmout, aby zabránila nebezpečné regresi, což u ostatních analyzovaných oblastí většinou nečiní.

2.13 Mělo by dojít k větší diverzifikaci potravinových systémů v EU, měly by být posíleny pracovní síly v zemědělství, především přilákáním mladých lidí a zajištěním důstojných pracovních podmínek a platů, a obchodní politiky by měly být sladěny s normami EU v oblasti udržitelnosti potravin a s konkurenceschopností. Je také třeba řešit otázku koncentrace v potravinových řetězcích a finančního vlastnictví a rovněž transparentnosti trhu, aby bylo možné zajistit, že budoucí krize se nebudou prohlubovat v důsledku nepřiměřené spekulace s komoditami.

2.14 EHSV by rád zdůraznil, že v současném geopolitickém kontextu má zásadní význam přístup ke kritickým surovinám, a to nejen pro dosažení cílů souběžné transformace, ale především pro zachování a posílení evropského průmyslového systému a pro sociální a hospodářskou odolnost a odolnost v oblasti zaměstnanosti. V tomto ohledu EHSV navrhuje, aby Komise provedla hlubší analýzu pomocí vhodných analytických a prognostických nástrojů (a to i z geopolitického pohledu).

2.15 EHSV poukazuje na to, že pokud jde o vodu a vodní zdroje, o nichž se ve zprávě několikrát hovoří, představuje tato oblast nejen problém, ale nabízí také potenciál, zejména co se týče zlepšení efektivity využívání vody, hospodaření s vodními zdroji a osvětových kampaní zaměřených na odpovědnou spotřebu. Zejména modrá ekonomika hraje významnou úlohu a má stále větší potenciál v unijní i globální ekonomice, a to pro tvorbu pracovních míst i z hlediska dobrých životních podmínek a zdraví lidí. EHSV má za to, že tyto příležitosti – zahrnující širokou škálu tradičních i nově vznikajících odvětví a činností – je třeba maximálně využít a zároveň je nutné minimalizovat nepříznivý dopad na klima, biologickou rozmanitost a životní prostředí.

2.16 EHSV vyzývá Komisi, aby v rámci souběžné transformace více zohlednila možné změny scénáře v důsledku války na Ukrajině, zejména pokud jde o dodávky energie a kritických surovin.

2.17 EHSV souhlasí s tím, že je třeba přizpůsobit evropské politiky novému hospodářskému modelu, navýšit investice do zvýšení blahobytu a posílit produktivitu a konkurenceschopnost evropského průmyslového a hospodářského systému. V této souvislosti vyzývá k vypracování konkrétních prognóz týkajících se budoucnosti evropské průmyslové politiky, která má zásadní význam pro dosažení plné strategické autonomie.

2.18 EHSV souhlasí s doporučením zvýšit veřejné a soukromé investice za účelem dosažení cílů transformace. Poukazuje však na to, že evropská ekonomická rozhodnutí, a zejména výhled na další zvýšení úrokových sazeb, mohou mít na investice negativní dopad.

2.19 EHSV vítá, že zpráva vyzývá k zajištění spravedlivé transformace a že ve srovnání s předchozí zprávou je v ní věnována větší pozornost sociální soudržnosti a úloze sociálního dialogu. EHSV rovněž věří, že pozornost věnovaná sociálnímu rozměru a kvalitě pracovních míst se stane jednou z priorit evropské agendy a že se tak změní pořadí priorit, v jehož rámci měla dosud tato otázka doplňkovou povahu.

2.20 EHSV oceňuje, že je ve zprávě o strategickém výhledu z roku 2022 věnována pozornost změnám, ke kterým došlo v důsledku souběžné transformace a které se týkají trhu práce, hospodářské situace a nejzranitelnějších složek společnosti (rodin, komunit), i to, že se v ní klade důraz na potřebu zajistit odpovídající zdroje pro opatření v sociální oblasti. EHSV apeluje rovněž na to, aby byla věnována větší pozornost otázkám chudoby a sociálního vyloučení.

2.21 EHSV vyzývá EU, aby vzala v potaz stárnutí obyvatelstva a demografické změny, v jejichž důsledku se jednak zvýší předpokládaná poptávka po péči, a jednak prohloubí nedostatek zdravotnických pracovníků. EU musí zajistit, aby byla péče i nadále dostupná, a to za přijatelné ceny, a nestala se luxusním zbožím.

2.22 EHSV poukazuje na to, že otázka zrychlování hybridizace pracoviště v důsledku digitalizace je ve zprávě pojímána poněkud obecně (přičemž je jí ve zprávě věnována pouhá zmínka v rámci odstavce o digitalizaci a poptávce po dopravě) a navíc je prezentována jen jako důsledek procesu technologické transformace, zatímco její dopady na pracovní podmínky a pracovní právní vztahy a související regulační potřeby zůstávají bez povšimnutí.

2.23 EHSV poukazuje na to, že zpráva o strategickém výhledu může mít v konečném důsledku příliš ekonomické zaměření, s přehnaným důrazem na téma hospodářské soutěže a trhu coby skutečného pojítka mezi opatřeními, zájmy a strategiemi na evropské úrovni. Společnost a pracovníci mají v tomto pojetí doplňkovou úlohu, aniž by se bralo dostatečně v potaz, že souběžná transformace může vytvářet nové a větší bohatství a napomoci budování nových modelů schopných snížit zranitelnost a socializovat související přínosy.

2.24 EHSV vyzývá Komisi, aby v zájmu lepšího pochopení očekávání a názorů občanů provedla zvláštní průzkum Eurobarometr věnovaný tématům, jimiž se bude zabývat budoucí zpráva o strategickém výhledu. To má zásadní význam i z hlediska anticipace toho, jakého přijetí se dostane opatřením, jež budou v prognostické zprávě navržena.

V Bruselu dne 22. března 2023

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru – Cesta k silnějšímu clearingovému systému v EU

(COM(2022) 696 final)

a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 648/2012, (EU) č. 575/2013 a (EU) 2017/1131, pokud jde o opatření ke zmírnění nadměrných expozic vůči ústředním protistranám ze třetích zemí a ke zlepšení účinnosti clearingových trhů Unie

(COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD))

(2023/C 184/09)

Zpravodaj: **Florian MARIN**

Žádosti o vypracování stanoviska	Rada, 31. 1. 2023 Evropský parlament, 1. 2. 2023 Evropská komise, 8. 2. 2023
Právní základ	článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	201/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor vítá návrh nařízení⁽¹⁾ a úsilí Komise, pokud jde o zajištění strategické autonomie našich kapitálových trhů, posílení vnitřní clearingové kapacity a zvýšení bezpečnosti a odolnosti clearingového systému EU. Výbor se domnívá, že pro finanční stabilitu kapitálových trhů EU je naprosto nezbytné mít k dispozici konkurenceschopný a účinný clearingový systém.

1.2 EHSV navrhuje, aby clearingová střediska se sídlem v EU rozvíjela a navrhla rámce své kapacity a investovala do jejich dalšího vylepšení s cílem povzbudit účastníky trhu, aby clearing svých operací prováděli v EU.

1.3 Výbor je toho názoru, že ihned po brexitu měl být zaveden komplexní plán na podporu přechodu ke clearingovým střediskům se sídlem v EU, a je zklamán pomalým rozhodovacím procesem týkajícím se trhu s deriváty v hodnotě 81 bilionů EUR. EHSV očekával jasnější postoj ke snížení expozice vůči ústředním protistranám ze Spojeného království a konkrétnější pravidla a pobídky, které by podnítl přechod k ústředním protistranám se sídlem v EU.

1.4 EHSV se domnívá, že je mimořádně důležité mít k dispozici konkrétní údaje o clearingovém systému EU zahrnující všechny kategorie a objemy aktiv, a má za to, že by se v tomto ohledu mělo učinit více. Měl by být pravidelně posuzován vztah mezi shromážděnými údaji a dynamikou rizik, aby bylo možné přesně porozumět rizikům, která ohrožují finanční stabilitu. EHSV uznává, že vedle finančního rizika musí modely rizik zohledňovat i sociální rizika, rizika v oblasti řízení a environmentální rizika ústředních protistran a že by tato rizika měla mít v rámci různých scénářů a analýz rizik stejnou důležitost.

⁽¹⁾ COM(2022) 697 final.

1.5 EHSV požaduje, aby byly komplexně posouzeny případné dodatečné náklady, které by vznikly Evropskému orgánu pro cenné papíry a trhy (ESMA) a jiným orgánům EU, pokud jde o pracovní sílu, IT systémy, společné týmy dohledu a navrhovaný mechanismus společného sledování.

1.6 Vzhledem k dodatečným pravomocem, které byly orgánu ESMA svěřeny na základě změn nařízení o infrastruktuře evropských trhů (dále jen „nařízení EMIR“) z roku 2019 a na základě stávajícího návrhu nařízení, by EHSV uvítal systém brzd a protivah zaměřený na činnosti orgánu ESMA. Výbor navrhuje, aby orgán ESMA vyvíjel větší úsilí k zajištění toho, aby clearing u velké části služeb poskytovaných jeho klientům z EU musely provádět ústřední protistrany z EU.

1.7 Co se týče obchodů uvnitř skupin, oceňuje Výbor rozhodnutí neosvobodit subjekty ze zemí, které jsou uvedeny na seznamu jurisdikcí nespolupracujících v daňové oblasti, a ze zemí, které jsou uvedeny na seznamu vysoce rizikových jurisdikcí v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu, od povinnosti clearingů a maržových požadavků.

1.8 EHSV vyjadřuje zklamání nad tím, že Komise neprovedla komplexní posouzení stávajícího rámce a toho, jak se v posledních letech změnila atraktivita trhu EU, a to vzhledem k tomu, že nařízení bylo naposledy změněno před více než třemi lety. Výbor vítá zavedení článku 7b a žádá orgán ESMA, aby jeden rok po vstupu nařízení v platnost předložil zprávu o hlavních důvodech využívání ústředních protistran ze zemí mimo EU.

1.9 Výbor se domnívá, že ústřední protistrany z EU musí být transparentní, pokud jde o jejich poplatky, výzvy k dodatkové úhradě marže a opatření v obdobích napjatých podmínek na trhu, aby se tak zlepšila předvídatelnost pro všechny účastníky trhu.

1.10 EHSV žádá Komisi, aby upřesnila, co je míněno výrazem „naléhavé“ v navrhovaných změnách článku 20, a žádá spolunormotvůrce, aby stanovili, které výjimky spadají do kategorie „naléhavých“ rozhodnutí.

1.11 EHSV podporuje navrhované změny článku 23 týkající se vytvoření společných týmů dohledu a mechanismu společného sledování. Výbor navrhuje, aby byla občanská společnost zapojena do mechanismu sledování zřízeného podle článku 23c a aby byl EHSV v mechanismu společného sledování udělen status pozorovatele.

1.12 EHSV se domnívá, že pětiletá lhůta, v níž má Komise provést přezkum uplatňování nařízení, je příliš dlouhá. Dále má za to, že by se mělo intenzivněji usilovat o zkrácení doby potřebné k udělení povolení nebo k rozšíření činnosti a služeb a o vytvoření centrální databáze. EHSV požaduje větší interoperabilitu evropského clearingového systému a také snížení administrativní zátěže a zjednodušení přístupových řešení.

1.13 Výbor schvaluje větší transparentnost, kterou přinášejí změny článku 38, v nichž se stanoví, že členové clearingového systému a klienti, kteří poskytují clearingové služby, musí své klienty a potenciální klienty informovat o modelech marží a možných ztrátách či jiných nákladech.

2. Souvislosti

2.1 Unie kapitálových trhů (UKT), jejíž fungování zahájila Evropská komise v roce 2015, představuje ambiciózní dlouhodobý projekt zaměřený na zajištění volného pohybu kapitálu v Unii, který je jednou ze čtyř základních svobod jednotného trhu. Brexit výrazně oslabil globální roli Evropy na kapitálových trzích – její globální aktivita poklesla z 22 %, kterých dosahovala před brexitem, na pouhých 14 %⁽²⁾. Uplynulo sice již třicet let od vytvoření jednotného trhu, dvacet let od zavedení eura a sedm let od zahájení iniciativy týkající se unie kapitálových trhů, EU však bude muset vykonat ještě hodně práce, aby realizovala jednotný kapitálový trh.

2.2 Nařízení o infrastruktuře evropských trhů revidované v rámci Programu pro účelnost a účinnost právních předpisů (dále jen „EMIR REFIT⁽³⁾“) a nařízení EMIR 2.2⁽⁴⁾ zajistily větší transparentnost, pokud jde o ústřední protistrany ze třetích zemí, zavedly změny v mandátu k provádění clearingů a svěřily orgánu ESMA, tedy unijnímu orgánu dohledu, další pravomoci. Tento návrh nařízení uděluje orgánu ESMA ještě více pravomocí. Vzhledem k tomu, že clearingová kapacita je důležitou součástí UKT, jsou evropské finanční trhy ohroženy přílišnou závislostí na službách poskytovaných ústředními protistranami ze třetích zemí, zejména ze Spojeného království. V rámci dohody o brexitu EU umožnila clearingovým střediskům ze Spojeného království nadále poskytovat služby účastníkům trhu v EU, a to do konce června 2022. Tato lhůta byla kvůli ohrožení stability finančního trhu o tři roky prodloužena s cílem poskytnout dostatek času na postupný přesun clearingových operací do EU.

⁽²⁾ Report – A new vision for EU capital markets (Zpráva – Nová vize pro kapitálové trhy EU).

⁽³⁾ Úř. věst. L 141, 28.5.2019, s. 42.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 322, 12.12.2019, s. 1.

2.3 Cílem návrhu nařízení je zajistit větší stabilitu, předvídatelnost a proporcionalitu pro všechny subjekty s povinností clearingů, návrh dále zavádí požadavek, aby účastníci trhu nahlašovali, do jaké míry jsou při zpracování svých transakcí s deriváty závislí na třetích zemích. Navrhované změny se rovněž zaměřují na opatření, která mají ztraktivnit ústřední protistrany z EU, snížit administrativní zátěž, podpořit centrální clearing v EU tím, že subjektům clearingového systému ukládá povinnost mít aktivní účet u ústředních protistran z EU, a poskytnout místním orgánům nezbytné pravomoci k dohledu nad riziky spojenými s přeshraničními transakcemi.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV již dlouho vyzývá, aby byly vypracovány právní předpisy, které posílí kapitálové trhy EU a zvýší jejich stabilitu a atraktivitu⁽³⁾. Vzhledem k nedávnému geopolitickému vývoji (ruská invaze na Ukrajinu, nárůst cen energií, geopolitické napětí v mnoha částech světa a pandemie COVID-19) a bezprostředním dopadům na hospodářské prostředí EHSV zdůrazňuje, že je třeba rychle přijmout opatření k zajištění a zvýšení stability finančních trhů EU. EHSV se domnívá, že pro finanční stabilitu kapitálových trhů EU je naprosto nezbytné mít k dispozici konkurenceschopný a účinný clearingový systém.

3.2 Výbor vítá návrh nařízení a záměr Komise podniknout kroky s cílem zajistit strategickou autonomii našich kapitálových trhů, posílit naši vnitřní clearingovou kapacitu a zvýšit bezpečnost a odolnost clearingového systému. Při posilování clearingového trhu EU by se měly brát v úvahu náklady vzniklé přesunem kapitálu z clearingových trhů, které se nacházejí mimo EU, potřeba chránit přístup založený na riziku a vzájemná závislost mezi finančními trhy v EU a mimo ni.

3.3 Návrh na změnu nařízení EMIR přichází po dramatickém nárůstu cen energií v Evropě, který byl způsoben především neodůvodněným útokem Ruska na Ukrajinu. To vyvolalo nestabilitu na clearingových trzích a některé společnosti nebyly schopné poskytnout kolaterál na své derivátové smlouvy. EHSV naléhavě žádá, aby konsolidace sektoru clearingových služeb v EU byla i nadále prioritou. Aby bylo možné zvýšit konkurenceschopnost clearingového systému EU, je třeba uvážit ceny, likviditu, riziko, marže, regulaci a účinnost. Výbor souhlasí s tím, že je třeba zkrátit dobu potřebnou k udělení povolení nebo k rozšíření činností a služeb a vytvořit centrální databázi.

3.4 Výbor se domnívá, že ústřední protistrany se sídlem v EU musí naplánovat a navrhnout rámce své kapacity a investovat do jejich dalšího vylepšení s cílem přesvědčit účastníky trhu, aby clearing svých operací prováděli v EU. Za tímto účelem je především zapotřebí posílit jejich technologické a provozní schopnosti, zajistit lepší spolupráci mezi účastníky trhu a zlepšit postupy řízení rizik. V zájmu lepší předvídatelnosti musí být ústřední protistrany transparentní, pokud jde o jejich poplatky, výzvy k dodatkové úhradě marže a opatření v obdobích napjatých podmínek na trhu.

3.5 Podmínkou stability kapitálových trhů je vyvážený a stabilní trh práce. EHSV uznává, že vedle finančního rizika musí modely rizik zohledňovat i sociální rizika, rizika v oblasti řízení a environmentální rizika ústředních protistran a že by tato rizika měla mít v rámci různých scénářů a analýz rizik stejnou důležitost.

3.6 EHSV vítá konzultace, které Komise vedla na začátku roku 2022, schůzky se zástupci členských států a Evropského parlamentu, Výborem pro finanční služby a Hospodářským a finančním výborem a také dvoustranné schůzky s příslušnými zúčastněnými stranami.

3.7 EHSV vyjadřuje zklamání nad tím, že lhůta pro neomezený přístup clearingových středisek se sídlem ve Spojeném království k zúčastněným stranám se sídlem v EU byla prodloužena o tři roky, tedy do 30. června 2025. Domnívá se, že ihned po brexitu měl být zaveden podrobný plán, který by vytvářel pobídky pro přechod ke clearingovým střediskům se sídlem v EU. Výbor vnímá kriticky absenci dřívější reakce, omezené konzultace a pomalý rozhodovací proces týkající se trhu s deriváty v hodnotě 81 bilionů EUR.

3.8 Evropské banky mají možnost provádět clearing v různých měnách na britském trhu. Přechod k evropským clearingovým střediskům by vedl k založení clearingů na euru, což by bankovnímu systému způsobilo vysoké náklady. EHSV tento přechod sice podporuje a domnívá se, že by měl proběhnout co nejdříve, má nicméně za to, že je nutné poskytnout odpovídající pobídky, aby se banky v tomto ohledu nepřeorientovaly na jiné trhy. V zájmu konsolidace sektoru clearingových služeb v EU je třeba zvážit zavedení cílenějších a uzpůsobenějších pobídek.

⁽³⁾ Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 20.

3.9 Mnoho účastníků trhu v EU provádí clearing svých transakcí s deriváty v jiných zemích, EHSV proto očekával jasnější postoj namířený proti tomuto trendu a konkrétnější pravidla a pobídky, které by podnítily přechod k ústředním protistranám se sídlem v EU. Výbor očekával, že alespoň veřejné subjekty budou povinny provádět clearing v EU, a požaduje, aby byla představena jasná vize, jak tuto závislost co nejdříve ukončit.

3.10 EHSV se domnívá, že rozvoj clearingových činností v EU by měl zohledňovat celý dodavatelský řetězec, a to ve prospěch účastníků trhu. Při snižování expozice vůči ústředním protistranám ze Spojeného království by měla být pečlivě řízena tržní likvidita, zároveň je třeba vytvořit dlouhodobější perspektivu a standardizovat požadavky, pokud jde o přístup na clearingový trh EU. Je třeba vzít v potaz přípravu klientů na clearing a provést různé simulace ve prospěch těchto klientů. Výbor se rovněž domnívá, že orgán ESMA by měl opatření pečlivě přizpůsobit malým a středním účastníkům trhu.

3.11 EHSV zdůrazňuje, jaký význam mají ústřední protistrany ze třetích zemí pro finanční stabilitu EU. Je naprosto nezbytné snížit rizika koncentrace a zajistit, aby vztahy s těmito ústředními protistranami byly založeny na transparentním, předvídatelném, přiměřeném a na rizika orientovaném přístupu. Vzhledem k tomu, že návrh nařízení svěří orgánu ESMA ještě více pravomocí, by si EHSV přál, aby byl zaveden systém brzd a protivah zaměřený na činnosti orgánu ESMA.

3.12 Aby bylo možné získat jasnou představu pro účely monitorování, je podle EHSV důležité mít k dispozici konkrétní údaje o clearingovém systému EU. Tyto údaje musí být srovnatelné a musí zahrnovat všechny kategorie a objemy aktiv. Je důležité shromažďovat správné údaje, aby bylo možné udělat si přesný obrázek o rizicích ohrožujících finanční stabilitu, a je třeba systematicky zohledňovat synergii mezi shromážděnými údaji a dynamikou rizik. EHSV má za to, že by se v tomto ohledu mělo učinit více.

3.13 Mělo by být uváženo více synergií mezi činnostmi v oblasti clearingů a jednotným evropským přístupovým místem. Jednotné evropské přístupové místo podporuje finance založené na datech a výrazně zlepšuje přístup společností, podniků a finančních institucí k datům a informacím o subjektech a dále prosazuje přizpůsobení hospodářství digitální budoucnosti, posílení digitální suverenity, zvýšení rychlosti informačních toků a nastavení společných standardů se zaměřením na data, technologie a infrastrukturu⁽⁶⁾.

3.14 EHSV souhlasí s návrhem zmírnit pravidla nařízení EMIR týkající se derivátů a umožnit přijímání bankovních záruk a akreditivů jako vysoce likvidního kolaterálu, neboť tyto nehotovostní alternativy zajišťují likviditu trhu a jsou již ve velkém měřítku využívány na vyspělejších kapitálových trzích, například v USA. EHSV podporuje posílení úlohy centrálních bank při ochraně spotřebitelů EU.

3.15 EHSV podporuje změny navržené v článcích 11, 14, 15 a 17, pokud jde o čtyřměsíční lhůtu pro provedení v případě nefinančních smluvních stran, které jsou poprvé povinny vyměňovat kolaterál, a pokud jde o to, aby postupy umožňující ústředním protistranám rozšiřování nabídky produktů byly kratší a méně složité. Výbor vítá navrhované změny, neboť zefektivní proces rozšiřování činností a služeb a udělování a zamítání povolení. Je třeba zajistit větší interoperabilitu evropského clearingového systému a také snížit administrativní zátěž a zjednodušit přístupová řešení.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV nesouhlasí s prohlášením Evropské komise, která uvádí: „Tato legislativní iniciativa nebude mít žádný dopad na výdaje orgánu ESMA ani jiných orgánů Evropské unie.“ Domnívá se, že dojde k nárůstu nákladů v oblastech, jako jsou pracovní síla, IT systémy, společné týmy dohledu a navrhovaný mechanismus společného sledování. Výbor podotýká, že Komise v navrhované změně článku 90 žádá orgán ESMA, aby podal zprávu, v níž posoudí „potřeby v oblasti lidských a finančních zdrojů“. EHSV proto požaduje, aby byly důkladně posouzeny dodatečné náklady a vypočteny a oznámeny odhadované dopady na rozpočet.

4.2 EHSV bere na vědomí a podporuje návrh Komise, podle něhož budou muset mít všichni účastníci trhu podléhající povinnosti clearingů účet u ústředních protistran v EU. Na základě konzultace s Evropským orgánem pro bankovníctví, Evropským orgánem pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění, Evropskou radou pro systémová rizika a Evropským systémem centrálních bank žádá orgán ESMA, aby pro velkou část služeb poskytovaných jeho klientům z EU a označených jako služby s podstatným systémovým významem stanovil, že musí být clearing prováděn u ústředních protistran EU.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s. 58.

4.3 Výbor vítá záměr požadovat po účastnících trhu, aby uváděli přesné údaje a závislost na zahraničních clearingových střediscích. Výbor počítá s tím, že orgán ESMA urychleně vypracuje technické normy, které tyto informace upřesní, a se zájmem očekává podrobnou zprávu, jež bude vydána rok po vstupu nařízení EMIR v platnost, a předpokládá, že bude nařízení v návaznosti na to odpovídajícím způsobem změněno.

4.4 Pokud jde o obchody uvnitř skupiny, EHSV oceňuje rozhodnutí neosvobodit subjekty ze zemí, které jsou uvedeny na seznamu jurisdikcí nespolupracujících v daňové oblasti, a ze zemí, které jsou uvedeny na seznamu vysoce rizikových jurisdikcí v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu, od povinnosti clearingů a maržových požadavků. Výbor plně podporuje administrativní opatření týkající se těchto jurisdikcí a domnívá se, že tyto subjekty představují značnou hrozbu pro finanční systém EU.

4.5 Digitální aktualizace sice znamená dodatečné rozpočtové potřeby, EHSV však považuje za zásadní, aby byly uskutečňovány digitální investice na podporu navrhovaných změn nařízení EMIR. Výbor vítá návrh na vytvoření pokročilého IT programu pro on-line předkládání dokumentů v oblasti dohledu, který by byl přístupný všem příslušným orgánům.

4.6 EHSV vyjadřuje zklamání nad tím, že Komise neprovedla komplexní hodnocení stávajícího rámce, a to vzhledem k tomu, že nařízení bylo naposledy změněno před více než třemi lety. Výbor navíc očekával, že aby stávající změny odpovídaly svému účelu, bude provedena cílená analýza toho, jak se v posledních letech změnila atraktivita trhu EU, zejména v souvislosti s nedávným podstatným geopolitickým vývojem.

4.7 Výbor se domnívá, že technické normy vypracované podle článku 7 by měly být transparentní a inkluzivní. Měla by být rovněž zohledněna možnost provádět změny, aby bylo možné tyto normy rychle přizpůsobit. Pro správce aktiv je důležité, aby měli k dispozici nástroje pro porovnání cen, co se týče nákladů na provádění obchodů, nákladů na provedení clearingů a nákladů člena clearingového systému.

4.8 Výbor vítá zavedení článku 7b, který stanoví, že poskytovatelé clearingových služeb musí oznamovat rozsah clearingů prováděného u ústřední protistrany ze země mimo EU a jsou povinni informovat své klienty o možnosti provést clearing příslušné smlouvy u ústřední protistrany v EU. Výbor žádá orgán ESMA, aby vypracoval standardizovaný postup podávání zpráv, který se bude používat ve všech členských státech, a doporučuje, aby jeden rok po vstupu nařízení v platnost byla předložena zpráva o hlavních důvodech využívání ústředních protistran ze zemí mimo EU. Měl by být rovněž pečlivě řízen společný přístup k pokutám udělovaným účastníkům trhu, aby byla zajištěna proporcionalita na jednotném trhu.

4.9 Výbor žádá Komisi, aby upřesnila, co je míněno výrazem „naléhavé“ uvedeným v navrhovaných změnách článku 20, a žádá spolunormotvůrce, aby se dohodli a stanovili, které výjimky spadají do kategorie „naléhavých“ rozhodnutí.

4.10 EHSV souhlasí s navrhovanými změnami článku 23, pokud jde o zřízení společných týmů dohledu a mechanismu společného sledování, ale upozorňuje, že to bude mít dopad na rozpočet, protože tyto orgány budou muset přijmout více zaměstnanců, což se týká i orgánu ESMA. EHSV navrhuje, aby byla občanská společnost zapojena do mechanismu sledování zřízeného podle článku 23c, zejména s ohledem na budoucí politická rozhodnutí.

4.11 Občanská společnost by se měla podílet i na řádném posouzení rizik vyplývajících z vzájemné propojenosti, vzájemných vazeb a koncentrace v rámci výboru pro dohled nad ústředními protistranami (článek 24a) a EHSV by měl být udělen status pozorovatele v mechanismu společného sledování. Měla by být zohledněna potřeba omezit překrývání pravomocí mezi velkým počtem orgánů zapojených do clearingového systému. Spolupráce mezi evropskými a vnitrostátními orgány by měla být účinná a přizpůsobená dynamice tržních rizik.

4.12 Pětiletá lhůta, v níž má Komise provést pečlivý přezkum uplatňování nařízení po jeho vstupu v platnost, se zdá být velmi dlouhá vzhledem k tomu, v jakých intervalech dochází ke změnám nařízení EMIR. EHSV navíc očekával, že Komise dne 2. ledna 2023 vydá zprávu o uplatňování nařízení EMIR REFIT a EMIR 2.2, jak bylo dohodnuto, ale Komise nyní navrhuje zrušení tohoto požadavku. Výbor je proti tomuto návrhu a domnívá se, že by to mohlo vést k situaci, kdy změny nařízení EMIR nebudou vůbec vyhodnoceny, a to vzhledem k následným změnám, které již byly v nařízení EMIR provedeny.

4.13 Dále pak Výbor schvaluje větší transparentnost, kterou přináší návrh na změnu článku 38, pokud jde o povinnost členů clearingového systému a klientů, kteří poskytují clearingové služby, informovat své klienty a potenciální klienty o modelech marží a možných ztrátách či jiných nákladech, jestliže ústřední protistrana uplatní ozdravná opatření. EHSV se domnívá, že členové clearingového systému by rovněž měli přispívat ke zvýšení transparentnosti v rámci clearingového systému EU.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU o správní spolupráci v oblasti daní

(COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS))

(2023/C 184/10)

Zpravodaj: **Petru Sorin DANDEA**Spoluzpravodaj: **Benjamin RIZZO**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada, 7. 2. 2023
Právní základ	článek 113, 115 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	208/0/5

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá návrh Komise týkající se správní spolupráce v oblasti daní (DAC 8), který považuje za důležitý krok vpřed ke zlepšení a doplnění stávající směrnice o správní spolupráci.

1.2 EHSV zastává názor, že navrhovaná zlepšení směrnice o správní spolupráci budou účinně odrazovat držitele kryptoaktiv od nedodržování fiskálních pravidel, čímž se posílí boj proti daňovým podvodům, daňovým únikům a vyhýbání se daňovým povinnostem, a to v souladu s několika předchozími iniciativami Komise.

1.3 EHSV je přesvědčen, že iniciativa Komise je plně v souladu se zásadou spravedlivého a účinného zdanění, která je pilířem evropského sociálně tržního hospodářství. Jejím cílem je zajistit, aby všichni přispívali spravedlivým dílem a dostávalo se jim stejného a přiměřeného zacházení bez ohledu na druh držných aktiv.

1.4 EHSV konstatuje, že globální úsilí o regulaci kryptoaktiv a jejich používání má klíčový význam pro úspěšné řešení narůstajících problémů a důsledků celosvětového rozsahu, které s těmito aktivy souvisejí. V tomto ohledu má zásadní význam probíhající činnost na úrovni OECD a skupiny G20, jež usilují o uzavření celosvětové dohody o transparentnosti kryptoměn. EHSV vybízí Komisi, aby na mezinárodní scéně sehrála aktivní úlohu.

1.5 EHSV oceňuje, že lepší a účinnější zdanění kryptoaktiv pomůže rozšířit oblast podléhající zdanění a posílit vnitrostátní rozpočty, což umožní využít dodatečné zdroje ke společnému blahu a na investiční priority Komise (zelená transformace a digitalizace).

1.6 EHSV se domnívá, že systém oznamování informací o daňových identifikačních číslech (DIČ) je neúčinnější kontrolní metodou pro zajištění účinnosti nových pravidel. EHSV proto důrazně podporuje návrh Komise týkající se DIČ, neboť přispívá k předcházení možným chybám, čímž zlepšuje právní jistotu a předvídatelnost systému.

1.7 EHSV se domnívá, že oznamovací povinnosti by se neměly omezovat pouze na výměny a převody kryptoaktiv, ale měly by být v zájmu transparentnosti a jistoty alespoň v počáteční fázi rozšířeny i na celkovou držbu aktiv v kryptoměnách, ačkoli je nadále jasné, že zdanění by se mělo vztahovat pouze na skutečné zisky.

1.8 EHSV zdůrazňuje, že jsou zapotřebí účinné a přiměřené sankce, přičemž rozhodnutí o konkrétní výši sankcí, jež mají být uloženy, by mělo být ponecháno na členských státech. EHSV rovněž doporučuje, aby Komise po provedení směrnice podala zprávu o struktuře sankcí, které členské státy zavedly, a vydala pokyny, jak je v případě potřeby upravit.

1.9 EHSV doufá, že sankce a opatření pro dodržování předpisů umožní dosáhnout náležité rovnováhy mezi účinností pravidel a přiměřeným odrazujícím účinkem na jedné straně a proporcionalitou na straně druhé. Proporcionalita by mohla být zajištěna například náležitým zohledněním počtu transakcí souvisejících s porušením předpisů ze strany určité společnosti.

1.10 EHSV zdůrazňuje, že zvláštní ustanovení a záruky týkající se ochrany údajů obsažené v návrhu směrnice, které jsou v souladu s pravidly obecného nařízení o ochraně osobních údajů, by měly být řádně uplatňovány a dodržovány v souladu s vysokými standardy, aby byla plně chráněna základní práva jednotlivců, jejichž údaje budou shromažďovány, vyměňovány a uchovávány.

1.11 EHSV doporučuje, aby Komise do svého návrhu zahrнула pravidla pro posílení spolupráce mezi daňovými orgány, na něž se již vztahuje stávající znění, a orgány odpovědnými za boj proti praní peněz a financování nezákonných činností a terorismu. EHSV v této souvislosti opakuje, že veřejné – v tomto případě daňové – orgány potřebují odpovídající zdroje v podobě kvalifikovaného personálu a kvalitních digitálních technologií a norem.

2. Návrh Komise

2.1 Cílem návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU⁽¹⁾ o správní spolupráci v oblasti daní („DAC 8“)⁽²⁾, který předložila Komise, je aktualizovat stávající směrnici („DAC“), a rozšířit tak oznamování a výměnu informací mezi daňovými orgány, aby zahrnovaly příjmy nebo výnosy uživatelů, kteří jsou rezidenty v Evropské unii, plynoucí z kryptoaktiv. Daňové orgány v současné době nemají nezbytné informace ke sledování výnosů získaných pomocí kryptoaktiv, se kterými se snadno obchoduje přes hranice.

2.2 Cílem této legislativní iniciativy je zavést větší daňovou transparentnost kryptoaktiv prostřednictvím konkrétních ustanovení o oznamování a výměně informací pro účely přímých daní. Návrh rovněž zpřesňuje stávající platná ustanovení, aby se zabránilo mezerám a posílil se právní rámec.

2.3 Směrnice DAC 8 je v souladu s definicemi stanovenými v nařízení o trzích s kryptoaktivy (dále jen „nařízení MiCA“)⁽³⁾, které samo o sobě neposkytuje daňovým orgánům základ pro shromažďování a výměnu informací potřebných ke zdanění příjmů z kryptoaktiv. Směrnice DAC 8 však vychází ze zkušeností s nařízením MiCA a staví na požadavku na udělení povolení, který již byl zaveden tímto nařízením, čímž se zabrání další administrativní zátěži pro poskytovatele služeb souvisejících s kryptoaktivy.

2.4 Návrh je v souladu s nedávno schváleným rámcem OECD pro oznamování kryptoaktiv („CARF“)⁽⁴⁾ i se změnami jeho společného standardu pro oznamování. Tyto standardy také schválila skupina G20. Během konzultace Komise se většina členských států vyslovila pro to, aby byla oblast působnosti právního rámce EU uvedena do souladu s výsledky činnosti OECD.

2.5 Aby se zlepšila schopnost členských států odhalovat a řešit daňové podvody, daňové úniky a vyhýbání se daňovým povinnostem, budou všichni oznamující poskytovatelé služeb souvisejících s kryptoaktivy muset oznamovat transakce svých zákazníků, kteří jsou rezidenty v Evropské unii, a to bez ohledu na svou velikost nebo umístění. Týkat se to bude domácích i přeshraničních transakcí. V některých případech se oznamovací povinnost bude vztahovat i na nezaměnitelné tokeny. Podrobná pravidla týkající se povinností, které mají oznamující poskytovatelé služeb souvisejících s kryptoaktivy plnit, jsou stanovena v příloze VI.

2.6 Oznamované transakce zahrnují směnné transakce a převody oznamovaných kryptoaktiv. Do oblasti působnosti návrhu spadají jak domácí, tak přeshraniční transakce, které jsou agregovány podle druhu oznamovaných kryptoaktiv.

2.7 Finanční instituce budou provádět oznamování týkající se elektronických peněz a digitálních měn centrálních bank, přičemž bude rozšířen rozsah automatické výměny informací o předběžných daňových rozhodnutích s přeshraničním prvkem pro jednotlivce s vysokým čistým jméním. Jedná se o osoby, které drží finanční či investovatelný majetek nebo spravovaná aktiva v minimální výši 1 000 000 EUR. Členské státy si budou vyměňovat informace o předběžných daňových rozhodnutích s přeshraničním prvkem vydaných, pozmeněných nebo obnovených v období od 1. ledna 2020 do 31. prosince 2025.

⁽¹⁾ Směrnice Rady 2011/16/EU ze dne 15. února 2011 o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/799/EHS (Úř. věst. L 64, 11.3.2011, s. 1).

⁽²⁾ COM(2022) 707 final.

⁽³⁾ COM(2020) 593 final.

⁽⁴⁾ Rámec OECD pro oznamování kryptoaktiv a změny společného standardu pro oznamování, OECD, 8. 10. 2022.

2.8 Návrh neomezuje schopnost členských států vytvářet jejich vlastní systém dodržování předpisů. Bude však stanovena a vymáhána společná minimální výše sankcí za nejzávažnější porušení předpisů, jako je neoznámení informací i po obdržení správních upomínek.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV vítá a podporuje návrh směrnice týkající se správní spolupráce v oblasti daní (DAC 8), který předložila Komise. Tento návrh totiž představuje další zásadní krok směrem ke zlepšení a doplnění směrnice o správní spolupráci (DAC) v návaznosti na doporučení Evropského účetního dvora, který varoval, že „pokud daňový poplatník drží peníze v elektronických kryptoměnách, nejsou platforma ani jiný elektronický poskytovatel poskytující služby portfolia pro takové zákazníky povinni ohlásit jakékoli takové částky nebo nabyté zisky daňovým orgánům. Proto peníze držené v takových nástrojích zůstávají z velké míry nezdaněné“^(?).

3.2 EHSV zastává názor, že navrhovaná zlepšení směrnice o správní spolupráci představují účinný nástroj pro odrazování držitelů kryptoaktiv od nedodržování fiskálních pravidel, čímž se posílí boj proti daňovým podvodům, daňovým únikům a vyhýbání se daňovým povinnostem, a to v souladu s několika iniciativami Komise z minulých let.

3.3 EHSV oceňuje rozsáhlou a přehlednou konzultaci, kterou Komise k tomuto návrhu uskutečnila a do níž byly zapojeny všechny zainteresované strany i cílenější skupina odvětvových subjektů, které Komise konzultovala zvláště. Členské státy měly rovněž příležitost vyjádřit svůj postoj a vyzvaly Komisi, aby postupovala v souladu s probíhající činností OECD. Díky těmto konzultacím byl legislativní proces transparentnější a smysluplnější, a to i přes vysoce technickou povahu návrhu.

3.4 EHSV poukazuje na to, že globální úsilí o regulaci kryptoaktiv a jejich používání je nezbytné pro úspěšné řešení narůstajících problémů a důsledků celosvětového rozsahu, které s těmito aktivy souvisejí. V tomto ohledu má zásadní význam probíhající činnost a jednání na úrovni OECD a skupiny G20, jež usilují o uzavření celosvětové dohody o transparentnosti kryptoměn. EHSV vybízí Komisi, aby na mezinárodní scéně sehrála vedoucí úlohu.

3.5 EHSV je přesvědčen, že iniciativa Komise je plně v souladu se zásadou spravedlivého a účinného zdanění, která je pilířem evropského sociálně tržního hospodářství. Jejím cílem je zajistit, aby všichni přispívali spravedlivým dílem a dostávalo se jim stejného a přiměřeného zacházení bez ohledu na druh držených aktiv či způsob přijatých plateb.

3.6 EHSV oceňuje, že lepší a účinnější zdanění kryptoaktiv pomůže rozšířit oblast podléhající zdanění a posílí vnitrostátní rozpočty, což umožní využít dodatečné zdroje ke společnému blahu a na investiční priority Komise (zelená transformace a digitalizace).

3.7 EHSV plně souhlasí s Komisí v tom, že větší transparentnost sníží rozdíly a stávající neodůvodněné odlišnosti týkající se právního rámce a zacházení, které vedou k tomu, že uživatelé kryptoaktiv mají „výhodu ve srovnání s těmi, kteří do kryptoaktiv neinvestují“, což brání nejen dosažení „cíle spravedlivého zdanění“, ale také správnému fungování jednotného trhu a zajištění skutečně rovných podmínek.

3.8 Co se týče právního základu tohoto návrhu, EHSV se zasazuje o současné použití článku 113 SFEU (vzhledem k tomu, že vyměňované informace by mohly být použity také pro účely DPH) i článku 115 SFEU. Vzhledem k tomu, že kryptoaktiva lze použít k několika účelům, je v tomto ohledu skutečně relevantní sblížení vnitrostátních právních předpisů, které mají vliv na fungování jednotného trhu, jak je zakotveno v článku 115. Je proto třeba se vyvarovat nesrovnalostí jak v obecném právním rámci, tak v nástrojích prosazování na celém jednotném trhu, neboť mohou poškodit jeho upevnění.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV vybízí Komisi a členské státy, aby do stávajícího návrhu zahrnuly oznamovací povinnosti pro fyzické osoby, které drží kryptoaktiva. To by jistě zvýšilo účinnost a oblast působnosti návrhu.

4.2 EHSV se domnívá, že systém oznamování informací o daňových identifikačních číslech (DIČ) je nejúčinnější kontrolní metodou pro zajištění účinnosti nových pravidel. EHSV proto důrazně podporuje návrh Komise týkající se DIČ, neboť toto číslo jako jedinečný identifikační kód umožňuje vyhnout se chybám, a posiluje tak účinnost návrhu, čímž přispívá k právní jistotě a předvídatelnosti systému.

(?) Evropský účetní dvůr (2021), Výměna daňových informací v EU: pevný základ, trhliny v uplatňování. Výměna informací se zvýšila, ale některé informace stále nejsou oznamovány.

4.3 EHSV konstatuje, že většina členských států již zavedla právní předpisy nebo alespoň administrativní pokyny pro zdanění příjmů získaných z investic do kryptoaktiv, ale příslušným orgánům často chybí nezbytné informace, aby je mohly uvést do praxe. Právní jistotu a jasnost lze tedy zajistit pouze tím, že se neefektivní vnitrostátní situace budou řešit prostřednictvím legislativní iniciativy EU zaměřené na posílení účinné a efektivní spolupráce mezi daňovými orgány.

4.4 EHSV se domnívá, že oznamovací povinnosti by se neměly omezovat pouze na výměny a převody kryptoaktiv, ale měly by být v zájmu transparentnosti a jistoty alespoň v této počáteční fázi rozšířeny i na celkovou držbu aktiv v kryptoměnách, ačkoli je nadále jasné, že zdanění by se mělo vztahovat pouze na skutečné zisky.

4.5 EHSV zdůrazňuje, že jsou zapotřebí účinné a přiměřené sankce, přičemž rozhodnutí o konkrétní výši sankcí, jež mají být uloženy, by mělo být ponecháno na členských státech. Zdá se, že minimální hranice mohou zvýšit účinnost nových pravidel pro zdanění kryptoměn. EHSV doufá, že sankce a opatření pro dodržování předpisů umožní dosáhnout náležitou rovnováhu mezi účinností pravidel a přiměřeným odrazujícím účinkem na jedné straně a proporcionalitou na straně druhé. Proporcionalita by mohla být zajištěna například náležitým zohledněním počtu transakcí souvisejících s porušením předpisů ze strany určité společnosti.

4.6 Kromě toho by Komise měla po provedení směrnice podat zprávu o struktuře sankcí, které členské státy zavedly, a vydat pokyny, jak systém sankcí a opatření pro dodržování předpisů v případě potřeby upravit.

4.7 EHSV zdůrazňuje, že zvláštní ustanovení a záruky týkající se ochrany údajů obsažené v návrhu směrnice, které jsou v souladu s pravidly a zásadami obecného nařízení o ochraně osobních údajů, by měly být pečlivě uplatňovány a dodržovány v souladu s vysokými standardy, aby byla plně chráněna základní práva jednotlivců, jejichž údaje budou shromažďovány, vyměňovány a uchovávány.

4.8 EHSV opět vyzývá členské státy, aby do svých daňových a dalších příslušných správních orgánů náležitě investovaly, a tyto orgány tak měly potřebné kapacity ke splnění úkolu v podobě navázání lepší spolupráce v oblasti daní.

4.9 Závěrem EHSV doporučuje, aby Komise do svého návrhu zahrнула požadavek týkající se spolupráce mezi daňovými orgány, na něž se již vztahuje stávající znění, a orgány odpovědnými za boj proti praní peněz a financování nezákonných činností a terorismu, protože v posledních letech mohlo dojít k několika případům, kdy byla kryptoaktiva využita k nezákonným účelům a praní peněz. EHSV v této souvislosti opakuje, že veřejné – v tomto případě daňové – orgány potřebují odpovídající zdroje v podobě kvalifikovaného personálu a kvalitních digitálních technologií a norem.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Na cestě ke směrnici o trestních sankcích za porušování omezujících opatření Unie

(COM(2022) 249 final)

k návrhu rozhodnutí Rady o zařazení porušení omezujících opatření Unie mezi oblasti trestné činnosti stanovené v čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie

(COM(2022) 247 final)

k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření Unie

(COM(2022) 684 final)

(2023/C 184/11)

Zpravodaj: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 26. 7. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	8. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	141/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá rozhodnutí začlenit porušení omezujících opatření na seznam trestných činů podle čl. 83 odst. 1 SFEU a návrh směrnice, která má sblížit definice a minimální sankce ukládané ve vnitrostátních právních předpisech za porušení omezujících opatření.

1.2 EHSV však vyjadřuje politování nad tím, že výše uvedené rozhodnutí nebylo kvůli aktivaci postupu pro naléhavé případy zcela demokraticky projednáno ve Výboru Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci. Obdobně je EHSV znepokojen tím, že návrhu směrnice předloženému Komisí nepředcházelo posouzení dopadů. EHSV dále vyjadřuje politování nad tím, že v návrhu směrnice o vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření, který Komise předložila, není ani zmínka o tom, že jednou ze zúčastněných stran, s nimiž byly vedeny konzultace, byl i Evropský hospodářský a sociální výbor.

1.3 EHSV vybízí Evropskou komisi, Evropský parlament a Radu Evropské unie, aby při přípravě směrnice rozšířily humanitární výjimku a zprostily humanitární organizace a jejich pracovníky trestní odpovědnosti, a sladily tak toto ustanovení se současnou mezinárodní praxí. Zároveň by měly zajistit, aby byly vytvořeny vhodné mechanismy, které zabrání zneužití k účelům trestné činnosti nebo politickým účelům.

1.4 EHSV podporuje začlenění odpovídajících záruk a ochrany pro oznamovatele a novináře, kteří poukazují na pokusy vyhnout se omezujícím opatřením a na něž by se měla rovněž vztahovat výše uvedená výjimka.

1.5 EHSV vyzývá Evropskou komisi, Evropský parlament a Radu Evropské unie, aby zajistily, že soukromý sektor a organizace občanské společnosti budou mít během procesu přizpůsobování se novým právním předpisům a při plnění nových požadavků dostatečné informace a proaktivní podporu.

1.6 EHSV vybízí Evropskou komisi, Evropský parlament a Radu Evropské unie, aby kromě podpory harmonizace právních předpisů zajistily, že členské státy budou mít k dispozici odpovídající správní kapacity, dostatečné finanční prostředky a vyškolené zaměstnance, kteří budou schopni odhalovat, stíhat a trestat porušování omezujících opatření, což by mohla podpořit spolupráce mezi členskými státy prostřednictvím výměny osvědčených postupů v oblasti odhalování a stíhání.

1.7 EHSV vítá skutečnost, že se v návrhu směrnice klade důraz na dodržování zásady zákazu retroaktivity, a zdůrazňuje, že obviněným je třeba zaručit práva na spravedlivý proces a poskytnout další záruky v oblasti lidských práv.

1.8 EHSV je i nadále znepokojen tím, že tak závažné trestné činy, jako je genderově podmíněné násilí a trestné činy z nenávisti, stále nespádají do oblasti působnosti čl. 83 odst. 1 SFEU jakožto „eurozločiny“, a zdůrazňuje, že geopolitické imperativy by neměly mít přednost před zajištěním ochrany a dobrých životních podmínek našich občanů.

2. Úvod

2.1 Sankce v oblasti zahraniční politiky (neboli, v žargonu EU, omezující opatření) schvaluje Rada Evropské unie v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) a tato opatření mají podobu závazných právních předpisů s přímým účinkem ve všech členských státech EU.

2.2 Na rozdíl od právních předpisů týkajících se omezujících opatření, které jsou přijímány centrálně a platí v celé EU, je provádění a prosazování těchto omezujících opatření decentralizované: za sledování toho, zda podniky a občané zákazy dodržují, za udělování výjimek, stanovování sankcí v případě porušování a za vyšetřování a stíhání těchto případů jsou odpovědné orgány členských států. To platí pro všechna omezující opatření s výjimkou zákazů vstupu, které spadají do přímé pravomoci státních orgánů.

2.3 Decentralizovaná povaha systému provádění omezujících opatření EU vede k roztržitosti⁽¹⁾: vnitrostátní právní předpisy se liší, pokud jde o definice a rozsah porušování omezujících opatření a sankce, k nimž mohou vést. Existují rovněž rozdíly v administrativních kapacitách pro vyšetřování. Kromě toho mají jednotlivé vnitrostátní orgány širokou posuzovací pravomoc při rozhodování o tom, zda udělit výjimku z humanitárních důvodů, či nikoliv.

2.4 Výzkum potvrdil značné rozdíly v provádění a prosazování omezujících opatření v různých členských státech EU⁽²⁾. Nedávná studie Evropské sítě pro vyšetřování a stíhání genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů (Síť pro vyšetřování genocidy) poukázala na značné rozdíly v sankcích za porušení omezujících opatření mezi členskými státy EU⁽³⁾.

2.5 Komise má určité pravomoci v oblasti dohledu: zajišťuje, aby všechny členské státy plnily své povinnosti vyplývající z nařízení o omezujících opatřeních EU, jako je zavedení vhodných sankcí. Stejně jako v jiných oblastech správy EU je Komise oprávněna zahájit řízení o nesplnění povinnosti proti kterémukoli členskému státu, který tyto závazky neplní, ačkoli dosud žádné takové opatření přijato nebylo. Komise rovněž podporuje provádění omezujících opatření tím, že vydává pokyny, např. pro udělování výjimek.

2.6 Ačkoliv je zjevné, že systém ze své podstaty může vést k roztržitosti, začala Komise teprve nedávno podnikat určité kroky⁽⁴⁾ ke zlepšení provádění a prosazování omezujících opatření EU. Ačkoliv obnovená činnost Komise v tomto ohledu započala ještě před ruskou invazí na Ukrajinu, k níž došlo v únoru 2022, vlna omezujících opatření, kterou tato událost vyvolala, dodala posilování provádění a prosazování omezujících opatření nový impuls.

⁽¹⁾ Portela, C., *Implementation and Enforcement* (Provádění a prosazování), in N. Helwig a kol., *Sharpening EU sanctions policy*, zpráva FIA č. 63, Finský institut mezinárodních vztahů, Helsinky. Studie, kterou nechal vypracovat Úřad předsedy vlády Finska, 2020, s. 107.

⁽²⁾ Druláková, R. a Přikryl, P., *The implementation of sanctions imposed by the European Union* (Provádění omezujících opatření uložených Evropskou unií), *Central European Journal of International and Security Studies*, sv. 10, č. 1, 2016, s. 134.

⁽³⁾ Síť pro vyšetřování genocidy, *Prosecution of sanctions (restrictive measures) violations in national jurisdictions: a comparative analysis* (Stíhání porušování sankcí (omezujících opatření) v jurisdikcích jednotlivých států: srovnávací analýza), 2021.

⁽⁴⁾ Sdělení Evropské komise *Evropský hospodářský a finanční systém: podpora otevřenosti, síly a odolnosti* (COM(2021) 32 final).

2.7 Rozhodnutí Rady 2022/2332 ⁽⁵⁾ považuje porušování omezujících opatření EU za jednu z oblastí trestné činnosti splňující kritéria stanovená v čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie, kterým se lidově říká „eurozločiny“, a umožňuje tudíž Komisi navrhnout právní předpisy ke sblížení definice trestných činů, jakož i sankcí v jednotlivých členských státech ⁽⁶⁾.

2.8 Tento návrh je odůvodněn tím, že porušování může přispět k udržování hrozeb pro mír a bezpečnost, jakož i pro právní stát, demokracii a lidská práva ve třetích zemích, a často mává přeshraniční rozměr. Konkrétně se v návrhu uvádí, že porušování omezujících opatření představuje „mimořádně závažnou trestnou činnost, neboť může udržovat existenci hrozeb pro mezinárodní mír a bezpečnost, mařit upevňování a podporu demokracie, právního státu a lidských práv a vést k významným hospodářským a společenským škodám a škodám na životním prostředí“ ⁽⁷⁾. Současná situace umožňuje jednotlivcům a společnostem, kteří by omezující opatření rádi obešli, vybrat si z různých možností tu, která je pro ně nejvýhodnější, a zároveň brání vytvoření rovných podmínek pro hospodářské subjekty z EU.

2.9 Rada Evropské Unie se dne 30. června 2022 dohodla na tomto znění a požádala Evropský parlament, aby udělil souhlas s návrhem rozhodnutí Rady o doplnění porušování omezujících opatření Unie mezi oblasti trestné činnosti stanovené v čl. 83 odst. 1 SFEU ⁽⁸⁾. Evropský parlament vyjádřil svůj souhlas v rámci postupu pro naléhavé případy dne 7. července 2022 ⁽⁹⁾. Rozhodnutí bylo přijato dne 28. listopadu 2022 ⁽¹⁰⁾.

2.10 Komise předložila dne 2. prosince 2022 návrh směrnice o stanovení minimálních pravidel týkajících se vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření ⁽¹¹⁾.

3. Obecné připomínky

3.1 Určení porušování omezujících opatření jako jedné z oblastí trestné činnosti podle čl. 83 odst. 1 SFEU představuje pozitivní krok, který pomůže harmonizovaně typizovat porušování omezujících opatření a související sankce v celé EU a zlepšit provádění a prosazování omezujících opatření.

3.2 EHSV vyzývá Evropskou komisi, Evropský parlament a Radu Evropské unie, aby při navrhování a přijímání v současnosti projednávané směrnice a jiných sekundárních právních předpisů hmotného práva týkajících se stanovení minimálních pravidel pro vymezení trestných činů a sankcí za porušování omezujících opatření zohlednily připomínky uvedené v následujícím oddíle.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Evropský parlament vyslovil s návrhem rozhodnutí Rady souhlas prostřednictvím postupu pro naléhavé případy. To znamená, že Evropský parlament vyslovil souhlas bez předchozího projednání ve svém Výboru pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci (LIBE). Silný geopolitický imperativ, na jehož základě byl tento návrh přijat, by neměl odvést pozornost od skutečnosti, že legislativní návrhy je nutné podrobit náležitě demokratické kontrole. Měly by být zachovány standardy demokratické odpovědnosti. EHSV připomíná, že je důležité zajistit náležitou kontrolu ze strany Evropského parlamentu, pokud jde o návrh směrnice o stanovení minimálních pravidel pro vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření, který se v současnosti projednává.

4.2 V témže duchu se pak v návrhu směrnice uvádí, že Komise neprovedla posouzení dopadů vzhledem k „naléhavé potřebě přivést fyzické a právnické osoby podílející se na porušení omezujících opatření Unie k odpovědnosti“ ⁽¹²⁾. Ačkoliv EHSV uznává, že je namístě urychlit přijímání směrnice o trestních sankcích za porušování unijních omezujících opatření,

⁽⁵⁾ Rozhodnutí Rady (EU) 2022/2332 ze dne 28. listopadu 2022, kterým se porušování omezujících opatření Unie určuje jako oblast trestné činnosti splňující kritéria stanovená v čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (Úř. věst. L 308, 29.11.2022, s. 18).

⁽⁶⁾ Sdělení Evropské komise *Na cestě ke směrnici o trestních sankcích za porušování omezujících opatření Unie* (COM(2022) 249 final).

⁽⁷⁾ Toto znění ze sdělení Komise COM(2022) 249 final, s. 4, je zohledněno v bodě 10 odůvodnění rozhodnutí Rady (EU) 2022/2332 (Úř. věst. L 308, 29.11.2022, s. 18).

⁽⁸⁾ Tisková zpráva Rady Evropské unie ze dne 30. června 2022.

⁽⁹⁾ Legislativní usnesení Evropského parlamentu TA/2022/0295.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. L 308, 29.11.2022, s. 18.

⁽¹¹⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření Unie (COM(2022) 684 final), který předložila Evropská komise.

⁽¹²⁾ COM(2022) 684 final.

zastává názor, že relativní naléhavost harmonizace definic a sankcí neodůvodňuje to, že nebylo provedeno posouzení dopadů, které by mělo přípravu směrnice doprovázet. To platí obzvláště v tomto případě, protože fyzické a právnické osoby, které se podílí na porušování omezujících opatření, již mohou být hnány k odpovědnosti podle platných vnitrostátních právních předpisů, což znamená, že zpoždění při přijímání směrnice nepovede k beztrestnosti porušování. EHSV proto podporuje provedení řádného posouzení dopadů a doporučuje, aby tato směrnice ihned po svém přijetí urychleně vstoupila v platnost.

4.3 EHSV sice vítá rozsáhlé konzultace, které Komise vedla s širokou škálou zúčastněných stran, lituje však, že se v návrhu směrnice o vymezení trestných činů a sankcí za porušení omezujících opatření, který Komise předložila, neuvádí mezi těmito zúčastněnými stranami i Evropský hospodářský a sociální výbor.

4.4 Pozornost věnovaná odhalování, stíhání a trestání porušování omezujících opatření by měla být doprovázena srovnatelným úsilím o vedení hospodářských subjektů a subjektů občanské společnosti při provádění těchto opatření. Nedostatky v provádění omezujících opatření jsou často způsobeny nedostatečným povědomím zúčastněných stran v soukromém sektoru, a to navzdory tomu, že se je vnitrostátní instituce snaží informovat⁽¹³⁾. Je třeba mít na paměti, že většinu hospodářských subjektů EU tvoří malé a střední podniky (MSP), které často nejsou obeznámeny s povinnostmi vyplývajícími z právních předpisů o omezujících opatřeních, neboť hospodářská opatření byla v dřívější praxi v oblasti omezujících opatření vzácná⁽¹⁴⁾. EHSV vítá současné úsilí Komise zlepšit podporu poskytovanou hospodářským subjektům a vybízí ji, aby tak činila i nadále⁽¹⁵⁾.

4.5 Měla by být přijata odpovídající opatření na ochranu humanitární činnosti v jurisdikcích, na které se vztahují omezující opatření. Odpovědnost za případné porušení omezujících opatření je pro humanitární subjekty, jež poskytují pomoc jurisdikcím výrazně zatíženým těmito omezujícími opatřeními, i nadále důvodem k obavám⁽¹⁶⁾. Tyto subjekty soustavně upozorňují na to, že je obtížné zaručit, aby v průběhu jejich činnosti nedošlo k žádnému porušení právních předpisů o omezujících opatřeních, jakož i na negativní důsledky jejich spojování s omezujícími opatřeními Západu v očích válčících stran⁽¹⁷⁾. V důsledku nedávného přijetí rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2664 z prosince 2022⁽¹⁸⁾, která obsahuje obecnou výjimku umožňující poskytování finančních prostředků a služeb humanitárním organizacím⁽¹⁹⁾ a která byla rychle provedena orgány USA⁽²⁰⁾, se z přetrvávajících humanitárních doložek s úzkou působností v právních předpisech EU stává výjimka, na kterou je upřena velká pozornost. Aby se zajistilo, že rámec sankcí nebude bránit humanitární činnosti, měla by navrhovaná směrnice být formulována jasněji. V současnosti jsou z kriminalizace vyloučeny pouze „dodávky humanitární pomoci osobám v nouzi“⁽²¹⁾. EHSV podporuje přijetí širší humanitární výjimky, která by vylučovala trestní odpovědnost v rámci režimů omezujících opatření EU pro všechny zaměstnance nestranných humanitárních organizací. Taková doložka by zajistila, že právní rámec omezujících opatření EU budou v souladu s mezinárodním humanitárním právem. Zároveň by měla existovat ustanovení, která by zabránila možnému zneužití k účelům trestné činnosti či politickým účelům. Ochrana humanitárních pracovníků by se měla vztahovat i na investigativní novináře.

⁽¹³⁾ Druhláková, R. a Zemanová, S., *Why the implementation of multilateral sanctions does (not) work: lessons learnt from the Czech Republic* (Proč uplatňování mnohostranných omezujících opatření (ne)funguje: zkušenosti z České republiky), *European Security*, sv. 29, č. 4, 2020, s. 524.

⁽¹⁴⁾ Portela, C., *Sanctions in EU foreign policy* (Omezující opatření v rámci zahraniční politiky EU), in N. Helwig a kol., *Sharpening EU sanctions policy*, zpráva FIIA č. 63, Finský institut mezinárodních vztahů, Helsinky. Studie, kterou nechal vypracovat Úřad předsedy vlády Finska, 2020, s. 23.

⁽¹⁵⁾ Rozhodnutí Rady (SZBP) 2022/1506 ze dne 9. září 2022 o akci Evropské unie na podporu rozvoje informačních technologií ke zlepšení šíření informací o omezujících opatřeních Unie (Úř. věst. L 235, 12.9.2022, s. 30).

⁽¹⁶⁾ Portela, C., *What if the EU made sanctions compatible with humanitarian aid?* (Co kdyby EU zajistila slučitelnost omezujících opatření s humanitární pomocí?), in F. Gaub (ed.) *What if...? Fourteen Scenarios for 2021*, EUISS: Paříž, 2020.

⁽¹⁷⁾ Debarre, A., *Safeguarding humanitarian action in sanctions regimes* (Ochrana humanitární činnosti v rámci režimů omezujících opatření), New York, International Peace Institute, 2019.

⁽¹⁸⁾ Rezoluce OSN č. 2664, S/RES/2664(2022).

⁽¹⁹⁾ Příslušný bod 1 rezoluce S/RES/2664(2022) stanoví, že poskytování finančních prostředků nebo poskytování výrobků a služeb nezbytných k zajištění včasného poskytnutí humanitární pomoci ze strany Organizace spojených národů nebo nevládních organizací či jiných subjektů, které doplní jednotlivé výbory zřízené touto Radou, je povoleno a nepředstavuje porušení příkazů k zajištění aktiv, které uložila tato Rada nebo její sankční výbory.

⁽²⁰⁾ Ministerstvo financí USA, tisková zpráva *Treasury Implements Historic Humanitarian sanctions Exceptions* (Ministerstvo financí zavádí historické humanitární výjimky z omezujících opatření), 20. prosince 2022.

⁽²¹⁾ COM(2022) 684 final.

4.6 EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby monitorovala provádění směrnice, a to nejen pokud jde o přijímání tohoto právního předpisu, ale také aby věnovala pozornost vybavení vnitrostátních správních, soudních a donucovacích orgánů dostatečnými administrativními, finančními, technologickými a personálními kapacitami a vhodnou odbornou přípravou, aby byly schopné uvést obsah tohoto nového právního předpisu do praxe. Bez vhodného vybavení, personálního zajištění a finančních prostředků je pravděpodobné, že samotná harmonizace právních předpisů nesplní svůj úkol, pokud jde o odhalování, stíhání a trestání porušování omezujících opatření. EHSV dále Komisi vybízí, aby stanovila kritéria, která bude při monitorování uplatňovat, a poskytla tak zúčastněným stranám určité vodítko.

4.7 Pokud odsouzení v trestní věci umožňuje zabavení majetku, měla by být značná část výnosů určena na odškodnění obětí a v případě omezujících opatření, která byla v současné době uvalena na ruské cíle v důsledku ruské války proti Ukrajině, na poválečnou obnovu Ukrajiny. EHSV tento požadavek podporuje v souladu se svým stanoviskem⁽²²⁾ k návrhu směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku, který předložila Komise. Kromě toho EHSV nabádá Komisi, aby spolupracovala se specializovanými organizacemi občanské společnosti na definici obětí a na návrhu mechanismů, které by umožnily nasměrovat výnosy získané při obcházení omezujících opatření k obětem nebo na sociální investice, které jsou těmto obětem přímo ku prospěchu. V zájmu zajištění odpovědnosti prosazuje EHSV větší transparentnost v podobě zveřejnění údajů o zabaveném majetku a jeho následném využití.

4.8 Navrhovaná směrnice by rovněž měla obsahovat vhodná ustanovení na ochranu oznamovatelů a investigativních novinářů, kteří odhalili praktiky obcházení omezujících opatření. Jejich klíčová role jako mechanismů „včasného varování“ zasluhuje ochranu. V tomto ohledu EHSV podporuje návrh Komise, aby byla ochrana poskytovaná podle směrnice (EU) 2019/1937⁽²³⁾ rozšířena i na oznamování porušení omezujících opatření EU a na osoby, které tak učiní.

4.9 Jak se uvádí v současném znění směrnice, je třeba přijmout opatření na dodržování zásady zákazu retroaktivity trestních sankcí v souladu se zásadou „*nulla poena sine lege*“. EHSV zdůrazňuje, že obviněným je třeba zaručit práva na spravedlivý proces a poskytnout další záruky v oblasti lidských práv.

4.10 EHSV vyjadřuje politování nad tím, že ačkoli určení porušení omezujících opatření coby „eurozločinu“ proběhlo rychle, tak závažné a běžné trestné činy, jako jsou trestné činy z nenávisti a genderově podmíněné násilí, nelze do oblasti působnosti čl. 83 odst. 1 SFEU zahrnout. Geopolitické imperativy by se neměly upřednostňovat za cenu zanedbávání jiných trestných činů, které mají na naše občany bezprostřední dopad.

4.11 Závěrem je třeba připomenout, že cílem harmonizace sankcí je zvýšit důvěryhodnost omezujících opatření přijímaných v rámci SZBP. Z tohoto hlediska by členské státy měly usilovat o dodržování zákazů udělování víz EU se stejnou pečlivostí, jaká se očekává od občanů a hospodářských subjektů EU⁽²⁴⁾.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²²⁾ Úř. věst. C 100, 16.3.2023, s. 105.

⁽²³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (Úř. věst. L 305, 26.11.2019, s. 17).

⁽²⁴⁾ Mangas Martin, A., *Sobre la vinculatoriedad de la PESC y el espacio aéreo como territorio de un estado (Comentario al auto del TS español de 26 de noviembre de 2020, sala de lo penal)* (O závazné povaze SZBP a vzdušném prostoru jakožto území státu (komentář k soudnímu rozhodnutí španělského nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2020, trestní senát)). *Revista General de Derecho Europeo*, 53, 2021.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění

(COM(2022) 490 final – 2022/0299 (NLE))

(2023/C 184/12)

Zpravodajové: **Jason DEGUARA a Paul SOETE**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 25. 11. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	8. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	143/00/08

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá obsah doporučení, zejména provedení realistických a dostatečných kritérií pro úroveň přiměřenosti a dostupnosti minimálního příjmu, jeho právní záruku a systém podávání zpráv. Rovněž vítá, že Evropská komise uznala, že je zapotřebí aktivní sociální politika a další opatření pro boj proti chudobě v celé EU.

1.2 Je třeba, aby pro všechny existoval přístup k přiměřenému minimálnímu příjmu založený na právech, který nikoho neopomene, nebude mít příliš restriktivní kritéria a bude přesně měřen, aby byla zajištěna jeho účinnost.

1.3 Řešení chudoby a příjmové nerovnosti je důležité nejen z důvodu sociální spravedlnosti, ale také pro podporu hospodářského růstu. V této souvislosti je rovněž třeba vzít na vědomí celkový stabilizační účinek systémů minimálního příjmu na hospodářství.

1.4 Hlavními zásadami veškeré činnosti EU v oblasti sociální ochrany by měly být právo členských států definovat zásady svých sociálních systémů, doplňkové pravomoci EU a členských států a plné využívání nástrojů Smlouvy o EU.

1.5 Kvalitní a udržitelné zaměstnání je nejlepším způsobem, jak se vymanit z chudoby a sociálního vyloučení. Zajištění toho, aby se více lidí stalo součástí inkluzivního a kvalitního trhu práce, zároveň pomáhá financovat systémy sociální ochrany a zvyšuje jejich finanční udržitelnost.

1.6 V současné době nejsou v mnoha členských státech stanovení a výše dávek zaručujících minimální příjem založeny na spolehlivé metodice ani nejsou spojeny se statisticky podloženými ukazateli odrážejícími přijatelný a důstojný život. Prvním krokem je stanovit tento druh metodiky a zohlednit různé zdroje příjmů a konkrétní situaci jednotlivých domácností.

1.7 EHSV trvá na tom, že je nezbytné upravovat výši minimálního příjmu v závislosti na inflaci, zejména vzhledem k nárůstu životních nákladů, pokud jde o potraviny a energii. To by mělo být prováděno pravidelně a za podpory organizací občanské společnosti, sociálních partnerů a sociálních organizací.

1.8 Pro dosažení cílů tohoto doporučení je nutné průběžně sledovat provádění politik podpory příjmů a dalších politik sociální ochrany zajišťujících aktivní začleňování. Zprávy členských států o pokroku by měly být vypracovávány se zapojením příslušných organizací občanské společnosti, sociálních organizací a sociálních partnerů nebo by se jejich zprávami měl pravidelně zabývat mechanismus monitorování Komise, jak je uvedeno v doporučení Rady.

2. Úvod

2.1 Navzdory určitému pokroku, jehož bylo od začátku tohoto století dosaženo při snižování chudoby a sociálního vyloučení v EU, bylo v roce 2021 chudobou ohroženo stále více než 95,4 milionu lidí.

2.2 V mnoha členských státech se zvyšuje riziko chudoby u osob žijících v domácnostech, v nichž (téměř) žádný jejich člen nemá zaměstnání, a zhoršuje se intenzita a přetrvávání chudoby, přičemž riziko je vyšší u žen než u mužů. Cílem EU je snížit do roku 2030 počet osob ohrožených chudobou nejméně o 15 milionů.

2.3 Z dlouhodobého hlediska bude mít demografický vývoj významné hospodářské důsledky, neboť se sníží počet pracovních sil a rychlé stárnutí obyvatelstva bude vyvíjet další tlak na veřejné finance a financování systémů minimálního příjmu.

2.4 Současný kontext politické dohody Rady je vzhledem k válce na Ukrajině, nárůstu cen energií a rostoucí inflaci ještě náročnější. MMF odhaduje, že celosvětová inflace letos vzroste o 8,8 % a v roce 2023 pak o 6,5 %.

2.5 Rodiče samoživitelé představují méně než 15 % rodin v EU, ale jsou mnohem více ohroženi chudobou a nezaměstnaností. Před rizikem chudoby neochrání rodiče samoživitele ani zaměstnání na plný úvazek. Domácnosti s dvojnásobným příjmem se zaměstnáním na plný úvazek, které obvykle chudobou ohroženy nejsou, však tomuto riziku čelí, pokud mají více než dvě děti⁽¹⁾.

2.6 Dávky zaručující minimální příjem jsou dávky, které jsou udělovány jako poslední záchrana po průzkumu majetkových poměrů a na základě potřeb nezaměstnaným osobám, jež jsou schopny pracovat, přičemž jsou spojeny s dostatečnými pobídkami k (opětovnému) vstupu na trh práce. Vnitrostátní politiky obvykle vyžadují posouzení disponibilního příjmu v kombinaci s průzkumem osobních majetkových poměrů. Systémy minimálního příjmu jsou zakotveny ve vnitrostátních souvislostech a tradicích a jsou propojeny s širšími systémy sociální ochrany jednotlivých členských států.

2.7 Mezi sociálními státy obecně existují obrovské rozdíly, pokud jde o výši a složení minimálního příjmu, což platí i v EU. Jak uvádějí studie Komise, situace příjemců minimálního příjmu na trhu práce se v jednotlivých členských státech značně liší.

2.8 Žádná ze zemí v současné době nezajišťuje dostatečnou podporu příjmu pro rodiny nezaměstnaných, aby se zabránilo riziku chudoby, a 20 % nezaměstnaných nemá nárok na žádnou podporu. Existuje rovněž problém nevyužívání minimálního příjmu, jehož míra se odhaduje na 30 % až 50 %.

2.9 Příjmové složky, které je třeba vzít v úvahu při analýze výše minimálního příjmu, jsou mzdy, dávky sociální pomoci, přídavky na děti (nejběžnější dodatečný příjem), příspěvky na bydlení, energii a zdravotní péči a další dávky, jako jsou věcné dávky, přičemž všechny tyto dávky se měří po zdanění a sociálních příspěvcích.

2.10 Na evropské úrovni byl minimální příjem předmětem těchto opatření a nástrojů:

— doporučení Komise 92/441/ES a doporučení 2008/867/ES o aktivním začleňování osob vyloučených z trhu práce,

— evropský pilíř sociálních práv, článek 14⁽²⁾ a další zásady, jako jsou zásady týkající se „aktivní podpory zaměstnanosti“, „sociální ochrany“, „přístupu k základním službám“, „vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení“ a „rovných příležitostí“,

⁽¹⁾ *Minimum income support for families with children in Europe and the US. Where do we stand? (Podpora minimálního příjmu pro rodiny s dětmi v Evropě a v USA. Jaká je současná situace?)*, Ive Marx, Elize Aerts, Zachary Parolin, květen 2022, SocArXiv; Children at risk of poverty or social exclusion (Děti ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením).

⁽²⁾ Každý, kdo nemá dostatečné prostředky, má právo na přiměřené dávky zaručující minimální příjem, který mu umožní důstojný život ve všech etapách života a účinný přístup k podpornému zboží a službám. V případě osob, které mohou pracovat, by měly být dávky zaručující minimální příjem kombinovány s pobídkami k (znovu)začlenění na trhu práce.

- evropský semestr, který nabízí rámec pro příslušné monitorování činností v oblasti koordinace politik na základě srovnávacího rámce Výboru Rady pro sociální ochranu,
- závěry Rady z roku 2020 o posílení ochrany minimálního příjmu v souvislosti s pandemií COVID-19 a dalším vývojem, v nichž byly členské státy vyzvány, aby přezkoumaly své vnitrostátní systémy minimálního příjmu ⁽³⁾,
- hlavní směry politik zaměstnanosti na rok 2022.

3. Obecné připomínky

3.1 Chudoba má mnoho rozměrů a projevuje se ve všech oblastech života. Odráží selhání systémů v oblasti přerozdělování zdrojů a příležitostí spravedlivým a nestranným způsobem. Systém minimálního příjmu je tedy nezbytnou, i když nedostatečnou podmínkou, která umožní důstojně vést svůj život a účinně se dostat z chudoby. Chudoba se protíná s dalšími formami sociální nespravedlnosti. Genderová a rasová nerovnost zvyšují riziko chudoby, zatímco chudoba zvyšuje riziko vyloučení a diskriminace, což se projevuje zejména v oblasti zdraví, vzdělávání a odborné přípravy a vystavení finanční závislosti a násilí.

3.2 EHSV vítá obsah doporučení, zejména provedení realistických a dostatečných kritérií pro úroveň a dostupnost minimálního příjmu, jeho právní záruku a systém podávání zpráv. Rovněž vítá, že Evropská komise uznala nutnost provádět aktivní sociální politiku na úrovni EU a další opatření pro boj proti chudobě v celé EU. Doporučení je krokem směrem k provedení zásady 14 evropského pilíře sociálních práv, která stanoví, že „každý, kdo nemá dostatečné prostředky, má právo na přiměřené dávky zaručující minimální příjem, který mu umožní důstojný život ve všech etapách života“.

3.3 Po nezákonné a barbarské agresi Ruska vůči Ukrajině je vzhledem k prudkému nárůstu cen energie a vysoké míře inflace dotýkající se domácností, zejména rodin s nízkými příjmy, současný kontext politické dohody Rady ještě náročnější. V kontextu megatrendů, jako je globalizace, digitální a ekologická transformace a demografické změny, prochází evropské trhy práce velkými změnami. Systémy minimálního příjmu hrají klíčovou úlohu při poskytování podpory a pobídek k (opětovnému) začlenění osob na trh práce.

3.4 Je třeba, aby pro všechny existoval přístup k přiměřenému minimálnímu příjmu založený na právech, který nikoho neopomene, nebude mít příliš restriktivní kritéria, bude založen na transparentních a nediskriminačních požadavcích a bude přesně měřen, aby byla zajištěna jeho účinnost. Inkluzivní společnost by měla sloužit všem složkám společnosti a členské státy by měly neodkladně zavést důkladné mechanismy monitorování s cílem sledovat minimální příjem a jeho zavádění.

3.5 Účinné systémy minimálního příjmu mohou přispět k záruce dodržování lidských práv, zajistit, aby lidé žili důstojně, pomoci jim, aby zůstali aktivní a začlenění do společnosti a získali udržitelné a kvalitní zaměstnání. EHSV rovněž zdůrazňuje význam systémů minimálního příjmu pro osoby samostatně výdělečně činné v Evropě, které by měly mít plný nárok na stejnou podporu a dávky jako ostatní skupiny.

3.6 Řešení chudoby a příjmových nerovností je důležité nejen z důvodu spravedlnosti, ale také pro podporu hospodářského růstu. Jak je uvedeno ve zprávě OECD z roku 2021 ⁽⁴⁾, dobře koncipované daňové politiky mohou podpořit inkluzivní a udržitelný růst a zabývat se rozdělováním příjmů a bohatství. Inkluzivní růst by měl být v této souvislosti zaměřen na spravedlivé sdílení přínosů růstu a na podporu inkluzivnosti trhů práce. V této souvislosti je rovněž třeba vzít na vědomí celkový stabilizační účinek systémů minimálního příjmu na hospodářství.

3.7 Systémy minimálního příjmu by měly být součástí vnitrostátních strategií boje proti chudobě, které účinně zahrnují opatření k dosažení spravedlivých mezd a důstojné práce, přístupu k cenově dostupným a kvalitním základním službám, přístupu k základnímu sociálnímu zabezpečení a přiměřené podpoře příjmu, sociálních služeb zaměřených na člověka a politik aktivního začleňování.

3.8 EHSV zdůrazňuje cíl celoevropské metodiky podpořené evropskou analýzou, která má členským státům pomoci definovat přiměřenost minimálního příjmu vhodnou metodou, jako je ukazatel dohodnutý na úrovni EU „míra ohrožení chudobou“ ve výši 60 % vyrovnaného disponibilního příjmu nebo vycházející z referenčního rozpočtu (zahrnujícího potraviny, bydlení, vodu, elektřinu, vytápění, telekomunikace, zdravotní péči, dopravu, volný čas a kulturu).

⁽³⁾ EHSV se zabýval otázkou minimálního příjmu v těchto stanoviscích: *Evropská rámcová směrnice o minimálním příjmu* (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 190, 5.6.2019, s. 1); *Důstojné minimální mzdy v celé Evropě* (průzkumné stanovisko na žádost Evropského parlamentu/Rady) (europa.eu) – odstavce 1.6, 3.3.7 (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 159); *Evropský minimální příjem a ukazatele chudoby* (stanovisko z vlastní iniciativy) (europa.eu) (Úř. věst. C 170, 5.6.2014, s. 23).

⁽⁴⁾ OECD (2021): *Tax and fiscal policies after the COVID-19 crisis* (Daňová a fiskální politika po krizi COVID-19).

3.9 Jak je uvedeno v politické dohodě Rady, nejlepší cestou z chudoby a sociálního vyloučení je kvalitní a udržitelné zaměstnání. Čím více lidí je na trhu práce, tím udržitelnější financování bude k dispozici pro systémy sociální ochrany, neboť jsou z velké části financovány z daní ze zaměstnání.

3.10 Ačkoli členské státy v průběhu let vytvořily a reformovaly své sociální záchranné sítě, a to s přihlédnutím k pokynům uvedeným v doporučení Rady 92/441/EHS, vývoj hospodářství, trhů práce a společnosti v Evropě obecně přinesl nové výzvy a naléhavou potřebu aktualizovat evropský rámec pro řešení příjmových nerovností a chudoby.

3.11 Hlavními zásadami veškeré činnosti EU v oblasti sociální ochrany by měly být právo členských států definovat zásady svých sociálních systémů, doplňkové pravomoci EU a členských států a plné využívání nástrojů Smlouvy o EU. Je rovněž důležité analyzovat stávající systémy minimálního příjmu ve vztahu ke komplexním opatřením členských států v oblasti sociální ochrany. Existuje však prostor pro opatření na úrovni EU, která by podpořila členské státy v jejich úsilí.

3.12 Řešení příjmových nerovností vyžaduje rozhodné reformy, koordinované politiky a dobře zacílená opatření členských států v celé řadě oblastí politiky, jako jsou daňové systémy a systémy dávek, mechanismy stanovování mezd, pobídky na trhu práce, vzdělávání a odborná příprava, rovné příležitosti a kvalitní služby s přístupem a cenovou dostupností pro všechny. Klíčovým předpokladem pro všechny systémy přerozdělování je navíc udržitelný růst založený na dobře fungujících trzích a konkurenceschopných společnostech.

3.13 EHSV souhlasí se závěrem útvarů Komise, že na pravděpodobnost úspěšného nástupu do zaměstnání mají pozitivní dopad pracovní poradenství, individuální akční plány a začlenění aktivačních opatření do minimálního příjmu.

3.14 EHSV poukazuje na zjištění útvarů Komise, že na velkou část příjemců minimálního příjmu se nevztahují opatření aktivní politiky na trhu práce, i když mohou být schopni pracovat. Ačkoli by měla celkově existovat spravedlivá rovnováha mezi pobídkami a silnější propojení s podmínkami pro získání podpory příjmu a aktivačními opatřeními, je třeba věnovat pozornost zvláštním skupinám, jako jsou mladí dospělí mimo trh práce nebo osoby ohrožené chudobou či sociálním vyloučením.

3.15 Evropská síť proti chudobě (EAPN) určila přiměřenost, dostupnost a podpůrný charakter jako tři klíčová kritéria tvorby politik pro systémy minimálního příjmu:

- přiměřené prostředky dostatečné pro důstojný život,
- přístupnost se zaměřuje na zajištění přístupu a komplexního pokrytí pro všechny osoby, které systémy minimálního příjmu potřebují,
- podpůrný charakter se týká použití koncepčních parametrů, které jsou v souladu s integrovaným „modelem aktivního začleňování“ zaměřeným na člověka.

3.16 Jak je správně uvedeno v politické dohodě Rady, nepřiměřená administrativní zátěž, nedostatečná informovanost nebo obavy ze stigmatizace či diskriminace mohou způsobit, že osoby, které mají nárok na minimální příjem, o něj nepožádají.

3.17 Důležité jsou podniky sociální ekonomiky spolu s malými a středními podniky obecně, zejména pokud jde o nástupní pracovní pozice. EHSV vítá akční plán Komise pro sociální ekonomiku a naléhavě vyzývá Komisi, aby posoudila nejlepší projekty na příslušné úrovni.

3.18 Zvláštní pozornost by měla být věnována specifickým skupinám, jako jsou rodiny s jedním rodičem, rodiny migrantů, mladí lidé, osoby ze zdravotním postižením a Romové.

3.19 Na minimálním příjmu je dnes závislých mnoho důchodců, neboť jejich důchod je příliš nízký. Pokud nejsou schopni pracovat, nemohou se tito starší lidé vrátit na trh práce, aby získali lepší příjem. Potřebují důchodové systémy, které jim poskytnou přiměřený důchod, aby se nemuseli spoléhat na podporu minimálního příjmu. Vzhledem k tomu, že demografický trend v členských státech naznačuje, že v budoucnu budeme mít více důchodců, je důležité, aby členské státy měly důchodové systémy poskytující přiměřené důchody.

3.20 EHSV navrhuje, aby členské státy alespoň jednou ročně posoudily výši minimálního příjmu a aby byl tento příjem indexován tak, aby zohledňoval inflaci, a to alespoň jednou ročně v závislosti na míře inflace.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Přiměřenost minimálního příjmu

4.1.1 V současné době nejsou v mnoha členských státech stanovení a výše dávek zaručujících minimální příjem založeny na spolehlivé metodice ani nejsou spojeny se statisticky podloženými ukazateli. Prvním krokem je stanovit tento druh metodiky a zohlednit různé zdroje příjmů a konkrétní situaci jednotlivých domácností.

4.1.2 Pokud jde o výši minimálního příjmu, EHSV konstatuje, že v doporučení jsou navrženy různé metody, jak toto minimum definovat: pomocí odkazu na vnitrostátní hranici ohrožení chudobou, výpočtu peněžní hodnoty potřebného zboží a služeb podle vnitrostátních definic nebo odkazu na jiné zavedené vnitrostátní právní předpisy nebo postupy. To rovněž znamená, že lze zvážit systémy s referenčními rozpočty. Tyto systémy jsou založeny na vnitrostátně definovaném spotřebním koši zboží a služeb, který odráží životní náklady v daném členském státě nebo dokonce regionu, a mohou pomoci při posuzování přiměřenosti.

4.1.3 EHSV trvá na tom, že je nezbytné upravovat výši minimálního příjmu v závislosti na inflaci, zejména vzhledem k nárůstu životních nákladů, pokud jde o potraviny a energii, a mělo by se tak dít pravidelně. V tomto smyslu je jasným doporučením každoroční přezkum na úrovni členských států.

4.1.4 Referenční rozpočty spotřebních košů zboží a služeb je třeba vypracovat na úrovni členských států s koordinací na evropské úrovni. To by členským státům pomohlo zajistit přiměřenost systémů minimálního příjmu. Spotřební koš zboží a služeb musí mimo jiné zahrnovat bydlení, vodu, energie, telekomunikace, potraviny, zdravotní péči, dopravu, kulturu a volný čas. Zásadní význam pro zajištění přiměřenosti mají mechanismy umožňující přesnou a rychlou indexaci podle reálných cen, zejména v dobách krizí, které mají dopad na životní náklady.

4.1.5 Příspěvky zaručující minimální příjem by neměly být využívány jako prostředek k dotování nízkých mezd. Pokud se plánují doplňková řešení pro osoby postižené chudobou pracujících, mělo by se jednat o dočasná a doplňková opatření. S ohledem na různé formy práce by měla být podněcována a podporována aktivní politika trhu práce a přiměřená mzdová politika spolu s podpůrnými systémy sociálního zabezpečení a daňovými systémy, aby byla zajištěna kvalitní zaměstnanost a důstojná životní úroveň. Pro osoby, které nemohou být zaměstnány trvale nebo zcela v důstojných podmínkách umožňujících důstojný život, by měly být zaručeny spolehlivé záchranné sítě po dobu, po kterou je potřebují.

4.1.6 EHSV vítá rozhodnutí, že dávky, jako jsou invalidní dávky, nebudou považovány za součást průzkumu majetkových poměrů při rozhodování o tom, zda má určitá osoba nárok na příspěvek zaručující minimální příjem, neboť tyto dávky pokrývají dodatečné náklady vyplývající ze specifických potřeb. To ukazuje, že jsme velmi vnímaví vůči těm, kteří v naší společnosti skutečně potřebují pomoc.

4.1.7 Zvláštní pozornost je třeba věnovat zranitelným rodinám a rodičům samozivitelům, především ženám, neboť pro ně je doplňková úloha přídavků na dítě a dostupné péče o děti a poskytování další péče zásadní.

4.1.8 Cenný nástroj pro řešení chudoby představuje přiměřená minimální mzda stanovená zákonem nebo kolektivním vyjednáváním. Provedení směrnice o přiměřené minimální mzdě bude mít pozitivní dopad na riziko chudoby u významné části pracovní síly a zcela jistě u svobodných pracovníků pracujících na plný úvazek a u domácností s dvojnásobným příjmem. Sociální partneri by měli být vybízeni k jejímu provedení prostřednictvím kolektivních smluv. Po provedení směrnice by minimální mzda mohla být případně rovněž použita jako referenční hodnota pro minimální příjem, pokud se minimální příjem nachází na úrovni chudoby.

4.1.9 EHSV se domnívá, že by systémy minimálního příjmu měly zahrnovat jak peněžní, tak věcné služby pro ty, kteří nemohou pracovat nebo pro něž je téměř nemožné pracovat.

4.1.10 Pro přilákání neaktivních osob na trh práce mohou hrát důležitou úlohu rovněž dávky při zaměstnání⁽⁹⁾.

4.1.11 Cíl Evropské rady snížit počet osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 15 milionů je stanoven na rok 2030 a mohl by se zdát málo ambiciózní. Tento cíl je však třeba považovat za minimální vzhledem k tomu, že některé země se v současné době nacházejí dokonce pod úrovní 20 %, pokud jde o přiměřenost, a k dosažení těchto cílů budou potřebovat poměrně dlouhou dobu. Komise uvedla, že doporučení stanoví období pro postupné provádění ustanovení týkajících se přiměřenosti podpory příjmu. U ostatních problémů, jako je pokrytí a využívání, by zpoždění měla být kratší.

4.2 Pokrytí, způsobilost a využívání

4.2.1 V současnosti není způsobilých pro systémy minimálního příjmu průměrně 20 % nezaměstnaných. Důvodem jsou podmínky způsobilosti týkající se minimálního věku, doby pobytu v zemi, absence trvalého bydliště u osob bez domova, otázky složení rodiny atd. Tyto nedostatky v pokrytí by měly řešit členské státy. Problémem je také soustavné pokrytí v různých fázích života a aktivity. V každém případě by měla být v členských státech zavedena transparentní a nediskriminační kritéria pro přístup.

4.2.2 Zdá se, že odpovědnost za nevyužívání nese do značné míry správa, což není spravedlivé a tento problém by se měl řešit. Nevyužívání minimálního příjmu se v členských státech patrně pohybuje mezi 30 % a 50 %. Tento odhad se zdá být velmi vysoký a poměrně široký. Členské státy by měly být vybízeny k tomu, aby shromažďovaly informace o nevyužívání a o důvodech, proč je toto číslo tak vysoké. EHSV zcela souhlasí s tím, že se politická dohoda Rady zaměřuje na podporu plného využívání minimálního příjmu prostřednictvím souboru opatření, jako je snížení administrativní zátěže, zajištění uživatelsky vstřícných informací, přijetí kroků s cílem bojovat proti stigmatizaci a provedení proaktivních opatření ve vztahu k osobám, které nemají dostatečné zdroje.

4.2.3 Minimální příjem by měl výslovně zaručovat přístup mladým dospělým od 18 let a migrantům. Vzhledem k tomu, že minimální příjem je nepřispěvkovou dávkou, je třeba dbát na to, aby se zabránilo nejednoznačným formulacím, pokud jde o to, co by mělo být chápáno jako „přiměřená“ délka pobytu.

4.2.4 Aby bylo možné zjistit stávající pokrytí systémy minimálního příjmu, jsou zapotřebí kvantitativní a kvalitativní ukazatele rozčleněné na úrovni EU. Zvláštní pozornost by měla být věnována míře využívání a účinnosti systémů, zejména pokud jde o marginalizované skupiny, včetně Romů, uprchlíků a osob bez domova.

4.3 Přístup na trh práce

4.3.1 Systémy minimálního příjmu by měly být navrženy se silnými aktivačními opatřeními pro osoby schopné pracovat, a to s ohledem na politiky týkající se priorit dočasné péče. Příjem z pracovní činnosti by rozhodně neměl nepřiměřeně snižovat sociální dávky, aby se zabránilo pobídkové pasti.

4.3.2 Je třeba plně rozvinout účast v programech veřejných prací a příležitosti v odvětví sociální ekonomiky, zejména pro zranitelnější skupiny.

4.3.3 V případě dlouhodobě nezaměstnaných a neaktivních osob, které jsou schopny se zapojit do trhu práce, je obzvláště důležitá cílená podpora. Dávky při zaměstnání spolu se strukturálními opatřeními usnadňujícími začlenění zranitelných skupin mohou podpořit jejich vstup na trh práce, měly by však být dočasné.

4.3.4 Účast v aktivačních programech vyžaduje, aby byla dostupná odpovídající opatření, jako jsou programy v oblasti vzdělávání a odborné přípravy a celoživotního učení, která budou doprovázena podpůrnými službami, jako je poradenství, koučování nebo pomoc při hledání zaměstnání. Vypracování účinných opatření vyžaduje silné zapojení členských států do aktivních politik na trhu práce ve spolupráci s příslušnými zúčastněnými stranami, jako jsou sociální partneři. Správa a její zaměstnanci by měli být způsobilí k plnění svých obtížných úkolů a měli by vycházet z odborných a vědeckých znalostí. Je třeba systematicky zohledňovat individuální kvalifikace, potenciál, dovednosti a kariérní plány nezaměstnaných osob.

⁽⁹⁾ Na úlohu dávek při zaměstnání na trhu práce poukazuje odstavec 3.4.3 stanoviska SOC/737 Hlavní směry politik zaměstnanosti členských států (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 161).

4.4 **Přístup k základním službám**

4.4.1 V doporučení se potvrzuje, že je třeba zaručit účinný přístup ke kvalitním a cenově dostupným základním službám (k vodě, hygieně, energii, dopravě, finančním službám a digitální komunikaci), jak je uvedeno v zásadě 20 evropského pilíře sociálních práv. Za nový sociální činitel pro přístup k základním službám je třeba považovat digitalizaci a je nutné přijmout opatření k překonání digitální propasti.

4.5 **Správa**

4.5.1 EHSV zdůrazňuje, že je nutné zefektivnit správu sociálních záchranných sítí na všech úrovních. Zvláštní pozornost by měla být věnována důrazné koordinaci různých zúčastněných stran, a to jak horizontálně, tak vertikálně. Měly by být jasně vymezeny funkce a povinnosti zúčastněných stran, aniž by docházelo k jejich izolaci.

4.5.2 Do provádění systémů minimálního příjmu by měly být zapojeny všechny příslušné zúčastněné strany, včetně organizací občanské společnosti (zejména organizací pracujících s osobami žijícími v chudobě), poskytovatelů sociálních služeb a sociálních partnerů ve všech členských státech. V rámci vývoje systémů průběžného monitorování a hodnocení by měly být konzultovány zúčastněné strany.

4.6 **Monitorování**

4.6.1 Jak je uvedeno v politické dohodě Rady, pro dosažení cílů tohoto doporučení co nejučinnějším způsobem je nezbytné průběžně sledovat provádění politik podpory příjmu a souvisejících opatření pro aktivaci trhu práce i přístup ke službám, a to s pomocí pravidelných hodnocení. Zprávy členských států o pokroku by měly být vypracovávány se smysluplným zapojením příslušných organizací občanské společnosti, sociálních organizací a sociálních partnerů nebo by se jejich zprávami měl pravidelně zabývat mechanismus monitorování Komise. EHSV není, jak je uvedeno v návrhu doporučení, jednou z mnoha zúčastněných stran na úrovni EU, ale ústřední institucí v procesu monitorování zakotvenou ve Smlouvě.

4.6.2 Systémy minimálního příjmu by měly zahrnovat záruky, které zajistí nediskriminaci skutečných nebo možných příjemců i mechanismy pro zajištění přístupnosti pro zranitelné skupiny. Všechny členské státy by měly zřídit vnitřní orgány, které by sledovaly dodržování ochrany údajů a základních práv všech zúčastněných stran.

4.6.3 Pro dosažení pokroku je důležité vycházet ze stávajících informací na úrovni EU a zapojit se do nezbytných opatření, aby měl každý členský stát větší příležitost zlepšit fungování vnitrostátních systémů příjmu. Za tím účelem je nezbytné uspořádat výměny informací o vnitrostátních postupech, tematické semináře a akce. V tomto ohledu a s cílem přezkoumat dosažený pokrok EHSV vítá navrhované institucionální činnosti, jako je posílení stávající spolupráce mezi Komisí a členskými státy v rámci Výboru pro sociální ochranu, Výboru pro zaměstnanost a sítě veřejných služeb zaměstnanosti. Je však třeba nalézt způsoby, jak překonat překážky a obtíže způsobené právními předpisy o ochraně údajů, které mohou zbytečně bránit hladké spolupráci mezi orgány.

4.6.4 Fáze monitorování členských států jsou nezbytné zejména v případě těch států, které při plnění cílů stále značně zaostávají. EHSV zdůrazňuje význam jasného dalšího postupu s využitím evropského semestru a dalších nástrojů, aby bylo možné sledovat pokroky všech členských států.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o normách pro orgány pro rovné zacházení v oblasti rovného zacházení se ženami a muži a rovných příležitostí pro ženy a muže v otázkách zaměstnání a povolání

(COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD))

a k návrhu směrnice Rady o normách pro orgány pro rovné zacházení v oblasti rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, rovného zacházení s osobami v oblasti zaměstnání a povolání bez ohledu na jejich náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci, rovného zacházení se ženami a muži v otázkách sociálního zabezpečení a v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování a o zrušení článku 13 směrnice 2000/43/ES a článku 12 směrnice 2004/113/ES

(COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP))

(2023/C 184/13)

Zpravodajky: **Sif HOLST** a **Nicoletta MERLO**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 15. 12. 2022 (COM(2022) 688 final) Rada Evropské unie, 21. 12. 2022 (COM(2022) 688 final) Evropská komise, 8. 2. 2023 (COM(2022) 689 final)
Právní základ	čl. 19 odst. 1 a čl. 157 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	8. 3. 2023
Datum přijetí na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	164/01/02

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá tuto iniciativu, jejímž cílem je svěřit orgánům pro rovné zacházení úlohu obhájců práv obětí diskriminace, a zejména vítá výslovné zaměření na podporu a prevenci a na poskytování odpovídajících zdrojů, díky nimž budou orgány pro rovné zacházení moci vykonávat svou úlohu nezávisle a účinně.

1.2 EHSV podtrhuje význam nalezení správné rovnováhy mezi stanovením norem pro orgány pro rovné zacházení a subsidiaritou v navrhovaných směrnících, přičemž je třeba zajistit, aby celkový cíl těchto směrnic – posílit orgány pro rovné zacházení a zvýšit jejich účinnost – zůstal prioritou.

1.3 EHSV se domnívá, že nebude-li náležitě zohledněna diskriminace z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám a nebudou-li náležitě zohledněny různé formy diskriminace, půjde o promarněnou příležitost, a požaduje, aby byly v politikách jak na úrovni jednotlivých států, tak na úrovni EU zohledněny aspekty intersekcionality, a zaručilo se tak, že každé oběti bude poskytnuta ochrana.

1.4 EHSV vítá zavedení navrhované zákonné povinnosti, aby orgány pro rovné zacházení byly osvobozeny od vnějších vlivů a byl jim zajištěn dostatek udržitelných lidských, odborných, technických a finančních zdrojů.

1.5 EHSV podporuje, aby veřejné instituce měly povinnost příslušné záležitosti včas konzultovat s orgány pro rovné zacházení a zohledňovat jejich doporučení, doporučuje však, aby se od členských států vyžadovalo podávání zpráv o opatřeních přijatých v souvislosti s interakcí s orgány pro rovné zacházení a o výsledcích těchto opatření.

1.6 EHSV se domnívá, že svěření mechanismu dohledu Evropské komisi zajišťuje, že bude monitorování věnována velká pozornost. V zájmu jeho účinnosti však vyzývá k tomu, aby bylo zváženo případné zkrácení časového rámce pro podávání zpráv na tři roky namísto pěti let, jak je navrženo ve směrnících.

1.7 EHSV vítá vyjasnění v tom smyslu, že přístupnost pro všechny vyžaduje také pozornost věnovanou požadavkům na přístupnost pro osoby se zdravotním postižením, a zdůrazňuje, že přístupnost může být rovněž otázkou přístupu k poradenství.

1.8 EHSV považuje za velmi důležité respektovat rozmanitost vnitrostátních právních rámců a postupů v oblasti nediskriminace – včetně skutečnosti, že mnoho členských států svěřilo orgánům pro rovné zacházení pravomoci, které převyšují minimální požadavky stávajících směrnic o rovnosti – a zohlednit rozdíly ve způsobu, jakým jsou do tohoto procesu zapojeni sociální partneři a organizace občanské společnosti. Návrhy by měly respektovat zásady subsidiarity a proporcionality a zároveň chránit před snižováním stávajících standardů ochrany obětí diskriminace. EHSV dále trvá na tom, že návrhy musí prosazovat vedoucí úlohu sociálních partnerů a organizací občanské společnosti při provádění vnitrostátních rámců pro nediskriminaci a posilovat stávající praxi podpory sociálních partnerů a organizací občanské společnosti ze strany orgánů pro rovné zacházení.

1.9 EHSV uznává, že výkonem vyšetřovacích pravomocí v rámci řízení jménem obětí diskriminace nebo na jejich podporu nesmí být dotčeny pravomoci a nezávislost vyšetřování ze strany soudů, tribunálů a jiných veřejných monitorovacích orgánů, jako jsou inspektoráty práce.

1.10 EHSV požaduje, aby byla stěžovatelům poskytnuta odpovídající ochrana, aby bylo zaručeno přiměřené odškodnění za trestný čin, který byl na oběti spáchán, a aby byly zaručeny postihy pro pachatele, přičemž je třeba se zaměřit na individuální přístup k obětem násilí nebo diskriminace. Tyto sankce, které mohou zahrnovat náhradu škody oběti, musí být účinné, přiměřené a odrazující a musí být stanoveny na úrovni členských států v souladu s jejich vnitrostátními právními rámci a postupy⁽¹⁾.

1.11 EHSV navrhuje, aby Evropská komise vypracovala a financovala kampaně za účelem zvyšování informovanosti o právech EU a respektování rozmanitosti, které by byly na místní úrovni prováděny vnitrostátními orgány pro rovné zacházení spolu s organizacemi občanské společnosti a sociálními partnery a byly by přizpůsobeny potřebám jednotlivých území. Zvláštní pozornost by měla být věnována nejzranitelnějším skupinám a měly by být plánovány zvláštní kampaně zaměřené na děti a mladé lidi ve škole, a to již od útlého věku.

1.12 EHSV vyzývá k pravidelnému shromažďování a analýze rozčleněných údajů za účelem sledování nerovností a diskriminace, včetně vícenásobné diskriminace, a zdůrazňuje, že je důležité provádět systematický výzkum nerovností a diskriminace, a to i ve spolupráci s organizovanou občanskou společností a sociálními partnery v záležitostech souvisejících s pracovním prostředím.

2. Souvislosti stanoviska

2.1 Orgány pro rovné zacházení jsou vnitrostátní veřejné instituce zřízené v celé Evropě s cílem prosazovat rovnost pro všechny a bojovat proti diskriminaci. Jedná se o nezávislé organizace, které chrání oběti diskriminace a pomáhají jim, monitorují otázky diskriminace a podávají o nich zprávy. Tyto orgány hrají v systému boje EU proti diskriminaci zásadní úlohu⁽²⁾.

⁽¹⁾ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (článek 17 – Sankce) (Úř. věst. L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁽²⁾ Equinet.

2.2 Orgány pro rovné zacházení byly poprvé zřízeny směrnicí o rasové rovnosti (2000/43/ES) ⁽³⁾. Následující tři směrnice o rovném zacházení pověřily orgány pro rovné zacházení ve svých příslušných oblastech stejným posláním: směrnice o rovnosti žen a mužů v oblasti zboží a služeb (2004/113/ES) ⁽⁴⁾, směrnice o rovnosti žen a mužů v oblasti zaměstnání (2006/54/ES) ⁽⁵⁾ a směrnice o rovnosti žen a mužů v oblasti samostatné výdělečné činnosti (2010/41/EU) ⁽⁶⁾.

2.3 Tyto směrnice neobsahují odkazy na strukturu a fungování orgánů pro rovné zacházení, ale pouze stanoví určité minimální pravomoci, a proto nebrání tomu, aby mezi členskými státy existovaly v tomto směru třeba i podstatné rozdíly. Ve snaze řešit problémy vyplývající z rozsáhlých a neúplných ustanovení o orgánech pro rovné zacházení ve směrnicích EU, přijala Komise v roce 2018 doporučení o normách pro orgány pro rovné zacházení ⁽⁷⁾. Ani toto doporučení však nedokázalo tuto mezeru odstranit ⁽⁸⁾.

2.4 Dne 7. prosince 2022 přijala Evropská komise dva návrhy ⁽⁹⁾ na posílení orgánů pro rovné zacházení, zejména jejich nezávislosti, zdrojů a pravomocí, aby mohly účinněji bojovat proti diskriminaci podle všech již přijatých směrnic EU v oblasti rovného zacházení.

3. Obecné připomínky

3.1 Rovnost jako jedna ze základních hodnot EU je rovněž jednou z priorit EHSV. EHSV ve svých předchozích stanoviscích ⁽¹⁰⁾ ocenil úsilí, které EU vynakládá v oblasti rovnosti žen a mužů, ochrany před diskriminací na základě etnického původu, rasy nebo věku, náboženství, přesvědčení nebo víry, ochrany práv LGBTQIA+ osob, ochrany práv osob se zdravotním postižením i integrace Romů a ochrany práv migrantů. EHSV rovněž zdůraznil potřebu silných politik, skutečných zdrojů, dlouhodobého zapojení a významnější podpory vnitrostátních orgánů pro rovné zacházení a lidská práva, zejména pokud jde o zlepšení jejich nezávislosti a účinnosti a zvýšení počtu zaměstnanců a finančních zdrojů ⁽¹¹⁾.

3.2 EHSV vítá tuto iniciativu zaměřenou na posílení postavení orgánů pro rovné zacházení jakožto obránců práv obětí diskriminace a považuje ji za nezbytný příspěvek k širší práci Evropské komise na cestě k Unii rovnosti, která se zaměřuje na podporu rovného zacházení a nediskriminace jako na obecnou zásadu práva EU.

3.3 EHSV zejména vítá výslovné zaměření obou návrhů na podporu a prevenci jakožto včasné uznání potřeby politik, opatření a minimálních norem, které se vypořádávají se strukturální diskriminací a stereotypy, jež se v naší společnosti ještě stále často vyskytují, a podporují větší jednotnost mezi členskými státy při současném respektování stávajících funkčních struktur a přístupů na vnitrostátní úrovni.

3.4 EHSV podtrhuje význam nalezení náležité rovnováhy mezi stanovením norem pro orgány pro rovné zacházení a subsidiaritou v rámci navrhovaných směrnic, přičemž je třeba zajistit, aby jejich zastřešující cíl – posílit orgány pro rovné zacházení a zvýšit jejich nezávislost a účinnost – zůstal prioritou.

⁽³⁾ Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (Úř. věst. L 180, 19.7.2000, s. 22).

⁽⁴⁾ Směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování (Úř. věst. L 373, 21.12.2004, s. 37).

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 204, 26.7.2006, s. 23.

⁽⁶⁾ Úř. věst. L 180, 15.7.2010, s. 1.

⁽⁷⁾ Doporučení Komise (EU) 2018/951 ze dne 22. června 2018 o normách pro orgány pro rovné zacházení (Úř. věst. L 167, 4.7.2018, s. 28).

⁽⁸⁾ Doporučení Komise (EU) 2018/951 ze dne 22. června 2018 o normách pro orgány pro rovné zacházení (Úř. věst. L 167, 4.7.2018, s. 28).

⁽⁹⁾ COM(2022) 688 final a COM(2022) 689 final.

⁽¹⁰⁾ Viz stanoviska *Situace žen se zdravotním postižením* (SOC/579) (Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 20), *Situace romských žen* (SOC/585) (Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 20), *Utváření agendy EU v oblasti práv osob se zdravotním postižením na období 2020–2030* (SOC/616) (Úř. věst. C 97, 24.3.2020, s. 41), *Rízení rozmanitosti v členských státech EU* (SOC/642) (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 7) *Strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020–2025* (SOC/667) (Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 128) *Akční plán pro integraci a začleňování na období 2021–2027* (SOC/668) (Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 134), *Strategie práv osob se zdravotním postižením* (SOC/680) (Úř. věst. C 374, 16.9.2021, s. 50) a *Nový strategický rámec EU pro romskou menšinu – rovnost, začleňování a účast po roce 2020*.

⁽¹¹⁾ Viz stanovisko EHSV *Posílení rovnosti v EU* (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 56).

3.5 EHSV souhlasí s Evropskou komisí v tom, že v zájmu vytvoření podmínek, které všem lidem umožní žít, prosperovat a mít vůdčí úlohu bez ohledu na rozdíly, je třeba posílit postavení stávajících orgánů pro rovné zacházení, aby mohly plně využít svého potenciálu a být lépe připraveny na předcházení diskriminaci a pomáhání obětem diskriminace.

3.6 EHSV se domnívá, že podpora orgánů pro rovné zacházení má zásadní význam pro zaručení základních práv všech občanů EU. Aktivní podporou orgánů pro rovné zacházení napomáhá EU všem svým občanům, kteří jsou diskriminováni, a zaručuje jejich právo na podporu a zastoupení.

3.7 EHSV připomíná odstavec 2.10 svého stanoviska Posílení rovnosti v EU ⁽¹²⁾: „EHSV se domnívá, že podpora rovnosti a ochrana základních práv musí být začleněny do širší sociální vize, která znásobí a posílí nástroje, jejichž prostřednictvím členské státy a evropské orgány poskytují podporu jednotlivcům a veřejným i soukromým subjektům.“

3.8 V této oblasti jsou nezbytná opatření na úrovni EU, která budou v souladu se zásadami subsidiarity a proporcionality i v souladu s ostatními politikami Unie. Evropská komise prohlásila, že tato iniciativa reviduje již existující právní předpisy s cílem zvýšit jejich účinnost, stanovit minimální normy a zapojit sociální partnery a občanskou společnost.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Posílení pravomocí orgánů pro rovné zacházení

4.1.1 Vzhledem k dlouhodobé patové situaci, pokud jde o přijetí tzv. horizontální směrnice, a na základě přístupu zaměřeného na oběti, kdy zajistit spravedlnost pozdě znamená spravedlnost odeprít, se EHSV domnívá, že nebude-li náležitě zohledněna diskriminace z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám a nebudou-li náležitě zohledněny různé formy diskriminace, půjde o promarněnou příležitost. Některé formy diskriminace totiž nelze řešit zkoumáním diskriminačních důvodů jednotlivě a je třeba uplatnit intersekcionalní přístup.

4.1.2 Ačkoli řada stávajících směrnic vyžaduje, aby členské státy zřídily vnitrostátní orgány pro rovné zacházení, současná pravidla EU ponechávají široký prostor pro uvážení, pokud jde o jejich uspořádání a fungování, a mezi orgány pro rovné zacházení tak existují značné rozdíly, co se týče pravomocí, nezávislosti, zdrojů, dostupnosti a účinnosti. Nová iniciativa, která zavádí minimální normy pro orgány pro rovné zacházení, má přispět k úsilí Evropské komise o vytvoření Unie rovnosti a posiluje účinnost právních předpisů EU v oblasti nediskriminace.

4.1.3 Návrhem Evropské komise na rozšíření mandátu orgánů pro rovné zacházení na směrnici Rady 79/7/EHS tak, aby tyto orgány mohly poskytovat ochranu proti diskriminaci na základě pohlaví v oblasti státního sociálního zabezpečení, nesmí být dotčena úloha a pravomoci sociálních partnerů, naopak by tento návrh měl jejich práci podpořit.

4.1.4 EHSV uznává ústřední význam a podporuje zavedení navrhovaného právního požadavku, aby orgány pro rovné zacházení byly osvobozeny od vnějších vlivů a aby měly k dispozici dostatek udržitelných lidských, odborných, technických a finančních zdrojů.

4.1.5 EHSV vítá navrhované silné záruky nezávislosti orgánů pro rovné zacházení, které mají zásadní význam pro jejich schopnost poskytovat občanům dostatečnou podporu.

4.1.6 EHSV zdůrazňuje zvláštní význam záruk dostupnosti a přiměřenosti lidských, technických a finančních zdrojů poskytovaných orgánům pro rovné zacházení. Zdroje jsou nezbytným předpokladem jak pro nezávislost orgánů pro rovné zacházení, tak pro jejich schopnost účinně chránit oběti a předcházet diskriminaci.

4.1.7 Součástí návrhu Evropské komise je požadavek, aby veřejné instituce prováděly včasné konzultace s orgány pro rovné zacházení a zohledňovaly jejich doporučení. EHSV doporučuje, aby členské státy byly povinny podávat zprávy o opatřeních, která přijaly v souvislosti s doporučeními orgánů pro rovné zacházení, a o výsledcích těchto opatření.

⁽¹²⁾ Viz stanovisko EHSV *Posílení rovnosti v EU* (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 56).

4.1.8 Návrh rovněž ukládá Evropské komisi stanovit společné ukazatele pro měření a zajištění srovnatelnosti údajů shromážděných na vnitrostátní úrovni a každých pět let vydávat zprávu o orgánech pro rovné zacházení v celé EU. EHSV by zde uvítal kratší časový rámec, a proto navrhuje, aby Evropská komise zkrátila období pro podávání zpráv na tři roky.

4.1.9 Význam monitorování je nezměrný. Je to jediný způsob, jak zajistit, aby orgány pro rovné zacházení mohly být skutečně účinné a schopné poskytovat nezbytnou podporu obětem diskriminace. EHSV se domnívá, že svěření mechanismu dohledu Evropské komisi zajišťuje vysokou míru zaměření na monitorování.

4.1.10 EHSV se rovněž domnívá, že Evropská komise musí aktivně podporovat všeobecný přístup všech obětí ke zdrojům a pomoci orgánů pro rovné zacházení. Toho lze dosáhnout prostřednictvím účinného dohledu, odpovídající podpory orgánů pro rovné zacházení působících na místní úrovni a dialogu s členskými státy. Zapojení organizací občanské společnosti a sociálních partnerů do dialogu může přinést významnou přidanou hodnotu a posílit účinný dohled.

4.1.11 EHSV i nadále vyzývá k intenzivnější spolupráci s organizacemi občanské společnosti a obránci lidských práv, kteří působí v první linii, zejména v marginalizovaných a zranitelných komunitách, a k jejich podpoře, jak již uvedl ve svých dřívějších dokumentech⁽¹³⁾.

4.1.12 EHSV připomíná, že „spojení rasy, etnického původu, sociální příslušnosti, věku, sexuální orientace, státní příslušnosti, náboženského vyznání, pohlaví, zdravotního postižení, postavení uprchlíka nebo migranta atd. má multiplikační účinek, který zvyšuje diskriminaci,“⁽¹⁴⁾ přičemž se domnívá, že je důležité pokračovat v programech výměny poznatků a podpory učení na všech úrovních, včetně zajištění intersekcionalního přístupu k činnosti.

4.1.13 EHSV vítá skutečnost, že směrnice obsahují ustanovení o orgánech s více mandáty s cílem zajistit nezbytné zdroje a viditelnost fungování orgánů pro rovné zacházení. Význam pojmu „autonomní výkon mandátu v oblasti rovnosti“ však bude muset být dále vymezen a vyložen – i proto, aby se zajistilo, že nebude vyžadováno hermetické oddělení různých mandátů v případech, kdy je lze použít k vzájemnému posílení a doplnění. Zavedení strukturálního „firewallu“ u orgánů pro rovné zacházení s různými specializovanými odděleními by mohlo být kontraproduktivní, pokud chceme dosáhnout vytvoření silných orgánů pro rovné zacházení.

4.2 Účinný přístup obětí diskriminace ke spravedlnosti

4.2.1 Součástí návrhů je zajistit, aby byla posílena úloha orgánů pro rovné zacházení při řešení případů diskriminace a aby služby orgánů pro rovné zacházení byly bezplatné a přístupné všem obětem na rovnoprávném základě.

4.2.2 EHSV se domnívá, že pomoc, kterou orgány pro rovné zacházení poskytují, má zásadní význam pro zajištění toho, aby možnosti obětí diskriminace nebyly omezeny jen na individuální využívání opravných prostředků a zákonů, ale že těmito kompetencemi nesmí být dotčeno – a naopak musí být doplněno – kolektivní zastupování a pravomoci sociálních partnerů v soudních sporech. EHSV rovněž oceňuje vyjasnění skutečnosti, že přístupnost pro všechny vyžaduje také zaměření na požadavky na přístupnost pro osoby se zdravotním postižením, a zdůrazňuje, že přístupnost může být rovněž otázkou přístupu k poradenství, například u osob, jež žijí na odlehlém místě nebo mají potíže s přístupem ke zdrojům online. Pomoc orgánů pro rovné zacházení je nezbytnou podmínkou pro to, aby bylo možné se zabývat strukturálními, průřezovými a systémovými rozměry nerovností.

4.2.3 EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby orgány pro rovné zacházení mohly jednat jak na základě stížností obětí, tak na obecnější úrovni, z vlastní iniciativy nebo po dialogu s příslušnými organizacemi občanské společnosti nebo sociálními partnery. Pro oběti může být těžké se ozvat, protože se obávají důsledků, včetně ztráty obživy. Překážkou může být také nedostatečná informovanost o právech a o tom, jak je vymáhat.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 50.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 20.

4.2.4 Je velmi důležité zohlednit značnou rozmanitost členských států, pokud jde o počet, strukturu a způsob fungování orgánů pro rovné zacházení, a respektovat vnitrostátní právní rámce a postupy a zároveň nedopustit snižování stávajících standardů protidiskriminační ochrany, k němuž může docházet mj. oslabováním současných pravomocí orgánů pro rovné zacházení podle různých vnitrostátních právních předpisů. Kromě toho existují také rozdíly, pokud jde o zapojení organizací sociálních partnerů a občanské společnosti do tohoto procesu, což je třeba zohlednit⁽¹⁵⁾.

4.2.5 EHSV se domnívá, že právo orgánů pro rovné zacházení účastnit se soudních řízení, které je již v několika členských státech stanoveno, má zásadní význam pro zajištění lepší ochrany zásad rovného zacházení, zejména v situacích, kdy oběti nemají přístup ke spravedlnosti, ať už z důvodu procesních nebo finančních překážek, a neosloví je sociální partneři. EHSV dále zdůrazňuje, že v souladu se stávajícími směrnicemi o rovnosti by pravomocemi orgánů pro rovné zacházení v soudních sporech neměly být dotčeny – a naopak by měly být doplněny – příslušné kompetence a právní postavení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, a to dle kritérií stanovených v jejich vnitrostátních právních předpisech⁽¹⁶⁾. V tomto ohledu je velmi důležité, aby orgány pro rovné zacházení spolupracovaly na vnitrostátní úrovni se soudy, specializovanými správními soudy, jako jsou pracovní soudy, a sociálními partneři.

4.2.6 EHSV uznává, že splnění povinností týkajících se důkazního břemene podle stávajících směrnic o rovném zacházení vyžaduje přístup k důkazům pro všechny strany, které mají oprávněný právní zájem na zahájení řízení jménem obětí diskriminace nebo na jejich podporu a kterými jsou např. sociální partneři, orgány pro rovné zacházení a organizace občanské společnosti. Výkonem vyšetřovacích pravomocí v tomto kontextu nesmí být dotčeny pravomoci a nezávislost vyšetřování ze strany soudů, tribunálů a jiných veřejných monitorovacích orgánů, jako jsou inspektoráty práce.

4.2.7 EHSV se domnívá, že tyto dva návrhy by se měly více zaměřit na individuální přístup k obětem násilí nebo diskriminace. V tomto ohledu by měla být stěžovatelům poskytnuta odpovídající ochrana, aby se zabránilo mlčení pro strach z následků. Mělo by být zaručeno přiměřené a náležité odškodnění za trestný čin, který byl na oběti spáchán, a měly by být zaručeny postihy pro pachatele. Tyto sankce, které mohou zahrnovat náhradu škody oběti, musí být účinné, přiměřené a odrazující, v souladu s článkem 17 směrnice 2000/78/ES⁽¹⁷⁾.

4.3 Zvyšování informovanosti

4.3.1 EHSV vítá zaměření na zvyšování informovanosti a zdůrazňuje, že je důležité, aby členské státy a orgány pro rovné zacházení zintenzivnily úsilí v tomto směru, mimo jiné podporou organizované občanské společnosti s cílem předcházet diskriminaci a zajišťovat rovnost. EHSV navrhuje, aby informační kampaně o právech EU a respektování rozmanitosti vypracované a financované Evropskou komisí byly prováděny vnitrostátními orgány pro rovné zacházení společně s organizacemi občanské společnosti a sociálními partneři a přizpůsobeny místním potřebám. Zvláštní pozornost by měla být věnována nejzranitelnějším skupinám a je třeba plánovat zvláštní kampaně zaměřené na děti a mladé lidi ve škole, a to již od útlého věku.

4.3.2 EHSV požaduje, aby byli do přípravy, realizace a šíření těchto informačních kampaní zapojeni sociální partneři a organizace občanské společnosti. Poznatky příslušných organizací zvýší dosah a posílí účinnost těchto kampaní a mohou umožnit, aby nejzranitelnější skupiny mohly vyjádřit své názory.

4.4 Shromažďování údajů

4.4.1 Orgány pro rovné zacházení hrají důležitou úlohu při shromažďování údajů, a to nejen údajů o jejich vlastní činnosti, ale i dalších. Směrnice to uznávají a mimo jiné udělují orgánům pro rovné zacházení pravomoci, pokud jde o přístup ke statistickým údajům shromážděným veřejnými a soukromými subjekty, včetně veřejných orgánů, odborů, podniků a organizací občanské společnosti. Tyto statistické informace by neměly obsahovat žádné osobní údaje a při jejich

⁽¹⁵⁾ Otázky ohledně právního postavení všech stran, které mají oprávněný zájem účastnit se řízení týkajících se nediskriminace podle směrnic EU o rovnosti a kterými jsou např. odbory, sdružení zaměstnavatelů, orgány pro rovné zacházení a organizace občanské společnosti, jsou upraveny stávajícími směrnicemi EU o rovnosti, konkrétně čl. 9 odst. 2 rámcové směrnice týkající se zaměstnání a povolání (směrnice 2000/78/ES) a čl. 17 odst. 2 přepracovaného znění směrnice týkající se genderu (směrnice 2006/54/ES).

⁽¹⁶⁾ Viz 34. bod odůvodnění návrhu směrnice COM(2022) 688 final a 35. bod odůvodnění návrhu směrnice COM(2022) 689 final, v nichž se uvádí, že navrhovanými ustanoveními o právním postavení nejsou dotčeny úloha, pravomoci a úkoly sociálních partnerů a občanské společnosti, pokud jde o účast v řízeních, v nichž jsou prosazovány povinnosti podle antidiskriminačního práva.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. L 303, 2.12.2000, s. 16.

shromažďování musí být co nejvíce omezena dodatečná administrativní nebo finanční zátěž pro předkládající subjekty. Orgány pro rovné zacházení budou rovněž muset vypracovávat výroční zprávy o činnosti a pravidelné zprávy o stavu rovného zacházení a diskriminace v jejich zemi. Ačkoli se jedná o důležité a rozsáhlé pravomoci, které lze využít za velmi dobrým účelem, jsou náročné na zdroje. EHSV proto zdůrazňuje, že je důležité poskytnout orgánům pro rovné zacházení odpovídající dodatečné zdroje, aby tyto pravomoci mohly vykonávat.

4.4.2 V zájmu zajištění pravidelného zaměření na stávající nerovnosti a diskriminaci vyzývá EHSV k pravidelnému shromažďování a analýze rozčleněných dat za účelem sledování diskriminace na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku a sexuální orientace.

4.4.3 EHSV zdůrazňuje význam pravidelného výzkumu nerovností a diskriminace a potřebu intenzivní spolupráce mezi Evropskou komisí, členskými státy, orgány pro lidská práva, organizacemi občanské společnosti a sociálními partnery v záležitostech souvisejících s pracovním prostředím, pokud jde o monitorování a hodnocení a o rozvoj politického programu.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Revize akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy

(COM(2022) 581 final)

(2023/C 184/14)

Zpravodajka: **Ozlem YILDIRIM**

Spoluzpravodaj: **Cillian LOHAN**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropská komise, 25. 11. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	9. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	152/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 Revidovaný akční plán EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy obsahuje řadu správných aspektů, díky nimž by mohl být úspěšný. Čtyři priority a jejich cíle jsou dobře koncipovány a oproti předchozí verzi představují zlepšení. EHSV má však obavy ohledně zdrojů, které budou přiděleny na provádění plánu na úrovni jednotlivých států, a ohledně toho, zda tyto prostředky budou dostatečné či nikoli. Jejich nedostatek by totiž mohl vést k neúspěchu plánu, jako tomu bylo v případě plánu předchozího.

1.2 EHSV vítá skutečnost, že se Evropská komise zavázala poskytnout na omezení nezákonného obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy dostatečné finanční a lidské zdroje tím, že tento druh obchodování zahrnula do fondů EU určených na: i) bezpečnost a organizovaný zločin; ii) životní prostředí a iii) mezinárodní spolupráci a partnerství. Prioritou by měl být zejména v rámci platformy EMPACT, Fondu pro vnitřní bezpečnost, programu LIFE, programu Interreg a Nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci.

1.3 Je však důležité se dohodnout na tom, že určité procento z těchto prostředků bude zcela věnováno na omezení nezákonného obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy, aby bylo zajištěno převzetí odpovědnosti za akční plán. Členské státy by se měly zavázat k poskytnutí dostatečných finančních prostředků na to, aby v jejich zemích byl vytvořen specializovaný personál za účelem boje proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy. Přidělené finanční prostředky by měly být vykazovány, monitorovány a hodnoceny v rámci provádění akčního plánu na vnitrostátní úrovni. Zdroje by měly zahrnovat vybavení i zaměstnance. Kromě toho by měly být vytvořeny kvalitní pracovní podmínky pro zaměstnance a mělo by být zaručeno plné právo na kolektivní vyjednávání a kariérní postup. To je klíčem k přilákání těch nejlepších jedinců a zachování vysoké míry motivace. Mimořádnou pozornost je třeba věnovat otázkám týkajícím se zdraví, dobrých životních podmínek a osobní bezpečnosti.

1.4 Boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy by měl být součástí všech oblastí politiky na úrovni EU i členských států. Měla by existovat jednotná a minimální úroveň odborné přípravy pro všechny subjekty zapojené do předcházení nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy a měly by být budovány uzpůsobené kapacity v závislosti na dovednostech požadovaných v různých oblastech, které mají vazby na nezákonný obchod s těmito druhy. Je třeba školit specializované jednotky nebo pracovníky z řad státních zástupců, soudců, celních úředníků, vnitrostátních orgánů úmluvy CITES a policejních orgánů, kteří by měli být s to odhalovat, stíhat a soudit trestné činy poškozující volně žijící a planě rostoucí druhy a zatýkat osoby zapojené do takové trestné činnosti.

1.5 Ve všech členských státech by měly být také vytvořeny jednotné struktury, které by podle doporučení EHSV měly mít podobu meziagenturních výborů a specializovaných jednotek nebo pracovníků vyškolených v oblasti boje proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy. V těchto meziagenturních výborech by působili mj. zástupci specializovaných jednotek pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy.

Meziagenturní výbory by mohly být obzvláště užitečné při konzultacích s dalšími agenturami, které se zaměřují na jiné protiprávní činnosti, jako jsou finanční trestné činy a kyberkriminalita, a při organizování společných vyšetřování s těmito agenturami v rámci členských států. Tyto jiné protiprávní činnosti jsou obvykle spojeny s nezákonným obchodem s volně žijícími a planě rostoucími druhy, neboť pachatelé organizované trestné činnosti mohou využívat své kanály pro jiné druhy trestné činnosti (např. obchod s drogami nebo praní peněz) k nezákonnému obchodování s produkty z volně žijících a planě rostoucích druhů a také tak činí. Měly by být zřízeny zvláštní kanály pro komunikaci a spolupráci se sociálními partnery a občanskou společností.

1.6 Zahrnutí povinnosti náležité péče pro společnosti obchodující v EU – přijetím ambiciózní směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti – by mohlo společnosti motivovat v prvé řadě k obchodování s udržitelně lovenými volně žijícími a udržitelně sklizenými planě rostoucími druhy, odrazovat je od nezákonných činností a pomoci donucovacím orgánům odhalovat pachatele trestné činnosti.

1.7 EHSV je přesvědčen, že je důležité spolupracovat s hospodářskými odvětvími zapojenými do obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy s cílem snížit poptávku po produktech z volně žijících a planě rostoucích druhů v EU a omezit jejich nezákonný dovoz. V plánu je stanoven pořádní tematických schůzek se skupinou EU pro vymáhání práva v oblasti obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy pro příslušné zástupce obchodu za účelem řešení konkrétních otázek (např. tradiční medicína, exotická zvířata v zájmovém chovu, odvětví luxusního zboží, lovecká turistika, dřevozpracující průmysl, odvětví rybolovu a obchodu s rybími produkty, doprava, kurýrní společnosti a obchodování na internetu). Klíčovým prvkem strategie by však měly být koordinované informační kampaně pro širokou veřejnost (konkrétně zaměřené na snížení poptávky). Při snižování poptávky by mohly hrát určitou roli také organizace občanské společnosti, mj. prostřednictvím zvyšování povědomí a provádění cílených kampaní na snižování poptávky v komunitách, které v EU patří mezi spotřebitele nelegálních produktů z volně žijících a planě rostoucích druhů.

1.8 EHSV vyzývá Komisi, aby zapojila vnitrostátní a nadnárodní donucovací orgány do zviditelňování prevence a stáhání obchodu s ohroženými druhy v rámci jejich komunikační činnosti v oblasti organizované trestné činnosti, a to jak v rámci stálých komunikačních nástrojů, tak prostřednictvím dočasných cílených kampaní.

1.9 V neposlední řadě je velmi důležité, aby Evropská komise vytvořila jasný a ambiciózní mechanismus monitorování a hodnocení, který by umožnil sledovat provádění akčního plánu a měřit jeho pokrok a úspěšnost s přihlédnutím k vnější činnosti EU související s bojem proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy (v souladu s prioritou 4).

2. Souvislosti

2.1 Nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy se stal jednou z nejvýnosnějších forem organizované trestné činnosti na světě, která podle odhadů Evropské komise dosahuje celosvětově objemu až 20 miliard eur⁽¹⁾ ročně. Nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy na celém světě v posledních letech exponenciálně roste, protože je považován za činnost s nízkým rizikem a vysokým výnosem.

2.2 Navzdory svému komplexnímu právnímu rámci pro ochranu volně žijících a planě rostoucích druhů je Evropská unie významným konečným trhem a platformou pro tranzit nezákonně obchodovaných volně žijících a planě rostoucích druhů. Význam EU jako trhu s nezákonně obchodovanými produkty z volně žijících a planě rostoucích druhů je podrobně popsán ve výročních zprávách o velkém počtu případů zabavení, jejichž vypracování Evropská komise od roku 2011 každoročně požaduje.

2.3 Evropská komise si uvědomuje, že EU je významným trhem s produkty z volně žijících a planě rostoucích druhů, a vyvinula nebývalé úsilí, aby zvýšila povědomí podniků, spotřebitelů a široké veřejnosti o znacích a rozsahu nezákonného obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy v Evropě. V důsledku toho přijala Evropská komise v únoru 2016 akční plán EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy⁽²⁾, v němž je stanoven komplexní postup pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy v rámci EU a pro posílení úlohy EU v celosvětovém boji proti těmto nezákonným činnostem. Přestože se podařilo zviditelnit nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy jako prioritní problém, akční plán měl jen malý dopad na snížení poptávky. Organizace TRAFFIC⁽³⁾ vydala zprávu⁽⁴⁾ shrnující údaje o všech případech zabavení, které spadají do působnosti Úmluvy o obchodu s ohroženými druhy (CITES), za rok 2018. Z této zprávy vyplývá, že poptávka po volně žijících a planě rostoucích druzích v EU se od roku 2011, kdy byly shromážděny první údaje, nezměnila.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/environment/cites/infographics_en.htm.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/environment/cites/trafficking_en.htm.

⁽³⁾ <https://www.traffic.org/>.

⁽⁴⁾ <https://www.traffic.org/site/assets/files/12745/eu-seizures-report-2020-final-web.pdf>.

2.4 Nejnovější zpráva organizace TRAFFIC o případech zabavení v roce 2020 ⁽⁵⁾ odráží dopad, který měla na nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy pandemie COVID-19. Menší objem obchodu vyvolaný narušením letecké dopravy, obchodních operací a dalších rozhraní pro přepravu nebo prodej zboží v souvislosti s onemocněním COVID-19 pravděpodobně přispěl k poklesu nahlášených případů zabavení. V roce 2020 bylo v EU zaznamenáno výrazné snížení počtu případů zachycení, což však nemusí nutně naznačovat změnu v poptávce nebo v dynamice nezákonného obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy.

2.5 Kromě toho, že je EU dovozním trhem, je také oblastí původu některých ohrožených druhů, jako je úhoř říční (*Anguilla anguilla*). Od roku 2016 do roku 2017 bylo zatčeno 48 osob a zabaveno 4 000 kg živých mladých úhořů v hodnotě přibližně 4 milionů eur. Navíc ne všechny nezákonně obchodované volně žijící a planě rostoucí druhy, které vstupují do Evropy, jsou určeny pro evropské trhy, protože EU často slouží jako zastávka. Donucovací orgány často zabavují luskouny, koničky mořské, slonovinu a žraločí ploutve směřující z Afriky do Asie.

3. Obecné připomínky

3.1 EU musí zůstat ostražitá a znásobit své úsilí o zastavení a zvrácení nezákonného obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy. Tento výnosný obchod nejenže ohrožuje lidské zdraví, neboť je spojen s rizikem přenosu zoonóz, ale také přímo podkopává politiky EU na podporu udržitelného rozvoje na celém světě, zejména cíle udržitelného rozvoje týkající se ochrany celosvětové biologické rozmanitosti a ekosystémů ⁽⁶⁾, jakož i úsilí o posílení řádné správy věcí veřejných a řešení nerovných podmínek.

3.2 Nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy dnes nejenže přivádí řadu druhů (včetně některých symbolických druhů) na pokraj vyhynutí, ale také brání udržitelnému hospodářskému rozvoji ⁽⁷⁾. Stručně řečeno, akční plán EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy musí být dobře prováděn, aby byly plněny mezinárodní dohody EU v oblasti životního prostředí, zejména CITES a Úmluva o biologické rozmanitosti. EHSV však vybízí Evropskou komisi, aby šla nad rámec těchto mezinárodních dohod s cílem zlepšit ochranu volně žijících a planě rostoucích druhů v EU a omezit nezákonný obchod s nimi, což by mělo přínos nejen pro EU, ale i pro celý svět. Nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy je jednou z hlavních příčin úbytku biologické rozmanitosti, který má nejenom za následek vymírání mnoha druhů, ale také přispívá ke změně klimatu tím, že podněcuje nezákonné kácení stromů, jejichž existence má rozhodující význam pro ukládání uhlíku.

3.3 Stejně důležité je zastavit nadnárodní organizovanou trestnou činnost a její fatální důsledky. Podle zprávy Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a Interpolu vzrostl podíl trestné činnosti proti životnímu prostředí o 26 % ⁽⁸⁾. To zahrnuje i nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy a představuje hrozbu pro mír, bezpečnost a právní stát a často se snoubí s dalšími závažnými trestnými činy, jako je korupce, kyberkriminalita a finanční trestná činnost. V některých afrických regionech například nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy ohrožuje národní bezpečnost. V této souvislosti je třeba zmínit i vraždy a atentáty, protože osoby odpovědné za ochranu ohrožených druhů jsou reálně ohroženy na životě a za své nasazení platí vysokou cenu. Nadace Thin Green Line zjistila, že v letech 2009 až 2016 bylo nahlášeno 595 úmrtí správců parku zabitých pytláky. Stovky dalších bezejmenných správců parku byly zabitы také v rozvojových zemích, tyto případy však nebyly nahlášeny. V roce 2017 bylo nahlášeno více než 100 zabitých správců parku a rok 2018 směřoval ke stejnému číslu, neboť docházelo téměř ke dvěma úmrtím týdně ⁽⁹⁾.

3.4 EHSV vítá revizi akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy a rozhodnutí Evropské komise zařadit tento nezákonný obchod mezi své prioritní činnosti. EHSV souhlasí se závěry Evropské komise ohledně předcházejícího akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy, tj. že v mnoha členských státech a zemích mimo EU je i nadále velkým problémem nedostatek specializovaných pracovníků a zdrojů a nedostatečná odborná příprava. Je také velmi důležité zlepšit spolupráci: i) v rámci členských států EU, ii) mezi členskými státy EU navzájem, iii) mezi členskými státy EU a zeměmi, které nejsou členy EU, a iv) se zainteresovanými stranami a občanskou společností. Kromě toho by se mělo přijmout více opatření v zájmu zajištění digitální sledovatelnosti a digitální spolupráce mezi orgány.

⁽⁵⁾ https://www.traffic.org/site/assets/files/17391/2020_eu_seizures_report_final.pdf.

⁽⁶⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/biodiversityandecosystems>.

⁽⁷⁾ Výňatek ze závěrů analýzy Evropské komise: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0038>.

⁽⁸⁾ Zpráva Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a Interpolu, Value of Environmental Crime up 26% (Podíl trestné činnosti proti životnímu prostředí vzrostl o 26 %).

⁽⁹⁾ <https://globalconservation.org/news/over-one-thousand-park-rangers-die-10-years-protecting-our-parks/>.

3.5 EHSV vítá skutečnost, že Evropská komise propojila s akčním plánem EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy revizi směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí. EHSV se však obává, že směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí nebude schopna zajistit účinné a odrazující sankce za nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy. Dne 9. prosince 2022 přijala Rada postoj k této problematice a výrazně snížila tresty pro fyzické osoby a zároveň zmírnila cíle v oblasti harmonizace sankcí pro právnické osoby. Úrovně navrhované Radou jsou příliš nízké na to, aby byly odrazující a účinné. Maximální výše pokuty by neměla být nižší než 15 % celkového celosvětového obrátu právnické osoby, což je mnohem více než 5 % nebo 3 %, které Rada přijala. EHSV je přesvědčen, že ambiciózní směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí má zásadní význam pro úspěšné uskutečnění akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Akční plán by měl výslovně zmiňovat oznamovatele a další obránce lidských práv v oblasti životního prostředí jako důležité subjekty zainteresované do jeho vypracování a provádění na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni, neboť hrají klíčovou úlohu při odhalování případů porušování právních předpisů v oblasti životního prostředí a při předcházení tomuto porušování. Tyto osoby by rovněž měly být chráněny před zastrašováním nebo soudními spory, když oznamují nezákonný obchod s volně žijícími a planě rostoucími druhy nebo pomáhají při vyšetřování, jak je v současné době uvedeno ve směrnici o trestněprávní ochraně životního prostředí.

4.2 EHSV je přesvědčen, že je důležité spolupracovat s hospodářskými odvětvími zapojenými do obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy s cílem snížit v EU poptávku po produktech z těchto druhů, omezit nezákonný obchod s těmito druhy a zaručit, aby bylo veškeré obchodování s nimi legální a udržitelné. V plánu je stanoven pořádkání tematických schůzek se skupinou EU pro vymáhání práva v oblasti obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy pro příslušné zástupce obchodu za účelem řešení konkrétních otázek (např. tradiční medicína, exotická zvířata v zájmovém chovu, odvětví luxusního zboží, lovecká turistika, dřevozpracující průmysl, odvětví rybolovu a obchodu s rybími produkty, doprava, kurýrní společnosti a obchodování na internetu). Je však třeba více uznávat úlohu, kterou mohou hrát organizace občanské společnosti při podpoře úsilí v boji proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy, a zohlednit ji v akčním plánu i po celou dobu jeho provádění (např. zvyšování povědomí a vedení kampaní za změnu chování). Informace, které EU poskytuje svým občanům o právních předpisech, rizicích a důsledcích obchodování s produkty z volně žijících a planě rostoucích druhů a jejich používání, nejsou příliš rozšířené, avšak informace o postupech a používání tradiční medicíny (včetně využívání částí a derivátů z volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin k výrobě léčivých přípravků) jsou v celé EU velmi rozšířené. Tato praxe s sebou nese rizika pro uživatele (vzhledem k tomu, že některé léčivé přípravky nemají vědecky prokázaný přínos) a fatální důsledky pro volně žijící a planě rostoucí druhy, které jsou loveny a sbírány a s nimiž se obchoduje (urychluje se jejich vymírání). Díky větší prevenci u tohoto konkrétního tématu by EU mohla snížit nezákonný obchod s produkty z volně žijících a planě rostoucích druhů každoročně až o 30 %, neboť toto číslo odpovídá podílu zabavených produktů z volně žijících a planě rostoucích druhů určených k léčebnému použití v EU⁽¹⁰⁾. V tomto smyslu by mohly být do přípravy veřejných kampaní na zvýšení povědomí o dané problematice zapojeny i EHSV a donucovací orgány.

4.3 EHSV doporučuje, aby přidělování jasné odpovědnosti za provádění opatření na vnitrostátní úrovni a zajišťování koordinace mezi příslušnými subjekty probíhalo ve všech členských státech jednotně. Budou-li poskytnuty možnosti, jako jsou ty, které jsou v plánu uvedeny pro účely zajištění koordinace (například: i) vytvořením meziagenturních výborů nebo memorand o porozumění; ii) přijetím vnitrostátních akčních plánů nebo iii) ustanovením vnitrostátního kontaktního místa), povede to k nejistotě, neboť členské státy si zvolí různé možnosti. Provádění akčního plánu napomůže vytvoření meziagenturních výborů na vnitrostátní úrovni, přičemž pro každý z nich bude určeno kontaktní místo.

4.4 Je zásadní, aby tyto meziagenturní výbory a specializovaní pracovníci nebo jednotky byli ve všech 27 členských státech školeni jednotným způsobem. To by usnadnilo spolupráci v rámci členských států i mezi nimi, neboť pracovníci budou reagovat, vyšetřovat a stíhat stejným způsobem. Spolupráci a koordinaci mezi členskými státy a se třetími zeměmi mimo EU by zlepšila také skutečnost, že každý meziagenturní výbor bude mít kontaktní místo. Zřízení kontaktního místa by zlepšilo spolupráci, neboť pro meziagenturní výbory a specializované pracovníky v členských státech je snazší a rychlejší vzájemně se kontaktovat, zejména v případě naléhavé potřeby v souvislosti s přeshraničním nezákonným obchodem. Kontaktní místa by mohla učinit spolupráci mezi členskými státy pružnější a rychlejší, aniž by byla závislá na mezinárodních orgánech, jako je Europol, pokud jde o lokálnější případy týkající se dvou zemí. Tyto skupiny by však mohly být ohroženy a mohly by se stát terčem organizované trestné činnosti. Podrobné informace o kontaktních místech by měly být omezeny na donucovací a justiční orgány, aby byla chráněna totožnost zaměstnanců.

⁽¹⁰⁾ Rada se dohodla na svém mandátu pro jednání o směrnici o trestněprávní ochraně životního prostředí – Rada (europa.eu).

4.5 V souvislosti s prováděním akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy členské státy EU uvedly, že kvůli nedostatku zdrojů a zaměstnanců je pro ně obtížné opatření prosazovat. Proto je důležité zajistit, aby se členské státy zavázaly vyčlenit na provádění nového akčního plánu EU na vnitrostátní úrovni dostatečné zdroje. Zdroje jsou důležité také k zajištění důstojných pracovních podmínek pro zaměstnance.

4.6 V textu by mělo být výslovně uvedeno, že se členské státy zavazují poskytnout dostatečné finanční prostředky na to, aby byl v jejich zemích vyškolen specializovaný personál za účelem boje proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy. Přidělené finanční prostředky by měly být vykazovány, monitorovány a hodnoceny v rámci provádění akčního plánu na vnitrostátní úrovni. Zdroje by měly zahrnovat nejen zaměstnance, ale i vybavení. Kromě toho by měly být vytvořeny kvalitní pracovní podmínky pro zaměstnance a mělo by být zaručeno plné právo na kolektivní vyjednávání a kariéerní postup. To je klíčem k přilákání těch nejlepších jedinců a zachování vysoké míry motivace. Mimořádnou pozornost je třeba věnovat otázkám týkajícím se zdraví, dobrých životních podmínek a osobní bezpečnosti. Měla by existovat jednotná odborná příprava pro všechny subjekty zapojené do předcházení nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy a ve všech členských státech by měly být vytvořeny jednotné struktury, které by podle doporučení EHSV měly mít podobu meziagenturních výborů a specializovaných jednotek nebo pracovníků vyškolených v oblasti boje proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy.

4.7 V akčním plánu je vyzdvížena úloha různých mezinárodních agentur a iniciativ, jako je platforma EMPACT, která je stěžejním nástrojem pro víceborovou a víceagenturní operativní spolupráci v boji proti organizované trestné činnosti na úrovni EU. Platforma EMPACT by mohla být hlavním nástrojem k provádění akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy. Například by mohla jednotným způsobem organizovat odbornou přípravu pro meziagenturní výbory a specializované pracovníky ve všech členských státech.

4.8 Do akčního plánu EU pro boj proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy by mělo být zahrnuto předcházení nezákonnému lovu, zejména trofejnímu. Například v Karpatech jsou nelegálně loveni medvědi a pytláci dostávají nízké tresty, které nemají dostatečný odrazující účinek.

4.9 EHSV souhlasí s návrhem, aby platforma EMPACT koordinovala pravidelné společné operace zahrnující přeshraniční spolupráci členských států EU, Evropské komise (OLAF) a příslušných agentur EU, jako jsou Eurojust, Frontex, Europol a Evropská agentura pro kontrolu rybolovu. K zajištění účinné spolupráce má i v tomto ohledu zásadní význam řádné přidělování zdrojů na vnitrostátní úrovni.

4.10 Pokud jde o obchodní politiky a nástroje na podporu boje proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy, EHSV vítá návrh, aby byly do budoucích dohod o volném obchodu zahrnuty ambiciózní závazky k boji proti nezákonnému obchodu s volně žijícími a planě rostoucími druhy. K omezení tohoto nezákonného obchodu to však stačit nebude. Úsilí EU o rozšíření příležitostí pro mezinárodní obchod a investice bude marné a kontraproduktivní, pokud EU urychleně nezaplní mezery v prosazování práva. Ke stejnému účelu by mohly sloužit i digitální pasy výrobků. Mohly by zvýšit sledovatelnost a transparentnost rizik v globálních dodavatelských řetězcích, podpořit společné mezinárodní kontrolní mechanismy a úsilí o prosazování práva a zajistit, aby občané a spotřebitelé měli stejnou úroveň informací o produktech, které kupují, bez ohledu na jejich původ.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje rámec Unie pro certifikaci pohlcování uhlíku

(COM(2022) 672 final – 2022/0394 (COD))

(2023/C 184/15)

Zpravodaj: **Stojan ČUKANOV**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 1. 2. 2023 Evropská rada, 6. 2. 2023
Právní základ	čl. 192 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	9. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	159/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá návrh rámce EU pro certifikaci pohlcování uhlíku, který předložila Komise, a uznává, že je třeba zvýšit pohlcování uhlíku, podporovat regenerativní postupy a zároveň se nadále zaměřovat především na zásadní snižování emisí skleníkových plynů s cílem omezit globální oteplování. EHSV však konstatuje, že příliš mnoho zásadních bodů návrhu má být dále rozvedeno prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci.

1.2 EHSV uznává, že v současné době v celé Unii existují různé režimy validování a odměňování související s pohlcováním uhlíku a že společný rámec pro certifikaci by mohl zajistit jasnost a spolehlivost tím, že stanoví zastřešující pravidla EU, jimiž se bude řídit měření, validování a ověřování přínosů pro klima spojených s pohlcováním uhlíku. Dobrovolná povaha rámce má motivační účinek, který může zajistit nové zdroje příjmů pro ty, kdo mají zájem provádět činnosti zaměřené na pohlcování uhlíku. EHSV požaduje, aby byl lépe objasněn očekávaný harmonogram pro plné provedení, přičemž je třeba vzít v úvahu soubor orgánů a certifikačních útvarů, které budou muset být zřízeny.

1.3 EHSV poznamenává, že v politice EU v oblasti klimatu mohou vyvstat legitimní otázky ohledně využívání pohlcování uhlíku, a to od možnosti menšího nebo zpožděného snížení emisí kvůli příslibu pohlcování uhlíku v budoucnu až po hrozbu podvodných tvrzení a klamavé ekologické reklamy (tzv. greenwashingu) na základě nákupů uhlíkových kreditů. Aby se zabránilo klamavé ekologické reklamě, EHSV požaduje, aby očekávaná doba ukládání uhlíku a riziko jeho opětovného uvolnění byly jasně reflektovány v používání různých certifikátů o pohlcování uhlíku (které se vztahují na „trvalé ukládání“, „uhlíkové zemědělství“ a „ukládání uhlíku do produktů s dlouhou životností“).

1.4 EHSV vítá záměr Komise zajistit veřejnosti, poskytovatelům pohlcování uhlíku a kupujícím transparentnost a jasnost, pokud jde o hodnotu certifikovaných činností zaměřených na pohlcování uhlíku. Požaduje však další záruky týkající se hodnoty a používání certifikátů. Vyzývá Komisi, aby poskytla pokyny vymezující příslušné nároky, které lze uplatnit v závislosti na různých případech certifikovaného pohlcování uhlíku, a požaduje, aby se i nadále rozlišovalo mezi certifikáty vydanými na základě trvalého ukládání uhlíku, uhlíkového zemědělství a ukládání uhlíku do produktů.

1.5 EHSV požaduje, aby budoucí metodiky vypracované podle tohoto rámce jasně vymezovaly hlediska odpovědnosti a podporovaly transparentnost. Riziko opětovného uvolnění uhlíku je třeba průběžně sledovat a zmírňovat. Odpovědnost, jakož i převod odpovědnosti za pohlcený a uložený uhlík musí být jasně definovány napříč celým spektrem činností zaměřených na pohlcování uhlíku.

1.6 EHSV vyzývá Komisi, aby zajistila, že metodiky budou založeny na vědeckých důkazech a budou se řídit pokyny vědecké obce. EHSV poukazuje na to, že systém certifikace je příliš složitý a zatěžující na to, aby podporoval rozsáhlé využívání těchto postupů – tyto postupy se zdají být velmi časově a technicky náročné a mohou být pro provozovatele při jejich činnosti demotivující vzhledem k tomu, že se často jedná o malé podniky, jejichž marže jsou dokonce i v nejlepším případě nízké.

1.7 EHSV konstatuje, že k provádění monitorování, vykazování a ověřování je nutná široká škála různých měření pohlcování uhlíku, včetně využívání dálkového průzkumu Země a družicových snímků. Pokud jde o požadovaná měření, EHSV zdůrazňuje, že je nezbytné udržet náklady na monitorování, vykazování a ověřování v oblasti pohlcování uhlíku na co nejnižší úrovni, aby byla zajištěna široká dostupnost certifikačního rámce.

1.8 EHSV zdůrazňuje, že před začleněním certifikačního rámce do jiných politik, jako je společná zemědělská politika, je třeba pečlivě posoudit a řešit potenciální rizika a vedlejší účinky pro hlavní subjekty (zemědělce, lesnický průmysl, stavebnictví a dřevozpracující průmysl) spojené s návrhem, včetně rizik a vedlejších účinků environmentální nebo sociálně-ekonomické povahy.

1.9 Podle EHSV by stávající společná zemědělská politika (SZP) neměla být využívána k financování uhlíkového zemědělství ani k pohlcování uhlíku⁽¹⁾. Ačkoli SZP může hrát malou úlohu při pohlcování uhlíku, tento nástroj je navržen pro produkci potravin, krmiv a biomasy, což je primárním cílem zemědělství a lesnictví. V tomto specifickém kontextu je pohlcování uhlíku vedlejším produktem, což znamená, že by měly být k dispozici dodatečné zdroje financování.

1.10 EHSV se domnívá, že vysoká míra nejednoznačnosti ze strany Komise, pokud jde o financování, bude potenciální účastníky silně odrazovat. EHSV proto zdůrazňuje, že pokud jde o financování, je nezbytná určitá míra jistoty. Vzhledem k tomu, jaké možnosti se v oblasti pohlcování uhlíku nabízejí do budoucna, doporučuje EHSV vypracovat plán na vytvoření společného finančního nástroje pro tato opatření.

2. Obecné připomínky

Potřeba zvýšit pohlcování uhlíku, aby byly splněny cíle spočívající v dosažení nulových čistých emisí

2.1 V souladu s Pařížskou dohodou se Evropská unie zavázala dosáhnout do roku 2050 nulových čistých emisí skleníkových plynů a následně čistých záporných emisí. Podle poslední zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC) nebude zaměření pouze na snižování emisí k dosažení tohoto cíle stačit: „*má-li být dosaženo nulových čistých emisí CO₂ nebo skleníkových plynů, je nasazení pohlcování oxidu uhličitého jako protiváhy těžko odstranitelných zbytkových emisí nevyhnutelné*“⁽²⁾.

2.2 Přestože pohlcování uhlíku nenahrazuje nezbytné radikální snižování emisí skleníkových plynů, bude muset doplnit úsilí o snížení emisí, aby bylo dosaženo čistých nulových a čistých záporných emisí. V důsledku toho bude třeba celosvětově výrazně rozšířit pohlcování uhlíku, aby bylo možné kontrolovat koncentrace skleníkových plynů v atmosféře a omezit globální oteplování. Aby EU splnila své cíle v oblasti klimatu, předpokládá, že bude muset snížit své emise o 85–95 % ve srovnání s rokem 1990, přičemž k dosažení tohoto rozdílu bude zapotřebí využít pohlcování uhlíku. Proto bude muset být z atmosféry každoročně pohlceno několik set milionů tun CO₂.

2.3 Za tímto účelem EU dosud představila několik iniciativ:

- právní rámec pro klima, který stanoví cíl EU dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality,
- nařízení o využívání půdy, změnách ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) – ve znění nejnovějšího návrhu změn je na rok 2030 stanoven cíl čistého pohlcení ve výši 310 milionů tun ekvivalentu CO₂, který má být navázán do půdy, lesů a výrobků ze dřeva, a
- sdělení o udržitelných uhlíkových cyklech, které nastiňuje plán uhlíkového zemědělství přispívající ke splnění navrhovaného cíle nařízení LULUCF pro rok 2030 a dále průmyslová řešení, s jejichž pomocí má být do roku 2030 pohlcováno nejméně 5 milionů tun. Ve sdělení byly rovněž oznámeny plány na vypracování návrhu regulačního rámce pro certifikaci pohlcování uhlíku.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 95.

⁽²⁾ IPCC, pracovní skupina III, Shrnutí pro tvůrce politik, 2022.

Řízení projektů pohlcování uhlíku

2.4 Evropská komise svým návrhem, kterým zřizuje dobrovolný rámec Unie pro certifikaci pohlcování uhlíku, usiluje o zvýšení vysoce kvalitního a udržitelného pohlcování uhlíku prostřednictvím pobídek k financování, boje proti klamavé ekologické reklamě a budování důvěry a také harmonizace tržních podmínek.

2.5 Komise stanoví tři hlavní kategorie metod pohlcování uhlíku:

- trvalé ukládání. Zahrnuje metody, jako je bioenergie se zachycováním a ukládáním uhlíku (BECCS) a přímé zachycování a ukládání uhlíku ve vzduchu (DACCS). Pomocí metod v této kategorii by mělo být do roku 2030 pohlcováno nejméně 5 milionů tun CO₂ a do roku 2050 by mělo být pohlcováno až 200 milionů tun CO₂,
- uhlíkové zemědělství zahrnuje metody, jako je zalesňování a opětovné zalesňování, lepší obhospodařování lesů, agrolesnictví, ukládání uhlíku v půdě a obnova rašelinišť. Uhlíkové zemědělství přispívá společně s produkty ukládání uhlíku k cíli čistého pohlcení ve výši 310 milionů tun ekvivalentu CO₂ ročně navrženému v rámci nařízení LULUCF, jenž má být naplněn do roku 2030, a k dosažení „klimaticky pozitivního“ hospodářství v roce 2050,
- produkty ukládání uhlíku zahrnují metody, jako je používání materiálů na bázi dřeva ve stavebnictví, jakož i dlouhodobé zachycování a využívání uhlíku (CCU) a spolu s uhlíkovým zemědělstvím pomohou splnit výše uvedené navrhované cíle nařízení LULUCF a klimatické positivity.

2.6 Aby se zajistilo, že podle tohoto nařízení bude certifikováno pouze vysoce kvalitní pohlcování uhlíku, Komise stanovila určitá základní kritéria:

- činnosti zaměřené na pohlcování uhlíku musí být přesně měřeny a musí mít jednoznačné přínosy pro klima (kvantifikace),
- činnosti zaměřené na pohlcování uhlíku musí přesahovat rámec tržních postupů a toho, co je vyžadováno právními předpisy (adicionalita),
- certifikáty musí jasně zohledňovat dobu uložení uhlíku a rozlišovat mezi trvalým a dočasným ukládáním (dlouhodobé ukládání),
- činnosti zaměřené na pohlcování uhlíku by měly být přínosem pro jiné environmentální cíle, jako je biologická rozmanitost, nebo alespoň nesmí poškozovat životní prostředí (udržitelnost).

2.7 Aby Komise jasněji vymezila pravidla vztahující se na každou metodu pohlcování uhlíku a uvedla kritéria kvality do praxe, vypracuje za podpory skupiny odborníků individualizované metodiky certifikace a stanoví je v aktech v přenesené pravomoci. EU nejprve vypracuje metodiky a uzná režimy certifikace. Ve druhé fázi se mohou provozovatelé připojit k režimům certifikace uznávaným EU, zatímco třetí strany ověří činnosti způsobilé pro certifikaci. Certifikované pohlcování uhlíku bude zaznamenáno v interoperabilních registrech.

2.8 Pokud jde o pohlcování uhlíku, mezi stávajícími a připravovanými iniciativami existuje mnoho synergií. Pohlcování uhlíku podle navrhovaného nařízení by mohlo:

- získat veřejnou podporu prostřednictvím společné zemědělské politiky, státní podpory nebo Inovačního fondu,
- být zahrnuto do podnikového výkaznictví, což má být podrobněji definováno v iniciativě týkající se doložení environmentálních tvrzení nebo ve směrnici o podávání zpráv podniků o udržitelnosti,
- využívat synergie s jinými značkami a certifikacemi, jako je certifikace ekologického zemědělství a udržitelné biomasy,
- být součástí smluv v rámci dodavatelského řetězce, přičemž je třeba vytvářet průmyslové hodnotové řetězce a synergie s udržitelnými potravinovými systémy,
- přispívat k integritě dobrovolných trhů s uhlíkem.

3. Konkrétní připomínky

Spolehlivá certifikace jako nezbytná opora pro rychlý růst kapacit pro pohlcování uhlíku v Evropě

3.1 Stanovení zastřešujících pravidel EU, jimiž se má řídit měření, validování a ověřování přínosů pohlcování uhlíku pro klima, může zásadním způsobem přispět k rozvoji silných kapacit pro pohlcování uhlíku v Evropě. To zahrnuje širokou škálu inovativních metod, které zemědělcům, lesníkům a průmyslovým a dalším odvětvím umožní zachycovat a skladovat nefosilní CO₂.

3.2 Certifikace představuje nezbytný a významný krok k začlenění pohlcování uhlíku do politik EU v oblasti klimatu. Patří sem například vytváření pobídek pro ukládání uhlíku do půdy pro správce půdy (např. prostřednictvím SZP), odměňování zadávání veřejných zakázek na stavební materiály, které ukládají nefosilní uhlík (např. prostřednictvím stavebních předpisů), nebo podávání zpráv o klimatických cílech (např. prostřednictvím směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti).

3.3 EHSV proto v zásadě plně podporuje rámec Unie pro certifikaci pohlcování uhlíku a považuje ho za krok směrem ke spolehlivé certifikaci.

Potřeba sledovat pohlcený uhlík s cílem zajistit klimatické, hospodářské a společenské vedlejší přínosy

3.4 I když je naprosto nezbytné provádět rozsáhlé pohlcování uhlíku, je stejně tak důležité toto úsilí neustále kontrolovat. EHSV poznamenává, že v politice EU v oblasti klimatu mohou vyvstat legitimní otázky ohledně využívání pohlcování uhlíku, a to od potenciálu odrazovat od zmírňování změny klimatu až po hrozbu podvodných environmentálních tvrzení a klamavé ekologické reklamy na základě nákupů uhlíkových kreditů.

3.5 EHSV se proto domnívá, že EU potřebuje účinný a spolehlivý certifikační rámec, který zajistí, že bude certifikováno pouze vysoce kvalitní a spolehlivé pohlcování uhlíku. To EU umožní uznávat a odměňovat pohlcování uhlíku, aniž by to bránilo dekarbonizaci.

3.6 Stanovení minimální kvality pro veškerá certifikovaná pohlcování uhlíku má zásadní význam pro zajištění důvěry klíčových subjektů v to, že pohlcování uhlíku certifikované EU má skutečný přínos pro klima. Dále to bude muset být dostatečně silným signálem, že certifikované pohlcování uhlíku může být bezpečně začleněno do širších politik EU v oblasti klimatu.

3.7 V této souvislosti musí činnosti zaměřené na pohlcování uhlíku prokázat adicionalitu – tedy to, že bez zásahu by k pohlcení nedošlo. Jedná se o přísný požadavek, pokud by se osvědčení používala k uplatnění nároku na kompenzaci, ale lze je zmírnit v případech, že nejsou takové nároky uplatňovány (např. v případě přímých vládních plateb zemědělcům s cílem motivovat je k přechodu na regenerativní postupy). Z tohoto důvodu by činnosti zaměřené na pohlcování uhlíku měly mít vedlejší přínosy pro udržitelnost, a nikoli mít pouze „neutrální“ dopad, jak v současnosti předpokládá Komise.

3.8 EHSV rovněž zdůrazňuje, že je třeba průběžně sledovat a zmírňovat riziko opětovného uvolnění (uvolnění uloženého CO₂). Odpovědnost i převod odpovědnosti za pohlcený a uložený uhlík musí být jasně vymezeny pro jednotlivé typy pohlcování uhlíku.

Zachování rozdílu mezi trvalým ukládáním uhlíku, uhlíkovým zemědělstvím a ukládáním uhlíku do produktů

3.9 Metody pohlcování uhlíku se značně liší, pokud jde o to, jak je CO₂ získáván z atmosféry, kde je uhlík ukládán a na jak dlouho.

3.10 Obecně platí, že uložení uhlíku v pozemních nádržích a živé biomase (metody pohlcování s krátkým cyklem) je méně spolehlivé a takto uložený uhlík vykazuje kratší dobu skladování než uhlík uložený v geologických nádržích (metody pohlcování s dlouhým cyklem).

3.11 V důsledku toho by měly být různé metody pohlcování a ukládání uhlíku počítány, spravovány a certifikovány různými způsoby podle povahy ukládání uhlíku. EU již odděluje pilíř nařízení LULUCF od emisí z průmyslových odvětví. Sdělení o udržitelných uhlíkových cyklech rozlišuje mezi „fosilními“, „biogenními“ a „atmosférickými“ druhy uhlíku a navrhuje, aby byly v EU nejpozději do roku 2028 samostatně označovány, sledovány a dokládány.

3.12 Kromě toho je třeba zdůraznit, že uvedené tři skupiny metod pohlcování uhlíku (trvalé ukládání uhlíku, uhlíkové zemědělství a ukládání uhlíku do produktů) hrají na cestě k nulovým čistým emisím různou úlohu, mají odlišné výsledky v oblasti klimatu, náklady, výzvy při zavádění, úroveň vyspělosti a jsou rozdílně vnímány veřejností. Proto by měly být rovněž podporovány a řízeny různými způsoby, což umožní individuálně uzpůsobené politiky a finanční podporu, která odpovídá potřebám jednotlivých metod pohlcování uhlíku.

3.13 Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem EHSV souhlasí s cílem Komise poskytnout veřejnosti, poskytovatelům pohlcování uhlíku a kupujícím transparentnost a jasnost, pokud jde o hodnotu certifikovaných činností zaměřených na pohlcování uhlíku.

3.14 EHSV však naléhavě vyzývá Komisi, aby podnikla další kroky a zavedla také pokyny vymezující příslušné nároky, které lze uplatnit v závislosti na různých případech certifikovaného pohlcování uhlíku (tj. trvalé ukládání, uhlíkové zemědělství, ukládání uhlíku do produktů). To bude mít zásadní význam pro podporu celého spektra možných případů certifikace pohlcování uhlíku a zároveň pro zajištění integrity uváděných přínosů v oblasti klimatu a pro předcházení klamavé ekologické reklamě.

Zajištění transparentnosti a vědecké vstupy při vývoji metodik

3.15 Vzhledem k tomu, že se má Komise s podporou odborné skupiny zabývat samostatným procesem vypracování metodik pro činnosti zaměřené na pohlcování uhlíku a stanovit další podrobnosti týkající se certifikátů v aktech v přenesené pravomoci, EHSV požaduje, aby byla zapojena a konzultována občanská společnost.

3.16 EHSV vyzývá Komisi, aby zajistila, že tyto metodiky, které budou vypracovány, budou založeny na vědeckých důkazech a budou se řídit pokyny vědecké obce.

3.17 EHSV konstatuje, že k provádění monitorování, vykazování a ověřování je nutná široká škála různých měření pohlcování uhlíku, včetně využívání dálkového průzkumu Země a družicových snímků. Pokud jde o požadovaná měření, EHSV zdůrazňuje, že je nezbytné udržet náklady na monitorování, vykazování a ověřování v oblasti pohlcování uhlíku na co nejnižší úrovni, aby byla zajištěna široká dostupnost certifikačního rámce.

3.18 EU by měla zvážit poskytnutí zvláštních finančních prostředků na výzkum, vývoj metodiky a pilotní zavádění. Aby byl přístup k certifikačnímu rámci demokratický, pro malé subjekty bude mít zásadní význam podpora budování kapacit a pokrytí administrativních nákladů.

3.19 EHSV závěrem zdůrazňuje, že před začleněním certifikačního rámce do jiných politik, jako je společná zemědělská politika, je třeba pečlivě posoudit a řešit potenciální rizika a vedlejší účinky spojené s návrhem, které se týkají hlavních subjektů (zemědělců, lesnického průmyslu, stavebnictví a dřevozpracujícího průmyslu), a to včetně rizik a vedlejších účinků environmentální nebo sociálně-ekonomické povahy.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Stav energetické unie 2022 (podle nařízení (EU) 2018/1999 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu)

(COM(2022) 547 final)

(2023/C 184/16)

Zpravodajové: **Marcin NOWACKI, Angelo PAGLIARA, Lutz RIBBE**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 25. 11. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	208/4/7

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropská komise ve své zprávě o stavu energetické unie za rok 2022 předkládá poměrně optimistickou úvahu o opatřeních přijatých během posledních měsíců a cílech stanovených v tomtéž období.

1.2 Z obsahu této zprávy jasně vyplývá, že mnohé cíle, které byly před válkou proti Ukrajině považovány za příliš ambiciózní, jsou nyní prezentovány coby realistická odpověď na energetickou krizi. Nabízí se otázka, co EU jako celku bránilo v tom, aby byla ohledně ochrany klimatu, bezpečnosti dodávek, energetické autonomie a odolnosti evropského energetického systému důraznější už před 24. únorem 2022.

1.3 Je jisté poučné seznámit se s různými fakty a čísly, které jsou ve sdělení uvedeny, energetická unie však není založena pouze na matematicky či statisticky vyjádřitelných cílech týkajících se rozsáhlejšího využívání energie z obnovitelných zdrojů, úspor energie nebo snižování emisí. EHSV zdůrazňuje, že energetická unie je především politickým projektem s těmito přesně definovanými politickými cíli, které jsou označovány jako vize ⁽¹⁾:

- (1) vytvořit energetickou unii, v níž bude panovat solidarita a důvěra mezi členskými státy a která bude v globálním měřítku vystupovat jednotně,
- (2) vytvořit integrovaný energetický systém, v němž bude energie volně plynout přes hranice v souladu s pravidly hospodářské soutěže a při účinné regulaci a co nejlepším využití zdrojů,
- (3) vybudovat udržitelnou nízkouhlíkovou ekonomiku, která bude šetrná k životnímu prostředí a bude mít trvalý ráz,
- (4) zajistit, aby byly evropské podniky silné, inovativní a konkurenceschopné a vyvíjely výrobky a technologie, jež jsou potřebné k dosažení energetické účinnosti a nízkých emisí uhlíku, a to s cílem snížit náklady, aktivně se podílet na trhu a chránit zranitelné spotřebitele,
- (5) zprostředkovat pracovníkům v Evropě dovednosti, které jsou nezbytné k budování a řízení evropského energetického hospodářství,
- (6) vybudovat důvěru investorů na základě cenových signálů odrážejících dlouhodobé potřeby a cíle politiky, což předpokládá mimo jiné postupné ukončení dotací na energii z fosilních zdrojů, a

⁽¹⁾ Viz COM(2015) 80 final Rámcová strategie k vytvoření odolné energetické unie s pomocí progresivní politiky v oblasti změny klimatu.

- (7) zajistit, aby v rámci energetické unie hráli ústřední roli občané, kteří převezmou odpovědnost za transformaci energetického systému, budou využívat výhod plynoucích z nových technologií ke snížení svých účtů za energie a budou se aktivně podílet na trhu, a aby se zranitelným spotřebitelům dostalo ochrany.

Ve zprávě jsou popsána opatření, která již byla v zájmu naplnění uvedených vizí přijata nebo mají být realizována v budoucnu. EHSV nicméně s politováním konstatuje, že přehled opatření, který je ve zprávě uveden, se netýká těchto vizí, nýbrž pěti vzájemně se posilujících a úzce propojených dimenzí, jejichž účelem je dosáhnout větší energetické bezpečnosti, udržitelnosti a konkurenceschopnosti. Vzhledem k tomuto dvojímu souboru cílů či vizí na jedné straně a dimenzí na straně druhé je nesmírně obtížné sledovat uskutečňování těchto vizí, mj. z toho důvodu, že například ústřední role občanů v rámci energetické unie nebo potřeba prohlubování dovedností a změny kvalifikace pracovníků je zmíněna v několika dimenzích. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že tato okolnost značně ztěžuje sledování pokroku při realizaci cílů strategie energetické unie.

1.4 Sdělení zcela správně odkazuje na plán REPowerEU, jež EHSV podporuje a který posílil Zelenou dohodu pro Evropu a balíček „Fit for 55“ a dodal těmto nástrojům nový impuls, přičemž se zaměřil na diverzifikaci, úspory, bezpečnost dodávek a urychlení rozvoje výroby energie z obnovitelných zdrojů. Je nicméně třeba poukázat na to, že v důsledku současné klimatické a energetické krize a absence bezpečnosti, stability a předvídatelnosti dodávek a cen je Evropská unie pod obrovským tlakem. Krize by byla mírnější, pokud by byla již dříve přijata cílenější opatření a pokud by například byly brány vážnější cíle, které si EU vytyčila (jako jsou cíle evropské energetické unie).

1.5 Ve zprávě o energetické unii za rok 2022 se odhaduje, že v zájmu dosažení úplné nezávislosti na ruských fosilních palivech bude nutné investovat v období od současnosti do roku 2030 z veřejných zdrojů 300 miliard EUR do opatření v různých oblastech, což bude mít značný dopad na celkový rozpočet EU. Kromě toho budou zapotřebí další soukromé investice, a to i ze strany evropských občanů. EHSV se domnívá, že tyto finanční prostředky musí být vynaloženy tak, aby to přispělo k dosažení výše uvedených cílů energetické unie. Zároveň by tyto výdaje neměly vést ke snížení prostředků vyčleněných na spravedlivou transformaci, výzkum a inovace nebo prostředků určených podnikům a spotřebitelům dotčeným rostoucími cenami energií.

1.6 Bezprecedentní nárůst cen energií vyvolaný invazí Ruska na Ukrajinu má obrovské sociální a hospodářské důsledky a dopadá také na průmyslovou a výrobní strukturu jednotlivých zemí. EHSV poukazuje na absenci jasné koordinace na evropské úrovni v průběhu energetické krize a žádá, aby byl v této souvislosti mj. vytvořen nástroj, který bude vycházet z nástroje SURE a sloužit k podpoře pracovníků a podniků v obtížné situaci.

1.7 V důsledku aktuálního dění se zvýšilo riziko kybernetických útoků a aktů sabotáže na kritické infrastruktury, jako jsou energetické sítě a elektrárny. EHSV tudíž doporučuje, aby byla vypracována a přijata komplexní strategie na ochranu EU před tímto druhem hrozeb.

1.8 Hlavním střednědobým strategickým cílem členských států EU – zejména s ohledem na události spojené s válkou na Ukrajině a také vzhledem k možné další komplikaci mezinárodní situace – musí zůstat energetická autonomie. „Strategická energetická autonomie“ pro nás představuje politický koncept, který přispěje k vytvoření budoucího trhu EU s energií, na němž bude díky autonomně přijatým rozhodnutím EU zaručena energetická nezávislost ve vztahu k nespolehlivým dodavatelům. EHSV lituje skutečnosti, že toto téma není ve zprávě náležitě zohledněno a je mimo centrum pozornosti a že se Komise zaměřuje pouze na nezávislost na dovozu energie z Ruska.

1.9 EHSV vyzývá Radu a Komisi, aby v zájmu dosažení cílů strategické autonomie EU vytvořily vhodné nástroje, mj. zřízením Evropského fondu suverenity, na podporu investic do technologií a infrastruktury pro čistou domácí energii. Mimoto bude zapotřebí pobídnout členské státy k optimálnímu a účinnému využívání finančních prostředků za účelem rozvoje čisté energie. V rámci této strategie bude rovněž nezbytné poskytnout instrukce ohledně toho, jakým způsobem lze zajistit, aby podniky, veřejné instituce, občané a energetická společenství investovaly více. Nástroje a zdroje, které jsou k dispozici v současnosti, se zdají být nedostatečné, vezmeme-li v potaz závažné výzvy, které je třeba řešit. EHSV vyzývá Komisi, aby věnovala mimořádnou pozornost dopadu nových zdrojů a dodávek na životní prostředí a vzniku nové závislosti na třetích zemích.

1.10 EHSV navrhuje řídit se při posilování energetické autonomie přístupem zdola nahoru, poněvadž tak bude snazší dosáhnout cílů uvedených v odstavci 1.3.

1.11 Zelenou dohodu pro Evropu zatím nedoprovázejí odpovídající opatření sociální politiky, která by zajistila, aby tato transformace byla transformací spravedlivou. Vzhledem k tomu, že proces transformace bude mít velký dopad na systémy zaměstnanosti a průmyslové systémy, EHSV lituje skutečnosti, že zpráva náležitě nezohledňuje význam komplexních politik v oblasti zaměstnanosti a dovedností a v sociální oblasti. Investice do vzdělávání, změnu kvalifikace a prohlubování dovedností je třeba chápat jako socioekonomickou odpovědnost.

2. Obecné připomínky

2.1 Co se týče otřesu v dodávkách vyvolaného ruskou agresí vůči Ukrajině, nejvhodnějším řešením, které zároveň nejvíce odpovídá strategickým cílům energetické unie, by byl energetický systém založený ze 100 % na čisté domácí energii. Jsme si vědomi, že nepanuje jednotný názor ohledně toho, zda je možné tento cíl splnit. Avšak v očekávaném scénáři by měl takový energetický systém zásadní přínos v podobě naprosté autonomie a vysoké odolnosti. Jakmile by byly refinancovány kapitálové výdaje investované do zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů, inteligentních technologií, čisté dopravy a energetické účinnosti, pak by tento systém umožnil dodávat konečným spotřebitelům energii za nejpriznivější ceny a současně by posílil místní a regionální ekonomiku a vytvořil více pracovních příležitostí než dosavadní systém. Všechny tyto přínosy jsou jasně popsány v příslušných bodech odůvodnění balíčku opatření týkajících se čisté energie. Energie z obnovitelných zdrojů sice teoreticky může zaručit energetickou autonomii z provozního hlediska, bude ovšem nutné zajistit, aby byla místní výroba podpořena celým ekosystémem, včetně místní výroby materiálů použitých v zařízeních na výrobu energie z obnovitelných zdrojů. Ze zprávy o stavu energetické unie je však patrné, že evropský energetický systém má k uskutečnění tohoto cíle ještě velmi daleko.

2.2 Vzhledem k tomu bude třeba diferenciovat: není-li možné dosáhnout naprosté autonomie, musí se EU zaměřit na autonomii strategickou. V souvislosti s touto strategickou autonomií by bylo nezbytné určit, do jaké míry bude v budoucnu i nadále nevyhnutelné dovážet energii a jakým způsobem se to promítne do zranitelnosti či odolnosti evropského energetického systému. Zpráva o stavu energetické unie na to však nedává žádnou odpověď a ani jiné strategické dokumenty Komise takové informace neobsahují.

2.3 Abychom odpověděli na otázku nastíněnou v odstavci 2.2, je třeba vypočítat příspěvek obnovitelných zdrojů energie, včetně skladování elektřiny a řízení poptávky a dalších řešení umožňujících flexibilitu, k pokrytí poptávky v odvětvích elektřiny, vytápění a dopravy (tzv. kapacitní kredit). Kapacitní kredit je podílem instalovaného výkonu elektrárny, na který se v daném čase lze spolehnout. Energie z obnovitelných zdrojů je distribuovanou energií, a proto je zcela logické zahájit toto posouzení v místě, kde se vyrábí. V souladu s tímto přístupem by první kapacitní kredit měl být posouzen na místní úrovni (například na úrovni okresu), přičemž by měl být vyjádřen přínos, kterého mohou dosáhnout prozumenty, společenství pro obnovitelné zdroje a další výrobci. Právě na místní úrovni je třeba realizovat jeden z cílů či jednu z vizí energetické unie – záměr zajistit, aby v rámci energetického systému hráli ústřední roli občané. Další úrovně by byla regionální úroveň, kde by mohly být v co největší možné míře vyrovnány deficity (kapacitní kredit nižší než 100 %) a přebytky (kapacitní kredit vyšší než 100 %). Následovala by meziregionální a vnitrostátní úroveň a nakonec úroveň evropská. Vzhledem k tomu, že s obnovitelnými zdroji jsou spojeny vysoké systémové náklady na energetickou infrastrukturu, je třeba usilovat především o to, aby byla energie vyrobená z těchto zdrojů využívána na místní úrovni. Pokud tomu tak není, pak musí nést příslušné náklady výrobci energie.

2.4 Tento přístup zdola nahoru popsaný v odstavci 2.3 nejlépe odpovídá povaze obnovitelných zdrojů energie a řešení umožňujících flexibilitu ve vztahu k výrobcům bez ohledu na jejich velikost, včetně velkých elektráren a také drobných výrobců zahrnujících rovněž tzv. prozumenty.

2.5 Z hlediska energetické unie má přístup popsaný v odstavci 2.3 tři základní výhody.

2.5.1 Zprv je z hlediska plánování investic nutné předem určit, jaký objem energie musí EU dovážet, a to jak v současnosti, tak do budoucna. Jen tak lze zabránit chybným investicím a zejména efektu ustrnutí. Konkrétně řečeno to znamená, že bez popsané analýzy není možné správně zjistit skutečnou poptávku po zkapalněném zemním plynu v roce 2025, 2030 a 2035. Veškerá rozhodnutí o nákupu, zejména rozhodnutí založená na dlouhodobých smlouvách, se mohou ukázat jako nesprávná, pokud nebudou na místní, regionální, meziregionální a evropské úrovni posouzeny kapacitní kredity. Má to mimořádný význam, protože dlouhodobé smlouvy k zajištění dodávek zkapalněného zemního plynu je třeba uzavřít již nyní. Na této analýze závisí úspěch energetické unie, zatím však není k dispozici.

2.5.2 Druhou výhodou analýzy kapacitních kreditů obnovitelných zdrojů, včetně řešení umožňujících flexibilitu, na místní, regionální, meziregionální a evropské úrovni je to, že by pomohla realizovat systém výhledového plánování energetické infrastruktury zahrnující elektrizační soustavu, síť pro nízkouhlikový plyn a soustavy dálkového vytápění. Zde je zásadní uvést, že plynárenská infrastruktura v Evropě musí být uzpůsobena pro využití vodíku. V současnosti však neexistuje spolehlivé kritérium pro posouzení připravenosti na využití vodíku. EHSV vyzývá Komisi, aby přistoupila k vypracování norem v tomto ohledu, aby tak bylo možné co nejdříve předložit příslušný návrh.

2.5.3 Třetí výhoda je úzce spojena s výhodou uvedenou v odstavci 1.10: je třeba přehodnotit stabilitu systému. Budoucí systém přenosových a distribučních soustav v Evropě a na úrovni členských států EU by měl být maticí standardizovaných spojení, jež budou propojena a budou pokrývat jak ústředně řízená vedení vysokého napětí, tak energetická družstva

založená na komercializovaných vedeních středního a nízkého napětí. Na místní úrovni je nezbytné urychlit zavádění a zjednodušený rozvoj distribuované energie prostřednictvím právních a organizačních mechanismů, které umožní využití tzv. přímých vedení, sdružování kabelů a spolupráci s výrobcí energie z obnovitelných zdrojů na společných a vymezených zásadách ohledně smluv o nákupu elektřiny (PPA).

2.6 Provozovatelé přenosových soustav na vnitrostátní úrovni v současnosti nejeví dostatečný zájem o rozvoj místních sítí, který by zajistil větší flexibilitu v odvětví elektřiny, neboť podle nich to může narušit stabilitu energetického systému. Ani provozovatelé distribučních soustav nejsou motivováni k tomu, aby investovali do místních sítí, poněvadž stávající regulační a politický rámec v tomto ohledu neskýtá jasné instrukce. Předpisy regulující síťové poplatky podporují pouze přenos a distribuci energie. Neexistují žádné pobídky k zavádění inteligentního řízení v oblasti elektrické energie. EHSV je přesvědčen o tom, že rozvoj energetických družstev a prozumentského modelu výroby energie umožňuje posílit energetickou bezpečnost na místní úrovni a snížit zátěž energetické sítě. Díky místnímu využívání energie vyrobené z intermitentních obnovitelných zdrojů se snižuje tlak, kterému síť čelí, a proto je třeba, aby byl kladen přednostní důraz na místní spotřebu, pokud je to efektivní z hlediska zdrojů a nákladů. Prozumentí a energetická společenství (za účasti distributorů energie, místních orgánů, podnikatelů a občanů) mohou ve svých domácnostech, podnicích a veřejných budovách vyvážit dostupné zdroje a poptávku po elektřině – zejména díky rozvoji technologií pro ukládání energie a digitálních technologií. EHSV upozorňuje, že u distributorů elektřiny může v tomto ohledu dojít ke střetu zájmů, a žádá, aby příslušné orgány dohledu zvážily přijetí opatření, která by zamezila negativním dopadům vertikální integrace.

2.7 V souvislosti se špatnými praktikami uvedenými v odstavci 2.6 je ještě důležitější řídit se přístupem popsaným v odstavci 2.3, aby bylo možné docílit tří výhod vysvětlených v odstavcích 2.5.1, 2.5.2 a 2.5.3. EHSV tedy vyzývá Komisi, aby vypracovala návrh, jak tento přístup začlenit do politiky týkající se energetické unie. V zájmu dosažení strategické perspektivy energetické nezávislosti, a to s odhlédnutím od mimořádných intervencí, které bylo nutné provést během loňského roku, bude nezbytné trvale monitorovat a rozvíjet tyto aspekty:

- rovnováha stávajících zdrojů (ropa, plyn, obnovitelné zdroje, jaderné zdroje atd.),
- rovnováha potenciálních zdrojů (průzkum, těžba tradičních zdrojů, rozvoj inovativních technologií atd.),
- plán a hierarchie optimálního rozvoje různých zdrojů energie v Evropě; systém financování programu energetické nezávislosti.

V této souvislosti je mimoto nutné posoudit, která stávající zařízení, jež jsou stále v provozu, by měla být zachována a které staré zdroje, včetně tradičních kapacit, by měly být nahrazeny v rámci hladkého a doplňkového procesu. Mělo by se rovněž prozkoumat, jaké přínosy a náklady jsou spojeny s technologiemi parního reformování methanu (SMR), zachycování a ukládání uhlíku (CCS) a zachycování a využívání uhlíku (CCU).

2.8 V tomto ohledu EHSV připomíná, že je mimořádně důležité urychlit udělování povolení pro projekty v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Jedná se o důležitý krok, který lze z procesního hlediska poměrně snadno provést. Byrokratická zátěž jasně zpomaluje některé projekty, zejména ty, které se týkají velkých výrobních kapacit. EHSV si uvědomuje a oceňuje úsilí Komise v této oblasti, domnívá se však, že je načase provést skutečné změny.

2.9 Při plnění úkolu stanoveného v odstavci 2.5.3 by Komise měla rovněž zohlednit strategickou vazbu mezi evropskou energetickou strategií a potřebou silného, udržitelného a inovativního evropského průmyslového systému, což zatím ve zprávách o stavu energetické unie nebylo zohledněno. EHSV ve svém stanovisku Stav energetické unie v roce 2021 (TEN/767) doporučil, aby byl při správě a řízení energetické unie kladen větší důraz na součinnost s novou průmyslovou strategií EU. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby počínaje příští zprávou zohlednila význam této strategické vazby a aby zajistila lepší koordinaci se zprávou o strategickém výhledu.

2.10 Stejně tak není v dokumentu ani v přílohách náležitě zohledněna stěžejní a aktivní úloha občanů, kteří by měli být v rámci politik centrem pozornosti. EHSV je pevně přesvědčen o tom, že občané by měli být ústředním prvkem energetické unie a měli by být začleněni do trhu a stát se skutečnými „prozumenty“. Je nutné rozšířit pojetí prozumentství a zahrnout do něj také sdílení energie, virtuální vlastní spotřebu a další formy prozumentství, při nichž je využívána veřejná síť. Za tímto účelem EHSV vyzývá tvůrce politik, aby podporovali a prosazovali všechna nezbytná opatření s cílem umožnit lidem stát se prozumenty energie.

2.11 Členské státy jsou povinny předložit do června 2023 návrhy svých vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu. V tomto směru musí členské státy obdržet jasné informace včetně plánu, který jim umožní náležitě si naplánovat vlastní kroky v rámci procesu transformace energetiky, jak je popsáno v odstavci 2.3, se zohledněním doporučení uvedených v odstavcích 2.7, 2.8 a 2.9.

2.12 Činnosti naplánované za účelem nového uspořádání trhu musí být zasazeny do kontextu výše uvedených aspektů. EHSV souhlasí s tím, že je třeba podniknout kroky s cílem optimalizovat a zlepšit uspořádání trhu EU s elektřinou, a to i s ohledem na budoucí vývoj energetického prostředí, jak je popsáno v odstavci 2.3, nově vznikající technologie, geopolitický vývoj a ponaučení ze současné krize. EHSV bere s potěšením na vědomí, že má Komise v úmyslu přezkoumat rámec nařízení REMIT s cílem zmírnit rizika zneužití trhu, a žádá ji, aby přijala veškerá nezbytná opatření s cílem zachovat fungující trh a zamezit narušujícímu efektu z hlediska stanovování cen a spekulacím. Evropský trh s energií by totiž neměl fungovat jako finanční trhy. Náš vnitřní trh s energií musí realisticky odrážet situaci, v jaké se nachází energetický systém v Evropě. EHSV poukazuje na nedávno zveřejněnou zprávu, v níž Evropský účetní dvůr upozornil, že Agentura Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) nemá k dispozici dostatek zdrojů, aby mohla monitorovat trh s cílem zabránit jeho zneužití. EHSV vyzývá Komisi, aby zajistila, že tato agentura bude moci plnit úkoly, které jí v tomto ohledu byly svěřeny.

2.13 EHSV je znepokojen snížením dotací na energii z obnovitelných zdrojů, k němuž došlo v roce 2021, zatímco dotace na fosilní paliva zůstávají stabilní. Po odeznění krize bude nutné podniknout rozhodné kroky s cílem ukončit toto soupeření v oblasti dotací, v němž proti sobě stojí obnovitelné a fosilní zdroje. Komise se však o ničem takovém ve své zprávě nezmiňuje.

2.14 EHSV poukazuje na to, že zpráva o stavu energetické unie za rok 2022 nevěnuje řádnou pozornost otázce nákladů a důsledků souvisejících s pilířem evropské strategie týkajícím se snížení poptávky po energii. EHSV proto doporučuje Komisi, aby důkladněji prozkoumala, jak by toto snížení mohlo ovlivnit různé regionální souvislosti, a aby načrtla nástroje potřebné ke zmírnění jeho dopadů.

2.15 Politiky v oblasti klimatu budou mít výrazný dopad na pracovníky a podniky a budou vyžadovat rozsáhlé úsilí v oblasti odborné přípravy, změny kvalifikace a prohlubování dovedností. Tato transformace by měla být využita jako příležitost k vytvoření kvalitních pracovních míst s dobrými pracovními podmínkami ve všech odvětvích a regionech. Ve zprávě nebyla otázka spravedlivé transformace dostatečně zohledněna. EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby posílila mechanismus pro spravedlivou transformaci a zaměřila se při tom zejména na dopad na pracovníky, pracovní místa a průmyslový systém. Stejně tak je nutné, aby byli sociální partneři soustavně a strukturálně zapojeni do koncipování politik zaměřených na udržitelnost, bezpečnost a solidaritu. Spravedlivá transformace se netýká jen způsobu, jakým je financována. Jedním z jejích cílů je i ochrana práv pracovníků, zajištění důstojné práce, kvalitních pracovních míst a sociálního zabezpečení a zachování a další zvyšování konkurenceschopnosti evropských podniků, což vyžaduje konkrétní opatření na všech úrovních, zejména na úrovni regionů.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Digitalizace energetického systému – akční plán EU

(COM(2022) 552 final)

(2023/C 184/17)

Zpravodaj: **Thomas KATTNIG**

Spoluzpravodaj: **Zsolt KÜKEDI**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 25.11.2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7.3.2023
Přijato na plenárním zasedání	22.3.2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	198/1/7

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV podporuje cíle akčního plánu a vítá většinu opatření, která jsou v něm navržena. EHSV již zejména objasnil souvislost mezi transformací energetiky a digitální transformací a poukázal na přínosy digitalizace, pokud jde o úspory energie, snížení energetické náročnosti a lepší řízení energetické infrastruktury. Ačkoli je však optimistický postoj akčního plánu inspirativní, Komise má tendenci opomíjet skutečnost, že fyzická realita se velmi liší od případů využití digitalizace, které jsou uvedeny v akčním plánu.

1.2 Ačkoli jak strategický přístup, tak konkrétní opatření akčního plánu ukazují správným směrem, Komise nezačlenila akční plán do obecné energetické politiky. Izolovaný přístup zaměřený pouze na digitalizaci a opomíjející obecný rámec nepřinese výhody, které jsou v akčním plánu správně vysvětleny. Digitalizace energetického systému musí vytvořit kooperativní řešení, v jejichž rámci budou uživatelům poskytovány pobídky k účasti na digitalizovaném energetickém systému – například k používání inteligentních měřičů a elektromobilů s duálním nabíjením, které podporují stabilitu elektrizační soustavy. Vzájemné obchodování, virtuální vlastní spotřeba a sdílení energie, to vše vyžaduje digitální nástroje. Kvůli administrativním překážkám však tyto postupy nejsou atraktivní, nebo chybí účinné pobídky.

1.3 EHSV potvrzuje, že je rozhodně nezbytné učinit energetický systém inteligentnějším a flexibilnějším – v současné době je však napjatý kvůli nedostatkům, jako je nepružnost přenosové a distribuční soustavy v důsledku nedostatečných investic do energetické infrastruktury. Přestože dodavatelé energií dosáhli značných zisků, do inteligentních sítí se neinvestovalo dost na to, aby bylo možno dosáhnout cílů transformace energetiky. Rozšiřování a transformace sítí zaostává, neboť regulační rámec mezi jiným nepobízí k investicím do digitalizace a flexibilizace, a stávající sítě přestaly vyhovovat přenosům a distribuci nestálé energie. Abychom se vyhnuli výpadkům sítí v digitalizovaném energetickém systému, musíme náš energetický systém urychleně začít transformovat rozvojem a rozšiřováním sítí (přenosové a distribuční).

1.4 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby do pozměňovacího návrhu k článku 58 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/EU⁽¹⁾ začlenila myšlenky „podpory investic do digitální elektrické infrastruktury“ a zajistila tak regulační rámec,

⁽¹⁾ Úř. věst. L 158, 14.6.2019, s. 125.

kteřý bude účinně motivovat k investicím do digitalizace elektrizačních soustav. Souběžně je třeba rozvíjet flexibilní trhy, díky nimž bude atraktivní flexibilní spotřeba, výroba a samovýroba s použitím digitálních technologií.

1.5 Více než šest let po předložení balíčku opatření týkajících se čisté energie hrají energetické komunity i kolektivní vlastní spotřeba v evropských energetických systémech stále málo významnou úlohu. Evropská komise dosud opomíjela existenci překážek, které těmto formám výroby a spotřeby energie brání. Evropané musí dostat pobídky, které je nakonec přesvědčí a přilákají k digitalizaci všech jejich činností souvisejících s energetikou. V řadě případů je zapotřebí též jasný právní a administrativní nárok. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby vypracovaly odpovídající iniciativy, včetně přímé podpory, jež umožní energetickým komunitám a kolektivním prozumentům, aby plně rozvinuli svůj potenciál. Tím se tyto formy výroby a spotřeby musí stát, zejména z hlediska bezpečnosti dodávek, zásadní součástí systému. V opačném případě digitální nástroje nepřinesou žádné změny.

1.6 EHSV opakuje, že díky správnému přístupu může mít klimaticky neutrální, decentralizovaná a digitalizovaná struktura dodávek energie významný pozitivní dopad na zaměstnanost a hospodářství, zejména regionální hospodářství⁽²⁾. V současné krizi potřebuje Evropská unie obecný přístup k energetické politice, který bude kombinovat konkrétní otázky týkající se energetiky a klimatu s cíli sociální politiky a regionální politiky soudržnosti.

1.7 EHSV však konstatuje, že politika změny může být úspěšná pouze tehdy, pokud zohlední různou sociální dynamiku při práci během transformace a bude se jí zabývat ve svých strategiích a opatřeních. Měli bychom posílit úlohu aktivních spotřebitelů při digitalizaci a vybízet a oprávnit je k tomu, aby využívali co nejvíce inteligentních řešení, neboť mohou zlepšit účinnost a výkonnost vnitřního trhu s energií. Současně je nutno s ohledem na bezpečnost dodávek zohlednit provozovatele distribuční soustavy. Tyto nástroje musí být uživatelsky přívětivé a zvláštní pozornost je třeba věnovat zranitelným skupinám a osobám se zdravotním postižením. Je tedy nezbytná politika pro spravedlivou transformaci a aktivní politické řízení změn. Pokud je při provádění opomenut sociální rozměr, hrozí, že se transformace nepovede v důsledku odporu veřejnosti.

1.8 Pokud jde o budoucí koncepci energetických systémů a infrastruktury, EHSV opakovaně zdůraznil, že všichni spotřebitelé musí být aktivně zapojeni do rozvoje inteligentních energetických systémů a že musí být zavedeny pobídky, aby se občanská společnost mohla podílet na transformaci energetiky. „Propojení místních a regionálních inovátorů“, jak uvádí Komise v oddílu 7.3, je velmi důležité. Společná opatření, jako je spolupráce mezi inteligentními městy a komunitami, mohou vytvořit nejlepší a nejdostupnější řešení, která může určitý region potřebovat.

1.9 Digitalizace energetiky se již řídí politikami EU v oblasti digitalizace a energetiky, neboť otázky, jako je interoperabilita dat, bezpečnost dodávek a kybernetická bezpečnost nebo soukromí a ochrana spotřebitele, nemohou být ponechány pouze na trhu a jejich řádné provádění je klíčové. V této souvislosti EHSV poukazuje na to, že je třeba všemi prostředky bránit narušení soukromí a zneužívání údajů. To zahrnuje nejen technická preventivní opatření, ale také odpovědnost za tento datový prostor a jeho monitorování ze strany státních orgánů podléhajících politické a demokratické kontrole. Zvláštní pozornost je současně třeba věnovat ochraně kriticky důležitých dat týkajících se infrastruktury.

1.10 Komise ve svém sdělení uvádí, že je nezbytné zajistit, aby digitalizace nepodkopala již zavedený rámec ochrany spotřebitele na vnitřním trhu s elektřinou. EHSV to bere na vědomí a dodává, že je třeba přizpůsobit a zlepšit práva spotřebitelů na trhu s energií. Spotřebitelé nesmí být znevýhodněni ani jim nesmí být účtovány příliš vysoké ceny. Měli by těžit z výhod digitálních nástrojů, které mohou při správném nastavení zvýšit ochranu spotřebitele.

1.11 U všech iniciativ je důležité, aby měli spotřebitelé ve své domácnosti inteligentní měřič. V mnoha členských státech tomu tak stále není, a proto je naléhavě nutné zvýšit úsilí o širší zavádění inteligentního měření jako základního předpokladu většiny digitálních řešení v odvětví energetiky. Platí to zvláště pro dodávky elektřiny a menší měrou též pro plyn. Členské státy, které dosud plně nezavedly inteligentní měřiče, musí tento proces urychlit a zvýšit své vnitrostátní cíle s ohledem na toto zavádění. Z mezinárodních zkušeností vyplývá, že zavádění inteligentních měřičů je neefektivnější, pokud za ně odpovídají provozovatelé sítí. Inteligentní měřiče by měly být považovány za nedílnou součást elektrické sítě.

⁽²⁾ Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 1.

1.12 Existuje riziko, že nové služby založené na datech a inovativní technologická řešení nebudou dostatečně rychle zavedeny do praxe, pokud nebude k dispozici dostatek kvalifikovaných pracovníků a vyškolených odborníků, kteří by je pomohli zavést. Nezbytná opatření v oblasti trhu práce a vzdělávací politiky vyžadují dostatečné finanční zdroje, jakož i vypracování akčního plánu pro zajištění koordinovaného přístupu. EHSV se domnívá, že v tomto ohledu je nezbytná úzká spolupráce se sociálními partnery.

1.13 Kybernetická bezpečnost je zásadním předpokladem pro zajištění spolehlivosti stále více digitalizovaného energetického systému. Vývoj v uplynulých desetiletích, a zejména nedávné události, ukazují nebezpečí kybernetických útoků a sabotáží v oblasti kritické infrastruktury. Problémy však mohou vzniknout nejen v důsledku kybernetických útoků nebo sabotáže, ale také v důsledku selhání hardwaru a softwaru, a tudíž musí Komise věnovat zvláštní pozornost navrhování hardwaru a softwaru během digitalizace, aby byla zajištěna spolehlivost. Selhání nebo poškození kritické infrastruktury může způsobit zničující omezení dodávek a ohrozit veřejnou bezpečnost. Decentralizovanější výroba a využívání energie ve spojení s internetem zvyšují rizika spojená s „prostorem k útoku“ a s kybernetickými útoky. Digitalizovaný energetický systém (z hlediska hardwaru i softwaru) musí být spolehlivý a musí zajišťovat nepřetržitou dostupnost.

1.14 EHSV se domnívá, že kombinované strategii energetické transformace a digitalizace se ve venkovských oblastech nedostalo očekávané míry pozornosti a podpory. Vyzývá k urychlenému provedení Dlouhodobé vize pro venkovské oblasti EU předložené Komisí a k mobilizaci zúčastněných stran podle Paktu EU pro venkov.

2. Úvod

2.1 Komise zveřejnila sdělení s cílem urychlit digitalizaci energetického systému. Cílem akčního plánu EU pro *digitalizaci energetického systému* je dosáhnout cílů stanovených ve zprávě o strategickém výhledu pro zelenou a digitální transformaci, přičemž digitální technologie přispívají k vytvoření klimaticky neutrální společnosti účinně využívající zdroje a zároveň zajišťují, aby z této transformace mohli mít prospěch všichni.

2.2 Ve svém akčním plánu EU Komise navrhuje soubor opatření v pěti oblastech: podpora konektivity, interoperability a plynulá výměna energetických dat vytvořením společného datového prostoru, podpora a koordinace investic do elektrizační soustavy, poskytování lepších služeb založených na digitálních inovacích s cílem zapojit spotřebitele do energetické transformace, zajištění kybernetické bezpečnosti energetického systému a zajištění toho, aby zvyšující se energetické potřeby odvětví IKT byly v souladu se Zelenou dohodou pro Evropu. Komise se domnívá, že digitalizace může zlepšit cenovou dostupnost, udržitelnost a odolnost energetického systému EU.

2.3 Inteligentní řešení jsou navrhována tak, aby spotřebitelům poskytla větší kontrolu nad jejich spotřebou energie a jejich účty, a tím zlepšila řízení spotřeby energie, přestože řadě koncových spotřebitelů může být tento potenciál zřejmý i bez nutnosti inteligentního řešení. Inovativní energetické služby by měly snížit spotřebu energie a energie by měla být využívána, když je levná. Inteligentní měřiče poskytují důležité informace pro snížení nákladů na spotřebu energie, např. inteligentní nabíjení elektromobilů, inteligentní tepelná čerpadla spolu s fotovoltaickými panely. Díky inteligentním měřičům mohou mít zákazníci pod kontrolou údaje na svých fakturách a rozpoznat chyby v běžném i zpětném vyúčtování, jež dnes patří k hlavním potížím, které spotřebitelé řeší. Akční plán stanoví podporu pro digitální nástroje, které slouží zájmům spotřebitelů a které jsou v některých případech vyvíjeny ve spolupráci s nimi, zlepšení digitálních dovedností, financování inteligentních digitálních řešení prostřednictvím programů, které mohou pomoci splnit cíl digitalizace energetického systému, podporu vnitrostátních regulačních orgánů při definování a monitorování společných ukazatelů inteligentních sítí, vytvoření společného evropského datového prostoru pro energetiku a úzké zapojení všech příslušných zúčastněných stran, zvláště pak provozovatelů sítí a dodavatelů energie.

2.4 Podle Komise nabízejí technologie IKT velký potenciál v oblasti ekologizace. Digitální řešení by měla pomoci vyvážit nabídku energie, její ukládání a poptávku po energii a zvýšit flexibilitu energetického systému, přičemž by měla usnadnit integraci decentralizovaných obnovitelných zdrojů energie. Je třeba rozvíjet flexibilní trhy, díky nimž bude atraktivní investovat do flexibilních řešení bez ohledu na to, zda tyto investice činí výrobci, spotřebitelé nebo prozumentí využívající digitální nástroje.

2.5 Akční plán zároveň zdůrazňuje nezbytnost omezit rostoucí spotřebu energie v odvětví IKT. Akční plán rovněž stanoví vytvoření digitálního dvojčete evropské elektrické sítě, podporu energetických komunit prostřednictvím digitálních nástrojů, vytvoření energetických štítků pro počítače, datová centra a blockchainy a vypracování kodexu chování EU pro udržitelnost telekomunikačních sítí.

2.6 Ve stále digitalizovanějším energetickém systému s decentralizovanou výrobou, přenosem a distribucí energie a digitálně propojenějšími zařízeními v domácnostech roste riziko špionáže, kyberkriminality a selhání hardwaru v souvislosti se spotřebou energie. Komise proto navrhuje dobře koordinovaná opatření v oblasti kybernetické bezpečnosti s cílem posílit celkovou odolnost systému.

2.7 Akční plán uvádí, že to vyžaduje jak střednědobá, tak dlouhodobá opatření, jakož i rámec pro řízení. Komise vysvětluje, že do procesu se zapojí vícero komunit zúčastněných stran, podniků a mezinárodních partnerů, a konstatuje, že omezené veřejné finanční prostředky musí být využity uvážlivě a že je zapotřebí více soukromých investic.

3. Obecné připomínky

3.1 Komise se ve svém akčním plánu správně zabývá obrovským potenciálem digitálních technologií pro zvýšení flexibility elektrizační soustavy. EHSV tyto cíle podporuje a vítá většinu opatření, která jsou v akčním plánu navržena. EHSV již zejména objasnil souvislost mezi transformací energetiky a digitální transformací a poukázal na přínosy digitalizace, pokud jde o úspory energie, snížení energetické náročnosti a lepší řízení energetické infrastruktury. Ačkoli je však optimistický postoj akčního plánu inspirativní, Komise má tendenci opomíjet skutečnost, že fyzická realita se velmi liší od případů využití digitalizace, které jsou uvedeny v akčním plánu.

3.2 EHSV je toho názoru, že hlavními výzvami, jimž čelí odvětví energetiky, jsou: diverzifikace evropských zdrojů energie, snížení závislosti na dovozu energie, zabezpečení integrovaného vnitřního trhu, zlepšení energetické účinnosti, rychlé rozšíření energetické sítě, zajištění bezpečnosti dodávek, dekarbonizace hospodářství, snížení emisí, přechod na nízkouhlíkové hospodářství s nízkouhlíkovými technologiemi využívajícími čistou energii, zvýšení a hromadné rozšíření energie z obnovitelných zdrojů za účelem splnění cílů v oblasti klimatu, podpora souvisejícího výzkumu a vzdělávání, zajištění spravedlivé transformace a podpora sociálního rozměru energetiky, jako je snížení energetické chudoby. Základem pro to je digitalizace energetického systému, která může pomoci vyřešit všechny tyto hlavní výzvy.

3.3 Ačkoli jak strategický přístup, tak konkrétní opatření akčního plánu ukazují správným směrem, Komise nezačlenila akční plán do obecné energetické politiky. Izolovaný přístup zaměřený pouze na digitalizaci a opomíjející obecný rámec nepřinese výhody, které jsou v akčním plánu správně vysvětleny.

3.4 Návrh Komise vykresluje představu ideálního stavu, který vychází z dobře rozvinutého energetického systému (např. přenosových a distribučních sítí) a digitalizuje jej. V Evropě však musí být nejprve rozvinuty přenosové a distribuční sítě, než bude možné vyvinout komplexní digitální technologie. Pokud prostřednictvím energetických přenosových sítí nelze přenášet inteligentně řízenou energii, digitalizujeme marně. Kromě toho dochází v přenosových a distribučních sítích k plýtvání obrovským množstvím energie. I v dnešní době dosáhly náklady na zelenou elektřinu, kterou nelze využít nebo přenést a je třeba ji omezit, ve velkých zemích, jako je Německo, více než 2 miliard eur před energetickou krizí a během energetické krize přesáhly 12 miliard eur. Tyto hospodářské ztráty se mnohonásobně zvýší, pokud nebudou rychle rozšířeny elektrizační soustavy a kompatibilní skladovací kapacity a zároveň nebudou nalezeny lepší způsoby využití elektřiny přímo na místě. Digitalizace v této oblasti může hrát roli při identifikaci těchto ztrát a využívání takto získaných dat při rozvoji sítí.

3.5 Je pravda, že jsou zapotřebí značné investice do energetické infrastruktury, aby byly sítě inteligentní. Je rovněž pravda, že mnoho členských států takové investice nepodněcuje, neboť jejich regulace jasně upřednostňuje kapitálové výdaje (CapEx) a investice do digitalizace jsou převážně operačními výdaji (OpEx). Koordinace a monitorování těchto investic a souvisejícího pokroku nebude stačit. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby do pozměňovacího návrhu k článku 58 směrnice (EU) 2019/944 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou začlenila myšlenky „podpory investic do digitální elektrické infrastruktury“ a zajistila tak regulační rámec, který bude účinně motivovat k investicím do digitalizace elektrizačních soustav.

3.6 Evropská komise správně poukazuje na to, že digitální nástroje hrají důležitou úlohu v rozvoji kolektivních systémů vlastní spotřeby a energetických komunit. Jak pokyny, tak plánovaná experimentální platforma mohou pomoci, nejsou však nejdůležitějšími aspekty. Více než pět let po předložení balíčku opatření týkajících se čisté energie hrají energetické komunity i kolektivní vlastní spotřeba v evropských energetických systémech stále málo významnou úlohu. V mnoha případech jsou hlavními důvody značné byrokratické překážky a nedostatek informací na straně spotřebitelů a výrobců. Evropská komise dosud existenci těchto překážek opomíjela. Evropané musí dostat pobídky, které je nakonec přesvědčí

a přilákají k digitalizaci všech jejich činností souvisejících s energetikou. Digitalizovaný energetický systém jako celek musí být pro zúčastněné subjekty natolik atraktivní, aby díky finančním pobídkám nejen pomáhaly tento systém vybudovat, ale aby je celé prostředí motivovalo k vytvoření kontrolovaného, řízeného a bezpečného systému. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby vypracovaly odpovídající iniciativy, včetně přímé podpory, jež umožní energetickým komunitám a kolektivním prozumentům, aby plně rozvinuli svůj potenciál. Současně je nutno s ohledem na bezpečnost dodávek zohlednit provozovatele distribuční soustavy. V opačném případě digitální nástroje nepřinesou žádné změny.

3.7 Obousměrné nabíjení elektromobilů je dalším velmi slibným případem, který ukazuje, že aktivnější spotřebitelé mohou přímo přispět ke stabilitě systému pomocí digitálních technologií, včetně IKT, a to jak na úrovni sítě, tak na straně spotřebitelů. V celé Evropě však téměř neexistují obchodní případy obousměrného nabíjení elektromobilů, protože trh nebyl navržen tak, aby poskytoval tržní pobídky pro dodávky a odběr flexibilní elektřiny. Ve svém úsilí přepracovat trh by se Komise měla zaměřit zejména na navržení trhu, který zajistí atraktivitu případů, jaké jsou uvedeny v kapitole 4.2 akčního plánu, a pomůže je začlenit. Díky tomu by provozovatelé sítí do budoucna mohli využívat obousměrné nabíjení též jako faktor při řízení zátěže, na což by v zájmu bezpečnosti dodávek měla pamatovat také legislativa.

3.8 EHSV opakuje, že díky správnému přístupu může mít klimaticky neutrální, decentralizovaná a digitalizovaná struktura dodávek energie významný pozitivní dopad na zaměstnanost a hospodářství, zejména regionální hospodářství⁽³⁾. V současné krizi potřebuje Evropská unie obecný přístup k energetické politice, který bude kombinovat konkrétní otázky týkající se energetiky a klimatu s cíli sociální politiky a regionální politiky soudržnosti.

3.9 EHSV zdůrazňuje, že důležitou úlohu při transformaci energetiky hrají technokratická koncepte rámcových hospodářských podmínek a finanční podpora pro nové technologie, zejména digitalizace energetického systému. EHSV současně konstatuje, že politika změny může být úspěšná pouze tehdy, pokud zohlední různou sociální dynamiku při práci během transformace a bude se jí zabývat ve svých strategiích a opatřeních. Měli bychom posílit úlohu spotřebitelů při digitalizaci a vybízet je k tomu, aby využívali co nejvíce inteligentních řešení, neboť mohou pomoci zlepšit účinnost a výkonnost vnitřního trhu s energií, budou-li všechny součásti energetického hodnotového řetězce úzce zapojeny do zajištění bezpečnosti dodávek. Je tedy nezbytná politika pro spravedlivou transformaci a aktivní politické řízení změn. Pokud je při provádění opomenut sociální rozměr, hrozí, že se transformace nepovede v důsledku odporu veřejnosti.

3.10 Transformace energetického systému může vést k neočekávaným ziskům pro poskytovatele služeb, kteří mohou za svá nová řešení požadovat vyšší poplatky. Inovativní služby, aplikace a systémy hospodaření s energií však mohou uvolnit obrovský nevyužitý potenciál pro uživatele energie a poskytnout úlevu spotřebitelům, které sužují vysoké ceny energie. Digitalizace může pomoci dosáhnout srovnatelnosti cen na trhu, zajistit, aby ceny za flexibilní možnosti, jako je přesouvání zatížení, byly spravedlivé, a v rané fázi tržního procesu odhalit, že spotřebitelé energie, jako jsou zranitelné domácnosti, by za poskytovanou službu mohli platit méně. Například inteligentní řešení v oblasti energetického účetnictví mohou poskytnout sociálně znevýhodněným osobám příležitost využít tolik energie, kolik mohou uhradit, a nedovolí jim se zadlužit.

3.11 EHSV dále vyzývá Komisi, aby reagovala na trh s inteligentními měřiči a dle potřeby zasáhla. Plánovaná instalace inteligentních měřičů může způsobit vysoké náklady nájemcům. V praxi přitom téměř neexistuje hospodářská soutěž mezi různými poskytovateli měřících služeb. Z šetření v tomto odvětví v Německu a Rakousku vyplynulo, že pododvětví měření vykazuje výrazné znaky nekonkurenčního oligopolu⁽⁴⁾. K zajištění hospodářské soutěže je třeba umožnit také použití měřidel spotřeby dodávaných třetími stranami. V opačném případě bude změna účtujícího subjektu vždy spojena s náklady na výměnu měřidla spotřeby.

3.12 V této souvislosti EHSV připomíná svůj postoj, že je bezpodmínečně nutné předejít vzniku dvoutřídní energetické společnosti. Nesmí dojít k tomu, že energetická transformace bude prospěšná pouze finančně a technicky dobře zajištěným domácnostem, a že všechny ostatní domácnosti budou muset nést náklady. EHSV tedy podporuje pobídky a nástroje pro provádění směrnice o energetické účinnosti s cílem pomoci zranitelným zákazníkům a domácnostem a poukazuje na to, že ambiciózní cíle v oblasti dálkového vytápění a chlazení mohou zhoršit podmínky sociálního bydlení.

⁽³⁾ Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 1.

⁽⁴⁾ Bylo například zjištěno, že největší poskytovatel měřičů v Rakousku se pokusil vyloučit poskytovatele v postavení třetích stran z použití jeho inteligentních měřících zařízení za pomoci hardwarové ochrany (Spolkový orgán pro hospodářskou soutěž (BWB), 2022).

3.13 Pokud jde o budoucí podobu energetických systémů a infrastruktury, EHSV opakovaně zdůraznil, že všichni spotřebitelé – domácnosti, podniky a energetické komunity – musí být aktivně zapojeni do rozvoje inteligentních energetických systémů a že musí být zavedeny pobídky, aby se občanská společnost mohla podílet na transformaci energetiky, ale také aby jí pomohla financovat. „Propojení místních a regionálních inovátorů“, jak uvádí Komise v oddílu 7.3, je velmi důležité. Společná opatření, jako je spolupráce mezi inteligentními městy a komunitami, mohou vytvořit nejlepší a nejdostupnější řešení, která může určitý region potřebovat.

3.14 Akční plán předpokládá vytvoření společného evropského datového prostoru pro energetiku a řádné správy s cílem zajistit koordinovanou výměnu a využívání energetických dat v rámci celé EU. Digitalizace energetiky se již řídí politikami EU v oblasti digitalizace a energetiky, neboť otázky, jako je interoperabilita dat, bezpečnost dodávek a kybernetická bezpečnost nebo soukromí a ochrana spotřebitele, nemohou být ponechány pouze na trhu a jejich řádné provádění je klíčové. V této souvislosti EHSV poukazuje na to, že je třeba všemi prostředky bránit narušení soukromí a zneužívání údajů. To zahrnuje nejen technická preventivní opatření, ale také odpovědnost za tento datový prostor a jeho monitorování ze strany státních orgánů podléhajících politické a demokratické kontrole. Je třeba prosazovat veřejnou povahu dat, neboť data jsou v propojené a digitalizované společnosti významným hospodářským faktorem. Na druhé straně je třeba zabránit vzniku soukromých datových monopolů GAF⁽⁵⁾. Zvláštní pozornost je současně třeba věnovat ochraně kriticky důležitých dat týkajících se infrastruktury.

3.15 Navrhovaný datový prostor je slibným přístupem, vyžaduje však jasná pravidla upravující přístup k anonymizovaným údajům pro všechny účastníky trhu, kteří mají zájem o jejich využití, například za účelem lepšího plánování obchodování s energií a jejího sdílení. Je důležité rychle rozpracovat „kvalitní správu“ uvedenou v akčním plánu tím, že budou formulována základní práva pro všechny účastníky trhu, včetně spotřebitelů, prozumentů, obchodníků s energií atd.

3.16 Pokud jde o strategickou koordinaci na úrovni EU, akční plán stanoví zřízení expertní skupiny pro inteligentní energii (dříve pracovní skupina pro inteligentní síť). Jejím účelem je přispět k vytvoření evropského rámce pro sdílení údajů týkajících se energetiky, posílit koordinaci výměny údajů pro odvětví energetiky na úrovni EU, určit hlavní zásady a zajistit soudržnost mezi různými prioritami a iniciativami v oblasti sdílení údajů a podporovat Komisi při vytváření a zavádění společného evropského datového prostoru pro energetiku. EHSV poukazuje na to, že v této souvislosti je třeba vypracovat jasné pokyny a cíle a že je nezbytné zapojit sociální partnery a organizovanou občanskou společnost.

3.17 Myšlenka podporovat provozovatele přenosových a distribučních soustav při vytváření digitálního dvojčete elektrické sítě je zajímavý přístup, který může pomoci zlepšit modelování sítě. Je však třeba správně upřesnit, jakou úlohu bude hrát digitální dvojče při plánování rozšíření sítě, při zajišťování, aby síť byla inteligentnější, při integraci možností flexibility, včetně virtuálních elektráren, prozumenství v oblasti energie a sdílení energie, a při optimalizaci odolnosti. V tomto ohledu se jeví jako nezbytné změnit i směrnici 2017/944.

3.18 Komise ve svém sdělení uvádí, že je nezbytné zajistit, aby digitalizace nepodkopala již zavedený rámec ochrany spotřebitele na vnitřním trhu s elektřinou. EHSV to bere na vědomí a dodává, že je třeba přizpůsobit a zlepšit práva spotřebitelů na trhu s energií. Spotřebitelé nesmí být znevýhodněni ani jim nesmí být účtovány příliš vysoké ceny. Zvláštní pozornost by měla být věnována zranitelným skupinám, osobám se zdravotním postižením a osobám s nízkou úrovní digitálních dovedností. V této oblasti jsou zapotřebí odpovídající ochranné předpisy, protože je již zřejmé, že mnoho spotřebitelů ztrácí přehled o digitálních informacích a fakturách.

3.19 Sdělení stanoví, že digitalizace by neměla mít negativní vliv na potenciál členských států stanovit regulované ceny, zejména pro zranitelné zákazníky a osoby trpící energetickou chudobou. Digitální nástroje také umožňují veřejným orgánům lépe mapovat, monitorovat a řešit energetickou chudobu. Odvětví energetiky pak díky nim může dále optimalizovat své činnosti v zájmu bezpečnosti dodávek a upřednostňovat využívání obnovitelných zdrojů energie.

3.20 EHSV vítá oznámení Komise, že zajistí, aby klíčové výzkumné a inovační projekty pracovaly společně s cílem identifikovat do poloviny roku 2023 strategie pro zapojení spotřebitelů do navrhování a používání přístupných a cenově dostupných digitálních nástrojů. EHSV znovu poukazuje na to, že je stále zapotřebí značných investic do výzkumu a inovací.

Na tomto pozadí mají veřejné investice do inteligentních a obnovitelných energetických systémů velký význam, pokud jde o zajištění bezpečnosti dodávek, boj proti energetické chudobě, zajištění dostupných cen a vytváření pracovních míst. EHSV

(5) Čtyři internetoví giganti Google, Apple, Facebook a Amazon.

stejně jako ve stanovisku ECO/569 znovu doporučuje uplatnit na veřejné investice zlaté pravidlo. U všech iniciativ je důležité, aby měli spotřebitelé ve své domácnosti inteligentní měřič. V mnoha členských státech tomu tak stále není, a proto je naléhavě nutné zvýšit úsilí o širší zavádění inteligentního měření jako základního předpokladu většiny digitálních řešení v odvětví energetiky. Členské státy, které dosud plně nezavedly inteligentní měřiče, musí tento proces urychlit a zvýšit své vnitrostátní cíle s ohledem na toto zavádění.

3.21 Existuje riziko, že nové služby založené na datech a inovativní technologická řešení nebudou dostatečně rychle zavedeny do praxe, pokud nebude k dispozici dostatek kvalifikovaných pracovníků a vyškolených odborníků, kteří by je pomohli zavést⁽⁶⁾. EHSV se domnívá, že k dosažení těchto cílů musí být neprodleně přijata vhodná opatření, a to v úzké spolupráci se sociálními partnery.

3.22 Jsou však rovněž zapotřebí dostatečné finanční zdroje a programy na odbornou přípravu dlouhodobě nezaměstnaných, žen a mladých lidí, zejména prostřednictvím zvláštních programů, a na vytvoření atraktivních rámcových podmínek pro ně. To zahrnuje záruky pracovního místa, iniciativu v oblasti odborné přípravy a kvalifikace a širokou škálu příležitostí ke změně kvalifikace a dalšímu vzdělávání. Nezbytná opatření v oblasti trhu práce a vzdělávací politiky vyžadují dostatečné finanční zdroje, jakož i vypracování akčního plánu pro zajištění koordinovaného přístupu.

3.23 EHSV vyzývá k úzké spolupráci mezi poskytovateli odborné přípravy a podniky při koncipování kurzů odborné přípravy, které poskytují dovednosti a kompetence potřebné v rámci digitální a udržitelné transformace hospodářství, a to i prostřednictvím dalšího vzdělávání a změny kvalifikace pracovníků a podnikatelů. Evropský rok dovedností 2023 bude využit k posílení a účinnému provádění těchto opatření.

3.24 Kybernetická bezpečnost je zásadním předpokladem pro zajištění spolehlivosti stále více digitalizovaného energetického systému. Vývoj v uplynulých desetiletích, a zejména nedávné události, ukazují nebezpečí kybernetických útoků a sabotáží v oblasti kritické infrastruktury. Problémy však mohou vzniknout nejen v důsledku kybernetických útoků nebo sabotáže, ale také v důsledku selhání hardwaru a softwaru, a tudíž musí Komise věnovat zvláštní pozornost navrhování hardwaru a softwaru během digitalizace, aby byla zajištěna spolehlivost. Selhání nebo poškození kritické infrastruktury může způsobit zničující omezení dodávek a ohrozit veřejnou bezpečnost. Decentralizovanější výroba a využívání energie ve spojení s internetem zvyšují rizika spojená s „prostorem k útoku“ a s kybernetickými útoky.

3.25 Cílem kybernetických útoků a fyzických útoků může být celý hodnotový řetězec energetického systému, od výroby a přenosu po distribuci a spotřebitele, včetně všech digitálních rozhraní na jeho cestě. Je v zájmu všech v Evropě, aby tato kritická infrastruktura byla lépe chráněna. EU musí být na možné útoky tohoto druhu lépe připravena. EHSV proto vyzývá k okamžitému kritickému posouzení dosud přijatých opatření a k vypracování komplexní strategie na ochranu EU před hrozbami, jako jsou přírodní katastrofy, fyzické útoky a kybernetické útoky. V této souvislosti EHSV upozorňuje na svá další stanoviska k této otázce⁽⁷⁾ a doporučuje, aby veškeré zahraniční investice do strategických odvětví v EU byly v souladu s bezpečnostní politikou EU.

3.26 Na odvětví IKT připadá přibližně 7 % celosvětové spotřeby elektřiny. V rámci zelené a digitální transformace je proto nezbytné zajistit, aby rostoucí energetické potřeby odvětví IKT byly sníženy v souladu s cílem klimatické neutrality. EHSV souhlasí s tím, že je nezbytné zabývat se spotřebou energie a zdrojů v celém hodnotovém řetězci IKT a klíčovými nově vznikajícími dodatečnými zdroji spotřeby energie související s IKT. Již existují řešení, jak využít odpadní teplo z datových center k vytápění domácností a podniků. Proto je důležité v rámci revize směrnice o obnovitelných zdrojích energie (RED III) a další energetické legislativy týkající se balíčku „Fit for 55“ postavit odpadní teplo na roveň obnovitelným zdrojům. K dosažení optimálních výsledků jsou však zapotřebí konkrétní a proveditelná řešení, která mohou sloužit jako osvědčené postupy.

3.27 Vzájemně kompatibilní technické normy, kybernetická bezpečnost, ochrana dat a další klíčové prvky digitalizovaného energetického systému musí být zajišťovány globálně, na mezinárodních fórech a ve spolupráci s partnerskými zeměmi. S cílem podpořit zelenou a digitální transformaci s partnerskými zeměmi prostřednictvím dvoustranných kontaktů vyzývá EHSV Komisi, aby začleňovala digitální a ekologické aspekty do projektů, partnerství a dohod o spolupráci v oblasti energetiky.

⁽⁶⁾ Na základě výsledků veřejné konzultace Komise označila za nejvýznamnější překážku zavádění digitálních technologií nedostatky v rozvoji dovedností a nedostatek vhodných kvalifikovaných pracovníků (souhrnná zpráva je k dispozici v sekci Podělte se o svůj názor).

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 170.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV se domnívá, že kombinované strategii energetické transformace a digitalizace se ve venkovských oblastech nedostalo očekávané míry pozornosti a podpory. Vyzývá k urychlenému provedení Dlouhodobé vize pro venkovské oblasti EU předložené Komisí a k mobilizaci zúčastněných stran podle Paktu EU pro venkov.

4.2 EHSV doporučuje zajistit rovnost na trhu práce v odvětví energetiky tím, že budou prozkoumány příležitosti pro ženy, a současně zabránit tomu, aby se energetická transformace a digitální transformace staly pastí pro kariéry a mzdy žen, a rozšířit sociální dialog a kolektivní smlouvy o rovnosti v energetických společnostech v celé Evropě.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 98/24/ES a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/37/ES, pokud jde o limitní hodnoty olova a jeho anorganických sloučenin a diisokyanátů

(COM(2023) 71 final – 2023/0033 (COD))

(2023/C 184/18)

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropská komise, 13. 2. 2023 Rada, 8. 3. 2023 Evropský parlament, 13. 3. 2023
Právní základ	článek 153 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	197/0/3

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko, přičemž respektuje postoj sociálních partnerů uvedený v důvodové zprávě k návrhu.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních (OEEZ)

(COM(2023) 63 final – 2022/0025 (COD))

(2023/C 184/19)

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 13. 2. 2023 Rada, 21. 2. 2023
Právní základ	čl. 192 odst. 1 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato na plenárním zasedání	22. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	194/0/3

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a mimoto se k danému tématu již vyjádřil ve svém dřívějším stanovisku CESE 5002/2014 přijatém dne 12. listopadu 2014 ⁽¹⁾, rozhodl se zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko a odkázat na svůj postoj vyjádřený ve výše uvedeném dokumentu.

V Bruselu dne 22. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ Úř. věst. C 230, 14.7.2015, s. 91.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2014/65/EU za účelem zvýšení atraktivity veřejných kapitálových trhů v Unii pro společnosti a usnadnění přístupu malých a středních podniků ke kapitálu a kterou se zrušuje směrnice 2001/34/ES

(COM(2022) 760 final – 2022/0405 (COD))

a k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o strukturách akcií s násobným hlasovacím právem ve společnostech, které žádají o přijetí svých akcií k obchodování na trhu pro růst malých a středních podniků

(COM(2022) 761 final – 2022/0406 (COD))

a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady kterým se mění nařízení (EU) 2017/1129, (EU) č. 596/2014 a (EU) č. 600/2014 za účelem zvýšení atraktivity veřejných kapitálových trhů v Unii pro společnosti a usnadnění přístupu malých a středních podniků ke kapitálu

(COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD))

(2023/C 184/20)

Zpravodaj: **Kęstutis KUPŠYS**

Žádosti o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie: 6. 2. 2023 (COM(2022) 760 final a COM(2022) 762 final); 8. 2. 2023 (COM(2022) 761 final) Evropský parlament: 1. 2. 2023
Právní základ	čl. 50 odst. 1 a články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	2. 3. 2023
Datum přijetí na plenárním zasedání	23. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	123/2/5

1. Závěry a doporučení

1.1 Navýšení kapitálového financování pro evropské společnosti má zásadní význam pro zajištění oživení po pandemii COVID-19 a vybudování odolného evropského hospodářského systému navzdory ruské válce proti Ukrajině. Z tohoto důvodu EHSV velmi vítá akt o kotování, který navrhla Komise.

1.2 Výbor se domnívá, že začlenění rodinných podniků na kapitálové trhy by odblokovalo nevyužitý potenciál pro přilákání kapitálu pro růst a že režim násobných hlasovacích práv pomáhá rodinám udržet si kontrolu a činí pro ně kotování přitažlivějším. EHSV souhlasí s tím, že na vnitrostátní úrovni by měl být vypracován podrobný rámec a zároveň by měla být podporována harmonizace vysokého stupně na úrovni EU.

1.3 EHSV rovněž vítá iniciativu Komise zaměřenou na zjednodušení obsahu prospektu, které by výrazně snížilo náklady a zátěž emitentů.

1.4 Výbor obecně vítá návrh dát emitentům možnost zveřejnit prospekt pouze v angličtině, neboť se jedná o zavedení společný jazyk mezinárodních investorů. Zveřejnění úplného dokumentu, a nikoli pouze shrnutí, v jazycích daného státu by však posílilo postavení místních retailových investorů. EHSV doporučuje emitentům, aby měli na paměti, že používání emisních dokumentů pouze v angličtině by brzdilo rozvoj vnitrostátní retailové investorské základny.

1.5 EHSV konstatuje, že spojení investičního výzkumu s jinými službami pravděpodobně zvýší viditelnost kotovaných malých a středních podniků. Výbor proto vítá navrhované zvýšení prahové hodnoty pro oddělení na 10 miliard EUR. Je však možné, že budou zapotřebí i další opatření na podporu nezávislého výzkumu.

1.6 EHSV velmi oceňuje přístup Komise, pokud jde o zmírňování právní nejistoty týkající se požadavků na zveřejňování informací. Návrh mechanismu dohledu nad evidencí příkazů napříč trhy (CMOBS), který by usnadnil výměnu údajů z evidence příkazů mezi orgány dohledu, by však mohl vytvořit nerovné podmínky, neboť dvoustranné obchodní systémy by byly mimo oblast působnosti režimu podávání zpráv.

2. Úvod

2.1 Dne 7. prosince 2022 zveřejnila Komise soubor návrhů⁽¹⁾ opatření k dalšímu rozvoji unie kapitálových trhů EU. Cílem části balíčku – nového aktu o kotování – je snížit administrativní zátěž společností všech velikostí, a zejména malých a středních podniků, a usnadnit jim tak přístup k financování prostřednictvím kotování na burzách cenných papírů.

2.2 Komise uvádí, že kapitálové trhy EU jsou i nadále roztržštěné a nedostatečně rozvinuté. Studie ukazují, že celkový počet kotovaných společností na trzích pro růst malých a středních podniků v Evropě se od roku 2014 téměř nezvýšil⁽²⁾, a to navzdory skutečnosti, že pro společnosti, které kotované jsou, to bylo rozhodně přínosné, jak dokládá zvýšení jejich tržního ocenění. Kotované společnosti obecně zvyšují své příjmy, vytvářejí více pracovních míst a zaznamenávají nárůst svých rozvah rychleji než nekotované subjekty. Řada studií poskytuje důkazy o ne zrovna optimální situaci, pokud jde o primární veřejné nabídky akcií malých a středních podniků v Evropě.

2.3 Akt o kotování stanoví jednodušší a zdokonalená pravidla pro kotování, zejména pro malé a střední podniky, a zároveň usiluje o to, aby nebyla ohrožena ochrana investorů a integrita trhu.

2.4 Tento zákon slibuje, že zaručí významné snížení nákladů a přispěje ke zvýšení počtu primárních veřejných nabídek akcií v EU. Jednodušší pravidla týkající se prospektu by společnostem usnadnila a zlevnila jejich kotování. Možnost, aby společnosti při první kotaci na trzích pro růst malých a středních podniků využívaly akcie s násobným hlasovacím právem, je pro vlastníky příležitostí k tomu, držet si kontrolu nad vizí své společnosti.

2.5 Přiměřenější pravidla týkající se zneužívání trhu by rovněž vedla k větší jasnosti a právní jistotě pro kotované společnosti, pokud jde o dodržování požadavků na zveřejňování klíčových informací. Cílem navrhovaného aktu o kotování je rovněž posílit poskytování a distribuci investičního výzkumu týkajícího se společností se střední tržní kapitalizací a malých a středních podniků, což by zase mělo podpořit jejich kotování na veřejných trzích.

2.6 Mezi další očekávané přínosy patří:

- kratší, včasnější, srovnatelnější a přehlednější informace o společnostech pro investory,
- lepší pokrytí výzkumu v oblasti vlastního kapitálu, což pomůže s přijímáním investičních rozhodnutí,
- účinnější dohled díky jasnějším pravidlům pro kotování a kvalitnějším nástrojům pro vyšetřování případů zneužívání trhu,

(1) Capital markets union: clearing, insolvency and listing package (Unie kapitálových trhů: balíček týkající se clearing, insolvence a kotování).

(2) Závěrečná zpráva skupiny odborníků z řad zúčastněných stran pro malé a střední podniky, *Empowering EU Capital Markets for SMEs: Making listing cool again (Posílení kapitálových trhů EU pro malé a střední podniky: ztraktivnější kotování)*.

— prospekty ve standardizovanějším formátu, jenž orgánům dohledu usnadní kontrolu.

2.7 V souladu s cíli politik v environmentální a sociální oblasti a v oblasti správy a řízení (tzv. ESG) se akt o kotování snaží zajistit, aby společnosti vydávající ESG dluhopisy zahrnuly do dokumentace ke kotování informace relevantní z hlediska ESG, aby tak bylo investorům usnadněno posuzování platnosti tvrzení týkajících se ESG. Společnosti vydávající kapitálové cenné papíry budou moci v dokumentaci ke kotování odkazovat na již zveřejněné, a tudíž veřejně dostupné informace o ESG.

3. Obecné připomínky

Argumenty pro zlepšení přístupu ke kotování na evropských veřejných trzích

3.1 EHSV zastává názor, že pro zajištění trvalého oživení po pandemii COVID-19 a k vybudování **odolného evropského hospodářského systému** navzdory probíhající válce Ruska proti Ukrajině má klíčový význam navýšení kapitálového financování evropských podniků. Z tohoto pohledu má zásadní význam infrastruktura finančního trhu, jež má zajistit uvolnění investičních toků potřebných k rekapitalizaci hospodářství.

3.2 Vysoce rozvinuté veřejné trhy jsou rovněž důležité, a to pro komunitu retailového investování. Evropané si na svých bankovních účtech ponechávají oběživo a vklady odpovídající 11 bilionům EUR⁽³⁾. Podíl vkladů na celkových aktivech domácností je třikrát vyšší než u domácností v USA. Tím, že EU selhává v oslovování koncových investorů, aby směřovali své finanční prostředky na evropské kapitálové trhy, nevyužívá plně své zdroje kapitálu ve prospěch našich společností. Správci aktiv by měli získat větší důvěru ve vyhlídky evropského akciového trhu a evropsští retailoví investoři by měli mít větší výběr, pokud jde o budování svých portfolií. Aby toho bylo možné dosáhnout, je zapotřebí zajistit, že na evropských veřejných trzích bude kotována diverzifikovaná nabídka vysoce kvalitních emitentů.

3.3 V dobách finančních potíží podniků, nepředvídatelnosti hospodářské situace, a zejména v době **rostoucích nákladů na dluh** působí vlastní kapitál jako nárazník proti budoucím otřesům.

3.4 Výbor rovněž konstatuje, že kapitálové financování evropských podniků ze strany evropských domácností přispívá k zajištění otevřené **strategické autonomie** EU na základní úrovni: vlastnictví aktiv a výkon kontroly společností. Ztráta zásadních evropských společností ve prospěch zahraniční kontroly, zejména pokud jde o sféru vlivu zemí, jejichž hodnoty se liší od hodnot evropských, představuje značné riziko pro hospodářskou a politickou stabilitu EU. Brání rovněž rozvoji unijního finančního systému zaměřeného na potřeby EU. Například finančnímu obchodování v EU nadále dominují investiční banky ze zemí mimo EU⁽⁴⁾.

3.5 Mladé a inovativní podniky, které stojí v čele zelené a digitální transformace, by měly být vybízeny k tomu, aby usilovaly o kotování na evropských kapitálových trzích a získaly tolik potřebné financování vydáváním veřejně obchodovaných akcií, neboť se jedná o nejudržitelnější způsob, jak těmto společnostem pomoci **využívat jejich plný tvůrčí potenciál a vytvářet pracovní místa**.

3.6 Nárůst inflace vede ke zvýšení zájmu o kapitálové investice, zejména u zkušených retailových investorů. Evropské kapitálové trhy se mohou stát místem, kde se tento příliv investic nasměřuje do klíčových hospodářských odvětví, v nichž podniky generují dostatečnou návratnost. Výbor je zároveň toho názoru, že je zásadní, aby EU vytvořila řádná a robustní obchodní pravidla, aby bylo možné plně využít potenciálu kapitálových trhů EU. Z finanční krize vyplynulo poučení, že EU musí chránit trhy spravedlností, integritou, odolností a transparentností a zároveň zajistit nejvyšší úroveň ochrany investorů.

3.7 Analýza provedená ve 14 členských státech EU ukázala, že až 17 000 velkých společností je způsobilých ke kotování, ale nechce tak učinit⁽⁵⁾. Výbor spatřuje riziko v tom, že pokud EU nenamotivuje další podniky, aby vstoupily na akciové trhy, může na našich kapitálových trzích dojít k poklesu obchodu, neboť investoři – v případě, že v rámci EU nebude k dispozici dostatečná nabídka titulů, do nichž by mohli investovat – diverzifikují své portfolio po celém světě.

3.8 Na retailový investiční trh vstupuje nová generace Evropanů, kteří kladou velký důraz na udržitelnost (tj. na environmentální, sociální a správní faktory). Mnoho hospodářských subjektů zároveň směřuje k ekologickým cílům, které jsou podpořeny politikami Zelené dohody pro Evropu. EHSV považuje tuto kombinaci faktorů za potenciálně silnou

⁽³⁾ Eurostat – Statistics explained.

⁽⁴⁾ Výroční statistická zpráva orgánu ESMA „Trhy s cennými papíry v EU“ 2020, s. 40.

⁽⁵⁾ Zpráva společnosti Oxera *Primary and secondary equity markets in EU (Primární a sekundární akciové trhy v EU)*, 2020.

hybnou sílu k uvolnění plného potenciálu evropské taxonomie udržitelných financí a rámce pro zveřejňování nefinančních informací podniky. Společnosti, které budou jednat jak dobrovolně, tak i za účelem dosažení souladu s připravovanými právními předpisy EU, budou muset při své činnosti klást větší důraz na environmentální, sociální a správní (tzv. ESG) aspekty a nová generace investorů bude požadovat dodržování ESG a hmatatelný příznivý **sociální a regenerační environmentální dopad** ve stejné míře jako finanční zisk.

3.9 Výbor rovněž poukazuje na některé studie, které ukazují, že ekonomiky s tržním financováním přesouvají investice do méně znečišťujících a technologicky náročnějších odvětví ⁽⁶⁾. Naproti tomu úvěrově náročné expanze bývají následovány hlubší recesí a pomalejším oživením ⁽⁷⁾.

3.10 Jasným cílem by mělo být dosažení kapitalizace akciového trhu ve výši 100 % HDP EU (ze současných přibližně 64 % ⁽⁸⁾). EHSV se domnívá, že neexistuje jiná možnost než podpořit veřejné trhy a zlepšit prostředí pro primární veřejné nabídky akcií.

Význam pro malé a střední podniky a rodinné podniky

3.11 EHSV se domnívá, že malé a střední podniky na akciových trzích stále nehrají úlohu, kterou by mohly hrát. Je třeba usilovat o zajištění nezbytné odolnosti malých a středních podniků prostřednictvím kapitálového financování.

3.12 Výbor konstatuje, že nedostatečné investice do vlastního kapitálu jsou v Evropě zjevně již desítky let a problém nedostatku vlastního kapitálu pro malé a střední podniky je akutní. Malé a střední podniky nejsou dostatečně viditelné na to, aby kapitál přilákaly; pokud by se přeměnily na kotované společnosti, z dlouhodobého hlediska by jim to přineslo lepší příležitosti. EHSV důrazně podporuje názor, že kotované malé a střední podniky se musí etablovat v rámci portfolií jednotlivých (retailových) investorů, vzájemných a penzijních fondů a pojišťoven.

3.13 Dobře fungující trh primárních veřejných nabídek akcií je rovněž důležitý v prostředí před primární veřejnou nabídkou akcií, neboť má dopad na plánování výstupních strategií, a tím i na poskytování rizikového kapitálu podniky rizikového kapitálu.

3.14 Kapitálový výzkum je nezbytným nástrojem ke zvýšení viditelnosti malých a středních podniků, a proto by měl být podporován. Iniciativy, jako je zlepšení rozsahu kapitálového výzkumu nebo jednotné evropské přístupové místo, by pomohly zvýšit viditelnost malých a středních podniků pro investory.

3.15 K tomu, aby se společnosti řízené rodinami cítily motivovány ke zvážení vstupu na burzu, je nezbytná určitá péče. Například v Německu představují rodinné podniky 90 % všech společností a 43 % společností, jejichž tržby přesahují 50 milionů EUR ⁽⁹⁾. Rodinné vlastnictví má své výhody; růstový potenciál však může být (alespoň částečně) omezen, pokud nelze získat potřebné finanční prostředky. EHSV je přesvědčen, že začlenění rodinných podniků na kapitálové trhy by odblokovalo nevyužitý potenciál ⁽¹⁰⁾ a že režim akcií s násobným hlasovacím právem pomáhá rodinám udržet si kontrolu a zvyšuje pro ně atraktivitu kotování.

3.16 Většina globálních finančních center poskytuje možnost využít akcie s násobným hlasovacím právem. Evropa potřebuje harmonizovaný přístup, aby mohla držet krok s celosvětovým vývojem a nepřišla o podniky, které chtějí růst.

Transparentnost a zveřejňování informací

3.17 Požadavky na transparentnost pro společnosti, které se připravují na veřejné kotování, se ve srovnání se soukromými společnostmi zvýší. Na rozdíl od soukromé společnosti totiž kotovaná společnost přijímá finanční prostředky od externích akcionářů, kteří nemají stejnou úroveň informací ani stejnou úroveň vlivu na rozhodování jako vlastníci soukromé společnosti.

⁽⁶⁾ Haas, R. D. a A. Popov, *Finance and Carbon Emissions (Finance a emise uhlíku)*, série pracovních dokumentů ECB, 2019.

⁽⁷⁾ Jordà, Ò., M. Schularick a A. M. Taylor, *When Credit Bites Back (Když úvěry vrací úder)*, *Journal of Money, Credit and Banking* 45, č. 2 (1. prosince 2013): 3–28.

⁽⁸⁾ Databáze Federace evropských burz cenných papírů, 2022.

⁽⁹⁾ Nadace Stiftung Familienunternehmen.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 28.

3.18 Proto je opodstatněná a potřebná výrazně vyšší úroveň ochrany investorů, která by mohla být zajištěna např. stanovením povinností týkajících se zveřejňování informací (včetně těch, které se dotýkají důvěrných informací) a přísných standardů podávání zpráv.

3.19 Výbor se domnívá, že povinné zveřejňování informací je nesmírně důležité a nezbytné pro dobře fungující veřejný trh. Investoři musí obdržet efektivní množství informací o odhadech hodnoty cenných papírů. Jakékoli omezení nezbytného zveřejňování informací by odrazovalo od investic do emitenta. To by se mohlo stát hlavní překážkou, pokud jde o plné využití příležitostí, které kapitálové trhy nabízejí.

3.20 Zahrnutí nadbytečných informací do nabídkových dokumentů, a to pouze proto, aby se předešlo soudním sporům, však není upřednostňovaným postupem, a to jak z hlediska emitentů, tak z hlediska investorů. Měla by být nalezena správná rovnováha.

4. Konkrétní připomínky a doporučení

4.1 S ohledem na výše uvedené skutečnosti Výbor akt o kotování navržený Komisí velmi vítá, až na několik drobných výjimek týkajících se několika jeho aspektů.

4.2 EHSV se jednoznačně domnívá, že je třeba řešit roztrášená vnitrostátní pravidla týkající se **akcií s násobným hlasovacím právem**. Výbor očekává, že minimální harmonizace těchto pravidel, jejichž cílem je přivést na kapitálové trhy EU více rodinných podniků, výrazně přispěje k vytvoření skutečně celoevropské unie kapitálových trhů. Na vnitrostátní úrovni by měl být vypracován podrobný návrh rámce s cílem přizpůsobit se místnímu ekosystému a zároveň podporovat vysoký stupeň harmonizace na úrovni EU.

4.3 EHSV poukazuje na to, že pro zajištění likvidity není důležitý pouze faktor volně obchodovaného objemu. Požadavek na minimálně 10 % volně obchodovaného objemu by se měl uplatňovat pouze v okamžiku kótace. Zejména pro menší členské státy je stěžejní flexibilita, neboť jejich trhy mohou fungovat vhodným způsobem i s nižším volně obchodovaným objemem. To má zásadní význam, pokud jde o předcházení náhlým ukončením kótace.

4.4 EHSV vítá iniciativu na zjednodušení **obsahu prospektu**, které by emitentům významně snížilo náklady a zátěž. Spolunormotvůrci by však měli usilovat o rovnováhu mezi zátěží pro emitenty a informačními potřebami investorů. 800stránkové prospekty by se měly stát minulostí, měla by však být zajištěna nezbytná hloubka informací, zejména o environmentálních, sociálních a správních faktorech, a to s přihlédnutím k zásadě dvojí významnosti. V souvislosti s přísnými ustanoveními směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti⁽¹¹⁾ by takový způsob podávání zpráv podpořil financování Zelené dohody.

4.5 V současné době je obsah nejednotný a nehomogenní a není vždy k dispozici v angličtině („jazyce obvyklém v oblasti mezinárodních financí“, jak je uvedeno v návrhu), s výjimkou shrnutí. Kromě toho jsou informace poskytovány ve formátech, které nejsou strojově čitelné. Jeden proces vydávání může vést k několika regulačním dokumentům, které jsou roztráštěny do několika souborů (např. popis cenných papírů, shrnutí prospektu a registrační formulář).

4.6 Harmonizace a zjednodušení prospektu pro kapitálové nástroje je proto vítána. EHSV obecně souhlasí s návrhem Komise dát emitentům možnost zveřejnit prospekt pouze v angličtině, která je ve sférah mezinárodních investorů zavedeným společným jazykem (s výjimkou shrnutí, které by mělo být poskytnuto v místním jazyce, aby bylo možné udržet si retailové investory).

4.7 Výbor však považuje používání **místních jazyků** za stejně důležité, jelikož ne ve všech členských státech se běžně hovoří angličtinou. EHSV se domnívá, že zveřejňování úplného dokumentu (a nikoli pouze shrnutí) ve vnitrostátních jazycích spolu s angličtinou by umožnilo aktivněji se zapojit místním retailovým investorům. Emitenti a jejich poradci musí mít na paměti, že vydávání emisních dokumentů pouze v angličtině by brzdilo rozvoj vnitrostátní retailové investiční základny a bylo by rovněž kontraproduktivní, pokud jde o dosažení očekávaných cílů strategie EU pro retailové investice, která má být brzy oznámena. V tomto ohledu EHSV konstatuje, že by měla být zavedena opatření, která by místní retailové investory motivovala k zapojení do kapitálových trhů, a to prostřednictvím náležitého zveřejňování emisních dokumentů a zvyšování jejich srozumitelnosti pro čtenáře.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 517, 22.12. 2021, s. 51.

4.8 Kapitálový výzkum je klíčovým prvkem rozvoje zdravého ekosystému pro kapitálové financování malých a středních podniků. V zájmu doplnění stávajících výzkumných kanálů by povolení **spojení výzkumu malých a středních podniků** s dalšími službami pravděpodobně pomohlo posílit produkci a distribuci výzkumných zpráv. EHSV vítá navrhované zvýšení prahové hodnoty pro oddělení na 10 miliard EUR. Napraví se tím snížené pokrytí a viditelnost malých a středních podniků, které způsobila směrnice MiFID II ⁽¹²⁾. EHSV však zdůrazňuje, že rozvoj kapitálového výzkumu je do značné míry v rukou větších finančních institucí. Ve srovnání s malými a středními makléři jsou velmi velcí makléři vzhledem ke svému rozsahu spíše schopni stanovit velmi nízké poplatky a/nebo využívat provádění obchodu ke křížovému financování výzkumu ⁽¹³⁾. Kromě toho mají velcí makléři většinou zájem o provádění výzkumu společností typu „blue chip“, zatímco malé a střední podniky jsou spíše opomíjeny. Velká většina emitentů uvádí ⁽¹⁴⁾, že směrnice MiFID II snížila pokrytí a viditelnost malých a středních podniků. EHSV se domnívá, že je rozhodně třeba zavést další opatření na podporu nezávislého výzkumu, přičemž je třeba se inspirovat osvědčenými postupy existujícími v Evropě ⁽¹⁵⁾.

4.9 Ve fázi po primární veřejné nabídce akcí by kotované společnosti měly být příkladem z hlediska transparentnosti a největší prioritou by měla být ochrana zájmů menšinových akcionářů. Pokud hrozí, že s akcionáři bude zacházeno nespravedlivě nebo nebudou v době, kdy se společnost stane veřejně kotovanou, řádně chráněni, jejich důvěra v kapitálové trhy EU se nezvyší. EHSV vysoce oceňuje přístup Komise ke zmírňování právní nejistoty související s požadavky na **zveřejňování informací** prostřednictvím cílených změn nařízení o zneužívání trhu.

4.10 Výbor konstatuje, že stávající rámec pro ad hoc žádosti v případech podezření na zneužívání trhu se jeví jako vhodný a dostatečný k dosažení **účinného dohledu**. Zároveň si je vědom toho, že některé orgány dohledu považují za vhodné posílit výměnu údajů z evidence příkazů prostřednictvím mechanismu CMOBS. Rozsah opatření stanovených v návrhu týkajícím se CMOBS by mohl vytvořit nerovné podmínky, neboť tento mechanismus by se nevztahoval na dvoustranné obchodní systémy.

4.11 EHSV důrazně vybízí k rychlejšímu prosazování dalších probíhajících iniciativ, které přispějí ke zvýšení atraktivity veřejných trhů. Výbor zveřejnil několik stanovisek k minulým, probíhajícím a očekávaným legislativním iniciativám ⁽¹⁶⁾. Rychlé směřování k unii kapitálových trhů by mělo být zachováno i přes geopolitické výzvy. Silná unie kapitálových trhů je více než kdy jindy zapotřebí právě kvůli rostoucímu riziku hospodářské a sociální nestability.

V Bruselu dne 23. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ MiFID = směrnice o trzích finančních nástrojů.

⁽¹³⁾ Zpráva společnosti Oxera *Unbundling: what's the impact on equity research? (Oddělení: jaký má dopad na kapitálový výzkum?)*, 2019.

⁽¹⁴⁾ Evropská komise, závěrečná zpráva *The impact of MiFID II rules on SME and fixed income investment research (Dopad pravidel MiFID II na výzkum investic malých a středních podniků a investic s pevným výnosem)*, 2020.

⁽¹⁵⁾ Viz nezisková iniciativa „Lighthouse“ organizace Instituto Español de Analistas Financieros.

⁽¹⁶⁾ . Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 20; Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s. 58; Úř. věst. C 177, 18.5.2016, s. 9; Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 30; Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 41.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zajištění dostupnosti a cenové dostupnosti hnojiv ve světě

(COM(2022) 590 final)

(2023/C 184/21)

Zpravodaj: **Arnold PUECH d'ALISSAC**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropská komise, 9. 12. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	9. 3. 2023
Přijato na plenárním zasedání	23. 3. 2023
Plenární zasedání č.	577
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	170/3/4

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá sdělení Komise o zajištění dostupnosti a cenové dostupnosti hnojiv, neboť celosvětová krize v oblasti hnojiv, která začala počátkem roku 2021 a zhoršila se v návaznosti na válku na Ukrajině, je obzvláště akutní v Evropě, kde se zemědělci potýkají s rekordními cenami i nedostatkem dodávek. Současná situace ohrožuje evropské zemědělství a celosvětové potravinové zabezpečení.

1.2 EHSV zdůrazňuje, že k omezení dopadu krize v oblasti hnojiv je nutné přijmout mimořádná vnitrostátní opatření. EHSV se domnívá, že kromě možnosti poskytnout výrobcům dusíku a zemědělcům, na které tato situace doléhá nejvíce, přímou podporu prostřednictvím státní podpory (která podléhá rozpočtovým omezením, nese s sebou riziko narušení hospodářské soutěže a měla by podléhat podmíněnosti) jsou nezbytná nápravná opatření ke zlepšení fungování trhu s hnojivy v EU, protože budou mít pravděpodobně větší vliv na zemědělce a budou pro daňové poplatníky nákladově efektivnější.

1.3 EHSV doporučuje, aby se v zájmu řešení problémů týkajících se dodávek a cen hnojiv prostřednictvím podpory dovozu a vnitrostátní hospodářské soutěže přijala opatření, která budou zahrnovat pozastavení dovozních cel EU na všechna hnojiva, usnadnění logistiky hnojiv a regulační flexibilitu.

1.4 EHSV se rovněž domnívá, že jsou zapotřebí střednědobá opatření, která umožní omezit závislost EU na dovážených minerálních hnojivech a zmenšit environmentální stopu hnojení plodin. Tato opatření by se měla zaměřit na omezení používání hnojiv prostřednictvím zvýšení účinnosti rostlinných živin, částečného nahrazení syntetických hnojiv recyklovaným statkovým hnojivem a jiným odpadem a zlepšení soběstačnosti Evropy při výrobě hnojiv, to vše v zájmu agroekologické transformace zemědělství.

1.5 EHSV vítá oznámení o vytvoření střediska pro sledování trhu s hnojivy, které má být zřízeno v roce 2023, neboť je třeba zvýšit míru transparentnosti na evropském trhu s hnojivy pravidelným zveřejňováním reprezentativních cen hnojiv na vnitřním trhu a také sestavováním veřejných statistik o výrobě a spotřebě hnojiv.

1.6 EHSV dále vyzývá k tomu, aby byly při přijímání nových opatření zohledněny sociální aspekty týkající se zemědělců (na něž mají ceny hnojiv značný dopad), spotřebitelů potravin (kteří čelí inflaci cen potravin) a pracovníků působících v tomto odvětví.

1.7 Na mezinárodním poli EHSV naléhavě vyzývá EU, aby zintenzivnila opatření zaměřená na boj proti celosvětovému nedostatku potravin, včetně podpory transparentnosti, dostupnosti a účinného používání hnojiv. Celosvětový obchod s hnojivy by měl být usnadněn tím, že trhy zůstanou otevřené, zamezí se omezením a zákazům vývozu, zvýší se výroba hnojiv v Evropě a rozšíří se logistické trasy.

2. Úvod a souvislosti

2.1 Hnojiva obsahují tři živiny, které jsou nepostradatelné pro růst rostlin: dusík (N), fosfor (P) a draslík (K).

2.2 Pro většinu současné zemědělské produkce představují hnojiva klíčový vstup. Jejich fyzická i cenová dostupnost má zásadní význam pro potravinové zabezpečení. Od začátku roku 2021 probíhá celosvětová krize v oblasti minerálních hnojiv, která byla původně způsobena prudkým nárůstem poptávky v důsledku oživení po pandemii COVID-19 a od ruské invaze na Ukrajinu se dále zhoršila kvůli omezení dodávek z Ruska, Běloruska a Ukrajiny, což jsou tři hlavní celosvětoví dodavatelé hnojiv.

2.3 Krize v oblasti hnojiv je v Evropě obzvláště akutní, neboť i) EU je významným čistým dovozcem hnojiv, ii) trh EU s hnojivy obsahujícími dusík a fosfor je chráněn dovozními cly, kvůli nimž jsou ceny na domácím trhu vyšší než ceny světové, a iii) dovoz hnojiv do EU z Ruska, Běloruska a Ukrajiny, který dříve představoval 43 % dovozu do EU, se od března 2022 výrazně snížil, přestože EU oficiálně nevydala žádný zákaz dovozu potravin a hnojiv z Ruska.

2.4 Ceny hnojiv na domácím trhu vzrostly na rekordní úroveň (při porovnání cen z ledna 2021 a listopadu 2022 bylo navýšení ceny u minerálního dusíku trojnásobné). To spolu s nedostatečnými dodávkami a zpožděnými nákupy vedlo k výraznému poklesu používání hnojiv v EU pro sklizeň v roce 2022⁽¹⁾ a k možnému nedostatku hnojiv v několika členských státech na jaře 2023, což ovlivní sklizeň v roce 2023.

2.5 Dochází k tomu v kontextu Zelené dohody pro Evropu a strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“⁽²⁾, kterou zveřejnila Evropská komise v květnu 2020, včetně navrhovaných celounijních cílů, jež mají zajistit, aby „se snížil únik živin alespoň o 50 % a aby zároveň nedošlo ke zhoršení úrodnosti půdy. Díky tomu se do roku 2030 omezí používání hnojiv alespoň o 20 %“.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV zdůrazňuje, že snadno a cenově dostupná hnojiva mají zásadní význam pro zemědělskou produkci a potravinové zabezpečení v Evropě i na celém světě. Nedostatek hnojiv a jejich nadměrné ceny vedou ke snížení výnosů plodin, ohrožují produkci potravin a přispívají k inflaci cen potravin na úkor evropských občanů a lidstva.

3.2 Současná krize na trzích s hnojivy představuje zvláštní hrozbu pro země s nízkými příjmy, které jsou vážně postiženy nedostatkem potravin. Ohrožuje však také Evropu, kde se zranitelné skupiny již potýkají s problémy v oblasti cenové dostupnosti potravin. Krize v oblasti hnojiv může vést k menší úrodě, což bude mít dopad na potravinové zabezpečení po celém světě, neboť EU je významným producentem a vývozcem obilovin.

3.3 EHSV se domnívá, že celosvětový nedostatek hnojiv je způsoben nejen vysokými cenami zemního plynu, ale také nerovnováhou mezi nabídkou a poptávkou a logistickými omezeními. V EU to dále zhoršuje vysoká míra závislosti kontinentu na dovozu minerálních hnojiv, dovozní cla EU a válka na Ukrajině.

Mimořádná vnitrostátní opatření

3.4 Nehledě na vysoké ceny hnojiv je nákladová konkurenceschopnost některých výrobců dusíkatých hnojiv v EU evidentně ovlivněna extrémně vysokou cenou zemního plynu v Evropě, která je nyní sedmkrát vyšší než v USA, přičemž v roce 2021 byla vyšší trojnásobně. Kromě upřednostnění přístupu k zemnímu plynu v případě přídelového systému pro plyn by k co nejlepšímu využití stávajících výrobních kapacit mohla přispět zvláštní individuálně stanovená podpora odvětví dusíku v EU, kterou umožňuje pozměněný dočasný krizový rámec EU pro státní podporu. V tomto ohledu je nutné zavést hospodářskou a sociální podmíněnost, aby se předešlo neočekávaným účinkům, kdy někteří výrobci hnojiv zaznamenali v důsledku krize v jejich odvětví vyšší zisky.

(1) Podle Evropské komise „kombinace sucha a vysokých cen hnojiv, která vedla k nižší míře používání zejména P a K, [...] přispěla k nižším výnosům“ a 8 % poklesu sklizeň obilovin v EU v roce 2022 oproti roku 2021. Zdroj: Short-term outlook for agricultural markets (Krátkodobý výhled pro zemědělské trhy), Evropská komise, 5.10.2022.

(2) COM(2020) 381 final, 20.5.2020.

3.5 Současná krize doléhá obzvláště těžce na uživatele hnojiv, a zejména na zemědělce, kteří obdělávají ornou půdu a specializují se na smíšené plodiny a živočišnou výrobu, neboť na ně připadá 62 % výdajů na hnojiva v EU a 69 % spotřeby dusíku v EU⁽³⁾. Potýkají se s nedostatkem hotovosti na nákup hnojiv před sklizní a s poklesem marží, neboť vyšší ceny zemědělských produktů nemusí kompenzovat dopad zvýšení cen hnojiv a jiných zemědělských vstupů⁽⁴⁾. K řešení této krize by proto mohla přispět cílená podpora pro uživatele hnojiv, jak ji umožňuje pozměněný dočasný krizový rámec EU pro státní podporu.

3.6 Financování této podpory s využitím zemědělské rezervy EU, která pro rozpočtový rok 2023 činí 450 milionů EUR, však naráží na značná rozpočtová omezení a konkurenci mezi žadateli. Ani financování těchto opatření prostřednictvím vnitrostátních strategických plánů společné zemědělské politiky (SZP) nepředstavuje vhodnou možnost, neboť tyto plány byly právě schváleny a jejich změna by trvala dlouho. Eventuální využití státní podpory by naráželo nejen na vnitrostátní rozpočtová omezení, ale vedlo by také k riziku výrazného narušení hospodářské soutěže mezi zemědělci z různých členských států. To dokládá skutečnost, že zatím pouze tři členské státy zavedly režimy podpory určené na nákup hnojiv zemědělci, a to v celkové výši 855 milionů EUR.

3.7 EHSV se domnívá, že pro daňové poplatníky jsou proto vhodnější a nákladově efektivnější nápravná opatření **ke zlepšení fungování trhu EU s hnojivy**. Tato mimořádná dočasná opatření by se měla zaměřit jak na dodávky hnojiv, tak na ceny v Evropě tím, že usnadní dovoz a hospodářskou soutěž. Některé podniky vyrábějící hnojiva zaznamenaly obrovský nárůst svých zisků. Chceme-li, aby tyto prostředky využily na investice do evropských továren a na zvýšení míry naší autonomie, což je cena, kterou musíme zaplatit za naši nezávislost, je nutné dát tomuto odvětví pozitivní a strategický signál.

3.8 V návaznosti na návrh Evropské komise ze dne 17. července 2022 se v nařízení Rady (EU) 2022/2465 ze dne 12. prosince 2022⁽⁵⁾ stanoví dočasné pozastavení dovozních cel na močovinu a amoniak (s výjimkou dovozu z Ruska a Běloruska). EHSV toto rozhodnutí vítá vzhledem k tomu, že kromě partnerů, kteří již využívají dohody o volném obchodu s EU (jako jsou země severní Afriky), by takové pozastavení mělo mít pozitivní dopad na další významné zdroje dodávek (např. USA a země Střední Asie a Perského zálivu). Zmíněné nařízení však vstoupilo v platnost příliš pozdě na to, aby mohlo být účinné pro sezónu 2022/2023, neboť většina dovozu močoviny již byla dodána nebo objednána za prudce rostoucí ceny. Rada přitom omezila platnost tohoto dočasného opatření na období šesti měsíců namísto původních dvou let. EHSV doporučuje Komisi a Radě, aby platnost nařízení rozšířily i na příští sezónu a na všechna dusíkatá a fosforečná hnojiva, neboť by to podpořilo dostupnost za pomoci diverzifikace dodávek a snížilo ceny hnojiv na domácím trhu EU.

3.9 Měla by být rovněž urychleně zavedena další opatření, která by řešila fungování trhu EU s minerálními hnojivy v oblasti logistiky a regulace, včetně i) motivování zemědělců a distributorů hnojiv k včasnému nákupu a řízení cenových rizik, ii) usnadnění logistiky dovozu v přístavech pro plavidla přepravující hnojiva a usnadnění vnitrozemské přepravy nákladními vozidly, iii) sjednocení vnitrostátních výkladů týkajících se dodavatelů hnojiv, pokud jde o sankce vůči Rusku a iv) umožnění dočasné flexibility v nařízeních EU, včetně nařízení REACH, právních předpisů v oblasti dopravy a nařízení o hnojivých výrobcích.

3.10 Evropská komise by měla na základě technických návrhů svého Společného výzkumného střediska⁽⁶⁾ urychleně navrhnout legislativní opatření, která by umožnila bezpečné používání zpracovaného hnoje v míře překračující prahovou hodnotu stanovenou ve směrnici o dusičnanech pro oblasti ohrožené dusičnany (RENURE), díky čemuž by mohla být syntetická hnojiva ve větší míře nahrazena. Než bude tato nová prahová hodnota zavedena, EHSV doporučuje, aby pro všechny zemědělce v EU platila stávající maximální prahová hodnota 170 jednotek organického dusíku/ha/rok.

Střednědobá vnitrostátní opatření

3.11 Jak je uvedeno ve Zprávě o strategickém výhledu z roku 2022⁽⁷⁾, EHSV doporučuje snížit závislost EU na dovozu krmiv, hnojiv a jiných vstupů a navrhuje, aby byla definice otevřené strategické autonomie, jež je uplatňovaná na potravinové systémy, založena na produkci potravin, pracovní síle a spravedlivém obchodu, přičemž hlavním cílem je zajistit pro všechny občany EU potravinové zabezpečení prostřednictvím zdravých, udržitelných, odolných a spravedlivých dodávek potravin.

⁽³⁾ Zdroj: FADN, 2017.

⁽⁴⁾ Pro představu: cena dusičnanu amonného byla ve Francii v listopadu 2022 o 203 % vyšší než v lednu 2021. Naproti tomu cena pšenice k mletí vzrostla ve stejném období o 45 %. Zdroj: La Dépêche Le Petit Meunier.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2465> (Úř. věst. L 322, 16.12.2022, s. 81).

⁽⁶⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121636>.

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/strategic-foresight-report-2022> (viz Úř. věst., s. 45).

3.12 Pokud jde o hnojiva, EHSV je toho názoru, že ačkoli by měla být okamžitě přijata mimořádná opatření, měla by být zavedena rovněž dlouhodobější opatření, aby se optimalizovala závislost evropského zemědělství na dovážených minerálních hnojivech a zároveň se snížila environmentální stopa hnojení plodin v Evropě. Tato opatření by měla být zaměřena na i) optimalizaci celkového používání hnojiv zvýšením účinnosti rostlinných živin, což povede k menším ztrátám těchto živin, ii) částečné nahrazení syntetických hnojiv větším využíváním recyklovaného statkového hnojiva a jiného odpadu z potravinového řetězce a iii) zlepšení soběstačnosti Evropy z hlediska výroby hnojiv. EHSV zdůrazňuje, že zemědělství prochází transformací a díky agroekologii a konzervativnímu zemědělství se bude neustále zlepšovat.

3.13 V zájmu snížení spotřeby hnojiv a ztrát živin do vody a ovzduší je nezbytné zvýšit účinnost rostlinných živin. To by mělo umožnit snížit využívání hnojiv, aniž by byl ovlivněn objem produkce. Toho lze dosáhnout prostřednictvím vylepšených postupů hnojení, včetně používání krycích plodin, výběru hnojiv (upřednostňováním dusíkatých druhů, jako jsou hnojiva na bázi dusičnanů, a používání inhibitorů ureázy/nitrifikace), používání biostimulantů a také přesného zemědělství umožňujícího optimalizovanou aplikaci (dělená aplikace, výpočet bilance, analýza půdy a rostlin, rostlinné senzory, nástroje na podporu rozhodování).

3.14 Také šlechtění rostlin má zásadní vliv na účinnost využití živin, neboť vylepšené odrůdy jsou schopny přijímat méně živin, zejména dusíku, i když množství úrody zůstane stejné. V tomto ohledu se EHSV domnívá, že by měly být vyvíjeny inovativní technologie a osiva, aby bylo možné vždy poskytnout řešení zemědělcům, kteří čelí omezením v oblasti existujících nástrojů⁽⁸⁾.

3.15 Nahrazování plodin náročných na živiny (jako jsou obiloviny, řepka olejka a řepa cukrovka) rostlinami s nižšími požadavky na živiny (jako jsou slunečnice⁽⁹⁾ a luskoviny) je trend, který si zemědělci od sezóny 2021/2022 přirozeně osvojili⁽¹⁰⁾. V rámci veřejné politiky by však mělo být zvažováno obezřetně, neboť vzhledem k příslušným výnosům sušiny a podílu proteinů na hektar by takový krok mohl narušit zemědělské trhy a ohrozit potravinové zabezpečení.

3.16 Důležitým střednědobým cílem EU je rovněž částečné nahrazení minerálních hnojiv organickými hnojivy recyklovanými ze statkových hnojiv a jiného organického odpadu⁽¹¹⁾. To bude mít příznivý dopad na půdu (vyšší obsah organických látek) a klima (nižší emise z výroby syntetických dusíkatých hnojiv) a sníží se tím závislost na dovozu. Potenciál statkových hnojiv by však neměl být přeceňován, neboť většina z nich je již recyklována, dostupné zdroje jsou geograficky omezené (regiony se strukturálním přebytkem statkových hnojiv) a vyžadují značné náklady na shromáždění, zpracování a přepravu. Živiny z lidského odpadu se k hojení zemědělské půdy většinou nepoužívají, ačkoli se potenciálně jedná o 2 miliardy kilogramů dusíku⁽¹²⁾. Evropská komise by měla rovněž podporovat rozvoj technik pro získávání živin z řas a z kalu z čistíren odpadních vod a jejich bezpečné používání v zemědělství.

3.17 Pokud jde o dusíkatá hnojiva, velmi důležitým dlouhodobým cílem je podpora alternativních způsobů výroby amoniaku z nefosilních zdrojů, jelikož by se tím snížila závislost EU na plynu i její uhlíková stopa. Obnovitelný vodík vyráběný elektrolýzou vody (která také probíhá s využitím elektřiny z obnovitelných zdrojů) je v pilotní průmyslové fázi, zatímco metanizace vedlejších zemědělských produktů a organického odpadu může produkovat biometan pro výrobu amoniaku i digestát použitelný jako organické hnojivo. I přes současnou vysokou tržní cenu amoniaku získávaného z fosilních paliv však obnovitelné alternativy nejsou ani zdaleka konkurenceschopné a před tím, než dosáhnou průmyslové fáze, budou vyžadovat čas, zdokonalení technologií a případně významné veřejné dotace.

3.18 EHSV vítá oznámení o vytvoření nového střediska pro sledování trhu s hnojivy, které má být zřízeno v roce 2023, a uspořádání konzultací se zúčastněnými stranami z odvětví hnojiv v rámci odborné skupiny evropského mechanismu připravenosti a reakce na krizi v oblasti potravinového zabezpečení (EFSCM). EHSV se rovněž domnívá, že významnou míru transparentnosti na trhu EU s hnojivy lze zaručit pouze pravidelným zveřejňováním reprezentativních cen hnojiv obsahujících prvky N, P a K, které platí na domácím trhu, a také sestavováním veřejných statistik o spotřebě hnojiv.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 194, 12.5. 2022, s. 72.

⁽⁹⁾ Plocha osetá slunečnicí se v EU v roce 2022 zvětšila o 750 000 ha, zatímco plocha osetá obilovinami se o stejnou výměru zmenšila.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 88.

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/information-reports/benefits-extensive-livestock-farming-and-organic-fertilizers-context-european-green-deal-egd-ir-information-report>.

⁽¹²⁾ Odhaduje se, že jeden člověk vyloučí v moči ročně přes 4 kg dusíku (Viskari a kol., 2018, <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2018.00032/full>).

Sociální aspekty

3.19 EHSV se domnívá, že sdělení dostatečně nezohledňuje sociální aspekty související s dostupností a cenovou dostupností hnojiv. Zemědělci (zejména ti drobní) totiž musí za hnojiva zaplatit vyšší cenu, která se jim při sklizni nemusí vrátit, neboť nákup hnojiv a prodej produktů probíhají odděleně. Nákladnější hnojiva navíc částečně způsobují inflaci cen potravin, která postihuje obzvláště nejchudší domácnosti. Pracovní podmínky zaměstnanců v evropském odvětví hnojiv jsou rovněž ovlivněny snížením konkurenceschopnosti, případy zastavení výroby a dále vysokou mírou nejistoty, s níž se toto odvětví v EU potýká.

Zajištění dostupnosti a cenové dostupnosti hnojiv ve světě

3.20 EHSV podporuje úsilí Evropské komise, členských států, evropských finančních institucí, zemí skupiny G20, agentur OSN a mezinárodních finančních institucí v oblasti boje proti celosvětovému nedostatku potravin, včetně podpory trhů s hnojivy, v rámci nichž funguje zdravá hospodářská soutěž a transparentnost a kde jsou hnojiva dostupná a účinně využívána.

3.21 Obzvláště důležitá je transparentnost na světovém trhu s hnojivy. EHSV doporučuje zvýšit reprezentativnost databáze cen hnojiv v rámci informačního systému pro trh se zemědělskými produkty (AMIS) skupiny G20, neboť tato databáze je v současné době omezena na čtyři produkty a lokality.

3.22 Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) a Světová obchodní organizace (WTO) nedávno varovaly⁽¹³⁾, že celosvětový nedostatek hnojiv bude pravděpodobně přetrvávat i v roce 2023, což ohrozí zemědělskou produkci a potravinové zabezpečení zejména v Africe. Je naléhavé, aby byl celosvětový obchod s hnojivy usnadněn tím, že trhy zůstanou otevřené, zamezí se omezením a zákazům vývozu, zvýší se výroba hnojiv, rozšíří se logistické trasy a bude maximalizována účinnost hnojiv. EHSV v tomto ohledu vítá mezinárodní iniciativy, včetně Skupiny pro globální reakci na krizi v oblasti potravin, energetiky a financí (OSN), Globální aliance pro potravinové zabezpečení (G7), iniciativy FARM (EU, G7, Africká unie) a globální výzvy v oblasti hnojiv (USA, EU).

3.23 Vysoké dovozní ceny potravin a hnojiv a narušení dodavatelských řetězců vedou v některých zemích s nízkými příjmy k naléhavým potřebám v oblasti platební bilance EU by měla v tomto ohledu zvýšit své úsilí jak na dvoustranné úrovni (Nástroj pro potravinové zabezpečení a odolnost), tak prostřednictvím mnohostranných iniciativ, jako je fond MMF pro snížení chudoby a podporu růstu a nástroj „Food Shock Window“.

V Bruselu dne 23. března 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹³⁾ Global fertilizer markets and policies: a joint FAO/WTO mapping exercise (Globální trhy a politiky v oblasti hnojiv: společné mapování FAO/WTO), 14. listopadu 2022, https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/igo_14nov22_e.htm.

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace
Evropské unie
L-2985 Lucemburk
LUCSEMBURSKO

CS